Carte apărută cu sprijinul Goethe-Institut
JAN KONEFFKE
O iubire la Tibru
Traducere din limba germană de NORA IUGA
HUMANITAS
fiction
Coperta de
IONUŢ BROŞTIANU Redactor
DANIELA ŞTEFĂNESCU
JAN KONEFFKE *EINE LIEBE AM TIBER* e 2004 by DuMont Literatur und Kunst Verlag GmbH und Co., Cologne (Germany)
e HUMANITAS, 2007, pentru prezenta versiune românească
EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România tel. 021/31718 19, fax 021/31718 24
www.humanitas.ro
Comenzi CARTE PRIN POŞTĂ: tel. 021/311 23 30, fax 021/313 50 35, C.P.C.E.
— CP 14, Bucureşti e-mail: cpphumanitas.ro www.librariilehumanitas.ro
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României KONEFFKE, J AN
O iubire la Tibru / Jan Koneffke; trad.: Nora Iuga.
— Bucureşti: Humanitas, 2007 ISBN 978 – 973 – 50 – 1527 – 5
I. Iuga, Nora (trad.)
821.112.2 – 31 = 135.1

PARTEA ÎNTÂI

1

Trebuie să fi fost 10 octombrie – 10 octombrie 1968 – când am sosit în gara principală Termini. Sora mea îşi

lipise fruntea şi nasul de geamul înţepenit şi nu se lăsa cu niciun chip smulsă de acolo, cu toate că o gâdilam. „Unde e tata?” mormăi cu reproş. Mi-am scos mâna din rochia Lisei, era o rochie cu dungi galbene şi albe – şi m-am lipit de mama, care se privea în oglinjoara de poşetă. Şi-a aranjat o buclă blondă, şi-a frecat buzele între ele şi s-a întors oftând spre geanta plină ochi, în care puteai găsi bani, hârtii şi bilete de voiaj, *chewing gum*, mentă, pastă de dinţi, ţigări şi cutii de chibrituri, cartea cu poze a Lisei, rujul, pieptenul şi o mie de alte mărunţişuri.

Fără această geantă de piele am fi fost pierduţi! Cine nu putea să prezinte biletul era silit de controlor să coboare, în privinţa asta nu aveam niciun dubiu. Tata ne avertizase să căscăm bine ochii ca să nu fim furaţi; că în cizmă mişună hoţii şi golanii. Mi-am ciulit urechile când tata a pomenit de cizmă, şi în aceste săptămâni şi luni, înainte de a-şi fi luat în primire postul de profesor la Roma, vorbea mai tot timpul de cizmă. Vocea îi suna când ursuză şi dezaprobatoare, când impresionată şi solemnă. În curând i-am citit pe chip dacă simţea simpatie sau dispreţ, după buzele strânse sau după acel privit în gol.

N-am închis un ochi vreme de treisprezece ore. Treisprezece ore am păzit-o, fără să mă clintesc, pe mama cu geanta ei de piele. Pe mama nu te puteai bizui. Era prea împrăştiată, mai şi uita, printre altele, să închidă robinetul de apă sau gaz şi pe Lisa şi pe mine ne apucau ameţelile din cauza mirosului înecăcios, răspândit prin toate odăile, de ziceai că acuşi cădem laţi. Fără să-i reproşeze nimic mamei, tata deschidea geamurile, unul după altul, sau făcea sul, fără o vorbă, covoarele noastre ude leoarcă şi le întindea la uscat pe gardul grădinii şi pe tufele de măceş.

Da, mama era prea aiurită şi încrezătoare; se lăsa dusă cu vorba de şnapanii care sunau la uşa noastră, de-

ăia de-ascuţeau cuţite sau foarfece, îţi ofereau aspiratoare şi, ca să scape cât mai repede de ei, cumpăra orice fleac fără importanţă. Mulţumită mamei, aveam trei aspiratoare, unul mai modern decât altul, iar lunea şi joia, în cutia noastră de scrisori, aterizau mai multe reviste.

Eu eram cel ce trebuia să fie atent. Şi îmi ciuleam urechile ca un ogar. Nu-mi scăpa nicio siluetă care se aţinea pe culoar sau se holba în compartimentul nostru. Nu-l slăbeam din ochi pe bărbatul gras, sprijinit de geam în faţa uşii noastre, care fuma ţigară de la ţigară. Se urcase la Verona şi încercase zadarnic s-o atragă pe mama într-o pălăvrăgeală interminabilă. Când nu sforăia cu gura deschisă, privea pe săturate genunchii mamei şi, din când în când, îşi privea degetele îngălbenite, o privea pe Lisa, mă privea pe mine şi când observă mina mea acră îşi scoase repede o ţigară din sacou şi şi-o vârî în gură.

„Unde-i tata?” ţipa Lisa insistent. Mama nu spunea nimic. Se scotocea ca posedată în taşca de piele, din care se auzeau un clinchet şi un fel de clămpănit, şi nu găsea ce căuta. Cu un gest necontrolat făcu să-i alunece pălăria de pe cap. De pe genunchii mamei se rostogoli pe jos, în aerul cald, înecăcios pe care-l iradia caloriferul. Sora mea sări ca arsă de pe locul de la geam:

„Când ajungem la tata?” Şi stătea cu pantoful pe pălăria bleu-ciel.

La Roma aveai nevoie de o pălărie şic, ne explicase mama când se agita încoace şi încolo, în faţa oglinzii, printre cutii de carton, sertare stivuite unele peste altele, tapete jupuite, pătate. „Tata o să se mire!” M-am uitat stingherit într-o parte şi nu ştiam ce îmi apăsa în halul ăsta beregata, de mi se punea un nod în gât, pălăria asta bleu-ciel – pe care o găseam pur şi simplu oribilă – sau mai curând febra călătoriei. Aş fi preferat să rămân acasă. M-

am strecurat pe vârfuri în camera copiilor şi am plâns ghemuit lângă lada în care fusese împachetat trenuleţul meu mecanic.

Pe culoar domnea o dezordine cumplită. Oamenii plângeau cu sughiţuri de bucuria revederii, făceau cu mâna şi se aplecau mult peste marginea ferestrei afară să strângă mâini, să mângâie copiii ridicaţi în braţe de cei de pe peron. Un vârf de umbrelă mă nimeri în genunchi, un cufăr mă pocni cu închizătoarea metalică în coaste; m-a durut al dracului.

În sfârşit l-am descoperit pe tata. Alerga de la un vagon la altul şi-şi freca fără noimă cu degetul bărbia. „Tată!” am strigat, până s-a întors. Capul lui blond a ţâşnit din roiul ăla de siluete cu păr negru. îl găsisem pe tata şi el, ca un uriaş, îşi făcea loc cu ambele braţe până în faţa ferestrei noastre.

Lisa se clătina fericită în braţele lui şi nu mai plângea. Se înclină în faţa mamei şi a mea şi, în mod cu totul excepţional, i-am răspuns la sărut – de obicei buzele umede ale tatii nu prea erau pe placul meu. Ca un sălbatic ne-a croit drum printre agenţi hotelieri în uniformă, taximetrişti şi hamali care ne cădeau slugarnic la picioare, ne smulgeau cuferele din mână, trăgeau de mama; când am părăsit gara şi-a întins entuziasmat braţul într-o direcţie anume: „Părăginitul zid al oraşului, Elinor”, a strigat. „Termele lui Diocleţian, zâna mea!” Era cald. Printre felinarele galbene atârna aerul încărcat şi umed, un tramvai opri în staţie cu un scrâşnet.

M-a liniştit ca prin farmec să-l ştiu pe tata cu noi. Nu mai era nevoie să stau tot timpul la pândă până îmi ieşeau ochii din cap. Înghesuiţi într-un taxi negru, mi s-au închis pleoapele, şi nici când am coborât într-o străduţă întunecoasă nu mă trezisem de-a binelea. Ultimul lucru pe

care-l observasem înainte de a mă cufunda într-un somn adânc a fost o mână care îmi trăgea hainele de pe mine.

Ziua următoare m-am pomenit cu un dor de acasă de-a dreptul chinuitor. Odaia în care dormeam singur – Lisa îşi cucerise accesul în camera părinţilor cu ghearele şi cu dinţii – era mică, întunecoasă şi străină. Un şifonier cu oglindă, fără niciun chichirez, lipit de o comodă roasă de care. Din patul uriaş de două persoane puteam să-mi vâr mâna direct în chiuveta emailată. De frica gândacilor şi a urechelniţelor i-am astupat orificiul de scurgere cu hârtie igienică.

Spaime şi mai mari aveau să mă năpădească la intrarea micuţei pensiuni, numită „Duca d'Alba"; ţipete răguşite trecând de la o fereastră la alta, motociclişti înghesuiţi, de cele mai multe ori, câte doi, dacă nu câte trei, pe o singură şa, goneau în haită de la un capăt la altul al străzii.

Îl uram pe portarul ăla care mă ciupea tot timpul de obraz şi-mi dădea bomboane pe care le aruncam la closet. Era în stare să prindă muşte şi gândaci, iar Lisa chiuia de bucurie. Se prefăcea că vrea să-i mănânce, îşi freca burta şi-şi făcea stomacul să chiorăie până când Lisa striga: „Nu, să nu-i mâncaţi!" Putea să-şi mişte ambele urechi deodată şi să-şi vâre vârful limbii cu iuţeala unei şopârle într-o nară. Lisa era în culmea admiraţiei. Jongla, sub ochii măriţi de uimire ai Lisei, cu patru roşii şi, când nu reuşea să prindă vreuna la timp şi o scăpa pe jos, îşi stropea toată livreaua cu zeamă roşie, Lisa râdea de se prăpădea.

În zadar se străduia să-mi câştige încrederea. S-ar putea să fi fost de vină cicatricea urâtă de la ochi, care mă oripila. Au trebuit să treacă nişte luni bune până am aflat unde se rănise. Asta se întâmplase la revolta aia din februarie când mii de studenţi de la institutul de

arhitectură au încercat să ocupe parcul Villei Borghese; au zburat pietre atunci, s-au incendiat maşini şi autobuze şi poliţiştii au mărşăluit agitându-şi bastoanele de cauciuc în aer, printre pinii tăcuţi. Nu avusese curaj să se ducă la spital. Se spunea că studenţii răniţi erau azvârliţi din pat fără multă vorbă şi închişi într-o celulă. Luca îşi lăsase sprânceana pe mâna unui prieten medicinist în primul semestru, care i-o cârpise ca vai de lume.

De teamă că s-ar fi putut să-şi piardă slujba i-a povestit lui Giulio Picciotti, patronul de la „Duca d'Alba", care nu trebuia să ştie nimic de participarea lui la răzmeriţa de la Villa Borghese, că cicatricea lui s-ar fi datorat unui accident când se scăldase în Tibru. Fiindcă îl luă gura pe dinainte în faţa unor servitori, cum că habar n-avea să înoate şi că în apă se duce la fund ca o pisică, toată tărăşenia ajunse la urechile lui Giulio Picciotti şi Luca se văzu obligat să-şi găsească urgent alt pretext. Atunci mărturisi că fusese amestecat, chipurile, într-un conflict amoros; din gelozie se luase la harţă cu un calabrez şi ăla şi-a scos cuţitul la înghesuială şi l-a rănit.

Giulio Picciotti găsi povestea plauzibilă. Sicilienii şi calabrezii nu erau în ochii lui decât nişte venetici arabi, bastarzi care nu meritau să le acorzi niciun dram de încredere. Dar, chiar dacă ar fi fost gata să ia de bun pretextul lui Luca, rămânea suspicios când era vorba de calabrezul de Luca. îşi gâdila portarul cu pistolul ruginit de pe vremea războiului sub bărbie şi-l ameninţa că dacă cine ştie ce i se năzare o să tragă în el fără milă.

Luca trebui s-o înghită şi pe asta. Fără banii pe care îi primea de la Picciotti, nu avea cu ce să-şi plătească studiile. Noaptea, când în mod excepţional nu trebuia să se lase ocărit şi comandat de proprietar, se ghemuia într-un intrând primitor, se apleca asupra unei cărţi şi se silea

vitejeşte să nu adoarmă. Picciotti ăsta, pe care la început nu l-am văzut deloc la faţă, îşi petrecea zilele în camera din dos şi nu se prea sinchisea de pensiunea lui. Doar când un oaspete îi cerea socoteală îşi ţâra cu o mină acră picioarele până la recepţie. Uneori putea fi găsit la etajul întâi, unde pândea câte-o cameristă, s-o apuce pe la spate de ţâţe şi de fund, doar – doar s-o lăsa şi cu o frecare. Dar cârpele de spălat îl plesneau peste cap, trebuia să se ferească de măturile care cădeau cu zgomot pe lângă el, de periile de closet şi să gonească plin de elan pe scări în jos: „Nişte batoze, curat batoze sunt muierile astea”, striga, înainte de a se ascunde ud şi plin de praf, din nou, în odaia lui din dos.

Dar cu ceea ce se fălea Picciotti cel mai mult aveam, fireşte, să aflăm la prânz, în birtul micuţ cu porcul mistreţ la intrare, care se afla uşă în uşă cu „Duca d’Alba”. Am răsturnat o bancă de lemn, Lisa şi cu mine, şi ne uitam la cârciumarul ăla care tăia cu un cuţit uriaş de casap felii din mistreţul pârlit. Ne-a adus şi o juma de vin alb direct de la cep şi tacâmuri şi şi-a proptit laba acoperită din belşug cu păr roşu pe creştetul blond al Lisei. Braţul lui nu ajunsese, Slavă Domnului, până la mine. „Nu-mi place carnea de mistreţ”, bombăni Lisa.

Tata nici nu mai avea de ce să se târguiască, mutra bosumflată a Lisei i-a fost de-ajuns cârciumarului ca s-o ia din loc. Dispăru în pas alergător pe poarta casei care dădea în cealaltă stradă şi, în răstimpul a zece minute, ieşi iar la iveală, purtând în mâna dreaptă şi în cea stângă două farfurii pline cu tăiţei aburind.

Tata părea de la o zi la alta tot mai abătut, când venea vorba de Giulio Picciotti. Se lăsase ispitit, lucru de neiertat, de curiosul proprietar al pensiunii, să-i spună ce misiune avusese în război. Şi, de când Picciotti a aflat că

tata zburase peste Pomigliano la 25 iulie ’43 în ziua prinderii lui Mussolini, ca pilot pe un planor de transport, n-a mai avut linişte. Da, chiar de curând, şi-a părăsit camera din dos, ca să-l tragă pe tata deoparte şi să depene împreună poveşti ştiute numai de ei. Giulio Picciotti recunoscu că fusese fascist de la bun început, ceea ce era o minciună sfruntată, pentru că nu i-ar fi permis vârsta. Intră grăbit în birtul plin de fum ca să ne arate cămaşa lui neagră, pe care şi-o păstra la loc sigur în casa de bani. Dar cămaşa se dovedi a fi doar o zdreanţă soioasă, la care nu te izbea nimic decât butoniera din dreptul inimii în care Lisa şi cu mine ne băgăm degetele pe rând.

Respectul lui Picciotti faţă de un oaspete, fost pilot al Wehrmachtului, crescu până la veneraţie când tata îi dezvălui ce avusese la bord la aterizarea în Pomigliano. Pe lângă douăsprezece butoaie cu benzină şi o ladă mare cu muniţie de artilerie, şapte paraşutişti.

Din ziua aia Picciotti nu mai avu nici urmă de îndoială în privinţa bănuielii lui că tata, ca un soldat german viteaz ce era, îşi pusese serviciile în slujba eliberării lui Mussolini. Doar fuseseră planoare mari de transport alea care aduseseră la Gran Sasso un comando de paraşutişti ca să-l elibereze pe Mussolini. Toate asigurările tatii că nu fusese în viaţa lui la Gran Sasso nu ţineau, mai ales la Picciotti. îşi umfla obrajii şi intona un marş înainte de a-şi fi pus mâna pe umărul tatii. „*Non sipreoccupi, care mi-o*!” mormăia compătimitor. „Nicio grijă, de mine n-o să fie turnat niciun camarad”.

Noaptea nu îndrăzneam să merg la toaletă care se afla pe coridor, unde mă aşteptau fel de fel de hoţi şi huligani. Când cearşaful meu era ud dimineaţa simţeam că mor de ruşine, şi eram, la cei aproape unsprezece ani ai mei, prea mândru ca să-i mărturisesc mamei ce mi se

întâmplase. Mai bine suportam scârba pe care mi-o făcea patul meu umed.

Mi se făcuse dor de-acasă şi dorului ăstuia nici pâinea uscată cu care mă îndopa tata nu voia să-i vină de hac. Sughiţam tot mai tare de la o oră la alta şi servitoarele lui Giulio Picciotti, convinse că se vârâse dracul în mine, îşi făceau întruna cruce. Se oferiră chiar să mă lecuiască. Cea mai gingaşă dintre cele două, Antonietta, care ştergea praful ascuţindu-şi boticul, de parcă dintr-o eroare nimerise aici servitoare la pensiune, ţinea morţiş la o buruiană de leac de la Marea Siciliei, foarte greu de procurat şi unde mai pui că trebuia să fie şi ţinută la uscat vreme de o săptămână la lumina lunii; Marta, cea cu mână de fier, şi femeie practică de felul ei, promisese că va suna la ea în sat, unde cei apucaţi de sughiţ erau vindecaţi cu un leac străvechi făcut în casă. Din păcate uitase reţeta şi nu-şi mai amintea decât de un singur amănunt: chitină de scorpion zdrobită. Amândouă se luară la ceartă în faţa tatii pe leacul cel mai eficient: cel al casei sau buruiana de la Marea Siciliei şi nici nu observară când tata le lăsă baltă şi încuie camera mea pe dinăuntru. Mă înhăţă zdravăn de ceafă. „Când o să fim la casa noastră, să vezi cum n-o să mai simţi niciun dor. < I-am dat tatii un brânci de-a căzut de pe marginea patului, mi-era frică să nu descopere pata galbenă de pe cearşaf.

Cu sughiţul ăsta nu mă puteam duce la şcoală. Mi-am zis: iată primul meu succes. Şi în dimineaţa următoare, când omuşorul meu nu mai zvâcnea, m-am albit la faţă cum e creta şi am început să vomit în neştire. Cameristele lui Giulio Picciotti se liniştiseră şi-şi făceau cruce, de data asta pline de recunoştinţă, cu cârpa de şters praful şi cu măturică în mână. Diavolul se pare că mă părăsea cu paşi mici, o încredinţau pe mama care nu înţelegea nicio vorbă

şi dădea cuminte din cap.

Când n-am mai avut nimic de vomitat în afară de suc gastric şi fiere, m-a apucat un rău groaznic din cauza dorului de casă. Din curtea întunecoasă din dos pătrundea în cameră un miros greu de resturi menajere şi de mâncare. Îi auzeam pe Lisa şi pe portar care amestecau la recepţie, din bomboane pisate, scuipat şi gândaci, un leac tămăduitor: Mimi, păpuşa Lisei, se îmbolnăvise de-a binelea, suferea de sughiţ, vomă şi febră. Gâfâitul lui Picciotti îmi pătrundea în urechi, când se întâmpla să răsară dintr-un dulap şi să-i vâre Antoniettei, care înfăţa paturile, mâna între coapse. Din toate părţile cădeau lovituri şi îmi apăsam urechile înfierbântate cu palmele din cauza strigătelor pline de entuziasm ale lui Picciotti.

Când m-am pus din nou pe picioarele mele încă nesigure, tata mi-a mai aprobat o săptămână de absenţă de la şcoală. Acele zile aveam să mi le petrec cu mama în faţa manualului de italiană. Mama şi cu mine toceam de zor la gramatică; ne ascultam reciproc. Accentul nostru lăsa mult de dorit, iar cele zece discuri mici comandate de tata nu ne foloseau la nimic. Combina noastră muzicală Grundig se afla la sute de kilometri depărtare, în pivniţa bunicului Emil.

Mama închidea îmbufnată manualul – stâlcirea asta a limbilor o aducea în pragul disperării – şi se ruja în faţa oglinzii din cameră cu un ruj roşu ca sângele. Nu puteam s-o suport cu gura aia mânjită şi cu ochelarii de soare pe care şi-i punea. O smulgea pe Lisa din braţele lui Luca şi o porneam în autobuzul care se hurduca, striviţi ca sardelele, sus, la Pincio, unde se lăsa să cadă pe o bancă şi se adâncea imediat într-o carte groasă – presupun că era vorba de *Peregrinările în Italia* ale lui Gregorovius.

Mama nu mai putea fi abordată. Da, era altfel decât

acasă în Germania, agitată permanent şi înflăcărându-se ridicol, iar când nu citea Gregorovius, dând nervoasă din picior, după care urmau invariabil *Călătorie în Italia* şi *Memoriile* lui Cellini, se entuziasma de terasele acoperişurilor cu oleandri fremătători şi palmieri abia şopotind sau de cotul îndepărtat al Tibrului care se pierdea, furişându-se printre platanii îngălbeniţi tomnatic, în albastrul ceţos. Ca să poată distinge toate cupolele care se înfoiau înainte de Pincio a învăţat sârguincios nume de biserici şi o apuca furia ca pe o pisică sălbatică dacă nu şi le mai amintea.

Eu scormoneam cu un băţ în pietriş şi bălegar şi mă plictiseam de moarte, spre deosebire de Lisa; ea se împrietenise cu birjarul care te invita să faci o tură cu droşca lui până la Panteon şi la Colosseum şi-şi omora vremea cu fumatul; nu avea mai niciodată clienţi. O ridica pe capră, împărţea cu ea pâinea pe care punea o felie de *mortadella* foarte grasă şi dădeau o tură prin parc.

Eu nu aveam nimic altceva decât dorul de casă; mă simţeam singur şi trădat de mama care nu-mi dădea niciun pic de atenţie. Nu mai puteam s-o văd pe Lisa care intra în vorbă cu copiii şi cu oamenii mari, pălăvrăgind vrute şi nevrute fără să se sinchisească deloc dacă era înţeleasă sau nu. Alergă la banca pe care stăteam şi spuse cu voce tare: „Mama, de ce toţi vorbesc aici stricat?”

I-am şuierat în ureche plin de dispreţ: „Măi, sorămeo, tare proastă mai eşti”, şi mama îmi astupă gura.

„Peste şase zile ne mutăm”, ne promisese tata, căruia exagerata familiaritate camaraderească a lui Giulio Picciotti îi devenea, pe zi ce trecea, tot mai respingătoare. Picciotti voia să compenseze chiria care scădea de la o săptămână la alta cu poveşti soldăţeşti şi întâmplări de război. Altfel, tata nu era zgârcit cu peripeţiile lui aviatice.

În mod normal, s-ar fi lăsat prins în plasa amintirilor din anii când fusese aviator planorist în Wehrmacht. Dar în faţa grasului de Picciotti devenea brusc zgârcit la vorbă. Asta îşi făcea apariţia din camera din spate cu ţigara aprinsă în colţul gurii şi-l trăgea pe tata tot timpul de limbă; voia să afle mai multe despre aterizarea forţată la Pomigliano – prins în horă tata şi-a dat drumul la gură – şi despre asediul Stalingradului.

„Nu înţelegeţi?” se răsti tata. „Tocmai când trebuia să zbor de la Bagarovo, de lângă Kerci, în Crimeea, Stalingradul căzuse”. Picciotti nu-i luă iritarea în nume de rău. Mai curând păru impresionat de vocea puternică şi hotărâtă a tatii. „Cu siguranţă aţi fost în Barletta”, îi replică el, şi îşi scutură scrumul pe sacoul de catifea reiată a tatii, „unde l-aţi împuşcat pe unchiul meu”. Tata tresări. „Eu?” spuse tata înecându-se.

Şedeam în fotoliu la capul scărilor şi îl priveam pe tata cum se făcea tot mai palid. „Nu dumneavoastră personal”, îl linişti Giulio Picciotti. „Eraţi pilot, nu-i aşa? Şi în plus a meritat-o, laşul ăsta care şi-a trădat patria şi pe Mussolini”. „Îmi otrăveşte viaţa cu politica lui”, spuse cu obidă tata, când am intrat în cameră şi mama l-a întrebat de ce e alb ca varul la faţă. „Nu înţeleg nimic din politică, niciodată nu am înţeles nimic din politică. îmi ajunge, în şase zile ne mutăm”. Nu a putut să-şi ţină promisiunea. Tata voia să-i ofere zânei lui – de când erau o pereche o numea pe mama

„Zână” – şi nouă un cămin în care să ne fie cald iarna. Cu două luni înainte de a sosi, începuse deja renovarea locuinţei. De la ora trei după-masa, când venea de la şcoală, şi până la miezul nopţii nu stătea locului, schimba cabluri electrice ca să evite un incendiu, înlocuia conducte de gaz şi de apă, monta WC-uri şi calorifere, curăţa,

chituia, zidea. „Ar trebui să-ţi iei un ajutor”, îl sfătuia mama. Nu, tata refuza categoric să angajeze un meseriaş. Nu dădea el banii pe o muncă de mântuială, din principiu. Şi într-o ţară locuită de trântori şi chiulangii n-o să găsească pe nimeni care să se ţină de indicaţiile lui – şi tocmai asta cerea tata. Se aplecă la urechea mea şi-mi spuse: „Nu vrei să mă ajuţi, Sebastian?”

„Oh, da”, am acceptat plin de elan, fericit să scap de mama, de Lisa şi de după-amiezile noastre la Pincio; am cărat aparate de forat şi role de cabluri, am căutat în dulapul cu scule cleştii potriviţi pentru scos şuruburi, am amestecat praful şi apa cu o spatulă şi am făcut gips până m-au durut încheieturile; am văruit cu o rolă fixată pe o coadă de mătură camera copiilor. Am târât un sac de ciment în baie; sacul a plesnit când i-am dat drumul jos. Părul mi se încurcase de atâta var şi vopsea, degetele mi se lipeau cu lac şi gips, iar ochii îmi ardeau ca focul. Eram mândru să fiu zidar cot la cot cu tata!

Din când în când coboram în fugă scările în vestibul până la tabloul de siguranţă unde pândea o capcană de fier. Din nişa în faţa căreia erau mereu flori proaspete, luminată de un bec fără glob, mă privea o Madonă blondă. Era vârâtă într-o hlamidă albastră care-i ajungea până la vârful picioarelor şi pe cap purta o coroană din care lipseau mai mulţi colţi. îmi era urât în vestibulul umed şi muced. La capătul lui, beciul negru ca un corb îşi căsca ciocul imens; în realitate era, de fapt, o grotă străveche, din vremurile când Roma dominase o lume, mi-a spus tata, cu aerul că-mi încredinţează un secret. „Când o să terminăm treaba o s-o explorăm împreună. Va fi o adevărată aventură!”

Cu degetele tremurânde şi cu inima bătându-mi cu putere, am răsucit butonul de porţelan şi am rămas pe

întuneric, abia respirând, cuprins de spaimă; o gheară neagră, lungă mă ajunse ca un sloi de gheaţă venind din beci. Mi-am ciulit urechile către etajul de sus aşteptând ordinele tatii.

2

În ultimii săi ani de viaţă tata a locuit într-o rulotă pe care şi-o procurase de o veşnicie ca să călătorească împreună cu mama la Marea Ionică – n-au apucat să-şi împlinească visul. Rulota era înţesată cu tot felul de bulendre; o colecţie antică de hârburi, instrumente pe care le făcuse cu mâna lui – şase viole da gamba şi o mică spinetă –, o carte hărtănită cu foi volante şi ciorne cu sonete pe care le scrisese cândva, alături de clasoare cu documente şcolare şi un cap de Apollo din gips.

Când şi-a început existenţa de locatar al rulotei tata nu a mai petrecut niciodată mai mult de trei luni în acelaşi loc. Călătorea la Odenwaldecke, de la Katzenbuekel la Frankenstein, de la Heppenheim şi Starkenburg la Felsenmeer, făcea un popas de o săptămână la Castelul Heidelberg şi cutreiera de-a lungul Neckarului, vizita muzee de ştiinţe naturale şi etnografice şi i se oferi prilejul să participe la nişte săpături arheologice în Taunus – eu îi făcusem rost tatii de un permis printr-un cunoscut de la Serviciul Monumentelor Landului.

În fiecare an o pornea într-o mare călătorie. Dispărea fără să ne anunţe şi după vreo patru săptămâni primeam o vedere în care ne relata toate aventurile şi accidentele prin care trecuse cu bine: ba îi plesnise roata din faţă, de era să ajungă în prăpastie, ba doi bandiţi din nordul Greciei pătrunseseră cu forţa în rulota lui şi îi puseseră tatii cuţitul la gât.

Ultima lui mare călătorie a întreprins-o cu patru ani înainte de moarte. Ca de obicei a dispărut pe nepusă masă

fără să spună o vorbă. Asta nu era neliniştitor în sine, doar îi cunoşteam obiceiurile. Am început să ne facem griji abia când am văzut că nu sosesc vederi. Când au trecut opt săptămâni fără să dea vreun semn de parcă-l înghiţise pământul, ne-am amintit de aventurile lui trecute şi am intrat la bănuieli dintre cele mai sumbre. Lisa a telefonat în toate punctele cardinale, nimeni nu ne putea da vreo lămurire. L-a declarat pe tata dispărut şi s-a interesat zilnic la districtul de poliţie din Lichtenberg.

La sfârşitul lui octombrie tata şi-a făcut apariţia cu maşina şi rulota la sora mea. Era schimbat faţă de cum arăta înaintea călătoriei, lăsa impresia unui om ros de amărăciune, mergea încovoiat, firea lui activă şi încrederea în viitor îl părăsiseră cu totul. De la întoarcerea lui acasă, tata a decăzut. Avea pe el nişte gioarse murdare – Lisa a trebuit să i le smulgă de pe el – degetele îi erau negre şi în barbă – şi-o lăsase să crească – avea resturi uscate de mâncare. Nu se jenă să găsească pe loc un pretext: rezervorul lui de apă avea o capacitate doar de patruzeci de litri. Memoria îl părăsea tot mai des şi, din când în când, în ochii lui apărea o privire rătăcită.

Nu am aflat ce i se întâmplase în aceste luni. Tăcea, mormăia că era treaba lui şi că voia să îngroape pentru totdeauna cele trăite în perioada aceea. Am renunţat să-l mai întrebăm pe tata, care îi promisese, la rândul lui, surorii mele să n-o mai pornească în vreo călătorie, ba chiar să nu se mai urnească din loc. Spre surprinderea noastră se ţinu de cuvânt. Schimbarea oraşelor aparţinea trecutului, trecut deveniseră şi călătoriile lui prelungite. El, care cutreierase la Vezuviu şi Etna, care bătuse cu piciorul Herculaneum şi Pompei pe un soare dogoritor şi care nu lăsase să-i scape nicio inscripţie, nicio frescă, suferea acum de o lehamite şi o melancolie progresive.

Rulota lui prinsese rugină. În jurul celor patru roţi se prăsea buruienişul, plase de păianjeni se lipeau de ferestre, acoperişul era învelit de crengi şi frunziş.

Nu trebuia să se teamă că va fi alungat de la locul lui. Doi şmecheri din Odenwald, pe care îi avusese elevi la germană şi engleză, erau azi poliţişti în Lichtenberg. Ăştia au închis ochii, au muşamalizat unele acuzaţii din partea asociaţiilor de drumeţie şi a ocolului silvic cu ajutorul unui coleg. Niciodată nu făceau razii fără să răscolească ascunzătoarea din pădure a tatii şi să se asigure că totul era în ordine.

Tata fusese aproape patruzeci de ani profesor, avea o pensie bună. Vinerea mergea cu VW-ul la supermarket să târguiască cele de trebuinţă: ravioli la conservă, cartofi şi brânză de vaci, o ladă de bere şi munţi de ciocolată.

Noaptea rămânea în rulotă, scria terţine, alexandrini şi cu precădere sonete, bătea ritmul dactililor şi metrul asclepiad cu o precizie fără cusur, citea rapoarte de cercetări arheologice – se abonase la o revistă de specialitate şi-şi pierdea răbdarea dacă n-o găsea la întâi ale lunii în cutia de scrisori – şi pentru a o sută oară, *Peregrinările în Italia* de Ferdinand Gregorovius. Când vremea era caldă ieşea în natură, la marginea pădurii, în pantaloni scurţi şi fără cămaşă, scârţâia un contradans la una din violele lui da gamba: cadril şi ecoseză.

Cu trei zile înainte de accidentul avut când se afla în avionul sport – dacă poate fi vorba de un accident, după cum susţinea sora mea – l-am vizitat pe tata la locul unde-şi făcea veacul, la Lichtenberg. În acea zi fierbinte de august nu a sărit în sus de bucurie când m-a văzut căţărându-mă printre molizi şi fagi; a rămas acolo unde se afla, pe un buştean la umbră, pe jumătate dezbrăcat, frecându-şi omoplatul cu un arcuş din păr de cal; îi dădea

mai multă atenţie unui fluture galben ca lămâia care-l sâcâia decât mie. De obicei mă strângea cu putere în braţe şi-mi pipăia partea din spate a craniului şi ceafa, de parcă ar fi trebuit să se asigure că nu aveam nicio fractură. Căci vizitele mele erau rare şi tata nu-şi ascundea curiozitatea, mă sechestra în rulota lui ca să mă interogheze; nu se declara niciodată sătul de rapoartele mele asupra săpăturilor şi de bârfele din institut.

Dar în această zi de august a fost altfel. Fără să se ridice, mi-a întins mâna şi a rămas mut, când m-am aşezat lângă el. Lucrarea mea despre Christian Jürgensen Thomsen şi sistemul lui în trei perioade, pe care i-o adusesem proaspăt ieşită de sub tipar şi i-o fluturasem sub nas, a pus-o deoparte fără pic de interes – el care, de obicei, considera evoluţia mea ştiinţifică drept propriul lui merit şi plesnea de mândrie că are un fiu arheolog.

„Vrei o bere?” mi se adresă, în sfârşit, cu un oftat. Am dat din cap afirmativ. A trebuit să-l ajut pe tata când s-a ridicat de pe buştean. S-a târât îndoit de şale până la rulotă. La intrare am dat peste violele lui care au scos un zăngănit silnic şi a trebuit să dau la o parte o grămadă de boarfe murdare ca să-mi fac loc.

Pentru o clipă am avut impresia că tata mă uitase. Stătea în faţa frigiderului cu degetele încrucişate şi privea printr-o fereastră cum se revărsa pădurea într-o vale însorită, unde vârfurile se zigzagau în albastrul amiezii.

„Acum ştiu”, strigă brusc, „era pe 16 martie 1943, veneam din Wiener Neustadt, eram încărcaţi de corturi finlandeze, zburam în urcuş continuu înspre vârfurile masivului Tatra şi am aterizat după 4 ore şi 30 de minute la Kalinowka. În medie 980 km de zbor!” Când deschise doza mea de bere se auzi un fâsâit specific.

Uitarea şi zăpăceala pe care le observam în ultima

vreme la tata nu apăreau şi în caietul de zbor unde îşi notase, ca tânăr pilot, foarte exact şi pedant, distanţele şi încărcătura, orele de start şi de aterizare, caracteristicile şi tipurile aparatelor de zbor.

În această după-amiază a repetat lecţia ca s-o spun după el; mi-a expus amănunţit deosebirea dintre un DSF 230 şi un „Gigant”. Voia să afle de la mine, clipind şmecher din ochi care erau cele trei instrumente la care nu poate renunţa niciun pilot planorist, în ce scop e nevoie de un variometru şi de un indicator de viraj, în general lucruri pe care le învăţasem de copil de la tata, când mă lua pe genunchi şi-mi şoptea la ureche aventurile lui aviatice. îmi îngâna răspunsurile răsuflând uşurat.

Nu ştiu de ce răspundeam ca un copil ascultător. Presupun că din milă faţă de tata, care începuse să transpire şi să îngheţe în acelaşi timp în rulota lui dogoritoare. Buzele îi tremurau când vorbea, părul cărunt de pe piept era năclăit de sudoare. A respins îndemnul meu de a pune ceva pe el şi când am luat o cuvertură de pe pat şi i-am pus-o pe umeri nu a observat.

Nu, nu fusese în intenţia mea să-l fac pe tata să vorbească. Repulsia mea, ura mea faţă de Ludwig Wieland se stinseseră. Ca tânăr cu bacalaureatul luat şi în primii mei ani de studenţie îl detestasem pe tata, căruia nu mă mai adresam decât cu numele de familie. Nu-i puteam ierta nimic lui Wieland, nici pedanteria de care nu scăpase nicio carte citită de el – aduna greşeli de tipar cu un fel de amestec de furie sacră şi patimă –, nici felul în care se crampona să nege faptul că a fost soldat pe front, susţinând că fusese un planorist inofensiv, nici bucuria lui copilărească pentru hobby-uri: construcţia de instrumente sau scrierea unor sonete, ca să nu mai vorbim de interesul lui faţă de Antichitate şi cercetările arheologice, nici

nesimţirea cu care îşi accepta viaţa ca destin. În faţa celor mai nefaste experienţe mi se părea că era dur şi total insensibil, ceea ce îmi stârnea scârbă.

Imboldul de a-l ierta pe tata nu fusese o hotărâre conştientă. Se petrecuse în timp; timpul devorase dispreţul meu şi-l lăsase să moară, până a ajuns un ţesut inert pe care l-am dat la o parte cu piciorul fără să observ.

S-ar putea ca în această zi fierbinte de august, la ultima mea vizită, să mă fi suspectat că aş fi venit să vorbesc despre mama şi, ca să evite acest lucru, m-a asaltat cu evenimentele lui aviatice. Dacă asta îi fusese temerea, făcuse eforturi zadarnice. Eu nu aveam decât o singură dorinţă de care nici nu fusesem conştient în timpul acestei vizite: voiam să pronunţe numele mamei, să spună Elinor şi „zâna mea", cu vocea aceea delicată şi tandră pe care i-o cunoşteam din copilărie.

„Ştii cu cine m-am întâlnit din întâmplare?" Tata se duse repede în cabina de baie pe care o folosea drept debara. Luă de acolo spineta, pe care o depozitase, pusă cu latul în sus şi fără picioare, lângă duş, şi-o scoase cu grijă afară. „Cu cine te-ai întâlnit?" l-am întrebat mai mult mecanic decât interesat. „Cu Alfred", strigă tata de afară, unde se apucase să înşurubeze cele trei picioare ale spinetei. Execută o serie de acorduri. „Cu copilotul meu, Ringelnatz-Alfred. Ţii minte cum îl poreclisem, nu?"

Cum să nu-mi fi amintit de poveştile lui cu soldaţi de pe front, care mă captivaseră în copilărie şi îmi deveniseră cu atât mai respingătoare când m-am hotărât, la şaptesprezece ani, să studiez istoria şi ştiinţele politice? Nu descopeream nicio durere în glasul tatii când sporovăia despre întâmplările din vremea când era pilot. În ianuarie '43 Alfred şi cu el fuseseră mobilizaţi la Nancy, când au primit ordin să facă un zbor de aprovizionare în cazanul de

la Stalingrad. În ziua următoare s-au urcat într-un vagon de vite ca s-o ia din loc spre răsărit şi Alfred avusese grijă să-şi păstreze umorul şi calmul personal, dar şi buna dispoziţie a tatii, cu versuri de Ringelnatz. Aducea şi ceaiul la patul de fier suprapus pe care îl ocupa Wieland şi-i împuia capul cu vizitele lui la bordel. Într-o casă de-asta din Posen zicea că ar fi dat peste o poloneză care plângea. De ce plângea nu a înţeles, poate *de mai de siècle* în general, presupunea Alfred. Zicea că o lăsase să plângă, că se purtase drăguţ şi că şi-a atins scopul. Încă de la a doua lui vizită la bordel, ea nu-i mai ceru bani pentru servicii. Tata sorbea din ceai şi-l asculta recunoscător. Şi când au ajuns pe 1 februarie la Bagarovo lângă Kerci ca să descarce piese componente pentru avioanele DSP 230 pe care urmau să le monteze şi au aflat că generalul von Paulus a nesocotit ordinele lui Hitler şi a capitulat, Alfred chicoti: „Ăsta da noroc porcesc!”

Povestea tatii despre aterizarea forţată în Pomigliano o ştiam pe de rost. Zburaseră amândoi, Alfred şi cu el, traşi cu ajutorul unei coarde de cauciuc, de un avion special de tracţiune, patru ore jumate, pe o vizibilitate perfectă, aruncând o umbră subţire pe munţii irizaţi în pragul amurgului şi pe marea albastră lapislazuli, pe vârful de nord al Corsicăi, pe aşezările minuscule ale pescarilor italieni şi pe staţiuni balneare, pitite pe după pini, palmieri şi stânci. De data asta Alfred îl făcea să râdă pe tata cu versuri de Morgenstern şi tata, la rândul lui, recita la volan Ştefan George şi Rilke şi versuri de-ale tatălui său, bunicul meu Heinrich, care fusese un poet mare, prieten cu Weinheber şi Will Vesper. Era deja întuneric când au început să plutească deasupra orăşelului Pomigliano, marcat cu semnale luminoase, iar tata, orbit de exaltare că, în sfârşit, ajunsese în Italia pe care o cunoştea din

scrierile lui Winckelmann, din însemnările lui Gregorovius şi Goethe şi ale bunicului Heinrich – ca student bunicul Heinrich cutreierase lumea şi nu-i scăpase niciun monument clasic –, a zburat când s-a semnalizat pregătirea aterizării, pieziş pe culoarul de aterizare şi mult prea jos. Au şters cu aripa scrâşnind un mal de pământ, şi au alunecat ca o sanie două sute de metri într-un fuior de praf de lavă intrând pe dreapta într-un copac, iar pe stânga agăţându-se de un Ju 88, încărcat cu bombe pentru misiunea de noapte în Sicilia. Alfred fusese aruncat la impact în fereastra de plexiglas care cedase sub greutatea lui, aşa că aterizase în coroana unui copac cu paraşută cu tot. Tata s-a folosit de gaura aceea ca să iasă bâjbâind de acolo. Şi înainte ca Oberleutnantul să ajungă în ambulanţă la faţa locului şi să constate înjurând paguba – bombardierul de care se agăţase avionul lui trebuia descărcat, iar nenorocitul de planor al tatii era o epavă tristă –, Alfred strigă din copacul unde stătea cocoţat: „Eşti rănit?” „Nu, nu”, îi răspunse tata. Ringelnatz se dădu jos din copac şi chicoti când ajunse în dreptul tatii: „Chiar că trebuie să ai un noroc porcesc. Şi norocul leagă”.

De când se reîntâlniseră – unde şi când nu mi-a spus tata niciodată se vedeau în fiecare marţi la Taunus pe un teren de planorism; îşi pierdeau ore în şir la cantină şi depănau amintiri sau se duceau, nemaisăturându-se de plicticoasele lor discuţii profesionale, la hangar, priveau planoare şi avioane sport, se aşezau uneori într-un cockpit şi se înălţau până la turnul de control, unde tata se familiariza cu tehnica radiofonică modernă de care nu avea habar. Certificatul lui de pilot planorist expirase de o veşnicie. Dacă voia să facă o rundă de zbor trebuia să se lase condus de prietenul lui. Ăla nu se lăsa rugat şi-i făcea chiar plăcere să-şi demonstreze în faţa tatii măiestria de a

face viraje şi lupinguri.

Dacă îmi povestise tata cu ocazia vizitei mele despre întâlnirile lui cu Ringelnatz-Alfred, sau dacă aflasem mai târziu de la sora mea – care nu avea de unde să ştie mai bine – ce făceau cei doi la aceste întâlniri între cantină şi hala aerodromului, n-aş putea spune. Oricum povestea tatii nu putea fi adevărată. Ringelnatz-Alfred şi cu tata se pare că s-ar fi pândit reciproc şi un scandal teribil trebuie să fi influenţat hotărârea tatii de a porni în ultimul lui zbor pe care l-a făcut de unul singur.

În această după-amiază de august zăngănea fără încetare la spineta lui, făcea să răsune passacaglii, preludii şi fugi şi eu leneveam lângă el în iarbă. Când se împotmolea la o suită de acorduri, când îşi pierdea şirul notelor, scuipa şi-şi agita mâinile de parcă ar fi vrut să-şi iasă din piele. Mie nu-mi mai dădea nicio atenţie.

Pe la zece, când cerul se acoperise de un albastru noptatic presărat cu stele şi din pământul pădurii se ridica un aer umed, mi-a propus să mă ducă la pensiune cu VW-ul. În mod normal refuzam categoric să rămân peste noapte la tata; şi ziua mi se părea destul de stingheritor printre toate bulendrele alea şi numai un coşmar îmi mai lipsea. Pe obrazul lui ce părea mai curând o umbră, am citit uimirea, aproape groaza, când i-am spus că vreau să dorm în rulotă şi am început să-i eliberez canapeaua.

Şi-a încrucişat braţele peste piept şi a oftat. În ciuda gurilor de aerisire din tavan şi a ferestrelor larg deschise, în rulotă aerul era înăbuşitor, şi niciunul din noi nu putea să doarmă. „Ce faci?” l-am întrebat, când a părăsit patul. „Nimic”, mi-a răspuns morocănos; ieşi desculţ afară şi aduse în rulotă lucrarea mea despre Christian Jürgensen Thomsen, pe care o uitase la amiază lângă buştean.

Nu am adormit. Pătura tatii puţea şi-mi zgâria

braţele, am aruncat-o pe jos. Banca lui era tare, în jurul rulotei lui se auzeau scrijelituri şi foşnete suspecte, crengi se frecau de acoperiş şi eu îmi ciuleam urechile plin de nelinişte. Mi se părea că mă apucă frica aceea pe care o au copiii. Da, era prezenţa tatii cea care mă tulbura, prezenţa lui inertă, tăcută. Nu sforăia, pesemne că zăcea ţeapăn acolo în cabina lui de dormit cu ochii pironiţi în tavan.

Când ceasul din turla bisericii din Lichtenberg a bătut ora două, umbra lui a apărut lângă mine în cămaşa lui fosforescentă. Am sărit în sus de groază. „Ce s-a întâmplat?” „Lasă-mă”, murmură el, „trebuie să ies”. Paşii lui târşiţi s-au depărtat. M-am întors cu faţa la perete, mi-am închis ochii şi eram ferm convins că sunt treaz, când m-a trezit un strigăt. Pe fereastră era lipit un soare ceţos de dimineaţă şi tata şedea lângă mine şi-mi vorbea încercând să mă liniştească. „De ce strigi, Sebastian?” în zadar am încercat să-mi amintesc când o fi stat ultima oară pe marginea patului meu. Nu a îndrăznit să mă mângâie şi eu am primit reţinerea lui cu uşurare.

La despărţire l-am bătut pe tata pe umăr, am luat-o la picior, fără să-i fac cu mâna, în jos la vale şi silueta lui încovoiată lângă buştean s-a topit pe dată într-un abur tremurător acolo în faţa soarelui care mă orbea.

3

Ne-am luat rămas-bun de la „Duca d’Alba” la sfârşitul lui noiembrie, dacă nu mă înşel, spre regretul lui Giulio Picciotti care veni din camera lui din fundul casei intonând un marş funebru. Tata nu putu să scape la timp de buzele lui băloase pentru că era înconjurat până peste cap de cufere. Ca să evite o vizită a proprietarului pensiunii la noi, tata a mâzgălit o adresă greşită pe nenorocitul lui de prospect de casă, înainte de a da semnalul de plecare.

Dintr-o cameră de la etajul întâi Marta şi Antonietta

ne fluturau la despărţire o cârpă de şters praful. Ningea cu scame deasupra noastră şi mama nu găsea nicio ocazie prielnică să-şi scuture scamele de pe fusta ei bleu fiindcă Lisa era în plină rebeliune. Nu voia să se despartă de Luca. Ca s-o calmeze, băiatul se apucă să-şi mişte urechile, să-şi provoace un chiorăit fioros, în zadar, ea nu se lăsa abătută prin nimic de la durerea ei şi, când el o desprinse cu blândeţe din braţele lui, Lisa se aruncă urlând pe trotuar.

A durat ceva timp până am ajuns în sfârşit de la „Duca d'Alba" la noi acasă. Lisa, care se oprea din zece în zece metri şi izbucnea în ţipete asurzitoare până se învineţea, atrăgea atenţia. Voci de femei înjurau strident din coridoare întunecate când mama o pălmuia. Eu am fugit la frizer, care agita în faţa salonului său un prosop alb ca zăpada şi mi-l înfăşură în jurul urechilor. Dintr-o măcelărie a ieşit un băiat cu resturi de carne însângerată pe care le aruncă pe cadrul tricicletei lui. O creastă de cocoş zbură chiar în faţa pantofilor tatii, pantalonul lui gri se stropi de sânge. Din când în când, câte-un alai bâzâitor de motociclete şi scutere ne prindea în mijlocul lui şi capul tatii intra speriat în gulerul cămăşii. „Ai grijă la stânga, Elinor", zbiera tata, „ţine-ţi bine poşeta, zâna mea!" În piaţa mică, lângă fântâna care se înspuma sub jeturile de apă, căscau gura nişte băieţandri şi, când au zărit-o pe mama, au început să scoată fluierături ascuţite. Asta m-a înfuriat peste măsură. I-am privit de parcă aş fi scos flăcări pe ochi şi am luat-o pe mama de mână.

Când am intrat din soarele arzător în întunecata casă a scărilor am tresărit cu toţii speriaţi de o umbră ghemuită pe pardoseala de piatră. „*Benvenuti*! Bine aţi venit!" strigă

Sassolino care-l recunoscuse pe tata şi se ridică de pe scăunel. Sassolino, vecinul nostru, lucra ca şofer la ambasada germană şi pe lângă asta mai făcea şi pe misitul,

ceea ce îi căptuşea bine buzunarul. Lui Sassolino îi datoram locuinţa care se afla, din întâmplare, în acea casă în care locuia şi el împreună cu familia. Tata se îndoia că ar fi fost vorba de o întâmplare şi bănuia mai curând că Paolo Sassolino îşi făcuse o socoteală din care să tragă foloase. Oricum te alegeai cu ceva dacă locuiai perete în perete cu un profesor la Şcoala Germană la care învăţa propria-ţi fiică.

Sassolino împinse pe furiş ceva la o parte cu vârful pantofului – eu ştiam despre ce era vorba –, îşi pipăi cravata şi o luă pe mama de mână. Ţinu mâna mamei strâns într-a lui înainte de a se întoarce spre sora mea. Tot sporovăind o săltă în sus, o măsură din toate părţile şi eu am profitat de chestia asta. M-am dus glonţ la cursa de şoareci de lângă scară. Între dinţii ei ruginiţi zăcea un hoit de şobolan decapitat. Când m-am lovit de ceva moale şi am zărit un ochi sticlos fixându-mă, am urlat îngrozit. Dar în toată bulibăşeala aia nimeni nu a observat. Paolo Sassolino a apucat cuferele noastre burtoase de piele şi le-a cărat până la etajul doi, unde şi-a strigat nevasta şi fiica să iasă pe palier.

În acea zi am cunoscut-o pe Lili, care în actele de naştere şi de botez se numea Paola Maria Grazia – Paola în cinstea tatălui Paolo, Maria Grazia în amintirea mamei –, şi pe care Sassolino o striga cu încăpăţânare Lili, fie pentru a nu lăsa niciun dubiu asupra ataşamentului său pentru Germania, fie din cauza unei reminiscenţe sentimentale. Ca toţi soldaţii, avea şi el ochii umezi ori de câte ori se transmitea la radio „Lili Marleen”. Lili a făcut o mutriţă foarte haioasă, care m-a săgetat drept în inimă. Da, şi-a strâns părul la ceafă şi a durat ceva vreme cât m-a măsurat din cap până-n picioare, după care mi-a întins două degete şi nu mi-a mai acordat nicio atenţie. Mi-am

lăsat ochii în jos. Ea nu dădea doi bani pe mine, nu mă lua în serios, asta era absolut sigur. Eram cu un cap mai scund decât ea, abia de aveam unsprezece ani şi Lili părea să aibă deja vreo treisprezece. Ori poate că mă găsea respingător cu urechile mele clăpăuge – mă apucam pe furiş de ele, probabil că erau roşii ca focul – şi cu ochii mei miopi după ochelarii cu rame de corn. Eram un şarpe cu ochelari şi din păcate şerpii cu ochelari nu se bucurau de simpatie. De ruşine mi-am muşcat buzele. O, da, trebuia urgent să mă înarmez, ştiam asta din instinct, cu orgoliu, cu împotrivire, cu antidotul necesar care te apăra de suferinţă.

În aceeaşi clipă nevasta lui Sassolino, Beatrice, m-a apucat de ciuf. Am nimerit cu nasul în halatul încheiat lejer din care m-a învăluit un miros de lapte acru; simţeam cum mi se înceţoşează simţurile. În lunile următoare aveam să cunosc tot mai bine sânii doamnei Beatrice. Nu pierdea nicio ocazie să mă strângă la piept şi să-şi înfigă degetele în părul meu până ce mi se tăia respiraţia.

La început mă feream de avansurile entuziaste ale doamnei Beatrice, dar eschiva n-a avut niciun efect. Dimpotrivă, îi stârnea şi mai multă forţă, şi mai multă patimă, aşa că n-am mai opus nicio rezistenţă. Da, în curând nu mai cunoşteam alt loc mai incitant decât pe cel dintre sânii doamnei Beatrice care se clătinau în jurul urechilor mele clăpăuge şi miroseau de la o zi la alta altfel. Adulmecam astfel busuioc proaspăt, bureţi de prun, săpun de toaletă sau levănţică. Un iz de lămâie şi de usturoi îmi gâdila nasul; la cod sărat şi la miros de trabuc – Sassolino fuma ţigări de foi – strănutam din toţi rărunchii şi doamna Beatrice nu scăpa nestropită. Nu se sinchisea de asta şi continua să o toace pe mama la cap că pe vremea când era mică fusese blondă cum e cânepa, mai blondă ca Lisa şi ca

mine, şi acum avea păr negru ca pana corbului, să nu te apuce disperarea?

După-masă tata şi-a aranjat colecţia lui de hârtii antice într-o vitrină din camera de locuit unde îşi atârnase deja cele şapte viole da gamba în şapte cârlige, mica spinetă se afla la fereastră şi capul lui Apollo din gips, moştenit de la bunicul

Heinrich, tatăl tatii, îşi găsise locul de onoare pe un piedestal din lemn construit special pentru el.

În acea perioadă colecţia lui era modestă. Consta doar din pinteni şi vârfuri de lăncii, piese dintr-un ornament de bronz de pe un scut de paradă, ţinte de catarame şi vaze aretinice, două şei preţioase, sticle de ceramică şi un ulcior de teracotă din Fiesole. Mă ţineam tot timpul după tata. Seriozitatea cu care învârtea ciob de ciob între degetele lui comparându-le cu ceea ce trecuse în caietul lui de inventar mă atrăgea, da, chiar îmi plăcea.

El îmi exploata înclinaţia. „Şi ce-i asta?” mă întrebă viclean ţinând ridicat un soclu care era ornamentat în toate cele patru colţuri cu câte un cap de berbec. „Baza unui cippus de marmură”, am murmurat automat. „Şi?” mă provocă tata din nou. „Baza unui cippus de marmură cu patru pronume de capete de berbeci”. „Alea se cheamăprotome, mă corectă. „Locul de provenienţă?” „împrejurimile Pisei”. „Datarea?” „Secolul şase înainte de Christos”. Satisfăcut, tata mă îmbrăţişă. „Pun prinsoare că ai să devii un al doilea Schliemann. Era chiar ce voiam eu să ajung când eram copil. Ce părere ai, zâna mea”, se întoarse spre mama care stătea pe canapea şi citea din Gregorovius, „crezi că are ce-i trebuie ca să-mi îndeplinească visul?” Şi fără să aştepte răspunsul mamei strigă: „Are, cu siguranţă”.

Mi-am pus patinele cu rotile şi m-am avântat dintr-o

cameră într-alta fără să cad la trecerea pragurilor şi să mă împiedic de covoare. Camerele noastre, două mari şi două mici, aveau pardoseli de gresie roşii şi gri, iar tavanul era din lemn şi ajungea până la cer. „Împinge-mă!” se rugă Lisa de mine şi scoase un chiot de bucurie când am aruncat-o iute în căruciorul păpuşilor şi m-am năpustit cu ea în jurul mesei şi al scaunelor. Picioarele subţiri ca scobitorile ale Lisei ieşiră din cărucior şi când am luat o curbă bruscă pe culoar îşi pierdu echilibru. Căzu şi fu mare tevatură. În cele din urmă se cuibări smiorcăindu-se în poala mamei. Şi eu, înfierbântat, abia respirând, şi mai ales vrând să preîntâmpin dezlănţuirea uraganului, m-am strecurat în camera mea, încuindu-mă pe dinăuntru, cu grijă, ca nu cumva să observe tata. El îmi interzisese categoric să mă încui în cameră. „Niciunul din familia noastră nu are nimic de ascuns faţă de ceilalţi, bagă-ţi asta în cap, fiule!” îmi spunea „fiule”, nu mi se adresa pe nume când îmi dădea poveţe.

Într-un colţ moţăia trenul meu electric împachetat în două lăzi de carton. Nu aveam chef să-l despachetez şi să-l montez, jucăriile mele mă lăsau rece. Preferam să-mi lipesc nasul de geam şi să privesc strada noastră la care ducea o scară lată. Strada dispărea la celălalt capăt brusc din raza vizuală. Uliţa asta nu se putea lăuda decât cel mult cu unsprezece numere de case, cu patru lămpi care se balansau pe stâlpii de oţel şi răspândeau noaptea o lumină ceţoasă, dacă nu rămâneau complet întunecate în urma unei căderi de curent, cu un atelier de plăpumărie şi unul de tâmplărie.

Puteam să privesc până în subsol, unde lucra un cizmar; era păros şi ciolănos şi răcnea întruna arii din opere cu o voce care făcea să te aştepţi să vezi o namilă de doi metri. Prichindelului slăbănog care bătea cui după cui

într-un toc, acolo în faţa atelierului său, la amiază în plin soare, nu puteai să-i atribui asemenea voce.

Când ne duceam pantofii la pingelit la el în beci, îşi cobora glasul şi ne încredinţa secretul lui. I se dusese vestea până la Berlin. „Până la Berlin!” accentua el. „Da, la Opera Germană şi la Opera Comică se păstrează un loc de bariton neocupat special pentru mine, în cazul în care aş accepta să-mi schimb meseria”. Tata îşi încreţi fruntea: „În Est?” „Da, în paradisul muncitorilor”, răspunse cizmarul care era comunist, asta considera el onoarea supremă. Lângă maşina lui nou-nouţă de finisat erau lipite extrase din ziare îngălbenite, în care apăreau Palmiro Togliatti şi Gramsci – nu ştiu de la cine şi când aflasem care din cei doi era Togliatti şi care Gramsci – şi o echipă de fotbal. Un steag roşu acoperea raftul cu pantofii reparaţi şi servea drept învelitoare contra prafului. Şi dintr-un sertar în care păstra şireturi negre şi maro, încolăcite între ele ca nişte reptile, a scos mândru o stemă albastră pe care erau iniţialele FDJ.

Tata se interesă când o să-şi ia în primire postul la Operă. „Niciodată”, răspunse cizmarul nostru, doar se trage dintr-o familie de pantofari, tatăl şi bunicul lui fuseseră cizmari şi el nu făcea altceva decât să se gândească zi şi noapte la pantofi, „în faţa unui pantof scorojit, mi se rupe inima!” îl însoţeam cu plăcere pe tata la cizmar, unde mirosea a piele şi cremă de ghete şi de pe o roată de ascuţit săreau scântei, îmi plăcea mai ales când împacheta pantofii reparaţi într-o cutie de carton şi, intonând frânturi de arii, ne conducea la ieşire.

În jurul casei joase din colţ, în dreptul scărilor, noi trei obişnuiam să facem un mic ocol. Mama, Lisa şi cu mine. Casa asta era neagră; funinginea îi rodea zidurile. Locatarele ei ne dădeau fiori; două surori gemene cu nas

de vultur şi barbă căruntă şi aspră, care le creştea din bărbie. Când ieşeau împreună din casă, şi niciodată nu ieşea vreuna singură, braţ la braţ sau ţinându-se de mână, copiii urlau de mama focului: „*Ei*, *brutte babbuine*! *Zitelle meschine*!” şi se dădeau în lături scoţând ţipete să le facă loc. îi făceau cu mâna cizmarului, care stătea pe un scăunel în faţa scărilor ce duceau la atelier şi le trântea câteva vorbe porcoase: „Ia arătaţi-vă, suratelor, smochinele! Cum sunt, proaspete şi zemoase, sau uscate ca pingelele mele?” „Uscate ca pingelele tale”, îl îngânau amândouă în cor.

Au trebuit să treacă luni de zile până am înţeles ce-şi strigau cizmarul şi gemenele; mă aplecam pe fereastră în afară gata să-mi frâng gâtul şi tot nu puteam să descopăr vreodată o smochină în coşul pentru cumpărături al gemenelor. Ele găseau amuzant să fie tachinate. Într-o viaţă întreagă, modestă şi plină de umilinţe, pe care o duseseră lucrând la domiciliu pentru o întreprindere textilă, nu era de mirare să se fi obişnuit cu înţepături şi feste de toate felurile. S-ar putea să fi luat aceste tachinerii drept mici atenţii, şi pare-se că asta şi erau. Ţopăiau chicotind până la piaţeta în care dădea strada noastră, făceau o reverenţă în faţa sfântului care se adăpostea în nişă, impasibil la faptul că o movilă de gunoi se adunase în faţa lui, şi se priveau, din zece în zece paşi, cu ochi îndrăgostiţi.

Uneori, pe întuneric, mi se părea că disting un popă mic şi rotofei care bătea în uşa casei scunde din colţ; o mână îl trăgea, cât ai zice peşte, înăuntru. Pe cer se rostogolea o lună galbenă în jurul câmpului cu ruine, flancat de ziduri roşii de cărămidă şi de tuf gri, de tufişuri prăfoase şi crăpături cu umbră multă, şi-şi găsea odihna între doi pini. îmi pusesem serios în gând să cercetez cazul

îndeaproape şi m-am întins pe pat tremurând de dorul aventurii, adormind cu greu. Dorul meu de casă pierise.

În orele libere, când prezenţa lui nu era obligatorie la ambasadă şi nici nu avea vreo negociere urgentă, Paolo Sassolino îşi făcea apariţia cu limuzina în faţa casei. Înainte de a coborî în uniforma-i impecabilă, înainte de a-şi aranja cravata şi de a-şi scoate mănuşile de piele, obişnuia să claxoneze după pofta inimii. Socotea că sosirea lui era un eveniment care nu trebuia să-i scape nimănui şi mie chiar că nu-mi scăpa niciodată. Se învârtea în jurul Mercedesului pe care-l cerceta pe toate părţile şi începea să-l lustruiască plin de zel. Abia când nu mai dădea de niciun fir de praf, iar lacul şi carcasa metalică luceau de-ţi luau ochii, îşi făcea vânt cu cascheta de şofer şi respira uşurat.

Tata nu voia să aibă de-a face deloc cu misitul nostru pe care îl numea cu schimbul ba fanfaron, ba puşlama sau hahaleră. Dar Sassolino nu se lăsa, îşi vâra la câteva zile tacticos nasul pe coridorul nostru ca să-şi ofere serviciile. îi plăcea să audă teancurile de bancnote foşnindu-i în palmă, îi oferea tatii credite cu dobânzi mici sau ne invita la o excursie cu Mercedesul ambasadei în munţii Abruzzi, la mare. Tata refuza politicos. În cel mai bun caz împrumuta de la Sassolino o bormaşină, şi asta întotdeauna cu conştiinţa încărcată.

Dar pe individul ăsta nu-l descurajă modestia tatii. Pe la mijlocul lui decembrie bătu la uşa noastră încărcat cu pachete de carne, salam proaspăt şi şuncă mirosind ademenitor. I le oferi mamei plin de respect, ca un servitor cuviincios, îşi scoase cascheta de pe cap să-şi facă vânt cu ea şi ne dezvălui performanţa lui ca şofer de ambasadă şi misit, care nu se mai sinchisea de mărunţişuri, în aceste zile de sărbătoare şi de crăpelniţă: un porc viu şi întreg. îl

sacrificase cu ajutorul nevestei şi al fiicei, care îl imobilizaseră la pământ ca să-i lege picioarele, ba îl mai şi ţinuseră de coada încovrigată când el îi înfipsese cuţitul. îşi ridică mâna ca şi când ar fi vrut să înjunghie un duşman imaginar şi Lisa se ascunse ţipând în rochia mamei. Învăţase cum se fac cârnaţii de la taică-su, fiul ăla de târfă, un nenorocit de zugrav care a emigrat în America. Lui Sassolino i se umeziră ochii şi tăcu. Şi tata care nu mai avea ce să traducă luă din braţele mamei salamul şi şunca. „*Mi dispiace davvero*”, murmură el.

Cred că aşa înţelegea tata să-şi arate compasiunea, ceea ce-l făcea pe misitul nostru să-şi iasă din fire. Tatăl lui nu a fost decât un trântor şi un neisprăvit, tuna şi fulgera Sassolino, care îşi prăpădise amărâtul ăla de venit la cursele de cai şi cu muierile. Da, nu-i mai rămăsese un sfanţ să-şi plătească medicul când el, fiul lui, se îmbolnăvise de malarie. „Şi-a amanetat verigheta şi, fără să-şi ia rămas-bun, s-a îmbarcat pe vapor într-o noapte ceţoasă şi mama, pe care o batjocorise tot satul ca văduvă albă, a trebuit să-şi crească singură şapte copii flămânzi”. Înjurături groaznice, pe care tata prefera să le treacă sub tăcere, ieşeau din gura lui Sassolino.

În după-amiaza următoare a urcat la noi cu o piele de şarpe înfiorătoare; obişnuia s-o împăturească până făcea din ea un pacheţel numai bun de dus în mână. Spunea c-o procurase în Africa pe când era soldat „în comandoul feldmareşalului Rommel”, aşa se grozăvea în holul locuinţei noastre. Tata se prefăcu total dezinteresat şi absent, de parcă n-ar fi auzit niciodată în viaţa lui de feldmareşalul Rommel. Dar Sassolino nu se lăsă descurajat. Ne îndemnă pe mine şi pe

Lisa să pipăim pielea de şarpe înainte ca el să apuce cu unghiile lui ascuţite de capătul ei şi s-o desfăşoare sub

ochii noştri. Pielea se întinse rapid printre picioarele scaunelor şi ale comodei, se lungi până în camera de zi şi se opri, în cele din urmă, la vitrina tatii; un truc abil cu care îşi obţinea accesul în locuinţa noastră.

Când Sassolino intra la noi în coridor, ne înghesuiam în mod normal aproape strivindu-ne între garderob şi etajera de pantofi. La cea mai mică bănuială că ar avea intenţia să se strecoare în sufragerie sau în camera de zi, tata îşi înfigea degetele în braţul lui. Azi nu a mai apucat să-l reţină pe vecinul nostru. Ca să-şi împăturească pielea de şarpe se repezi cu multă agilitate la vitrina cu antichităţi şi privi cu interes hârburile tatii.

După ce Sassolino îşi luă, în sfârşit, rămas-bun, tata începu să tropăie înciudat în jurul spinetei şi o avertiză pe mama că o să-şi pună la vitrină un lanţ de siguranţă. Mama şedea în colţul canapelei, studia un manual pentru învăţarea limbii italiene şi fuma. „Chiar vorbeşti serios”, îl luă peste picior, „crezi că Sassolino are de gând să ne tâlhărească?” „N-ai de unde să ştii. îmi ajunge că şi-a găsit cu cine să pălăvrăgească. Până unde merge, vrea să mă impresioneze cu feldmareşalul Rommel!” tună tata. „Armata lui Mussolini nu era decât o adunătură laşă şi depravată. Ăia o luau care încotro la prima împuşcătură”.

Sassolino cucerise inima Lisei cu pielea lui de şarpe. Da, nu trecea o zi în care să nu se smiorcăie că şi-ar fi dorit să vină din nou în vizită la noi cu cobra lui. Şi eu? Şi inima mea? Bătea sălbatic când o zăream pe fiică-sa în casa scării sau când o întâlneam la poarta şcolii. Voiam să mă împrietenesc cu Lili. Voiam să explorez cu Lili beciul nostru care era o grotă unde dădeai precis peste schelete şi te loveai de câini vagabonzi adormiţi. Cu Lili voiam să pun la cale adevărate lovituri, să fur cippus-ul de marmură al tatii sau să zgârii limuzina lui Sassolino cu un cui.

Inima însă îmi bătea de pomană, Lili mă lăsa cu buza umflată. În recreaţie, în curtea unde sporovăia într-o germană curgătoare cu colegele ei de clasă, mă pedepsea cu dispreţul ei. Da, prezenţa mea o înfuria. Cu cât o tratam mai plin de devotament, cu atât mai răutăcioasă era replica ei. „Vezi-ţi de treaba ta”, mă repezea, „şi nu te mai împiedica de picioarele mele!”

Dar cel mai greu îmi era s-o privesc cum se gudura hlizindu-se pe lângă un băiat care se îmbrăca în haine scandalos de murdare. Alături de noi, copiii cu părul curat, întins cu scuipat sau pomadă pe creştet şi cu ceafa rasă ca-n palmă, individul ăla avea succesul asigurat. Părul lui Konrad Menzing era slinos; îi cădea în laţe pe umeri, purta pulovere deşirate şi cămăşi boţite, nu se vâra într-un costum, cum făceam noi; de o cravată ca un adevărat şţreang, la care erau condamnaţi unii copii de-ai personalului ambasadei şi consulatului, nici nu putea fi vorba; nu, pantalonii lui erau din material de blugi, pe care şi-i mângâlea, spre uimirea noastră, cu desene geometrice, nume de personaje din benzi desenate şi staruri rock sau lozinci politice. Noi trebuia să ne facem pantofii lună, ai lui erau plini de noroi. îi şi plăcea de altfel să se poarte ca o japiţă; îşi sufla nasul pe trotuar, nu se dădea niciodată la o parte să facă loc unui profesor şi mesteca permanent între dinţi o scobitoare. Menzing putea să-şi permită toate astea. Se vorbea că are părinţi cu vederi emancipate – mama lui era istoric al artei şi fiică de industriaş, tata era jurnalist – care îi apărau comportamentul în şedinţele cu părinţii şi în faţa directorului. Când era cât pe ce să rămână repetent, doamna Menzing – aşa se şuşotea – aranjase treaba cu ajutorul unui cec.

Konrad Menzing era de invidiat pentru părinţii lui şi pentru tuleiele abia perceptibile din barbă. Da, pentru a

mă da mare în ochii lui Lili, m-am decis să ajut la îndesirea anemică a bărbii mele cu briciul tatii – celui ce se rădea îi creştea barba, aici nu încăpea discuţie!

După-amiaza, când nu era nimeni atent, m-am strecurat în baie, am amestecat bine crema de bărbierit a tatii în pahar până a făcut spumă şi mi-am săpunit bărbia şi obrajii înainte de a începe să mă rad. După bărbierit obrazul meu era ciopârţit. Din buza superioară şi din obraji se prelingea sângele şi picura în chiuvetă; priveam şi cu strângere de inimă şi cu mândrie. M-a cuprins spaima abia când am auzit-o pe mama ţipând: „Pentru Dumnezeu, Sebastian, ce ţi s-a întâmplat?” M-a frecat cu aftershave-ul tatii care ustura al naibii, mi-a lipit pe obraji, pe bărbie, pe buza de sus plasturi, erau opt cu totul şi, în dimineaţa următoare, în curtea şcolii îmi venea să leşin de ruşine şi aş fi vrut mai bine să mor. Săptămâni în şir, până ce obrajii mi s-au vindecat, am ocolit-o pe Lili.

Au urmat zile de furtună care aruncau pe cer năvoade albe ca lumina de magneziu. Zile cu ploi torenţiale care clocoteau şi plescăiau şi ne ţineau captivi în casă. În atelierul lui, cizmarul Fabrizio reflecta: „*Roma quanto sei bella quando piove*”, tata îşi punea pe el o jachetă împletită şi corecta extemporalele. Mama se cuibărea cu pantofii în picioare pe sofa, învăţa vocabule şi întindea neîntrerupt mâna spre cutia de ţigări, ceea ce nu-mi aminteam să fi făcut când eram la noi acasă. Nu, nu mai era fiinţa aceea sfioasă care iradia o linişte caldă, vulnerabilă. Acum era mai irascibilă decât pe vremea când aveam căminul nostru, oscila ameninţător între exaltare, neîncredere şi depresie. Tata o privea pe jumătate îngrijorat, pe jumătate supărat. „Iar ţi s-au scufundat corăbiile?” o întreba şi, neprimind niciun răspuns, se apleca din nou asupra ciornelor lui.

Azi ştiu ce o chinuia pe mama în acele săptămâni – sau doar îmi închipui că ştiu. Când se îndrăgostise de tata – care îi fusese profesor la şcoala din Reichenbach –, ea păşise în altă lume, o lume care îi promitea o existenţă mai plăcută, mai veselă. A încercat să prindă rădăcini alături de el cu frica în sân că nu va face faţă şi nu-i va putea oferi tatii ceea ce el cerea de la un om. Cu timpul s-a eliberat de această tensiune. Obişnuinţa şi grijile zilnice au ajuns-o din urmă şi mama s-a zăvorât din nou într-un vis din copilărie care nu se stinsese niciodată. Elinor avea treizeci şi patru de ani când a păşit din nou în altă lume, care o tulbura şi o făcea nesigură, o experienţă care se scurtcircuita cu prima, şi asta avea să-i afecteze echilibrul.

În jurul surorii mele domnea o linişte de mormânt. Nu gonea prin odăi trântind totul în cale, nu mă înnebunea cu clămpănitul ei la spinetă, nu răsturna ceştile de cacao. Nu, nu protesta când strigam: „Unde te-ai ascuns?” O găseam în cămară între cartofi şi ceapă încolţită, cu păpuşa jerpelită în braţe, murmurând duios, adâncită într-un joc la care nu puteam participa.

Într-o zi un vânt cald a măturat praful şi hârtiile şi ni le-a adus plocon la intrarea casei. Un cer neliniştitor şi murdar atârna deasupra; era ameninţător şi galben ca un ochi de tigru. Cizmarul Fabrizio care îşi încuiase intrarea la pivniţă era galben în obraz. Şi tata era galben în obraz când s-a întors de la şcoală şi vecinul nostru Sassolino a coborât din Mercedesul ambasadei fără să claxoneze. După masă a plouat cu nisip african şi Sassolino mărşăluia smulgându-şi părul din cap în jurul limuzinei lui stropite cu pete galbene.

Abia ne reveniserăm cât de cât după siroco, când casa noastră începu să se clatine, cele şapte viole da gamba ale tatii, atârnate în şapte cârlige, porniră a

zăngăni, colecţia antică de hârburi zornăi şi clincheti în vitrină şi capul lui Apollo se clătină ameninţător pe piedestalul lui de lemn. Tata stătea în camera de zi, ciulind urechile, gata să intervină. „Cutremur”, exclamă entuziasmat, „e primul seism din viaţa mea!”

La a doua zgâlţâitură a pământului din după-amiaza următoare, mama a salvat capul lui Apollo – moştenire de la bunicul Heinrich –, care era gata-gata să se prăbuşească de pe piedestal. Şi tata intră la bănuieli. Gâfâind urcă în goană scările până la etajul doi – Lisa şi cu mine îl urmăream speriaţi unde Sassolino ne făcu semn bucuros la culme din locuinţa lui întunecată. Bănuiala tatii se dovedi întemeiată. Era maşina de spălat a lui Sassolino, de fabricaţie americană, care îi oferise tatii primul cutremur din viaţa lui. Pe vremea când maşinile de spălat erau un lux, misitul nostru şi-o procurase foarte ieftin de la un consul rechemat în ţară, transformând-o într-una din sursele lui de câştig. Nevastă-sa spăla contra cost bulendrele împuţite de la şapte vecini. Ne arătă mai multe vane de tablă pline de cămăşi murdare şi izmene care aşteptau lângă maşina de spălat uriaşă.

Lisa şi cu mine stăteam cu ochii aţintiţi pe bideu, unde se zbânţuiau trei peştişori aurii, şi Sassolino, căruia nu-i scăpase acel amănunt parcă anume făcut să ne uluiască, ne lămuri, plin de sine, că îi câştigase în urmă cu şase luni, la ghereta de tir de la Lunapark-ul din Ostia. Doamna Beatrice pusese la păstrare marele premiu în bideu, şi ăsta se pare că şi era locul cel mai potrivit pentru peştişorii aurii. Cel puţin nu mor cu zile. Da, fiecare a doua zi când folosea bideul, Beatrice lăsa să se scurgă apa şi-i arunca pe cei trei peştişori aurii în vană. „O cafea, profesore?” Să se aşeze la taclale în camera de zi a lui Sassolino? Aşa ceva era exclus. Tata acceptă mormăind o

reprezentaţie cu pielea de şarpe, de dragul Lisei care-l implora, iar eu m-am strecurat neobservat la doamna Beatrice.

Stătea în faţa unui munte uriaş de făină în care făcuse o gaură mare; te ducea cu gândul la un vulcan. A spart un ou deasupra, un al doilea, un al treilea şi a dat drumul gălbenuşului în gaură. Doamna Beatrice a tras adânc aer în piept şi să te ţii! Şi-a băgat zdravăn mâinile în muntele de făină de i-au mers fulgii şi, la sfârşit, a ridicat cu ambele mâini ditamai pleaşca de aluat, „*Fatto*”, spuse gâfâind, dar vizibil satisfăcută. Eu n-am mai avut timp să-mi vâr nasul în halatul plin de făină al Beatricei, aşa cum intenţionasem la început: degetele tatii mă prinseră de ceafă şi mă împinseră în casa scării de-am văzut stele verzi.

Curând însă tata avea să aibă alte griji decât maşinile de spălat americane. La sfârşitul lui ianuarie a venit acasă de la şcoală roşu la faţă ca un rac fiert, şi-a aruncat servieta în colţ şi a început să măsoare camera de zi în sus şi-n jos. O să vadă el pe dracu’, şuiera, am să mă răzbun pe Giulio Picciotti.

Bănuiesc că nu a observat când am şters-o de lângă mama. M-am strecurat în vârful picioarelor la mine în cameră şi am tras cu urechea în timp ce inima îmi bătea să-mi spargă pieptul. Eu fusesem ăla care trâmbiţase peste tot presupusa faptă de vitejie a tatii, iar eliberarea lui Mussolini fusese cu siguranţă un act eroic; entuziasmul lui Giulio Picciotti şi veneraţia pe care i-o arăta tatii vorbeau de la sine.

Se întâmplase în prima zi de şcoală când profesorul mă chemase la tablă şi-mi ceruse să mă prezint. Încurcat am ieşit mai mult alunecând, din bancă. „Mă numesc Sebastian Wieland”, m-am bâlbâit, când am ajuns în faţa

profesorului şi a bastonului său săltăreţ. „Eu ştiu cum te cheamă, Sebastian”, mi se adresă amabil, trebuie s-o spui clasei”. Cu ochii pironiţi în pământ am repetat: „Mă numesc Sebastian Wieland”. „Şi tatăl tău e profesor la noi la şcoală”, mi-a sărit în ajutor, când am intrat din nou în muţenie. Am confirmat: „De germană şi engleză”. De ce-oi fi spus mai mult decât trebuia nu ştiu. Probabil numai ca să zic ceva, să nu ţopăi ca un mut acolo la tablă, să nu roşesc. „Şi în afară de asta”, m-am ambalat prinzând curaj când profesorul atent mă susţinu dând din cap, „şi în afară de asta a fost pilot în război şi l-a eliberat pe Mussolini!”

Acest amănunt se răspândi printre colegii lui de cancelarie ca fulgerul: „Ludwig Wieland l-a eliberat pe Mussolini!” în curând începu să umble vorba că fusese mâna dreaptă a comandantului Skorzeny în acţiunea de la Gran Sasso. Profesorul de istorie Haustein băga mâna în foc că-l recunoscuse pe Wieland într-un ziar istoric pe care îl deţinea în facsimil şi acum începuse să-l difuzeze în secret. La vederea unui soldat blond şi slab, alături de Skorzeny, nimeni nu se mai îndoia de afirmaţia lui. Profesorii de geografie şi de muzică îi făceau tatii complice cu ochiul şi Haustein îl bătea întruna pe umăr. Alţi colegi îl excludeau de la o zi la alta din rândul lor. Şuşoteau în prezenţa lui, îi întorceau spatele când le ieşea în cale şi, dacă le cerea o întrevedere, nu aveau timp niciodată. Asemenea lucruri era mai bine să nu le discuţi, nu făceai decât să rişti un scandal şi, în cele din urmă, adversităţi politice, or aşa ceva nu-ţi puteai permite într-o şcoală germană din străinătate. Abia când toată pălăvrăgeala dădu semne că nu mai ia sfârşit, a intervenit directorul şi l-a convocat pe tata la el.

Directorului Ackermann îi era penibilă afacerea asta, tata observase de la început. Iritat, îşi curăţă ochelarii şi-l

complimentă pe tata pentru felul în care îşi îndeplinea îndatoririle de profesor. Părerile lui politice în această chestiune însă, din păcate, nu erau concludente, oftă în sfârşit – tata nu înţelegea o vorbă. Ca director, unica datorie care-i revenea era aceea de a apăra reputaţia şcolii. Tata dădea mecanic din cap. Şi un anumit tip de bârfă cu siguranţă că ar aduce daune prestigiului şcolii. Spunea că el personal ar fi gata să respecte faptele lui Wieland ca soldat al Wehrmachtului, cu toate acestea însă părerea lui era că ar fi de dorit să nu fie puse în circulaţie anumite lucruri dintr-o anumită perioadă. Tata asculta şi îşi lovea ritmic bărbia cu un deget. Incapacitatea lui de a înţelege – sau îndărătnicia – îl aduseră pe Ackermann la exasperare. Se aplecă mai mult în fotoliu: „Vă rog să nu mă înţelegeţi greşit. Nu este o ruşine, pentru nimic în lume, nu, să fi făcut parte din unitatea specială care l-a eliberat pe Mussolini”.

Tata nu era omul care să protesteze, omul care să se apere împotriva unei bârfe idioate, a unei pure invenţii, atunci când considera vorbăria iscată în jurul propriei persoane o calomnie. Nu era corect. Nu corespundea întâmplărilor pe care le trăise ca pilot, nici însemnărilor din jurnalul lui de bord, asta îl afecta cel mai mult pe tata. Refuză cu tact propunerea lui Ackermann de a pune punct la viitoarea adunare a profesorilor acestei trăncăneli nefondate. Dar, de fapt, refuză din principiu. Nu se făcuse vinovat cu nimic şi nu trebuia să se justifice ca să iasă basma curată în faţa nimănui. Şi furia lui se stinse repede. În loc să se răzbune pe Giulio Picciotti, a evitat să se mai apropie de pensiunea ăluia, preferând să-i iasă sufletul cu servieta plină sub braţ, până la o staţie de autobuz mai îndepărtată.

Tata se ascundea cum putea, îmbufnat, jignit, îşi

evita colegii în curtea şcolii şi-şi vărsa amărăciunea acasă la spinetă, evadând în fugi şi sarabande. Înţepa, în silă, cu furculiţa bucăţile de mâncare, împingea farfuria deoparte şi mergea la culcare, fără să spună noapte bună. îşi târşâia picioarele mereu până la piedestalul de lemn şi-şi rezema fruntea de capul de gips al lui Apollo rămas de la bunicul Heinrich sau mângâia îngândurat, cu un deget, ţintele de la cataramă şi vârfurile de lance. „Eşti bolnav, tată?” îl întreba Lisa şi tata nu-i răspundea.

În aceste zile tata nu a călcat niciodată în camera mea şi nu avea cum să ştie dacă o încuiam sau nu. Mă încuiam acolo şi mă propteam fluierând la fereastra care dădea în uliţa poleită de soare. Nu era un fluierat vesel. Trebuia să-mi fac curaj, fluieram împotriva ruşinii şi a remuşcării mele. îmi lăsam ochii în jos în faţa tatii sau o ciupeam pe Lisa până începea să ţipe ca să scap de tensiunea care mă chinuia. Nu, nu avea nicio bănuială împotriva mea şi nu mă chema la el când şedea la masa lui de scris din camera de zi şi-şi nota impresiile în jurnal. îi ascultam oftaturile, scârţâitul scaunului pe care stătea şi nu puteam adormi. Zile în şir s-a cufundat în amărăciune, în autocompătimire, nu s-a mai sinchisit de zâna lui şi nici de noi, copiii.

4

Tata a murit – vestea a ajuns la mine, la Institutul Dahlemer, într-o dimineaţă ploioasă de septembrie. În odaia mea era întuneric beznă. Încăperea servise pe vremuri drept debara şi fumoar unde se putea lua şi pauză de o cafea, fiind folosită mai ales de femeile de serviciu. Pe mine nu prea mă vizitau studenţii şi puteam să-mi pregătesc lucrările de seminar şi lucrarea de docenţă în linişte. Nu am regretat niciodată că şedeam acolo în pivniţă, departe de asistenţi şi profesori, aflând ultimul

bârfele recente, scandalurile şi hotărârile conducerii institutului. Şi nimeni nu mă întreba de progresele mele în materie de studii, ceea ce mi se părea o adevărată uşurare, întrucât nu mă puteam lăuda cu progrese. În ultimele zece luni ritmul meu de muncă se încetinise sensibil şi nu înţelegeam de ce. Nu, ideea că aş fi fost, pur şi simplu, uitat în pivniţă, nu era de natură să mă sperie, dimpotrivă.

Tocmai ştergeam de praf un vraf de lucrări de seminar aflat pe jos, când am auzit vocea înecată de sughiţuri a soră-mii: „Sebastian, a murit tata”. Am vrut să-i spun – de parcă asta ar fi fost un contraargument –, că îl vizitasem pe tata cu trei săptămâni în urmă. Am amuţit şi înăuntrul meu mă apăram de plânsul disperat al Lisei.

Tata, care se întâlnea de obicei marţea cu Alfred, se dusese luni la aeroportul din Taunus. Cu siguranţă confundase ziua, uituc cum era în ultima vreme, şi-şi căutase zadarnic prietenul în hangar, presupunea Lisa cu o certitudine ce nu putea fi pusă la îndoială. Negăsindu-l pe Ringelnatz-Alfred se căţărase într-un avion sport cu un singur motor care stătea gata să-şi ia zborul în faţa halei aeroportului. Proprietarul avionului lipsise un minut, doar un singur minut, să-i spună ceva unui mecanic. Oh, fireşte că-l observase pe tata, care se învârtea curios în jurul avionului. Acest fapt nu-i stârnise nicio bănuială, doar îl cunoştea ca pe un client al pistei de zbor şi însoţitor al lui Ringelnatz-Alfred.

Consternarea sa fu cu atât mai mare, când auzi huruitul motorului şi avionul lui, Cessna, se puse, cu o smucitură, în mişcare. Fluturând din braţe, alergă ca ieşit din minţi şi ajunse avionul din urmă când dădu cotul pe pistă. Dar tata nu-i acordă nicio atenţie proprietarului avionului Cessna şi nu se lăsă deloc impresionat de bărbatul din turnul de control şi nici de ordinele acestuia.

îşi ţinea privirile fixate pe indicatorul de comandă, se îndreptă în scaun, îi făcu semn cu mâna prin fereastra laterală proprietarului avionului, zâmbindu-i ironic, şi trase de manşă.

Lisa izbucni din nou în plânsul ei cu sughiţuri, nu putea să suporte muţenia mea. Pe bună dreptate presupunea că în încăpăţânarea mea se ascundea ideea liniştitoare a unui accident şi nu a unei intenţii disperate cu care tata s-ar fi prăbuşit pe coasta muntelui. Mă implora să fiu de acord cu ea. Dacă nu-i împărtăşeam credinţa, ea nu mai avea nicio valoare şi Lisa nu mai găsea nicăieri niciun sprijin. Gâtuită de emoţie, mă conjura, făcea eforturi să-mi alunge îndoiala; fusese un scurtcircuit, tata nu a vrut pur şi simplu să piardă această ocazie, de a captura o Cessna gata de start ca să-şi demonstreze măiestria de pilot; din păcate îşi uitase vârsta. În plus, în ziua aceea mai fusese şi un strat de nori foarte gros în zonele înalte din Taunus. „Dumnezeule, vizibilitatea era foarte slabă, Sebastian! Pun prinsoare că a zărit muntele abia când nu mai putea să-l ocolească”, încerca să mă convingă şi se apăra de scepticismul meu. Când a cedat în sfârşit, m-am simţit uşurat. Am ridicat de pe jos hârtii şi bilete şi le-am pus la nimereală în sertar, am stins computerul şi lampa de birou. Şedeam nemişcat în întuneric. Nu mai ştiu dacă plângeam.

În după-amiaza următoare ne clătinam în maşină în drum spre marginea pădurii, acolo sus, ca să luăm rulota tatii, pe care Lisa voia s-o instaleze în grădină ca să le ofere nepoatei mele şi celor doi nepoţi o căsuţă numai bună de pus la cale fel de fel de şotii. O priveam pe sora mea pe furiş; astăzi părea stăpânită, aproape neutră când mi-a explicat detaliat ce planuri avea cu rulota şi căuta să se asigure dacă eram de acord; doar nu era ea singura

moştenitoare a tatii. Era slabă, înfiorător de slabă şi nimic nu mai amintea de fiinţa aceea molatică şi durdulie de la ultima vizită de acum patru ani, când tata dispăruse.

Eram familiarizat cu lupta încrâncenată a Lisei – luni în şir declarând război slăninii, burţii sau sânilor ca să cadă din nou în cea mai cumplită rabie a îmbuibării, atunci când găsea că e destul de subţire. Nu moştenise nimic din uscăciunea tatii şi nimic din delicateţea uşor băieţească a mamei, ceea ce o turba pur şi simplu. Era un chin pe care nu i-l putea scoate nimeni din cap. Cu încăpăţânarea moştenită de la mama, se găsea respingătoare, ba chiar un „rateu al familiei" – şi asta nu numai de când ştia că o înşela bărbatul. Într-o suburbie a Mannheimului unde soţul ei era programator de calculatoare la o întreprindere de produse chimice, acesta îşi găsise un cuibuşor de nebunii. Sora mea primise mai multe anonime din Mannheim. Le rupea cu disperare şi suferea când bărbatul iar nu venea acasă sub pretextul că a fost reţinut la serviciu; suferea în tăcere şi nu lăsa să se vadă nimic, dintr-o frică dusă la paroxism că el ar putea s-o părăsească dacă se va ajunge în situaţia de a depune jurământ.

Un soare orbitor de după-amiază se iţi din norii deşiraţi când am părăsit drumul asfaltat. Am scotocit în compartimentul unde erau înghesuite mănuşile până am dat de nişte ochelari de soare şi de o scrisoare de la asigurări în care societatea refuza să plătească o pagubă provocată din culpă – furt, neacordarea permisiunii de start şi lipsa legitimaţiei de pilot. „Tata e mort de trei zile", izbucni Lisa la volan, „şi aceşti nenorociţi de la asigurări îmi vin cu mofturile lor juridice".

Mă puse la curent cu jerba pe care o cumpărase, cu textul de pe panglică şi mă întrebă, în treacăt, dacă să-mi ducă la curăţat costumul negru. Nu aveam niciun costum

negru, nu am avut niciodată aşa ceva, „în afară de cel din copilărie”, am replicat sec, „şi ăla nu mă mai încape, din păcate”. Sora mea nu a mai spus nimic şi s-a angajat, cu un scrâşnet, pe altă bandă a drumului.

Rulota tatii era aproape goală. Violele lui da gamba lipseau, lipsea şi spineta din cabina duşului, iar din colecţia de cioburi antice nu mai rămăsese nici urmă. M-am lăsat să cad pe o banchetă uluit, consternat, m-am ridicat iar şi am ridicat capacul: în ladă tata păstrase capul lui Apollo, moştenire de la bunicul Heinrich, cippus-ul de marmură şi hamurile cailor. În ladă mai erau reviste arheologice de specialitate, lucrarea mea de doctorat, articole din cataloage de expoziţii şi de evidenţă şi studiul meu despre călătoria captivantă a unei statuete mesopotamiene într-un mormânt neolitic trasă cu un fir de metal, lucrare pe care tata o sublimase aproape în întregime cu un marker galben sclipitor. Am scotocit degeaba în teancul cu documentele şcolare ale tatii unde, cu trei săptămâni în urmă, se afla încă jurnalul lui de bord, mapa gri-bleu cu sute de sonete. Din toate lucrurile care în timpul vieţii contaseră cel mai mult pentru el nu mai exista nimic – în afară de un singur jurnal pe care îl descoperisem din întâmplare, pe jos, într-o cutie de carton, ambalaj pentru pizza. Fără să încerc să aflu din ce an datează, l-am făcut să dispară în paltonul meu şi m-am grăbit spre ieşire.

„Ce s-a întâmplat cu lucrurile tatii?” m-am răstit la sora mea care rostogolea o roată de cauciuc înspre rulotă. „Vai, scuză-mă, amănuntul ăsta mi-a ieşit din minte. Am vrut să iau la timp lucrurile la care tata a ţinut cel mai mult”. A sprijinit roata de un trunchi de copac. „Când e vorba de o rulotă nu poţi să ştii niciodată dacă nu atrage hoţi, înţelegi? Când o să avem mai mult timp poţi să-ţi alegi ce vrei să iei cu tine ca amintire”.

De obicei nu mă lăsam niciodată păcălit când surioara mea mă minţea. Tuşea, scormonea nervos cu vârful pantofului în nisipul ud, ceea ce în chip ciudat nu mi-a trezit nicio bănuială. „Nu-ţi face probleme”, i-am spus, „mai bine să nu-i răvăşim lucrurile, unul hăis şi altul cca. Cred că ar trebui să rămână la tine”. Nu, uşurarea Lisei nu mi-a sărit în ochi. îşi suflă un cârlionţ de pe frunte, dădu din cap şi se întoarse iar la roata ei. „Nu vrei să mă ajuţi, Sebastian?” A durat aproape două ore până când am aranjat rulota tatii şi am reuşit s-o cărăm până la casa surorii mele.

5

Luca îi promisese Lisei că o să vină cât de curând s-o viziteze! Şi Lisa îl trăgea după ea pe portarul nostru de la pensiunea lui Giulio Picciotti în camera de zi unde îl obliga să-şi mişte urechile şi să-şi vâre cât ai clipi vârful limbii într-o nară până se declara ea satisfăcută. Fără livreaua gri şi chipiul de portar aproape că nu-l recunoşteai. În plus îşi lăsase părul să-i crească şi avea o barbă franjurată, picioarele, în loc să-i fie vârâte în pantaloni de stofă gri-şoarece, intraseră în nişte blugi şi din puloverul mâncat de molii ţâşnea un fular de culoare aprinsă. Tata îl întrebă înveselit dacă Giulio Picciotti nu se opune acestei escapade, iar Luca replică, ah, pe dracu’, Picciotti ăsta nu-i decât un exploatator şi un fascist, căruia îi mâzgălise tapetul cu secera şi ciocanul, nu, la ăla nu mai lucra. „I-am făcut o grevă pe cinste lui Picciotti”, a spus Luca. „O grevă?” tata îşi freca genunchii de bucurie. Uită s-o mai pună la punct pe surioara mea, pe care Luca o ridică şi făcu fel de fel de exerciţii cu ea, de parcă ar fi fost o prăjină vie de căţărat. În alte ocazii tata n-ar fi acceptat aşa ceva. Când adulţii făceau conversaţie, copiii nu aveau voie să scoată o vorbă.

„S-a purtat de la o zi la alta tot mai infect, porcul ăsta de câine, fiu de târfă ce e”, mormăi Luca, „ne-a convocat în dugheana lui pe toate servitoarele şi pe mine ca să ne comunice că pensiunea îi aduce mari pagube, fiindcă e tot timpul aproape goală şi ca s-o facă rentabilă nu ar avea altă soluţie decât să reducă salariul nostru la jumătate. În ziua următoare ţapul ăsta a strigat-o pe Antonietta la el, chipurile, i-ar fi fost foarte rău, ziceai că-i pe moarte, ardea în burta lui, îi ardeau măruntaiele şi fără de ea ar fi fost pierdut. I-a promis Antoniettei un salariu întreg dacă îl scapă de dureri. Din păcate asta e prea toantă ca să miroasă ce arde acolo şi, când se aşază lângă Picciotti pe canapea şi vrea, gata să-l ajute, să afle, pentru numele lui Dumnezeu, unde şi ce-l doare, ăla aruncă cu o smucitură cuvertura de pe el şi e gol cum l-a făcut măsa”.

Încreţindu-şi fruntea, tata privi spre Lisa, care, epuizată de atâta ţopăială, îşi trăgea sufletul în adâncitura unui fotoliu, şi spre mine – iar eu mă ciupeam cu totală dăruire de buze, de parcă m-aş fi plictisit de moarte. „Ei, bine, una ca asta nu am putut să înghiţim. L-am întâmpinat pe Picciotti cu fluierături, cu lozinci de carton lipite de mături şi i-am cerut în cor salarii mai mari. Îşi ieşise din fire, normal. Că am înnebunit de tot, aşa zicea, şi că în pensiunea lui greva ar fi interzisă! Şi când a văzut că asta nu ne-a impresionat, şi-a luat Beretta din dugheana lui. În timpul războiului spunea că fusese miliţian şi că ar fi avut adversari mai ceva de

5

cât două cameriste şi un student obraznic. Într-adevăr, Marta şi Antonietta fuseseră prost sfătuite când s-au lăsat instigate de un student mintos, şi m-a gâdilat sub bărbie cu pistolul lui din război. Nu o să ne dea el afară, zicea, că nu-i om rău, dar, pe de altă parte, fără pedeapsă

nu merge, aşa că avea să ne taie salariul pe o lună!”

„Şi?” Tata se aplecă uşor înainte. „Nimic, eu am suflat în fluierul meu. El şi-a ieşit din fire, ce ştiu eu, nu a mai putut să-şi ţină cum trebuie degetul pe trăgaci şi a tras. A nimerit în lampa de plafon şi a făcut-o pe din două. Şi când a auzit împuşcătura a făcut infarct!” Tata chicoti: „Cum, a făcut atac de cord?” „Şi, ce mare lucru! A stat câteva săptămâni în spital”, spuse Luca, „şi şi-a trimis o rudă în pensiunea lui care ne-a concediat fără preaviz. Păi, ce să-i faci, şi un prieten a fost angajat în locul meu ca portar de noapte, de către ruda lui Giulio Picciotti; mişcarea asta o puseserăm noi doi – eu şi prietenul – la cale. Şi la ora două noaptea m-am prezentat cu pensula şi cu găleata de vopsea şi am mânjit tot tapetul cu seceri şi ciocane şi i-am spart seiful ca să-i furăm Beretta şi cămaşa neagră. În final l-am legat de formă pe prietenul meu de mâini şi de picioare pe o canapea în dugheana lui Picciotti, unde a putut să doarmă pe săturate”.

Tata s-a ridicat, de parcă ar fi prins aripi, din fotoliu, pasămite i se făcuse sete, şi a venit cu două sticle de bere reci, aburite. Dădu noroc cu fostul nostru portar şi se duse ţintă, plin de voioşie, la spinetă. Şi eu nu puteam înţelege de ce îl antipatizasem pe Luca. Era un erou. Cu părul lui căzut pe gulerul cămăşii şi barba franjurată; de fularul lui aprins, ce să mai vorbim; şi-l tot aranja în fel şi chip ca să-l scoată în evidenţă, era un erou neînfricat! Da, era mai curajos decât Konrad Menzing, iar Menzing nici nu avea un fular aprins la gât. M-am sprijinit de speteaza fotoliului lui şi m-a ciupit cu degetul inelar şi cel arătător de obraz. Din ziua aceea am devenit prieteni.

„Şi cu zdreanţă aia, cămaşa de miliţian a lui Picciotti, ce s-a întâmplat cu ea?” „Pe aia am ars-o împreună cu tovarăşii în Villa Borghese”, a răspuns Luca şmechereşte,

frecându-şi sprânceana. Tata făcu o mutră acră când a trebuit să traducă cuvântul „tovarăş”. „Şi Beretta lui Picciotti?” „Pe aia am îngropat-o”, răspunse Luca încurcat, „nu se ştie niciodată când ai nevoie de o armă”.

Tata îşi puse jos sticla de bere. „Sunteţi comunist sau mă înşel?” „Nouăzeci la sută din compatrioţii mei vor să fie comunişti, dacă vă referiţi la asta. A fi comunist nu-i nimic ieşit din comun la noi”. „Nouăzeci la sută?” întrebă tata îngrozit. „Îhâm”, făcu Luca încercând să-l liniştească, „hai să zicem şaizeci. Şi niciunul nu vrea să recunoască cinstit că-şi face cruce cu evlavie la creştin-democraţi, când vin alegerile. Nu, nu sunt comunist”. Se îndreptă în fotoliul lui de pluş. „Nu-i pot suferi pe comuniştii ăştia care nu se opun nici unui ordin de partid şi-l venerează pe Togliatti, de parcă ar fi un sfânt! Şi cine i-a apărat pe fascişti şi pe lepădăturile astea ca alde Picciotti de carceră? Cine i-a amnistiat în vremurile acelea?”

Tata dădu din umeri, nu ştia nimic. „Ministrul justiţiei Palmiro Togliatti!” Fostul nostru portar îşi ieşise din minţi şi scotea flăcări pe gură împotriva lui Togliatti, îşi mişca din când în când urechile ca să-i distragă atenţia Lisei care se trezise şi se miorlăia: „Hai să ne jucăm de-a v-aţi ascunselea!” Şi tata îşi privea mut colecţia de hârburi.

Mama a fost cea care l-a redus pe Luca la tăcere. Consternat, tata se întoarse spre zâna lui care susţinuse de-a dreptul furioasă că o grevă care se sfârşeşte cu concedieri nu rentează. „Şi ce mai rentează!” replică Luca aflând ce o supărase pe mama. „Omul devine om abia atunci când nu se mai lasă înjosit!” Se foia agitat în fotoliul lui. „Răscoala şi lupta nu ar trebui măsurate după succes sau înfrângere. Ceea ce se doreşte este o valoare în sine. În răscoală omul îşi trăieşte libertatea!”

Tata părea prost dispus. „Lupta de clasă” sau „exploatare” erau cuvinte care nu-şi aflau locul în bagajul lui lingvistic. Alte cuvinte erau sfinte pentru el. Când mama spunea de pildă „*serviette*” o corecta cu glasul răspicat: „În casa părinţilor mei se numea şervet”. Pentru tata era un adevărat coşmar să trebuiască să traducă discursul exaltat al lui Luca şi el se întuneca tot mai mult pe măsură ce zâna lui nu tăcea, tocmai zâna lui care era de obicei mult prea închisă în sine să participe la disputele dintre colegii profesori sau prietenii aviatori, când se întâmpla să ne viziteze acasă în Germania. îl contrazicea, îl contrazicea cu îndârjire. „Picciotti n-o să-şi trateze noile servitoare mai bine decât pe cele vechi. Ce are asta de-a face cu libertatea? Spune, spune te rog!” i se adresa tatii, care se aşezase între timp la pian şi era cu totul absorbit de o fugă. Nu era dispus să-i vină în ajutor zânei lui. „Aruncă-te în apa re-ce!” cântă el şi mama în fotoliul ei se aplecă uşor înainte cu degetele încleştate unele în altele, tuşi, se uită în tavan şi-şi dădu drumul. Oh, cum se mai agita şi cât de încurcată era! Pete roşii aprinse împânziseră obrazul mamei şi mereu se întorcea spre tata cerându-i ajutor, dar el rămânea imperturbabil, ducându-şi fuga la capăt şi începând una nouă. Mama sări în sus, se duse la raft şi scoase de acolo un lexicon, o fleandură grea şi jumulită de file care aparţinuse cândva bunicului Heinrich, şi pe care mama o găsea prea voluminoasă pentru a-i putea fi de folos.

Luca rămase cu ochii ţintă la lexicon sau la genunchii mamei, care se adăposteau cuminţi în ciorapi alburii. Şi mie, care o vegheam pe mama foarte vigilent, mult mai vigilent decât tata, nu putea să-mi scape nimic. Nişte ochi străini lipiţi de mama mă scoteau din minţi! Dar în după-amiaza asta era altfel. În primul rând, Luca era un erou, în

al doilea rând, era prietenul meu şi în al treilea rând, furia mea era îndreptată împotriva tatii care în loc să-i sară mamei în ajutor clămpănea la spineta lui idioată. Da, şi când ea începu să lovească ba cu brăţara, ba cu tocul de la pantof, aşa descreierată şi împrăştiată cum era, tata îşi avertiză zâna să nu dea mereu buzna în fuga lui când i-e lumea mai dragă şi că ar face bine să lase nevătămat lexiconul bunicului! „Nu care cumva să rupi vreo filă!” îi atrase atenţia mamei şi ea închise lexiconul. Tremurând, trăgea dintr-o ţigară uitată în scrumieră şi îşi vârî o a doua în gură. O fumă până la filtru, chiar se fripse la arătător şi inelar. Cel mai rău era că fusese blamată. Şi, în afară de asta se simţea jignită, ceea ce nu admitea pentru nimic în lume să se observe în prezenţa unui străin. A suportat totul cu stoicism ţinându-se dreaptă în fotoliu şi abia când am rămas singuri, a alergat glonţ la baie, unde s-a încuiat pe dinăuntru. Tata nu observase nimic. El se aruncase cu surioara mea pe canapeaua din camera de zi şi o gâdila, o zgâlţâia, făcând eforturi să-şi mişte urechile, o căra în cârcă în jurul spinetei şi Lisa striga: „Taţi, nu aşa! Tu nu poţi!”

Această noapte cu lună plină ne goni din paturi şi ne urcarăm sus până la Capitoliu de unde privirăm încremeniţi ruinele de marmură sclipind ca albul osemintelor şi tata îşi întinse braţul înspre templul rotund al vestalelor murmurând că vestalele ar fi fost preotese şi fecioare caste. „Erau sortite să vegheze asupra focului veşnic şi a altor lucruri sfinte ascunse în pivniţă. Şi dacă erau prinse în jocul iubirii cu un bărbat, trebuiau să moară îngropate de vii”. „Taţi, dar eu sunt o fecioară castă?” şopti surioara mea îngrozită. „Mai curând eşti o gâscă”, o repezii eu în locul tatii care era prea transportat ca să-i răspundă surioarei mele şi să mă pună pe mine la punct.

Nu se simţea nicio adiere, totul era încremenit într-o muţenie de moarte. Umbre adânci înconjurau odată cu luna rotitoare ruinele zidurilor şi statuile fără capete şi tata îşi strecură oftând degetele în mâna dreaptă a mamei. Şi eu i-am luat repede mâna stângă într-a mea.

Zilele astea tata şi-a încheiat ultimele lucrări de reconstrucţie şi renovare la locuinţa noastră. Nu mai era nevoie să meargă la consulat sau la poliţie ca să ne anunţe, coada aceea de ore în şir la Ministerul Sănătăţii avusese succes: ne asiguraserăm cu mărci şi ştampile. În ce privea problemele şcolare obişnuite, pe astea putea să le rezolve orice individ experimentat ca el fără să se omoare cu firea. În afară de profesorul de istorie Haustein care nu voia să renunţe la ideea lui fixă că tata ar fi fost un devotat al comandantului Skorzeny, în cancelarie aveau conştiinţa încărcată când treceau pe lângă Ludwig Wieland. Respectul şi atenţiile colegilor nu s-au lăsat mult aşteptate; aceştia îl întâmpinară pe tata de ziua lui în cancelarie cu şampanie şi tort, chiar şi cu o ediţie princeps a *Metamorfozelor* lui Ovidiu traduse în limba germană de Heinrich Wieland – am uitat cine o descoperise, din întâmplare, la el în bibliotecă. O aduse acasă şi i-o arătă zânei cu ochii în lacrimi.

Era hotărât să cucerească Roma lui. îl uita Dumnezeu până la trei noaptea cu harta şi ghidul monumentelor la masa de scris; îşi alcătuia un plan exact cu ceea ce voia să vadă. Acest ghid al monumentelor îl consultase încă din copilărie împreună cu bunicul Heinrich – refuza să accepte altul. Înainte de prima sa plimbare de asediere a oraşului m-a rugat să-i confecţionez steguleţe mici şi mi-a pus la dispoziţie lipici şi carton albastru, galben şi roşu. Şi când se întorcea acasă dintr-o excursie îşi înfigea steguleţele făcute de mine în harta lui şi ştia sută la sută exact ce

temple, bazilici şi muzee vizitase. Sora mea şi cu mine stăteam miraţi în faţa hărţii pestriţe a oraşului prinse de perete lângă vitrina lui.

Voia să-şi cucerească singur Roma lui şi mama nu i-o lua în nume de rău, dar când îi propunea din obligaţie să vină cu el, ea îl refuza. Dispoziţia mamei se deteriora din zi în zi, şi tata nu observa nimic. S-ar putea ca, de fapt, să nu fi vrut să observe, ca să nu se lase contaminat de depresia ei şi să nu o ia şi mai mult în serios decât era deja în ochii lui.

Cel care avea voie, până una alta, să-l însoţească pe tata eram eu. Cu sufletul la gură ne căţăram printre tufişuri şi pâlcuri de pini pe coasta palatină până la Villa Liviei căzută în ruină. În apropierea lui Campo de Fiori a strigat: „Ia priveşte aici!” şi arătă înspre nişte ziduri înalte de case aşezate în semicerc. „Astea au fost construite în Evul Mediu într-un teatru antic”. M-a împins într-un gang întunecat puţind a urină, străjuit de trepte şi dale uriaşe de marmură pe ambele părţi şi eu m-am agăţat de cămaşa lui. „Şi gangul ăsta, ei, ce zici, ce-ar fi putut fi?” îmi cerea tata să ştiu. Încurcat, mă sprijineam când pe un picior când pe altul şi nu-mi venea în cap niciun răspuns. Văzând că tac se aplecă la urechea mea. „N-o să-ţi vină să crezi, Sebastian, ăsta era un coridor ce ducea la teatru!” Cum să nu cred! Ce îmi încredinţa confidenţial la ureche nu puneam la îndoială.

Şedeam la Circus Maximus pe o treaptă, culegeam pietricele şi mi le vâram în buzunarele pantalonilor, iar tata plutea în alte vremuri: „Închipuieşte-ţi, avea trei etaje, boxe pentru start, loji imperiale şi pe treptele lui de lemn tropăiau trei sute de mii de spectatori. De obicei la circ aveau loc alergări cu conducători de cvadrige care purtau scuturi de piele să-i protejeze în caz de cădere; şuierau

gonind printre curbele ce apăreau din 600 în 600 de metri, când intrau în viraj şi vehiculele se frecau scrâşnind unul de altul şi scoteau nori imenşi de praf. Da, se dădeau bătălii cu 1.000 de infanterişti şi 600 de călăreţi şi duzini de elefanţi. „Ce vrei să faci cu pietrele tale, Sebastian?” Mi-am întors repede pe dos buzunarele pantalonilor şi mi-am deşertat toate pietrele în iarbă.

În curând ştiam unde fusese omorât Caesar şi unde se afla palatul căzut în ruină al lui Nero. Ce este un capitel corintic, o friză, un mozaic cosmatesc. Aveam voie să trag de corzi, să pun în mişcare clopoţeii, iar custozii veneau bombănind să ne deschidă. îmi amintesc de un gang funerar foarte întunecat cu sute de fragmente tombale gri-bleu încastrate în zidurile roşii. Toate erau numerotate cu cifre negre şi fine, parcă desenate cu peniţa. îl trăgeam pe tata de haină când distingeam elefanţi sau cai, delfini şi şerpi de apă şi mi se tăia răsuflarea în faţa unei mâini ce părea a ieşi din zidul roşu ca să mângâie un obraz de femeie. „De ce e tristă?” voiam să ştiu şi tata îmi răspundea: „E moartă”. „Şi unde e cel care o mângâie?” „Au fost cândva soţ şi soţie”, răspundea tata, „şi când au murit amândoi au fost înnemuriţi pe piatra asta funerară”. „Eşti singur când eşti mort?” „Nu ştiu”; tata îşi lovea încurcat cu degetele bărbia.

Cred că de vină era confuzia lui care îmi sugruma gâtlejul. Pe ascuns mi-am şters ochii când ne-am întors acasă; transpirat şi plin de praf, m-am lipit de mama, am îmbrăţişat-o cu toată patima şi am vrut să spun: „Când am să mor am să fiu foarte singur şi n-o să mai ştiu nimic de voi, de tine şi de tata, de Lisa şi de Lili, nu-i aşa?” Mă îndoiam că ar fi înţelept din partea mea să vorbesc de Lili şi mama mă respinse: „Lasă-mă, Sebastian, acum învăţ!”

Da, în săptămânile astea parcă înnebunise să înveţe

italiana, asculta cursul de limbă achiziţionat de tata şi înregistrat pe zece plăci, studia manualul, gramatica, vocabularul, la care putea să-l consulte – şi totul sfârşea, de cele mai multe ori, în certuri meschine, dacă el corecta o greşeală de pronunţie sau insista asupra unei vocale sau a unui cuvânt pe care mama nu putea să le reţină –, urca pe terasă cu un lighean plin de cămăşi ude şi un săculeţ în care zornăiau cârligele de rufe şi declina fără oprire. O însoţeam, sora mea şi cu mine ne jucam de-a prinselea în jurul conductelor şi al antenelor de televizor, nu aveam voie s-o deranjăm pe mama.

Era disperată când doamna Beatrice, încărcată de boarfele celor şapte vecini, apărea pe terasă. Ca să nu se expună unui jet cumplit de cuvinte în faţa căruia trebuia să rămână mută, se ascundea între două rezervoare de apă. Ne alintam pe lângă mama care făcea pssst! şi ne pecetluia buzele cu degete umede. Eram fericiţi că eram cu ea. Entuziasmul mamei de a se afla la Roma zburase. Stătea mută în faţa buticurilor cu rochii şi pantofi de pe Corso şi nu îndrăznea să le calce pragul. Ca să nu se dea de gol în faţa cizmarului care o tot trăgea de limbă, reuşind să scoată din gura mamei doar un bâlbâit penibil sau o tăcere încrâncenată, mă trimitea pe mine. Alergam fluierând pe scară în jos, trăgeam cu urechea la locuinţa lui Sassolino ca să aflu dacă Lili era acasă, coboram sărind treptele ce duceau în stradă unde mă luau în primire doi diavoli împieliţaţi cu paloşe de lemn asmuţite asupra mea. Mă urmăreau urlând înfiorător. În ultima clipă m-am salvat în subsolul cizmarului nostru care i-a alungat. Mie îmi plăcea când trăncănea şi cânta şi nu ne împacheta pantofii înainte de a ni-i face cu cremă şi a-i lustrui.

Tata o rugă pe mama să cumpere de la piaţă, unde se găseau lucruri mai proaspete decât în prăvălia de după

colţ şi erau şi mai ieftine. Mama o ajută pe sora mea să-şi pună paltonul şi pantofii, apucă de toartă coşul de răchită şi o luă din loc ezitând înspre piaţa mică, printre dughenele mânjite în albastru, unde se tot învârtea timidă şi stângace de la o gheretă la alta; se lovi de o căpăţână de porc ce se rânjea la ea cu un măr în bot, sau se frecă de găinile şi gâştele care se clătinau în cârlige. În faţa femeilor cu peşte a luat-o la fugă. îşi spunea singură că e o idioată şi o laşă. Se forţă să fie vitează, arătă cu degetul înspre roşii şi ceapă, salată şi cartofi; mamei îi zburaseră din minte numele legumelor şi asta o rodea, era înciudată şi neajutorată.

O înşelară la bani, mai rău nici că se putea. A observat abia când a trebuit să dea socoteală în faţa tatii care controla toate cheltuielile, căci trebuia să te aştepţi la găinării. Pe mama o torturau aceste minute ale după-amiezii când venea el de la slujbă îşi lua caietul cu cheltuielile casnice, îşi punea ochelarii şi se trântea pe canapea lângă mama pentru a „face casa”. Da, calculul exact şi rigid al cheltuielilor tata îl numea „a face casa”. Şi când dădea iar de o înşelătorie îşi rodea unghiile bucurându-se în sinea lui că suspiciunea lui era răsplătită. „Cu potlogarii şi puşlamalele astea nu poţi să fii niciodată destul de vigilent”, o învăţa pe mama. Tata insista din principiu pe seriozitate şi corectitudine, fie că era vorba de o sumă importantă sau de un flecuşteţ cu care fusese înşelată mama. Seriozitatea şi cinstea, era de părere tata, nu puteau fi calculate în pfenigi. O porni hotărât la piaţă cu mama care se împotrivea, ca să-l dea în vileag pe cel care o fraierise şi să se lase cu scandal. În faţa tejghelei cu peşte şi a măcelăriei nu se dădu bătut la vederea casapilor vânjoşi care agitau cuţitele. Se luă la harţă cu precupeţele furioase, tună în faţa unei bătrâne sfrijite care nu scotea o

vorbă şi-i azvârli tatii un sac de şofran în faţă. Era pudrat cu o pulbere galbenă din cap până în picioare – şi mama abia se abţinea să nu plângă.

Tata nu mai putea s-o trimită la piaţă. În cel mai bun caz ea acceptă să plătească la poştă lumina şi telefonul. El îi pregătea anume un portmoneu cu suma pe care o avea de plătit şi o liniştea: „Zâna mea, totul o să meargă strună”. Într-o zi ploioasă de februarie intră într-o sală aglomerată cu multe ghişee în care stăteau la coadă sute de oameni. Citeau ziare în picioare, glumeau, fumau. Aburi de sudoare şi de usturoi, boarfe ude şi carne puturoasă o învăluiau pe mama aducând-o în pragul leşinului. Se agăţă de primul braţ pe care reuşi să pună mâna. Ăla era vârât într-un palton sare cu piper şi posesorul său se dovedi a fi un bărbat pirpiriu de vârstă mijlocie cu ochi negri ca pana corbului care îi provocară mamei un soi de arsură; ba îi mai lipsea şi un incisiv.

Îi mulţumi cu un zâmbet şi îşi pironi ochii nesiguri pe ţepii lui din barbă. Din ce spunea el nu pricepea o iotă. Ridicatul din umeri a părere de rău al mamei abia că-l stârnise pe omuleţul ăla. Folosindu-se de degete arătă înspre mama, înspre coadă, înspre ghişeu, vorbi despre minute, *minuti*, şi paşi, *passiy* şi în sfârşit, da, în sfârşit, ea pricepu. Trei paşi se puteau face în zece minute şi dacă mai avea patruzeci şi doi de paşi până la ghişeu, mama va avea nevoie, una peste alta, de două ore şi douăzeci de minute până va fi servită. „*Se tutto va bene*!” conchise el chicotind şi îşi arătă golul nostim al incisivului lipsă.

Mama dădu din cap entuziasmată şi recunoscătoare – entuziasmată şi recunoscătoare că a înţeles – şi de bucurie trase de geanta de piele până se desfăcu. Ca dintr-un foc se rostogoliră rujuri de buze şi ţigări la picioarele mamei, hârtii, două portmonee, oglinjoara de mână, pieptenele şi

ochelarii de soare, cartea lui Goethe despre Italia, toate căzură plesnind şi zornăind pe cimentul murdar, ştampilat cu urme de tălpi. Când reuşi, în sfârşit, să-şi adune lucrurile şi să se adune pe sine abia respirând, bărbatul cu incisivul lipsă se evaporase.

Au trecut două ore şi douăzeci de minute până ce mama a ajuns în faţa ghişeului şi a început să scotocească febril în geanta ei. Nu a găsit niciun portmoneu, niciunul din cele două, s-a adresat bâlbâindu-se funcţionarului care a prins-o de mână şi a făcut o mutră neutră, pe care plutea neîncrederea. S-au ridicat glasuri cerându-i să elibereze ghişeul, au început să împingă din spate, un cot s-a înfipt dureros în pieptul ei şi, deschizând mare gura după aer, gata, gata să leşine, a ieşit din rând. Nimeni nu s-a mai sinchisit de mama care parcă păşea în gol, disperată şi fără grai.

Se opri la stop lângă semafor şi se lăsă împroşcată de autobuze şi autoturisme cu apa murdară din băltoace. Plângea, se ocăra singură, se împiedică în faţa unui scuter. Speriaţi, şoferii şi călătorii săriră din vehicule şi o rezemară de un zid. Cât ai clipi fu înconjurată de oameni care o priveau pe mama compătimitor, strigând: „*Ambu*, *lanza*!” şi „*Medico*!”. Se smulse din mâinile care o apucau sughiţând şi hohotind sălbatic. Se târî până acasă cu dresul rupt şi genunchiul însângerat, urcă şchiopătând până la etajul trei; primul lucru pe care a pus mâna când a intrat în sufragerie a fost cursul de limba italiană şi discurile pe care le-a aruncat în stradă.

Se urcă în pat cu pantofii plini de noroi şi se lăsă, împotriva voinţei ei, doctoricită de tata, când acesta a venit acasă. Nu o mai recunoştea pe zâna lui în femeia aceea care zăcea în patul conjugal, murdară şi trăgând din ţigară. O linişti că nu era vorba decât de puţin sânge şi

câteva zgârieturi şi vru s-o mângâie, dar mama îi dădu cu asprime mâna la o parte. Şi începu să facă scandal când o rugă să vină cu el la poliţie. „Zâna mea”, se rugă tata de ea din hol, unde se retrăsese din motive de securitate, „gândeşte-te la lege şi justiţie!” Un pantof de stradă îl lovi în cap. „Nu vrei să reclami furtul?” „Nu”, veni strigătul din dormitor şi tata se feri de al doilea pantof al mamei, de deşteptătorul de voiaj şi de *Operele complete* ale lui Winckelmann.

Sora mea se retrase speriată cu păpuşa Mimi în ascunzătoarea din cămară. Tata se strecură jignit şi plin de reproş pe lângă capul lui Apollo, moştenire de la bunicul Heinrich – şi în noaptea asta se făcu covrig pe canapeaua din sufragerie. Eu m-am furişat în casa scării şi am urcat sus pe terasa încinsă care strălucea şi scotea aburi în soarele după-amiezii. La orizont se zigzagau munţi gri-bleu, de parcă ar fi fost din piele de elefant. Umblam printre ţevi şi rezervoare de apă, îmi bălăbăneam mâinile şi cântam ca scos din minţi împotriva amărăciunii mele.

Dacă nu mă înşală memoria, mama a rămas două zile la pat. Refuza să mănânce şi fuma. îmi cerea din când în când un pahar cu apă şi mă mângâia tăcând pe ceafă. Numai vizita lui Luca a pus-o pe picioare. Acesta se opri fluierând la poarta casei noastre, sări de pe bicicletă, şi eu am dat imediat semnalul, iar mama s-a îmbrăcat cât ai zice peşte. A fugit la baie, s-a spălat şi s-a fardat şi când şi-a făcut din nou apariţia într-o dispoziţie de zile mari, ba chiar strălucind, i-am iertat mamei fusta care crăpa pe ea şi buzele roşii ca focul. Şi tata a trebuit să înghită când a găsit-o pe zâna lui cu Luca pe canapea.

Nu putea s-o refuze pe mama. Bombănind îi plăti fostului nostru portar o „sumă exagerată” – repeta asta întruna –, pe care Elinor o fixase fără ştirea lui. Şi Luca

venea marţea şi joia la noi să mă ciupească de obraz şi să-şi mişte urechile şi s-o înveţe pe mama italieneşte.

6

Jurnalul tatii era un caiet *în octavo* cu copertă neagră şi pagini galben-cafenii. Pe etichetă am descifrat: „Vechea şcoală din Reichenbach *47—50”. Umezeala ştersese în mai multe locuri însemnările cu cerneală ale tatii. Da, când m-am apucat să răsfoiesc, cu nodul de emoţie în gât, jurnalul căutând numele mamei, am constatat că scrisul era pe mai mult de jumătate din caiet ilizibil.

În niciuna din însemnările lui care puteau fi descifrate nu era vorba de mama. Asta m-a lăsat uluit. Pe vremea aceea ea avea abia treisprezece ani şi nu era decât unul dintre cei optzeci de copii pe care el îi avea în clasă în faţa ochilor.

Tatăl mamei, bunicul Emil, care fusese până în ’39 poştaş şi în ’43 se întorsese de pe frontul rusesc invalid, îşi pierduse în timpul unui bombardament aerian mai întâi soţia şi la un altul locuinţa din cartierul gării, în Frankfurt. Şi cu câteva lucruşoare care scăpaseră din incendiu, o mică parte din impresionanta lui bibliotecă – numărând două mii şase sute patruzeci şi patru de romane, cum încerca să ne convingă –, un orologiu, vase şi păpuşile lui Elinor, a reuşit să fugă împreună cu fiica sa, refugiindu-se cu un camion supraîncărcat la Reichenbach, localitatea lui natală, unde au fost găzduiţi la hanul surorilor lui.

Ludwig Wieland şi bunicul Emil făcuseră cunoştinţă foarte repede. Sosirea tatii în sat fusese un eveniment. Doi ani fusese lăsată şcoala în părăsire şi părea gata să se prăbuşească. În jurul zidurilor dădeau iama buruienile, ferestrele erau oarbe sau sparte şi în clase îşi făcuseră cuib rândunelele. Vreme de doi ani niciun copil din Reichenbach nu mai avusese parte de învăţătură. Şi tata,

care era tânăr, să tot fi avut douăzeci şi cinci de ani deborda de speranţă, poftă de viaţă şi energie.

Dacă făceai abstracţie de toate zgârieturile şi de o hepatită serioasă, pentru care făcuse multe săptămâni de spital în oraşul lui natal, Dresda, scăpase cu pielea neatinsă din război, fie ca pilot, fie la sfârşitul răscoalei populare în Franconia, unde trebuise să lucreze la distrugerea poziţiilor şi să umble trei zile prin murdărie cu stomacul care-i chiorăia şi tremurând de frig. În ziua a doua fusese singur, nimeni nu a răspuns la strigătele lui. Ce să fi făcut? Să-şi fi părăsit postul fără ordin, asta era prea riscant. Aşa că a rămas pe loc în gaura lui din pământ, ca să nu fie luat drept SS-ist care vagabonda jefuind, şi a aşteptat să vadă ce avea să se întâmple. A aşteptat treizeci şi şapte de ore până când un soldat negru s-a aplecat cu greu până la groapa tatii, care ţipă de frică şi-şi lăsă arma să cadă.

Fu transportat într-un camion în lagărul de prizonieri, unde a stat două luni şi jumătate, înainte de a evada. Cel mai greu a fost la început, când trebuiră să suporte vântul îngheţat de nord şi temperaturile sub zero grade în aer liber. Noaptea şedea laolaltă cu alţi prizonieri – grămezi oarbe, tremurânde, de o sută, de două sute de bărbaţi – ca nişte animale îngheţate. Şi ca să se ţină drept şi treaz, tata scria în tăcere sonete.

În curând ocupă un post de răspundere într-un magazin de produse alimentare, controla împreună cu Fred din Kentucky livrările şi valabilitatea conservelor de carne, a cartofilor şi fasolei. Asta o datora pe de-o parte englezei lui, pe de alta, lui Rilke. „Cunoaşteţi ceva de Rilke?” Era primul lucru pe care voise să-l afle comandantul Johnson când tata stătea în poziţie de drepţi în faţa mesei lui de scris. Ce, mai e vorbă? dădu tata din

cap şi începu să turuie „Zi de toamnă” şi „Apollo timpuriu”. Iar comandantului Johnson, care studiase germanistica şi-l venera pe Rilke, i se umeziră ochii.

S-ar putea ca el să fi crezut că un german care îl cunoştea pe Rainer Maria Rilke pe dinafară era cinstit până la Dumnezeu. Asta era o eroare. Tata şi Fred din Kentucky au fost pe dată de acord cum să acţioneze. Amândoi îşi făceau plinul cu conserve, franzele şi ţigări şi tata se îngrăşă, făcu bujori în obraji şi curând se pricopsi cu o grămadă de prieteni care puteau să facă rost de hârtii importante. Când află unde se găseau părinţii lui care scăpaseră de bombele căzute asupra Dresdei şi de trupele ruseşti, a reuşit să-şi ia tălpăşiţa, înainte ca înşelăciunile lui să fie descoperite de comandantul Johnson, cu un camion descărcat, care părăsi lagărul într-o amiază fierbinte de iulie.

Când sosi în Reichenbach, era un tip suplu, arătos, care se mândrea cu porecla de Bel-Ami. Porecla i-o dăduseră colegii lui din aviaţie, fie pe bune, fie în băşcălie. Scăpase de idiotul ăsta de război – de ce să fi fost crispat şi lipsit de curaj?

Fără să ezite începu să repare vechea şcoală, se căţără pe acoperiş şi cârpi şindrila. Cosi iarba în grădini şi buruiana, spălă geamurile şi puse în locul celor sparte bucăţi de carton. Se oferiră şi părinţii să-l ajute, raşchetară şi frecară podelele claselor şi odaia tatii, aflată la primul etaj, o sală aerisită, plină de soare, cu reşou, pupitru de scris, un godin şi o hartă a imperiului german cu graniţele din ’37. Tatăl meu nu se debarasă de ea, poate din bucuria simplă de a se afla în posesia unei hărţi sau din respect pentru învăţătorul care căzuse în Iugoslavia şi pe care îl moştenise. Nu se atinse de nicio publicaţie nazistă: erau stivuite în grămezi pe rafturi. Să rămână la locul lor,

important era că Goethe al lui, Gregorovius şi culegerea de poeme de Rilke se aciuaseră şi ele acolo.

y

Unul dintre primii care luă drumul şcolii ca să-şi ofere ajutorul a fost bunicul Emil. îşi făcea griji pentru Elinor care dispărea în pădure cât era ziulica de mare, apărea la masa de prânz, la birtul rudelor lui, cu părul în dezordine şi murdară, plină de scaieţi în păr, morfolind o felie de pâine. îl evita pe bunicul, crispată şi închisă în ea, iar atunci când acesta se interesa ce i se întâmplase privea încurcată în pământ şi tăcea. Lui Emil fata i se părea de la o zi la alta tot mai sălbăticită şi, ceea ce era şi mai rău, însingurată.

Nu era în stare să-i ofere fiicei lui o viaţă regulată, să o facă să citească, să înveţe. În urma rănilor de pe front se alesese cu o groaznică durere de cap, noaptea nu putea să închidă un ochi, peste zi era abătut şi nu găsea nimic mai bun de făcut decât să se ascundă prin birturi. Trăgea obloanele împotriva soarelui, se arunca pe pat şi-şi îngropa în pernă obrazul răvăşit de durere. Nu reuşea să i se dedice fiicei lui, fie din cauza durerilor, fie din cauza toanelor proprii, aşa că ajunsese să-şi diminueze atenţia şi dăruirea faţă de ea şi asta nu-şi putea ierta.

Bunicului i se luă o piatră de pe inimă când auzi că în Reichenbach este aşteptat un profesor nou. Şi când Ludwig Wieland sosi în sfârşit, bunicul le făcu în duşmănie blestematelor lui de dureri, îşi puse o cravată, îşi luă pălăria şi o porni cu pas apăsat spre şcoală. Voia să i-o vâre noului învăţător pe fiică-sa sub piele; asta era una la mână. Cealaltă treabă era pură curiozitate: toată viaţa bunicul Emil a regretat că nu urmaşe niciodată un gimnaziu. Ceea ce îşi însuşise în materie de cultură se datora numai pasiunii lui turbate pentru lectură. Începuse

să citească de pe la treisprezece ani şi devorase fiecare carte accesibilă lui. În casa părinţilor lui era o lipsă acută de cărţi. La birtul din Reichenbach nu dădeai de nimic scris în afară de Biblie şi în curând părinţii lui începură să vadă cu ochi răi pasiunea lui pentru citit. Când se ascundea cu o carte, pe care o împrumutase de la preot – trebuia să şi-o câştige prin măturatul frunzelor din curtea bisericii sau prin apăsatul foalelor la liturghie –, îl batjocoreau pentru aiurelile lui culturale şi asmuţeau fraţii împotriva lui că ar vrea, vezi Doamne, să se dea mai mare decât ei.

Şi-a strunit răbdarea să nu se lase descurajat şi să îşi impună punctul de vedere scrâşnind din dinţi şi muşcându-şi buzele de la o carte la alta, şi era mândru de această perseverenţă. Mai mult decât de ştiinţa lui, de care nu era sigur. Da, bunicul Emil se simţea ca un spărgător care a sustras lucruri de valoare şi căruia nu-i este permisă nicio greşeală dacă vrea să nu-şi dea pe faţă înşelătoria. Nu-şi putea ascunde niciodată ca lumea încurcătura. Oscila între încrâncenarea cu care-şi susţinea dreptatea – ca un hoţ incapabil să accepte că s-ar fi murdărit cu bunul altora –, şi lipsa de curaj sau chiar conştiinţa vinovăţiei.

La început bunicul Emil a fost decepţionat de tata şi de comportamentul lui. El aşteptase un institutor cu experienţă, cel puţin un bărbat de vârsta lui care impune respect. Faţă de Ludwig Wieland nu putea avea niciun fel de respect; era prea strălucitor, prea tânăr. Da, i se părea edificator faptul, că-l întâlnea pe tata în grădină adunând melci şi săpând răzoarele năpădite de buruieni, în loc să stea să studieze în scoală. Şi când învăţătorul Wieland recunoscu cu un zâm

)! *y* bet şi fără nicio urmă de jenă că urmaşe un curs scurt de perfecţionare în învăţământ care durase şase luni

şi că, din păcate, trei dintre ele trecuseră deja când a intrat el în institut, bănuielile lui Emil Sallmann s-au întărit. Acest Wieland nu era conştient de misiunea lui şi ocupa un post nepotrivit. Ăstuia nu-şi putea încredinţa fiica. O porni abătut înspre poarta grădinii şi pe uliţa satului îl şi apucară durerile lui de cap cu o asemenea furie, încât bunicul aproape îşi pierdu vederea – fusese gata, gata să intre într-o maşină care transporta lapte.

La rândul lui, Wieland nu se îndoia de vocaţia lui de învăţător. Doar se trăgea dintr-o familie de institutori. Nu i se putea reproşa nimic la limba latină, şi engleza o stăpânea bine. Era fascinat de geografie, teoria eredităţii a lui

Mendel o ştia pe de rost, iar să distingă ciupercile şi plantele fusese pentru el, încă din copilărie, cea mai mare pasiune. Nu, el nu pregetă nicio clipă şi începu imediat să predea în faţa a optzeci de copii speriaţi şi setoşi de cunoaştere de la clasa întâi şi până la a opta.

Tata îi lăsă cu gura căscată când se urcă în clasă pe o scară ca să desprindă cu grijă un cuib de rândunici, pe care îl duse profund mişcat de la bancă la bancă. În zilele fierbinţi îi întâmpina în sandale, într-o cămaşă albă, pantaloni scurţi, agitând în mână o plasă de prins fluturi; îşi împărţea copiii în rânduri de doi câte doi. Şi o porneau spre pădure cântând şi fluierând. În această perioadă şi-a construit prima violă da gamba, a cioplit lemnul, şi-a procurat clei de la tâmplar şi păr de cal de la ţărani, iar preotul din Reichenbach îl ajutase şi el cu corzi confecţionate din maţe. Ţopăind şi săltând, tata îi învăţase pe cei optzeci de copii ai lui, în umbroasa grădină a şcolii, contradans. Da, îl respectau pe tata care povestea atât de captivant despre aventurile lui de aviator, recita poezii de Rilke, îi familiariza plin de zel cu rima şi metrul şi, în

curând, avea de gând să se ocupe şi de apicultură. Era sever şi nu prea, punea preţ pe valoare şi dreptate şi nu amenința niciodată cu bătaia.

Şi mama? Mama se furişa după-amiaza, timidă şi cercetătoare în jurul şcolii vechi. Sau îşi pierdea timpul cu alte fetişcane îndrăgostite de tata, în lăstăriş, lângă râu. Chicotind şi flecărind în şoaptă, îl spionau pe învăţătorul Wieland care îşi vopsea gardul în albastru. Uda floarea-miresei şi garofiţe, dispărea cu o găleată în cireş, se întindea pe şezlong, scria poezii, citea. Din când în când alerga cu un fluier de apicultor în gură şi cu faţa înfăşurată cu un văl la stup, într-un colţ al grădinii, nu departe de pârâul care bolborosea şi mama se ascundea şi mai mult în lăstăriş de frică să nu o descopere învăţătorul.

O supăra că nu era singură în ascunzătoare, de unde grădina şi şcoala se vedeau cel mai bine. Nu voia să-l împartă pe tata cu nimeni şi în orice caz nu cu astea trei gâşte care nu ştiau altceva decât să pălăvrăgească şi să se dea mari. „Pssst!” făcea Elinor şi le dădea un ghiont. Mama era mai mică şi mai firavă decât cele trei şi nu avea sâni. Asta era rău, dar cel mai rău era când cele trei începeau să-şi imagineze cu vocea gâtuită lucruri respingătoare – lui Elinor i se păreau atunci vulgare şi ordinare. îşi strângea pumnii până la durere, simţea pur şi simplu că plesneşte de scârbă şi mânie.

De obicei era mereu prima la râu şi părăsea lăstărişul ultima, zgâriată pe braţe şi picioare. Mama nu se sinchisea de asta, nici că stătea ghemuită printre păduchi de frunze şi muşuroaie de furnici pe care şi le alunga cu palma de pe fustă. Când în şcoală nu se întâmpla nimic pentru că probabil învăţătorul Wieland trăgea un pui de somn, mama citea romanul lui Rilke *Laurids Brigge* pe care îl descoperise la bunicul Emil. Nu-şi bătea capul dacă

pricepea sau nu ceva. În curând ştiu pe dinafară primul şi al doilea capitol şi le putea declama fără greşeală. îl venera pe Ludwig Wieland, curajul de pilot, naturaleţea şi cunoştinţele sale o impresionau enorm pe mama. El nu trebuia să silabisească cum făcea tatăl lui Elinor. Ştiinţa lui Ludwig Wieland nu era apăsată de încrâncenare şi efort.

Cu siguranţă iubirea mamei era copilărească, încâlcită, în secret făcea tentative de a se apropia de învăţător pe care, pe de altă parte, el nu trebuia să le observe, compunea scrisori – jumătate din textul lor conţinea rime bolovănoase, jumătate era plin cu citate din Rilke – şi le arunca într-un copac scorburos. Asta era cutia secretă de scrisori a mamei. A furat un inel de la verişoara ei de la birt, pe care l-a aburit cu propria ei suflare şi pe urmă l-a lustruit, şi când Ludwig Wieland se afla în grădină, a fugit ca o nebună sus, la locuinţa lui care era deschisă, cu uşile date de perete, s-a uitat, cuprinsă parcă brusc de febră, în jur şi a găsit o crăpătură în scândura patului; o ascunzătoare mai potrivită nici că se putea. La ore nu ridica niciodată mâna să răspundă, stătea în colţul din fundul clasei închisă în ea şi mută, sorbindu-i învăţătorului vorbele de pe buze. Nu era deosebit de atentă, decât atunci când el recita poezii sau îşi lua viola da gamba. La engleză, istorie şi geografie rezultatele lui Elinor erau slabe. Şi, când Ludwig Wieland scotea elevii la tablă şi o striga pe Elinor, aceasta începea să se bâlbâie disperată, nereuşind să îngaime niciun răspuns.

O fi fost iubirea mamei copilărească, dar inofensivă sau capricioasă nu era. Se insinua tot mai mult în inima lui Elinor şi voia să ţâşnească afară, voia să-i iasă din piele! S-ar putea ca din disperare să se fi înfipt mama în cele trei gâşte, care apăreau tam-nisam în ascunzătoarea ei, o aţâţau, o făceau să devină arţăgoasă, o turbau pur şi

simplu. Dintre toate trei Mechthild turuia cel mai mult. îşi permitea ca premiantă a clasei să fie obraznică din cale-afară şi greu de suportat, se fudulea cu tot ce-i venea la gură, fie cu engleza ei subţirică şi cunoştinţele de geografie, fie cu experienţele menstruale şi cu sânii rotunzi. Mama îşi astupa ambele urechi sau urla: „Taci odată din gură!”, ceea ce nu o leza deloc pe Mechthild, dimpotrivă, mai curând o provoca. Într-o după-amiază a afirmat că el, învăţătorul Wieland, s-ar fi îndrăgostit nebuneşte de ea, dar nu îndrăzneşte s-o arate. „Îmi face cu ochiul când nu vede nimeni şi se uită fâstâcit în răscroiala rochiei mele”. Se ridică veselă şi plină de ea, îşi trase fusta în sus până la chiloţi şi-şi atinse cu două degete, acolo sus, partea interioară a coapsei. „Aici, oftă ea, aici să pună mâna!”

Mama se aruncă urlând asupra ei şi îşi înfipse dinţii cu sete în coapsa cărnoasă, exact în locul unde arătase. Nu se sinchisea dacă simţea sângele pe limbă, dacă şi celelalte o zgâriau şi o călcau în picioare, dacă a primit o lovitură de ciomag şi pe urmă şi pe a doua – atârna de coapsa aia, se zbătea, nu, nu voia cu niciun chip să-i dea drumul. Şi Wieland care trebăluia, la numai zece paşi distanţă, la centrifuga de miere, privi uimit înspre tufişul mişcător de lângă râu, de unde veneau ţipete asurzitoare. Sări gardul grădinii dintr-un pas şi la al doilea era deja pe malul celălalt.

Prima pe care a reuşit să pună mâna a fost mama. O târî trăgând-o de-un braţ afară şi ea stătea în faţa lui ciufulită, cu hainele sfâşiate şi cu buzele pline de sânge, în faţa învăţătorului, care nu înţelegea nimic, şi, mai curând din groază, decât pentru a o pedepsi, îi dădu trei palme răsunătoare. Numai lui Mechthild, care se milogea de el, nu-i dădu nicio palmă. Ea ţopăi la braţul lui în drum spre

şcoală. În casa scării Wieland se întoarse spre mama şi îi ordonă cu o voce severă să-i spună tot veterinarului Fleitmann – alt doctor nu exista în Reichenbach. Ea asculta mecanic şi pe când alerga prin sat şi-l înştiinţă pe doctorul Fleitmann de cele întâmplate, mama fierbea toată de necaz şi de ruşine.

Nimeni nu a aflat ce se întâmplase de fapt, niciuna dintre cele trei nu a vrut să trădeze secretul. Tata nu a reacţionat în niciun fel, decât prin tăcere sau răspunsuri fără noimă. A vrut să ia o decizie, dar a capitulat repede.

Niciuna dintre fete nu s-a mai aventurat în ascunzătoare în afară de Elinor care era obsedată de învăţător. La vremea prânzului se strecura cu atenţie în câmpul de secară unde n-o putea vedea nimeni, până la pârâu, şi respira uşurată când rămânea din nou singură. Singură cu Wieland, se înţelege, care îşi mijea din când în când ochii şi fixa bănuitor celălalt mal. Abia ploaia şi furtunile de toamnă o goniră de acolo şi mama se retrase în odaia de la han, unde bunicul Emil se sfârşea de durere. îşi ridică privirea din perne, când o auzi plângând. Şi când ea s-a ghemuit, în sfârşit, pe patul pe care îl împărţeau amândoi, el şi-a întins mâna şi a mângâiat-o pe Elinor, până când a luat-o somnul.

Iubirea lui Elinor era încăpăţânată. Începând din mai 1948, Ludwig Wieland primea vizite în locuinţa lui de la şcoală şi, în ciuda tuturor măsurilor de precauţie – vizitatoarea sosea totdeauna vineri după lăsarea serii, cei doi nu se arătau niciodată în grădină şi se ascundeau în locuinţa lui Wieland până duminică noaptea –, Reichenbachul ştia exact ce se petrece. De mama, ce să mai vorbim; nu lăsa să treacă o zi fără să dea pe ascuns târcoale şcolii. Cu inima bătând să-i spargă pieptul gonea pe bicicletă de la marginea pădurii, pe povârniş în jos şi

nu-şi lua ochii de la locuinţa aşezată mai la deal.

Într-una din aceste zile calde de mai – greierii ţârâiau pe câmp, de la iaz venea orăcăitul broaştelor – a descoperit la fereastra lui Wieland de la etajul întâi o făptura blondă goală, goluţă. Speriată şi încordată cum era, mama nu a fost atentă şi s-a rostogolit în groapă. A rămas pentru o clipă întinsă pe jos printre urzici şi pietre ascuţite, nu avea nici putere, nici curaj să se elibereze de bicicletă şi să se ridice. Pe Elinor o dureau toate. Braţele şi picioarele îi erau amorţite, dar cea mai groaznică era apăsarea din piept. Din groapă a putut să-l recunoască pe Wieland, care apăruse între timp la geam şi-şi ţinea prietena îmbrăţişată, o săruta pe ceafă, pe ureche. Delicat şi cu multă grijă Bel-Ami îi freca sfârcul între degete.

Mama nu se înşelase. Da, se simţea uşurată să vadă o femeie străină în braţele lui şi nu o tută din clasă sau din sat care se holba la Wieland cu ochi de vacă. A aflat cine era făptura aceea de un blond spălăcit. O chema Ingeootg Witt, fusese asistentă la serviciul de informaţii aeriene pe aeroportul din Dijon, unde îl întâlnise pe Wieland, cu care a început un mic flirt. După ce amândoi s-au învoit ca să petreacă o săptămână încheiată la Paris, au ascultat concerte în sala Pleyel şi au vizitat Muzeul Rodin, s-au îndopat cu ridichi şi franzelă şi noaptea s-au plimbat pe malul Senei braţ la braţ, acompaniaţi de muzica acordeoanelor şi de luna plină, Ingeborg s-a îndrăgostit zdravăn de Bel-Ami. În mica pensiune din Montmartre se strecura pe vârfuri la patul lui Wieland pe care-l împărţea cu el până la ziuă.

Abia în ziua plecării i-a mărturisit că era căsătorită, ceea ce pe Bel-Ami, pe de-o parte, îl linişti, pe de alta, îl indispuse. Se simţea înşelat, da, şi în acelaşi timp, odată cu confesiunea lui Ingeborg se ivi un pretext practic să pună

în curând capăt unei aventuri iscate din plăcere şi nu din iubire – în ochii lui nu era mai mult de atât. Nu a mai răspuns la scrisorile lui Ingeborg, care soseau din Dijon la Nancy şi, când a zăcut bolnav de icter în spital la Dresda, chiar în salonul lui.

Fusese o întâmplare care o ajutase pe Ingeborg Witt să ajungă în mai ’48 la adresa tatii, şi nu o promisiune care să-i unească din nou. Ea sosi sugrumată de emoţie la Reichenbach, unde căzu ca un meteorit direct în locuinţa lui Wieland care o privea perplex. „Sunt liberă”, hohoti Ingeborg cu capul la pieptul lui, „soţul meu a căzut pe frontul de est”. Şi din comoditate sau din compasiune Bel-Ami s-a cuplat din nou cu Ingeborg, dar ţinea să păstreze o discreţie totală. Nu a luat-o niciodată de la gară, trebuia să se furişeze până la şcoală pe căi ocolite. Nu, această iubire pe furate cu o femeie care fusese căsătorită şi în curând împlinea treizeci şi cinci de ani – Wieland avea doar douăzeci şi şapte – nu putea s-o deranjeze pe mama absolut deloc.

Bunicul Emil era cel ce aflase secretele lui Wieland. În decurs de câteva luni se împrieteniseră şi când durerile de cap îl terorizau, bunicul o pornea târâş-grăpiş la scoală, mai bine decât să se plictisească cu rudele de la han. Judecata lui veninoasă din prima zi de şcoală şi-a schimbat-o repede: chiar un uşuratic şi un cap sec nu era Wieland ăsta. Şedeau împreună în grădină la umbra mărului şi a cireşului şi discutau aprins. Cum ajunseseră să se tutuiască nu ştia niciunul din ei. Tata împărţea cu Emil mâncarea lui preferată, clătite cu mure, iar bunicul, care nu avea niciodată poftă de mâncare şi nu putea să sufere clătitele, accepta ca unul mort de foame. Venea un zumzet dinspre stup. Apele pârâului susurau şi ei se certau aprins până cădea întunericul despre importanţa lui Goethe ca

naturalist, pe care Emil o numea modestă şi premodernă, ceea ce Ludwig nu admitea cu niciun chip. Cercetările lui Goethe în domeniul ştiinţelor naturii nu sunt nici până în ziua de azi recunoscute cum trebuie, ridică el glasul, iar pentru spiritul mărunt al disciplinelor şcolare o adevărată calamitate. Între cei doi nu se ajungea niciodată la o neînţelegere insurmontabilă – la despărţire mergeau bătându-se pe umăr până la poarta grădinii şi bunicul îi făcea cu mâna îndelung, până dădea colţul la piaţa satului.

Tata se temea de controverse răutăcioase, iar Emil era prudent, la rândul său. Nu voia, cu niciun preţ, să-şi strice prietenia cu învăţătorul. Nu cunoştea pe nimeni în Reichenbach, pe care să-l fi putut impresiona cu erudiţia lui, în afară de tata. Ăsta era lucrul cel mai important pentru bunicul Emil: să-şi întoarcă, aşa cum întorci un ceas, „cutia craniană ruginită” şi s-o pună din nou în funcţiune. Suferea ca un câine din cauza faptului că uita, consecinţa rănirii lui foarte grave. Fusese răsplătit cu o placă de fier în cap şi trăia într-o frică permanentă că-şi va pierde memoria complet.

Faptul că nu-şi mai amintea romanul după care îi dăduse numele lui Elinor la botez îl înnebunea pe bunicul. În carte era vorba de o familie de aristocraţi englezi, cam prin jurul lui 1820, şi cartea ar trebui să fi fost scrisă pe vremea aceea. Nu, titlul şi autorul zburaseră din mintea lui Emil când s-a întors acasă rănit de pe front. Şi asta în ciuda tuturor mizeriilor pe care le suportase din partea naziştilor pentru numele Elinor, când a fost bănuit a fi un admirator ascuns al Eleanorei Roosevelt. Decenii în şir trebuise să-şi stoarcă creierii – şi abia după ce fiica lui murise şi fusese înmormântată bunicul Emil descoperi cartea într-un anticariat de la Sachsenhausen.

Să fi fost reală chestia cu placa de fier? S-ar putea să-

mi fi încropit explicaţia asta când eram copil din observaţiile lui. Credeam, de pildă, că de vină pentru dialectul lui din Hessen era această placă de fier din capul lui care-i mutila limba. Mama vorbea limba literară germană învăţată cu mult zel, iar idiomul saxon al tatii era prea slab ca să mă facă să mă îndoiesc de presupunerea mea. În copilăria mea nu se ducea lipsă de invalizi de război, ceea ce am putut să observ în scurtele noastre vacanţe la băile din Lichtenberg, şi când vecinii şi negustoreasa pălăvrăgeau cu accent din Hessen, trebuie că împărtăşiseră şi ei destinul bunicului şi aveau plăci de fier în cap!

Numele bunicului l-am întâlnit în jurnalul tatii. Din însemnarea de trei rânduri se puteau observa o nuanţă de ironie şi aroganţă. Cu ocazia unei adunări la şcoală, cam pe la sfârşitul lui octombrie ’49, trebuie că bunicul o făcuse rău de oaie. Încurcase „bidiviu” cu „bigudiu” şi „Renaissance” cu „Nécessaire”. De la o vizită la alta pe care i le făcea tatii, nesiguranţa sa creştea tot mai mult. Făcea confuzii pe bandă rulantă, se încurca la neologisme, la numele de scriitori şi filosofi, amesteca datele istorice şi când Ludwig izbucnea în hohote de râs, bunicul intra într-o derută totală. Era cumplit să fii descoperit că eşti un potlogar, un escroc, şi în septembrie ’50 şi-a întrerupt vizitele în locuinţa de la şcoală, fără vreun pretext sau vreo scuză, şi învăţătorul Wieland nu s-a dus nici el, în răstimpul acela, la han, ca să afle ce se întâmplase cu bunicul, de parcă nici n-ar fi observat lipsa lui.

Între timp Elinor mai avea puţin şi împlinea şaisprezece ani, crescuse înăltuţă, oricum nu mai era copil. Se zăvora în odaie să nu se vâre nimeni în intimitatea ei şi se repezea la oglinda din mijlocul şifonierului. îşi privi respirând precipitat şi cuprinsă de emoţie părul de pe

pubis, picioarele şi sânii care împungeau. Era cârnă şi stropită cu pistrui faţa mamei, pistruii nu se lăsau din păcate răzuiţi, iar verişoarele de la han şi mătuşile o numeau, pline de satisfacţie, puştan; între timp obrazul îi devenise supt, aproape sever.

Elinor nu mai lua parte la orele lui Wieland. Pregătirea lui profesorală asigura numai programul şcolar de la clasa întâi până la a opta, nu şi până la a zecea, şi mama trebuia să se legene într-un autobuz până în satul vecin. Ca să nu fie dată uitării de către profesor, îl imploră pe Emil s-o ia cu el în vizitele lui la locuinţa din şcoală. Nu, ea nu mai era lucruşorul ăla timid, care se dispreţuia şi prefera să se ascundă. Era cazul ca Wieland s-o privească mai atent, acum când era din nou fără femei.

Spre durerea lui Ingeborg, bărbatul ei dispărut se întorsese acasă bolnav şi înfometat, o epavă, o stafie pe care la început n-o recunoscuse, când i-a apărut în camera din Schwalbach. „Cine sunteţi? Ce vreţi de la mine?” îl luă Ingeborg la întrebări şi când acesta îi răspunse: „Sunt bărbatul tău”, izbucni într-un strigăt de spaimă. În locuinţa din şcoală sosi o scrisoare plină de amărăciune împotriva destinului care o lovise nemilos, împotriva bărbatului străin cu care era căsătorită şi, copleşită de durere, îşi luă rămas-bun de la Ludwig Wieland din Reichenbach.

De cele mai multe ori Emil refuza categoric ca fiica lui să-l însoţească la învăţător. Ea nu avea de unde să ştie de ce, trebuia să-l implore şi să-l roage până se lăsa înduplecat. Destul că se blama în faţa prietenului – dar în faţa propriei fiice voia să fie scutit de ruşinea asta. Bel-Ami îi tratã pe amândoi în grădină cu clătite cu mure pe care le mâncă singur până la urmă – Emil îşi împinse farfuria la o parte şi mama uită să mai mestece şi să înghită de emoţionată ce era. Prea nu-şi putea lua ochii de la buzele

lui Wieland care păreau date cu vopsea violet şi se mişcau fără încetare. Sporovăia şi sporovăia, povestea despre apicultură, li se destăinui că avea intenţia să construiască anul viitor o spinetă şi, fiindcă mama nu-şi ieşea deloc din rigiditate, se arătă dispus să-şi ia dosarul, îmbrăcat în pânză cerată, şi să le declame cel mai recent sonet al său. Firește, Emil pregătea curmarea bruscă a acestor vizite. L-a apucat un acces de tuse sau a fugit din cauza unei albine în zigzag înspre poarta grădinii refuzând să mai ia loc. Bunicul Emil s-a simţit uşurat abia când şi-a luat la revedere la braţul fiicei sale.

Când a început să se opună categoric să mai facă vizite la locuinţa învăţătorului, mama a fost disperată. Şi lucrurile nu s-au oprit aici: fără să anunţe pe nimeni în prealabil şi fără să-şi ia rămas-bun de la clienţii obişnuiţi ai hanului, Ludwig Wieland părăsi Reichenbachul. Preotul spunea că s-a decis să candideze pentru un post de învăţător în Taunus.

Alţii erau de părere că în Spessart. Şi au trebuit să treacă trei ani până când mama a aflat unde se aciuase.

Nu-l putea uita pe tata. Umbla copleşită de tristeţe în jurul casei din vechea şcoală şi murmura toate versurile sonetelor lui Ludwig Wieland, pe care le ştia pe de rost. Înainte de culcare îi rostea numele suspinând, plângea în vis sau îl mângâia pe bunicul Emil şi se rostogolea înspre marginea patului când o trezea: „Ce ai, pentru Dumnezeu? Ce-i cu tine, Elinor?”

Când pe la începutul anilor ’50, mama s-a dus la şcoala de comerţ din Frankfurt, în curând a adunat în jurul ei un roi de admiratori pe care îi observa când detaşată, când amuzată. Până una, alta, câteodată îşi dădea întâlnire cu cineva şi uita de întâlnire cât ai clipi. Pe malul Mainului a acostat-o un telegrafist, care îi amintea dureros de tata,

cu ochii lui albaştri, cu statura lui zveltă şi cu părul lui blond. Din păcate nu avea habar de Rilke şi de poeziile lui şi nu ştia deloc să cânte la viola da gamba. La a zecea plimbare pe care o făcuseră până la podul de fier, când a prins-o pe mama de mână, vrând să o ţină într-a sa, a încasat o palmă. „Din chestia asta a noastră n-o să iasă nimic!” declară ea neîndurătoare şi alergă urlând spre casă. Cu ce o încălzea să fie privită drept capră intelectuală, inima mamei era dată!

Cum a ajuns la adresa tatii n-aş putea spune. Ştiu că îşi ieşise din minţi, îşi pierduse complet capul, căsca gura ore în şir pe străzile bombardate ale Frankfurtului, hoinărea fără ţintă în jurul grămezilor de moloz, al şantierelor şi ajungea abia către miezul nopţii acasă. Sau şedea cât era ziua de mare în sera locuinţei din Sachsenhausen, unde Emil şi ea ocupau, între timp, două camere subînchiriate; zăcea deci acolo, între trandafiri uscaţi şi ghivece de flori pline de praf, împietrită, inabordabilă. O ridica din fotoliul de răchită bunicul, fireşte, şi-şi ducea fiica inertă în pat.

Ca să poată să conceapă o scrisoare, care să nu fi sunat total confuz, exaltat sau crispat, i-au trebuit mai multe săptămâni. A dus-o, cu inima bătând să-i spargă pieptul, la poştă şi a aşteptat, copleşită de teamă, răspunsul. În zadar, răspunsul nu venea. Tata primea o grămadă de scrisori de la admiratorii lui, foşti şcolari din Reichenbach, pe care le citea cu un zâmbet, le punea deoparte şi nu le mai dădea nicio atenţie. Într-o zi cu mult vânt, în aprilie, mama a luat pe furiş câteva pastile calmante şi analgezice din sertarul de la noptiera bunicului, s-a aşezat rece şi hotărâtă într-un tren care circula cu aburi până la Lichtenberg. În dreptul staţiei Stadtwald începu să tremure. Şi de la Dreieichenhain,

mama se îndopă, cuprinsă de panică, la întâmplare cu tabletele lui Emil. În gara adormită din Lichtenberg, coborî pe jumătate oarbă în aerul de afară şi nici nu observă când îşi pierduse un pantof, care-i rămăsese prins în platforma vagonului. Stomacul mamei se zbătea în spasme dureroase. Şi, când un responsabil al gării îi sări în ajutor, vomă pe uniforma lui. A alergat palidă şi fără vlagă până la casa tatii – o oră a durat până a găsit-o. El nu era acasă când a bătut ea la uşă. Mama s-a aşezat pe un scaun în grădină, ciulind urechile la albinele zumzăitoare şi la freamătul tufişurilor, şi dormi până când uşa de la grădină scârţâi şi tata îşi duse bicicleta la butoiul cu apă de ploaie.

7

Trebuie să fi fost o zi de aprilie din anul ’69, când Rosalinapaulina se îndreptară cu paşi mărunţi, braţ la braţ, până la cotul uliţei, la capela sfântului, în dreptul căreia se ridica un munte de gunoaie, unde bâzâiau muşte grase pe portocale putrede, spaghete terciuite şi resturi de carne şi un fum puturos de la roţi de cauciuc ars se ridica în văzduh, ca să prindă în pioneze o bucată de carton pe care se puteau vedea nişte mâzgălituri: „E o ruşine să-l jigneşti şi să-l profanezi pe sfânt. *Vergognatevi*!” Cizmarul Fabrizio stătea pe scaunul lui la soare; scuipă un cui pe care-l ţinea în colţul gurii şi începu să tune şi să fulgere împotriva radioului hârâitor al plăpumarului: „*Disperato moriro*! Am să mor de oftică!” În această zi Luca frână în faţa casei pentru prima lui oră de meditaţie, sări de pe bicicletă, pe care şi-o puse pe umăr ca s-o ducă în casa scării, unde era ferită de hoţi, şi îşi anunţă sosirea printr-un fluierat care o făcu pe mama să tresară. Eu îmi băgasem pe bune în cap să învăţ fluieratul ăsta. Tata puse la îndemână repede două hârtii de o sută, se retrase să citească în dormitor şi avea să se arate din nou după ce Luca va fi plecat.

Tata se purtase ciudat în aceste săptămâni. Nu afirmase el răspicat că zâna lui nu o să înveţe nimic de la un student în al treilea semestru, care nu avea nicio experienţă de profesor de limbi străine şi nu avea în cap decât idei teribiliste? Vai, şi cum se mai înşelase! Au fost de ajuns patru săptămâni de predare ca mama să înceapă să vorbească. Vorbea fără să roşească, fără să-şi învârtă pe deget zulufii dezolării şi fără să se scarpine cu neastâmpăr pe braţe şi picioare. Luca o corecta plin de atenţie şi-i mâzgălea, cu zel moderat, în caietul de notiţe, conjugări şi expresii uzuale, pe care ea nu le cunoştea.

În curând vizitele lui începură să se prelungească, şi tata care, cum era şi de înţeles, nu avea de gând să se încuie veşnic în dormitor, căzu în damblaua ruinelor; bătea cu piciorul cărările unde se erodau resturi din zidurile oraşului, o pornea pe malul Tibrului sau lua autobuzul până la Appia Antica şi nu se lăsa intimidat de caniculă şi de norii negri, care se învălmăşeau în partea de vest a cerului anunţând furtuna. Era posibil, şi m-a întrebat dacă vreau să merg cu el. Iar eu am refuzat – plin de remuşcări. Era mai vesel să rămân cu mama şi cu Luca, decât să alerg până fac băşici alături de tata care făcea paşi de uriaş şi nu-mi dădea nicio atenţie.

Era mai vesel, da, şi în afară de asta voiam să-i am pe amândoi sub ochi. Citeam, nu prea atent, *Tom Sawyer*, pe care îl luam cu mine în camera de zi, când începea meditaţia mamei. Şi cum era să-mi scape că la a treia sau la a patra despărţire, în coridor, luă cu sfială mâna mamei într-a sa şi o mângâie. Iar mama, care la început reacţionă speriată şi-i şuieră printre dinţi un „*Lasciami*!”, îşi schimbă în curând comportamentul. Părea acum mai curând înveselită decât îngrozită, când Luca o gâdila pe ceafă sau o trăgea uşor de păr şi ea bolborosea cu o voce din gât pe

care nu i-o cunoşteam: „*Luca, che cavolo fai*?”

I se confesase într-una din orele de meditaţii că n-ar fi fost calabrez. Şi că s-ar fi născut într-un sat din Lucana numit Oppido. Ca să-şi piardă urma şi-ar fi făcut rost de un alt paşaport. „Să ţi se piardă urma? De ce?” „Tata nu trebuie să afle niciodată unde mă ascund”, răspunse Luca, „altfel îmi rupe gâtul. I-am furat automobilul ca s-o întind de acasă şi pun prinsoare că nu şi l-a mai recuperat. Mai întâi am fost la Potenza când mi s-a terminat benzina. Cap sec ce sunt, am uitat să şparlesc de la tata o canistră plină ochi. Doar depozita benzină. Din păcate mi-am organizat prost fuga”.

„Şi tu n-ai avut bani la tine?” „O sumă modestă”, răspunse Luca, „şi pe aia a trebuit s-o ţin cu dinţii. Şi unde mai pui că nu aveam decât şaisprezece ani şi muream de frica unui control. Am lăsat maşina tatii la marginea unui câmp şi am călătorit într-o căruţă trasă de un catâr până la Ruoti unde m-a luat un camion”. „Cum, aveai numai şaisprezece ani” bâigui mama îngrozită, „şi stăteai la volan?” „Oho, să conduc maşina bineînţeles că ştiam. Învăţasem de la tata, care era căpiat după Fiatul lui, pe când aveam opt sau nouă ani. Automobilul lui era un adevărat eveniment în Oppido. Când eram copil rămâneam cu gura căscată uitându-ne la un model dinainte de război, care se afla în curte la vraciul nostru, doctorul Bussoli. Nu ştiu de la cine pescuise minunea aia, nici când i s-a stricat motorul, pe care nimeni de pe acolo de pe la noi nu a putut să-l repare. Oricum, nimeni nu avea voie să se apropie de Lancia lui neagră, care era împodobită la toate colţurile şi marginile cu dungi de crom scânteietor. Când noi, copiii, mergeam la furat pe întuneric, în curtea lui, şi dădeam târcoale maşinii doctorului Bussoli, ne ameninţa cu puşca lui cu alice şi trăgea chiar o salvă în sus. O dată a împuşcat

din neglijenţă o pisică ce se afla pe acoperiş”.

Mama schiţă o mutră compătimitoare şi, când Luca vru să-mi facă cu ochiul, mi-am vârât degrabă nasul în carte. Nu cumva să mă prindă trăgând cu urechea. Până la urmă pe mama ar fi putut s-o deranjeze prezenţa mea permanentă şi ce ar fi costat-o să mă evacueze în cealaltă cameră, ceea ce nu trebuia să se întâmple în niciun caz? Cine altul ar fi stat ca mine cu ochii pe ea?

„Duminica, Bussoli o pornea cu întreaga familie în Lancia lui coborând la vale până la biserică, trei sute de kilometri bătuţi pe muchie”, continuă Luca, „şi noi trebuia să sărim în lături pe uliţa îngustă din Oppido, el nu frâna niciodată, era prea înnebunit de viteza lui şi, însoţit de noi, o hoardă de copii gălăgioşi, sosea în piaţa bisericii şi ne împrăştia în toate părţile cu bastonul lui. Niciodată nu lăsam să ne scape călătoria de duminică a doctorului Bussoli şi când după terminarea slujbei trebuia să-şi împingă din nou maşina acasă, gâfâind şi cu faţa roşie ca focul – nu voia să se lase ajutat de nimeni în afară de fiu-su – nici atunci nu ne scădea admiraţia. Până în ziua când tata şi-a făcut intrarea în sat cu un Fiat Cinquecento!

Ştiam de planurile tatii de a-şi cumpăra la Torino un automobil, îmi spusese numai mie, mamei şi surorii mele, nu. Şi, ca să nu scap momentul sosirii lui, am stat trei zile sub soarele arzător pe un zid de pe coasta dealului, nici nu voiam să mai mănânc, iar noaptea mama trebuia să mă ducă acasă trăgându-mă de urechi. În a patra zi, iată că se ridică un nor de praf şi în mijlocul lui se hurducă o maşină. Cred că de bucurie mi-a venit să zbor până la tata, să-i îmbrăţişez automobilul, cine ştie… îmi întind braţele, sar! şi aterizez la o adâncime de douăzeci de metri într-o despicătură de stâncă, slavă Domnului căptuşită bine cu muşchi şi ierburi. Până m-au găsit au trecut ore bune”.

„Erai rănit?” îl întrebă mama. „Dacă eram rănit?”, îi răspunse Luca, „nu-mi mai puteam urni picioarele din loc, amândouă erau rupte şi tot corpul mă durea al dracului. Dar nu ăsta era lucrul cel mai rău. Cel mai groaznic mi se părea că auzeam de departe claxonul tatii în urechi şi nu puteam participa direct la intrarea lui triumfală pe uliţele din Oppido. Frică mi s-a făcut abia când s-a lăsat întunericul şi nu venea nimeni. Da, mă cuprinsese o frică îngrozitoare că am să mor fără să fac cunoştinţă cu Fiatul tatii”, râse Luca. „Şase luni am stat cu picioarele în gips şi tata m-a dus cu maşina lui la mare, până la Neapole şi Bari. Pe vremea aia ne înţelegeam bine, tata şi cu mine, când aveam şapte ani”.

„Şi doctorul Bossoli?” mă luă gura pe dinainte. „Bussoli”, mă corectă Luca înveselindu-se, „Bussoli cu u. Tu mi-ai înţeles povestea, nu-i aşa?” Se aplecă uşor înainte ca să mă apuce de falcă. „ăla era terminat, îţi spun eu. Când venea cu maşina duminica la biserică, noi, copiii, dădeam cu pietre în automobilul lui. Până când s-a dat bătut şi şi-a lăsat Lancia pradă ruginii. Dar nu a putut să-i supravieţuiască, a decăzut împreună cu maşina. Într-o noapte geroasă de iarnă s-a târât numai în cămaşă şi desculţ prin curte, până la Lancia lui, şi s-a aşezat la volan ca să moară. În dimineaţa următoare era un sloi de gheaţă”.

Tom Sawyer al meu căzu pe duşumea cu un plesnet şi mama tresări speriată. Mulţumită lui Luca nu s-a răstit la mine. El o rugă să-i dea cafeaua, pe care mama uitase să i-o servească şi, murmurând o scuză, ea se ridică brusc de pe canapea. Nu trecu nicio jumătate de minut în care am stat încremenit cu ochii ficşi în carte, mişcându-mi buzele imperceptibil ca să fac impresie, că s-a şi întors. Spre uimirea noastră şi-a scos pantofii pe care i-a aruncat cu

zgomot pe spineta tatii. „Azi nu rămân acasă. Ludwig vine şi-aşa abia la miezul nopţii şi eu n-am de gând să mă acresc aici în suc propriu. Pot să vă invit la un local? O să mâncăm undeva în aer liber, Sebastian, ce părere ai?”

Avea dreptate, înainte de miezul nopţii nu puteam conta pe tata care îşi vizita vechiul aerodrom din Pomigliano şi se lăsase însoţit de misitul nostru. Oricum era mai comod în limuzina ambasadei decât în trenul hodorogit în care călătoream laolaltă cu caprele şi păsările. Şi, în afară de asta, mai nou Sassolino şi tata se înţelegeau de minune.

Sassolino obţinuse graţia tatii cu anticul lui dar arheologic. Un titirez de lut care avea nişte şănţuleţe pe care se putea înfăşură şi desfăşura o sfoară făcând jucăria să se învârtă. Într-o după-amiază ne-am pomenit cu el la noi pe coridor. Venise cu titirezul. Tata privea jucăria uluit şi entuziasmat şi când Sassolino i-a spus: „Păstraţi-l, dumneavoastră sunteţi colecţionar, nu eu”, şi nici nu a vrut să audă de bani, orice ostilitate a tatii împotriva vecinului nostru a dispărut ca prin farmec. Ba mai mult, îl trase chiar de mână, până ce Sassolino se arătă dispus să ia loc în camera de zi, să mai schimbe o vorbă, îi oferi misitului nostru şi o ţigară de foi – o marcă numită „Deutsche Einheit”[1] care rămăsese din colecţia bunicului Heinrich şi cu siguranţă că mirosea a stătut; după ce a tras o dată adânc în piept, Sassolino a renunţat s-o mai atingă. Tata i-a turnat vecinului nostru şi un pahar de apă plin cu rachiu şi lui şi-a umplut doar un degetar; voia să afle urgent de unde procurase Sassolino jucăria. Acesta scoase un oftat: „Am şi eu relaţiile mele. Mă înţelegeţi, nu? Nu am dreptul să le divulg”. Era o explicaţie fără drept de apel şi tata se făcu

1 Unitate germană. (N. tr.)

mic în fotoliu.

O, da, cu obiecte arheologice antice se puteau face bani, bani buni, nu se puteau compara cu ce ar fi câştigat el, ca intermediar de locuinţe, să nu mai vorbim de veşnicele sâcâieli pe care le suporta din partea clienţilor. Sassolino pălăvrăgi cu siguranţă o oră bună despre piaţa imobiliară din ce în ce mai complicată şi tata, care de obicei nu bea decât o gură de vin la masă, turnă în el rachiu până la refuz, până când ochii i se făcură sticloşi. Cu oarecare nesiguranţă l-a îmbrăţişat la plecare pe vecinul nostru, fie din recunoştinţă sau de frică să nu-şi piardă echilibrul, iar Sassolino, care trebuia să-şi ţină bine chipiul de şofer şi era vizibil mişcat, promise să nu-l uite pe tata şi să-i mai aducă şi alte vestigii. După ce a plecat, tata s-a repezit la spinetă şi a maltratat-o cu asemenea sălbăticie, încât a trebuit să fug de acolo. Nu ştiu dacă trecuseră zece sau douăzeci de minute – când brusc sunetul spinetei a amuţit. De cum am îndrăznit să ies din camera mea, l-am văzut pe tata zăcând pe jumătate întins pe capacul spinetei; sforăia îngrozitor şi strângea în pumn obiectul dăruit de Sassolino.

Tata nu-l mai privea pe vecinul nostru drept un escroc şi un şarlatan pe care e bine să-l ţii cât mai la distanţă. Şi nu mai avea nimic de obiectat când sora mea dădea fuga la doamna Beatrice ca să se joace cu pielea de şarpe a lui Sassolino sau cu peştii aurii din bideu. Când voiam s-o luăm la prânz era albă pe vârful nasului şi plină de făină în păr. Decupa pătrate dintr-o foaie de aluat şi doamna Beatrice le prindea într-un ritm care-ţi tăia respiraţia, între inelar şi degetul mare; făcea din ele nişte urechiuşe, aruncându-le apoi pe o cârpă de vase. Era prea adâncită în munca ei ca să ne observe. Mama o trase amuzată de cosiţă. „Lasă-mă-n pace, tâmpito”, se răsti

Lisa, „nu merg cu tine. Rămân la prietena mea!” şi arătă spre doamna Beatrice. Eu stăteam rezemat de perete în vestibul şi mă zgâiam la Lili, care şedea pe un taburet lângă frigider şi lua cu grijă căpşuni dintr-o ceaşcă. Da, ciugulea fiecare fruct, îndepărta atentă caliciul exterior cu frunzuliţele lui şi muşca doar câte o fărâmă. Bărbia lui Lili, degetele lui Lili erau mânjite cu roşu şi pe rochia albastră, cu care era îmbrăcată, puteam să disting stropi mici.

Când suna de recreaţie, rămâneam în curtea şcolii departe de poarta de fier de care se sprijineau Menzing cu admiratorii lui. Se înţelege că ea nu-l scăpa din ochi, dar nu era niciodată singură, mereu apărată de un grup de prietene care turuiau fără oprire, erau grase, aveau feţe groaznice, pline de coşuri şi aparate oribile prinse de dinţi şi nu puteau, orice ar fi făcut, să concureze cu Lili. Şi cu toate astea Menzing nu-i dădea nicio atenţie. Poate că nu dădea doi bani pe femei sau, pur şi simplu, nu voia să se compromită. În calitate de şef de bandă nu-şi permitea să-şi piardă timpul cu nişte gâsculiţe. Şi cu atât mai mult faţă de fanii lui.

Îmi găsisem un colţ al meu în curtea şcolii unde nu mă putea urmări nimeni din clasa mea să facă mişto de mine sau, şi mai rău, să porcăiască, în legea lui, programele de televiziune, pe care eu nu le cunoşteam. Din păcate tata opunea o rezistenţă de fier când se punea problema să cumpărăm un televizor: „Doar avem deja o găleată pentru gunoi şi nu avem nevoie de una care să mai şi strălucească”, spunea el. Şi când insistam din nou sora mea şi cu mine – eu

O instigam şi o mituiam cu ciocolată – şi mă încăpăţânam să aflu de ce ţinea el morţiş să fie prăfuit şi anacronic, Lisa

I se arunca, implorându-l, de gât şi-i turuia pe de rost

ce o învăţasem: „Taţi, dar noi trăim pe faţa nevăzută a Lunii!”; tata se repezea atunci la noi ca maimuţica mecanică a Lisei care bătea într-o tobă cu două beţe de lemn, ca ieşită din minţi.

În colţul meu din curtea şcolii, pe jumătate ascuns de oleandrul cu mireasma lui aspră, care mă făcea să strănut întruna, mestecam fără chef un sandviş cu şuncă şi mă ridicam din când în când pe vârfuri ca să prind câte ceva din ceea ce se petrecea la poarta şcolii. Lili se comporta de la o zi la alta tot mai îndrăzneţ; se lovi chipurile din nebăgare de seamă de Menzing când a sunat de intrare în clasă şi a trimis-o pe una din prietenele ei, anume pe cea mai nasoală dintre toate, care, roşie ca focul în obraji şi chicotind încurcată, a alergat cu un bileţel, împiedicându-se până la poarta de fier. Asta era prea de tot şi Konrad Menzing, care mesteca în scârbă o scobitoare între dinţi, lăsă biletul să aterizeze pe jos şi-l strivi sub talpa pantofului. Bucuros de necazul altuia, m-am înecat cu îmbucătura din sandvişul meu cu şuncă. O, nu, nu aveam pic de milă faţă de Lili, care se tara palidă şi distrusă spre şcoală, respingându-şi prietenele. A dispărut la W.C. probabil cu intenţia de a se închide într-o toaletă unde să poată plânge în voie, nederanjată de nimeni. N-avea decât, pe mine mă durea în cot!

În ziua aia am făcut fel de fel de năzbâtii la ore, m-am jucat cu colegul de bancă de-a scufundatul vapoarelor, până ne-a prins profesorul şi ne-a trecut un minus în catalog. N-avea decât, mi se rupea-n paişpe!

Şi, când Sassolino a claxonat lângă curtea şcolii – obişnuia s-o ia pe fiică-sa de la şcoală –, a dat cu ochii de mine şi a fonfăit din toţi rărunchii, la volanul Mercedesului ambasadei: „Te duc eu acasă, în doi timpi şi trei mişcări, vii cu noi!”, am căzut pe banchetă ca o pleaşcă lângă Lili,

care s-a îndepărtat de mine cu un şuierat veninos; eu eram gata să plesnesc de atâta aroganţă. Ne aruncam unul altuia tăceri ostile şi reci ca oţelul. Sassolino, care voia să sporovăiască şi se vâra zadarnic ca musca-n ciorbă, deschise radioul, dădu de câteva ori ocol în Piazza della Repubblica ca să le facă semn cu mâna la patru suedeze blonde – el ţinea morţiş că erau suedeze şi vru chiar să pună rămăşag cu mine –, care şedeau la o masă în cafeneaua Colonade şi expuneau la soare opt picioare albe ca zăpada.

Era o noapte caldă. Umbrele liliecilor fremătau în jurul zidurilor înecate în puzderia florilor de laur. Lămpile pătau asfaltul străzilor cu o lumină gălbuie şi în vântul suflând dinspre mare se legănau scutece şi cearşafuri, agăţate pe frânghii întinse de la o fereastră la alta. Plin de elan, un chelner puse pe mesele pliante care se clătinau farfurii pline ochi şi carafe de vin chihlimbariu; veni în grabă în colţul nostru, ne spuse dintr-o suflare ce fel de mâncăruri ne putea oferi, strecură în recomandările lui şi un banc, îi făcu mamei complimente şi îşi şterse, în acelaşi timp, cu şervetul, unsuros şi stropit cu sos roşu, sudoarea de pe faţă: „*E altora*? *Cosa vi posso portare*, *signori*?”

Luca îşi comandă sardele acre şi iuţi de îţi lua foc omuşorul de la ele, paste cu o carne albă, să n-o văd în ochi – şi când ne-a spus că era vorba de maţe de viţel, mi-a trecut toată pofta de mâncare – şi o salată în care am descoperit imediat o muscă strivită şi am împins-o pe furiş pe roşiile lui. Spre bucuria mea sadică a şi mâncat-o. Era tot timpul cu ochii pe mama care se lupta vitejeşte cu sardele şi maţe de viţel, iar el turuia, din nou, de patria lui lucană şi de taică-su.

De copil fusese un păduchios de fecior de ţăran care locuia cu părinţii, şapte fraţi, un catâr, găini şi cocoş, între

zidurile înnegrite de la poalele stâncilor calcaroase ale Oppido-ului. Scăpase ca prin urechile acului de malaria ucigaşă, iar mama lui căreia îi muriseră trei copii mici şi pe una din fetiţe o îngropase cu şosete negre în loc de albe – albe nu mai avea –, ceea ce nu putuse să-şi ierte niciodată, a urcat în genunchi muntele învecinat ca să-i mulţumească Sfântului Anton, sfântul apărător al Oppido-ului împotriva secetei şi malariei. îşi turnă praf pe ea, mestecă pământ şi pietre şi se târî murdară şi plină de sânge până la poarta mănăstirii.

Mai marele mănăstirii, Papitto, a promis să facă o vizită familiei. În ciuda spaimei lui paroxistice de contagiune, şi-a ţinut promisiunea. Şi nu în ultimul rând ca să le-o ia înainte vocilor care susţineau că Sfântul Anton ar fi înviat şi ar fi scăpat de la moarte pe fiul lui Lubrano cu binecuvântarea sa. Don Papitto era un duşman înveterat al superstiţiilor foarte răspândite, pe care trebuia să le domini şi să le dirijezi ca să nu devină dăunătoare bisericii. Din motive de siguranţă a lăsat să treacă două zile înainte de a-şi face apariţia în casa lui Lubrano, o gaură puturoasă şi plină de mizerie pe jumătate înghiţită de stâncă. Recunoscătoare şi emoţionată, mama Lubrano luă copilul din leagănul care atârna ca un pendul de tavan, printre cazane negre uriaşe şi tigăi, făcăleţe, tocătoare de lemn şi clopote pentru capre, toate cocoţate pe un trunchi de copac.

Nimic nu era ieşit din comun la micul Lubrano, dacă nu-i vedeai ochii; ăştia îl făcură pe abatele Oppido-ului să se înfioare. Cel drept era mat ca pielea unui catâr, lipsit de strălucire şi murdar de parcă ar fi fost orb. Cel stâng, la care Papitto s-a şi închinat, era de un albastru închis cum e cerul Lucaniei într-o zi de august sau Marea Ionică. Don Papitto părăsi casa lui Lubrano ca un fugar. Da, a uitat

chiar să-l şi binecuvânteze şi a fugit cu rasa fluturându-i peste picioare, până sus la mănăstire, unde s-a încuiat într-o celulă şi a refuzat vreme de trei zile să mănânce.

„Şi povestea asta e chiar adevărată? Chestia cu ochii?” Mama se aplecă să pigulească amuzată fularul roşu ca focul al lui Luca. „Nu ştiu”, spuse el zâmbind şmechereşte. „Azi are doi ochi căprui ca mine”. O apucă strâns de mână pe mama şi abia când eu am început să mă agit pe banca mea de lemn şi, chipurile, l-am lovit din greşeală în fluierul piciorului, îi dădu drumul. „Bee”, făcu Luca şi trase aer în piept, „bunica afirma sus şi tare că aşa a fost, până la sfârşit, până şi-a dat duhul, că ochiul stâng al tatii fusese albastru când era de-o şchioapă. Şi domnul Pepitto nu-l uită pe tata. La opt sau nouă ani tata urca până sus la mănăstire unde lucra la grădină. Avea voie să pună răsaduri de cicoare, să tundă trandafirii, să măture frunzele căzute fără să se spetească muncind ca pe câmpurile pietroase ale bunicului. Pentru munca lui, Pepitto îl răsplătea cu de-ale gurii, fasole, roşii, pâine şi la ocazii speciale cu carne, salam şi şuncă sau pulpe de miel, ceea ce bunicii mei nu-şi puteau permite niciodată. Şi nu numai atât: îl învăţa în plus pe tata să scrie şi să citească”. Luca rupse o felie de pâine ca să facă din miezul ei cocoloaşe şi continuă: „Iar tata se dovedise a fi ager la minte; curând ştia să socotească, învăţase repede pe de rost şi câteva rugăciuni pe latineşte şi se familiarizase cu astronomia. Puterea lui de-a învăţa era uluitoare. Şi înainte ca Papitto să dea ortul popii i-a făcut rost tatii de o slujbă ca servitor la un moşier care locuia într-o casă frumoasă cu multă lumină şi aer curat situată pe vârful muntelui, la poalele căruia se afla Oppido, departe de mlaştinile aducătoare de malarie. Şi noul lui stăpân se dumiri repede că tata putea mai mult decât să salahorească, curăţând

pantofii, dând zăpada şi punând fitile la lămpile de gaz”. Luca tăcu şi aruncă un cocoloş de pâine unui câine vagabond.

„Oh, da, avea trei mari calităţi care evidenţiază un bun administrator: socotea mai repede decât o maşină de calculat şi rezolva cele mai dificile coloane de cifre cu uşurinţă, îi era devotat stăpânului său şi” – Luca ridică glasul – „plesnea de îngâmfare şi de dispreţ faţă de ţăranii din Oppido şi de lucrătorii agricoli. îşi nega obârşia cu înverşunare. îi plăcea să se poarte urât cu bunicul, când îşi folosea degetele la masă – aşa era învăţat şi nu ştia să se folosească de furculiţă şi de cuţit –, până ce, de ruşine, bunicul n-a mai pus nimic în gură şi a devenit un schelet. Asta nu i-o iert tatii nici până în ziua de azi”. Luca îi dădu un picior câinelui care-şi ridicase laba din spate lângă banca de lemn pe care stătea. „Şi a ajuns până la urmă vechil?” „Da! Când a murit vechiul administrator. O moarte ciudată. I s-a găsit cadavrul cu capul sucit într-un fel îngrozitor şi cu părul carbonizat într-un crâng de măslini şi, în Oppido, unde îl urau toţi şi-l porecliseră «câine turbat», se bârfea până şi pe vremea copilăriei mele că i se prinsese un liliac în păr şi ăsta nu era decât dracul în persoană! El îi arsese părul şi vechilul moşierului Damiani, de groază şi oroare, şi-ar fi sucit capul până ce şi-a rupt gâtul. Bunica mea mă urmărea tot timpul când eram mic cu povestea asta. Când dădeam cât puteam de tare din cap a refuz, când nu voiam să recunosc ceva şi mă încontram, îmi striga, Luca, vezi să nu-ţi suceşti gâtul că altfel o s-o sfârşeşti groaznic ca răposatul vechil al lui Damiani. Bunica mă speria tot timpul. Locuia într-o cameră întunecată cu cel puţin douăzeci de crucifixuri şi un Christos cu inima însângerată, da, din inima lui se revărsa un adevărat fluviu de sânge şi pentru asta de vină eram

numai eu, aşa spunea. Că aş fi fost prea obraznic şi îndărătnic. Iar eforturile mele de a fi cuminte patru săptămâni au fost zadarnice: fluviul de sânge nu a secat niciodată”.

Mă lipeam de mama bosumflat; ea era veselă şi exuberantă, nici nu voia să audă să mergem acasă. Mă mângâia absentă pe cap. „Nu-i aşa că bunicii tăi nu mai trăiau în casa din stâncă?” „Oh, nu”, spuse Luca, „s-au mutat împreună cu tata şi cu surorile lui mai mici, care nu erau măritate, în casa părăsită a vechilului. Primul lucru pe care l-a făcut tata a fost să ducă la abator catârul, s-a debarasat de tot păsăretul şi i-a interzis bunicului să mai lucreze pe ogoarele lui. Asta nu cadra cu poziţia lui. Oh, se îmbrăca întocmai ca un domn adevărat, cu vestă şi ceas de aur cu lanţ, a intrat în organizaţia fascistă locală, unde a ocupat o funcţie importantă şi a negociat cu *maresciallo* nostru din sat să se însoare cu fata acestuia. Mama nu avea pe vremea aia decât paisprezece ani şi, ca s-o ia de nevastă, au trebuit să se măsluiască registre cu evidenţa naşterilor şi a botezurilor, ceea ce, cu ajutorul lui Damiani, a fost apă de ploaie. Şi la fix trei săptămâni de la nunta tatii în faţa casei zăcea un hoit de câine”.

„Un hoit de câine? Nu înţeleg”. Un rest de scrum aprins a aterizat pe bluza mamei. Nici nu a observat când s-a cuibărit în stofă şi, fără să-şi uite răspunsul, Luca a şters scrumul ăla aprins de pe pieptul mamei. „Asta e o insultă gravă. Un proaspăt însurat care găseşte în faţa casei un hoit de animal ştie că nu a fost primul în patul nevestei lui. Tata nu i-a iertat niciodată mamei chestia asta. Până şi azi îi strigă în faţă «curvă». Şi totodată a fost destul de şiret ca să-şi justifice, cu hoitul câinelui în faţa casei, crima. Da, cu prilejul răzmeriţelor din toamna lui 549, când două sute de ţărani şi muncitori agricoli au

năvălit peste ogoarele lui Don Damiani şi le-au ocupat, el a vorbit la telefon cu prietenii lui creştin-democraţi din municipiul Potenza şi ăştia au trimis poliţia. Când a început să se tragă, normal că ţăranii din Oppido au spălat puţina cât ai zice peşte. Şi singurul care rămăsese pe ogoarele lui Damiani, mort de-a binelea, a fost instigatorul comunist Boschetti. Iar pe ăsta îl ucisese tata, care pândise cu arma lui undeva ascuns, profitând de haosul ăla”.

„Din motive de onoare”, presupuse mama, „vreau să spun, ca să se răzbune pe rivalul lui?” „Păi tocmai aici e buba”, se aprinse Luca, „Boschetti nu era rivalul lui, era un duşman politic! Şi când prin Oppido se şuşotea că vinovat de moartea lui se făcea vechilul Lubrano, tata, vicleanul meu tată, care mă scârbeşte numai când vorbesc de el, a răspândit printre neamuri şi servitori zvonul că Boschetti a fost cel care i-a dezonorat familia cu un hoit de animal. Da, chiar a forţat-o pe mama să se spovedească la preot, cum a ademenit-o Boschetti cu bani şi atenţii la fapte ruşinoase, ca până la urmă s-o violeze. Tata a mai înflorit presupusa spovedanie a mamei cu amănunte penibile, pe care ea a trebuit să le înveţe pe de rost. Nu trebuia să se zăpăcească în faţa preotului – ci să-i satisfacă curiozitatea răutăcioasă. Ala era cunoscut că avea gura slobodă şi socoteala tatii a ieşit cum nu se putea mai bine: presupusul viol al lui Boschetti s-a răspândit ca focul şi nimeni nu a mai crezut într-un asasinat politic.

Abia când am împlinit treisprezece ani”, oftă Luca, „s-a ajuns la un proces împotriva tatii, pe care l-am urmărit dintr-un castan, care era aproape lipit de fereastra sălii de judecată. Diverşi ţărani citaţi ca martori primiseră mită de la avocatul tatii. Numai Rocco, pe care îl respecta tot satul pentru meşteşugul cu care cânta la muzicuţă, turui ca o

cascadă şi-l înfundă rău pe tata. Din păcate, Rocco nu a putut să se abţină în depoziţia lui să vorbească în rime. Asta era trăsnaia lui, vorbea tot timpul în rime. Păi ce să-i faci unui bărbat care se apropie de o sută de ani, cum să-i scoţi gărgăunii din cap? Şi judecătorul care îl avertizase zadarnic pe Rocco, nu a consemnat în acte depoziţia lui.

În a treia zi de proces", continuă Luca, „am căzut ţipând din castan. Poţi să-ţi închipui cine stătea tremurând în banca martorilor? Mama. A trebuit să repete toate detaliile înjositoare ale acestei întâmplări mincinoase, care îi aducea tatii achitarea. Şi abia când mama – din ruşine, ca nu cumva s-o dispreţuiesc – mi-a dezvăluit că această poveste cu Boschetti era o invenţie crasă, am început să-l urăsc pe tata şi mi-am pus în gând să o întind de acasă cu prima ocazie ce mi s-ar fi ivit!"

Nu mai ştiu dacă Luca ne-a povestit în noaptea aceea de primele lui săptămâni petrecute la Tibru sau asta fusese într-una din următoarele ore de meditaţii. Când a sărit din camion la Ostiense inima îi bătea de bucurie şi emoţie. îşi pipăia ca ieşit din minţi capul, braţele şi picioarele: da, el era, îşi atinsese scopul! Alerga uimit dintr-un cartier într-altul, nu putea să-şi clătească destul ochii cu atâtea femei tinere în rochii cochete şi lejere de vară, stătea mut şi încurcat în faţa băieţilor de vârsta lui, care purtau chipiuri roşii şi livrele cu însemnele hotelului unde lucrau, îşi strivea nasul de vitrinele cu genţi din piele de crocodil, briliante şi coliere de perle, ameţea de mirosul de benzină şi de odicolon, de aroma cafelei proaspăt râşnite şi a peştelui pe grătar. În sfârşit scăpase de satul lui de baştină puţind a pişat de catâr şi piele de capră.

Abia când s-a întunecat, i se făcu urât. Nimeni nu-l observa pe Luca, ghemuit pe marginea unei fântâni şi ros de dorul de casă. Da, tânjea după o mâncare caldă şi după

patul lui. Cu puţinii bani pe care-i avea putea să stea cu chirie într-o chichineaţă sordidă. Sau să trăiască patru săptămâni numai cu pâine şi roşii. Adâncit în socotelile lui, îşi privea bancnotele şi nu observă puştiul ăla împuţit – care să tot fi avut vreo opt ani – rezemându-se fluierând de marginea fântânii. Şi rămase trăsnit când băiatul îi smulse cât ai bate din palme banii şi, sărind pe un scuter care aştepta, se topi în întuneric.

Luca fu în curând năpădit de mizerie, dormea pe pături mucede pe malul Tibrului şi mânca ce aduna din cerşit. A şparlit de la un cerşetor care făcea pe orbul o banderolă, ochelari de soare şi un baston şi în felul ăsta şi-a putut creşte substanţial veniturile. Dacă mărunţişul adunat din cerşit nu-i ajungea, buzunărea un nenorocit şi abia la al paisprezecelea furt era cât pe-aci să fie prins. În ultima clipă l-a observat pe paznicul bisericii Santa Prassede stând la pândă, a fugit spre ieşire, şi-a pus iute ochelarii de soare, a apucat bastonul de orb, rezemat de lespedea unui mormânt, şi s-a lovit intenţionat de urmăritorul lui. „Scuză-mă, urmăresc un hoţ!” rostise idiotul şi se repezise înspre stradă.

La masa de prânz ieftină, în localul al cărui client permanent devenise, un birt nenorocit, situat în labirintul de uliţe din Trastevere, se împrieteni cu un chelner. Asta era concetăţean cu el, venea dintr-un sat pe nume Policoro de lângă golful de la Taranto şi, când zgârcitul de patron moţăia la casă, ăsta îl lăsa pe Luca să mănânce pe gratis. „Vineri noapte o să vină un profesor aici; îi plac puştanii aşa ca tine”. Când văzu că Luca refuză, concetăţeanul lui începu să pledeze cauza: „E bogat, are vreo patruzeci şi cinci şi arată bine. Are carte, nu glumă, îţi spun eu, de curând a vrut să-mi explice ce înseamnă plusvaloarea. Chestia aia cu lupta de clasă am înţeles-o, eu contra ăluia”,

arătă spre patronul care sforăia la casă, „numai că din plusvaloare şi ce-o fi fost ea n-am priceput o iotă. Credeam că în cazul plusvalorii se întâmplă cum se întâmplă cu bacşişul meu, înţelegi? Recent am aflat că ar fi rudă cu Togliatti, n-am idee de al câtelea grad, şi că e în Comitetul Central. Vezi, am intenţii bune cu tine, poţi să mă crezi pe cuvânt”.

Saverio Coccoli, profesorul universitar, era mai curând de şaizeci de ani decât de patruzeci şi cinci şi cu faţa lui plină de cicatrice, mutilată de o infecţie avută în copilărie, nu se putea spune că era o plăcere să-l priveşti. De bogat, era bogat. Deţinea o locuinţă cu terasă şi grădină la Aventin, unde locuia singur – nevastă-sa şi cei doi copii trăiau în străinătate. Saverio nu era aproape niciodată acasă. Alerga de la institutul de arhitectură, unde îşi rezolva obligaţiile profesorale şi administrative, la şedinţele de la sediul partidului, aflat în casa Botteghe Oscure şi la parlament, ca să-şi ocupe scaunul de deputat în cazul unor alegeri decisive. În afară de asta era redactor-şef la o revistă de arhitectură, se întâlnea în localuri de noapte cu prietenii şi prietenele lui şi, din zece în zece zile, trebuia să fie prezent la un alt congres.

Saverio nu-i cerea nimic lui Luca – în afară de prezenţa lui guralivă, când profesorul venea acasă la două sau trei noaptea. îşi făcea un cocteil din campari şi vodcă, storcea portocale în el, pregătea cafeaua pe care i-o aducea lui Luca; băiatul stătea pe terasă adâncit în lectură – îi studia pe Karl Marx, Friedrich Engels şi Lenin. Petreceau o oră bună, sporovăind şi contemplând cerul albastru sclipitor al nopţii, pe două şezlonguri din bare metalice Le Corbusier.

În aceste ore de noapte Luca asculta explicaţiile lui Saverio la unele pasaje din Marx pe care nu le înţelesese,

urmărea poveşti despre revoluţie, de la asaltul asupra Palatului de Iarnă din Sankt Petersburg, sovietele fabricilor din Torino ale lui Gramsci şi până la asasinarea lui Liebknecht şi Luxemburg, sau Saverio îi împuia capul cu teorii arhitecturale progresiste: la nume ca Mies van der Rohe şi Gideon ochii lui Saverio începeau să sclipească aidoma ochilor unui copil în faţa lumânărilor aniversare.

Da, Saverio Coccoli i-a făcut rost lui Luca de un paşaport nou, pentru că înainte de a fugi de acasă îşi arsese legitimaţia. Nu se mai numea acum Lubrano, pe viitor avea să-l cheme Mazotti, originar dintr-un sat calabrez de lângă graniţa cu Lucania. Cu ajutorul lui Saverio, care îşi pusese în joc toate relaţiile şi îi procură o serie de documente, prevăzute cu ştampile, iscălituri şi timbre fiscale, Luca Mazotti a putut să candideze pentru admiterea într-un institut de studii.

Saverio se comporta de parcă i-ar fi fost tată, atent, serios şi prietenos. Când s-a întors acasă de la un congres din Paris, la o săptămână după izbucnirea tulburărilor de la Villa Borghese, privi îngrozit cicatricea lui Luca şi împiedică excluderea lui din campus. Ce-i drept, a tunat şi fulgerat împotriva radicalilor de stânga, luând partea poliţiei care zădărnicise ocuparea institutului de arhitectură – „şi de ce a trebuit să fie institutul meu? Institutul meu şi nu altul, cap pătrat ce eşti?” se răstea la el ca un apucat. Şi cu toate astea a stat două zile lipit de telefon până când o mână a şters pe furiş numele Mazotti de pe lista neagră. Luca, deşi la început fusese suspicios, nu-şi ascunse recunoştinţa. Şi de altfel nu avea nici cel mai mic motiv să se aştepte la ceva rău.

Cu atât mai mare i-a fost îngrijorarea când Tata Saverio, împotriva obiceiului, a venit într-o zi fierbinte de august la ora patru acasă, a smuls firul de telefon din

perete, şi-a turnat vodca pe gât şi în câteva minute s-a îmbătat, înainte de a se târî până la televizor şi de a se holba cu ochii lui sticloşi la ecranul pe care se puteau vedea tancuri înaintând şi o mulţime de oameni disperaţi, întâmpinându-le cu pietre smulse din pavaj, oameni care îşi sfâşiau cămaşa şi stăteau cu pieptul gol înaintea ţevilor de tun. „Unde e asta?”, a întrebat Luca tremurând, când a observat că Saverio plânge. Da, Saverio plângea în tăcere pe şezlongul lui din bare metalice. „Au intrat în Praga porcii ăştia!” îi răspunse cu vocea înecată. „Comuniştii îi împuşcă pe comunişti”, şi începu să plângă cu sughiţuri fără să se poată abţine.

Luca a făcut atunci o mare greşeală, mângâindu-l pe Saverio. L-a mângâiat pe creştet până ce i-a alunecat meşa, i-a mângâiat obrazul ud şi plin de cicatrice şi i-a şters profesorului universitar mucii de la nas şi din mustaţă.

Saverio sări ca ars de pe şezlongul lui din metal, se aruncă asupra lui Luca şi începu să-l tragă cu priviri imploratoare şi ieşit parcă din minţi de cămaşă. Căzură amândoi pe duşumea, se rostogoliră de pe-o parte pe alta şi durerea lui Luca se preschimbă într-o furie oarbă. Fără să întâmpine nicio rezistenţă, îl aruncă cât colo pe Saverio care încerca să-i mângâie pieptul şi îngâna întruna: „Te iubesc”, îi vârî meşa în gură şi apucă un cuţit din bufetul Rietveld.

Plin de sânge, Luca se năpusti la vecini şi îi rugă să cheme o ambulanţă. Şi când se auzi urletul sirenelor fugi cu bulendrele lui la Tibru şi se ascunse într-o şalupă părăsită.

Ore în şir a petrecut întins pe patul cabinei, împietrit de amărăciune şi spaimă.

Pe la miezul nopţii, când se făcuse întuneric beznă, s-

a târât afară, s-a spălat cu apa călâie şi scârboasă pe care a scos-o pe covertă cu o găleată din Tibru. Nu a simţit nicio urmă de uşurare, a deschis radioul care se afla pe un raft lângă patul lui, a ascultat trompeta lui Louis Armstrong şi vocea lui de glaspapir cântând: „And I say to myself: What a wonderful world”, şi s-a trezit dimineaţa la şase sau şapte, când a auzit la radio pronunţându-se numele lui Saverio. Corespondentul lui de presă spunea că victima a dezminţit în faţa poliţiei că fusese vorba de o criză de gelozie. Saverio Coccoli, auzind de intrarea ruşilor în Praga, a încercat să-şi ia viaţa din disperare şi acum se afla în afara oricărui pericol. A reacţionat imediat renunţând la fotoliul lui din Comitetul Central şi se gândea serios să-şi dea demisia şi din partid.

O bucurie sumbră îl cuprinse pe Luca. Fluierând – fluiera „What a wonderful world” –, a părăsit cabina şalupei, a zăbovit o clipă pe covertă în această dimineaţă strălucitoare de duminică şi, înainte de a sări pe mal, a scuipat înciudat în apă: „Îţi sunt pentru ultima oară recunoscător, nenorocitule”. Şi chiar în aceeaşi zi dădu de Picciotti, care căuta un portar.

„Cred că la ăla s-a simţit mai bine decât la profesorul lui universitar ipocrit”, spuse mama încreţindu-şi fruntea când zăceam pe plajă la Anzio, câteva săptămâni mai târziu. Da, îmi amintesc: la orizont era un soare ca jăraticul şi dinspre mare adia briza, care mă înfiora. „Mai bine? De ce?” mormăi tata, care-şi ştergea nisipul lipicios de pe coapse. „Păi, Picciotti ăsta a fost din capul locului o bestie”, răspunse mama categoric. „Hmm”, făcu tata, se ridică de pe prosopul lui şi închise umbrela noastră de soare.

Am şi acum chipul lui în faţa ochilor diluându-se în umbra albastră a serii. O fi observat tulburarea mamei?

Sau bănuia că o să-şi piardă zâna? Cred că niciuna, nici alta.

Precis că nu se gândea decât la promisiunea pe care i-o făcuse Sassolino de a-i procura un cap delicat de Afroditǎ din secolul întâi, care putea fi vândut în cercul lui de cunoscuţi la un preţ ridicat. Când mama începea să vorbească despre Luca – şi unele amănunte din povestirea ei le înţelegeam abia când le repeta –, tata asculta morocănos şi mut şi dădea din când în când cu mâna în aer, ca şi când ar fi alungat o muscă. Ce îi strica cel mai mult dispoziţia era conflictul mărunt, dar încrâncenat, dintre Sassolino şi vecinul nostru Antonio Orizio. Da, Sassolino fusese prea prins în scandalul ăsta al nervilor ca să se mai gândească la promisiunea sa.

Antonio Orizio care era controlor de bilete la un varieteu de lângă gară, unde apăreau pe scenă magicieni şi înghiţitori de flăcări, femei mai mult dezbrăcate şi un conferenţiar care scotea pe gură bancuri deocheate, trăia cu nevasta şi o soră, la parter. Plătea la biserică – biserica era proprietara locului – o chirie derizorie; îşi lăsa locuinţa în paragină şi-şi făcea nevoile în closetul din balcon. Resturi, coji de portocale, cutii de chibrituri, şire de peşte şi tot ce nu îi era de trebuinţă arunca în stradă şi nu rareori gunoiul lui nimerea în limuzina lucind de curăţenie a ambasadei. Ca să nu mai vorbim de certurile interminabile cu sora şi soţia, care izbucneau de obicei pe la miezul nopţii, când venea acasă de la Volturno. La subsol se pornea un tumult haotic şi nevasta sau sora se salvau de Orizio, care agita o tigaie gata să le lovească, alergând în stradă şi aşteptau o jumătate de oră în cămaşă de noapte şi desculţe până când sforăitul lui horcăitor semnaliza că puteau să îndrăznească să intre în casă.

Sassolino era de acord cu preoţii de la Santa

Catarina da Siena şi San Giovanni Battista dei Cavalieri: Orizio trebuia izgonit! Găsise doi amatori pentru locuinţă, un elveţian şi un american, care promiteau o arvună serioasă. Cel care nu voia nici s-audă era Orizio. Încăpăţânat ca un catâr, refuza toate ofertele unei locuinţe într-o clădire nouă şi curată în Torpignattara, situată la periferie. Când nevasta sau sora lui Orizio, era greu să le distingi una de alta – doar aveau amândouă obrajii tumefiaţi şi ochii injectaţi –, se proţăpeau cu cămăşi murdare şi chiloţi la doamna Beatrice, Sassolino striga: „Faceţi-aş în cur să-ţi fac! Nu ne mai atingem noi de mizeria voastră!” Aşa ceva nu putea să înghită Antonio Orizio. A mâzgălit pe peretele din casa scării: „Sassolino, coi sfrijit!” şi şi-a suflat tacticos nasul în cutia lui de scrisori.

Asta a fost doar începutul: Paolo Sassolino a adunat căcat de câine într-o pungă de plastic pe care a deşertat-o în faţa locuinţei lui Orizio. Şi Antonio Orizio a aruncat, la rândul lui, într-o noapte, un porumbel mort în dormitorul lui Sassolino şi a nimerit la fix: porumbelul a aterizat pleoscăind pe doamna Beatrice.

Dacă îmi aduc bine aminte, această bătălie încrâncenată în doi era în plină desfăşurare, când tata a hotărât să fugă, împreună cu mama şi cu noi, copiii, la mare, fiindcă atmosfera devenise prea încinsă. Eu adunam scoici, o făceam pe Lisa să se înfioare de poveştile cu rechini şi mă căţăram între stâncile ascuţite până sus la vila lui Nero căzută în ruină, unde m-am prăbuşit sleit în iarba galbenă. Am adormit şi abia strigătele disperate ale tatii: „Sebastian! Se-bas-ţi-an!” m-au trezit. A trebuit să rămân în casă patru zile în odaia întunecată a pensiunii din cauza unei insolaţii acute. Aveam febră, eram prea slăbit ca să mă pot ridica din pat şi în acelaşi timp pielea care mă

ustura ca o carne vie mi se freca de aşternutul asudat şi plângeam de durere. Mama venea la un interval de câteva ore la mine şi mă freca din cap până-n picioare cu o alifie care mă calma.

Când a început să-mi fie mai bine, am tras-o mai aproape de mine, mi-am vârât faţa în părul mamei cu lăcomie – mirosea a soare şi apă sărată cu un uşor iz de usturoi şi nicotină. Ne-am frecat nasurile între noi şi ochii gri-bleu ai mamei, stropiţi cu puncte minuscule galbene şi brune, pluteau prin faţa obrazului meu. Mă privea cu mai multă seriozitate decât voia să arate.

Da, mama era veselă, mi-a adus apă proaspătă şi mi-a cumpărat pepeni pe care i-a tăiat cu briceagul tatii în felii şi i-a curăţat de sâmburi; şedea pe marginea patului ca să joace cu mine dame şi halma şi nu se simţea deloc jignită dacă pierdea de fiecare dată. Când i-am spus că era negresă, s-a năpustit protestând la baie, s-a dezbrăcat în faţa oglinzii şi-a trimis glasul până la mine în odaie: „Ştii că ai dreptate, Sebastian? Am două părţi de ciocolată”.

Dar voioşia mamei nu era veritabilă. Se rănise când a tăiat pepenele, a fost gata-gata să mute la dame cu piesele mele, a şters cu mâneca figurile de la halma de pe tablă şi a trebuit s-o luăm de la capăt. Noaptea luam masa într-un local din port care avea o terasă mică ce ajungea până la buza apei negre spumegânde. Mirosea a alge de mare şi benzină, a peşte şi fum de la grătarul încins. îmi amintesc de o învălmăşeală de umbre lăsate de punţile de lemn, de bărcile într-un balans continuu, de năvoade şi cărucioare şi de peştii agăţaţi cu cârlige pe frânghie, la uscat; de Lisa care nu primise niciun răspuns când a întrebat de ce nu sfârâie când soarele cade bâldâbâc în apă. Lisa ţopăia în jurul mesei noastre pe scândurile cu care era poditä terasa, până când tata ţipă la ea tam-nisam: „Termină

odată!” De la masa vecină un bărbat pipernicit cu un aspect mototolit scoase o sudalmă: „*Nazista*!” şi tata încremeni.

Lampioanele luminau obrazul încins al mamei şi bărbuţa de vacanţă a tatii, care-l făcea să arate aproape ca un străin care se aciuase la masa noastră. Zgârcit la vorbă, ciugulea scoicile din carapacele negre şi spărgea coaja chitinoasă a crabilor uriaşi, aşezaţi pe o farfurie, iar mama, care sporovăia fără încetare, ambalându-se tot mai mult din cauza tăcerii lui, aduse iar vorba de Luca şi tata îşi linse toate cele zece degete. „Păzeşte-te de cuţitarul tău!” mormăi el şi ochii mamei scoteau scântei de furie.

În ultima seară pe care o petrecuserăm în Anzio, maşina ambasadei condusă de Sassolino opri lângă grămada de pepeni verzi care, decupaţi din întuneric de două lămpi albe, arătau ca o oază în noapte. Femei în rochii scânteietoare stăteau în balcoane şi şuşoteau, perechi de îndrăgostiţi se plimbau agale pe chei şi Sassolino, care ne făcuse rost de odaie la pensiunea mătuşii lui – îi spunea Tante Sophia; parcă o aud strigând întruna „Fiţi veseli!”, cu o voce care îndemna mai degrabă la indispoziţie ne învăluia în sporovăială lui continuă cu ultimele noutăţi ale războiului dintre el şi Orizio.

11 ameninţase pe Orizio care zgâriase cu un cui, cum îi venise la mână, maşina ambasadei, că o să-i toarne otravă în rezervorul de apă, în caz că refuza să achite costurile reparaţiilor, ceea ce l-a făcut pe controlorul de bilete să-şi asigure rezervorul cu mai multe lanţuri. „Şi nu a plătit?” întrebă mama. Sassolino dădu din cap în semn că nu şi un ghemotoc de spaghete îi atârna din gura băloasă pendulând de-o parte şi de alta a obrazului. Până una alta îşi făcea griji; Orizio avea să o ia înaintea ameninţărilor lui cu otrava şi de aceea a luat la rândul său măsuri de

precauţie. „Şi te sfătuiesc”, i se adresă tatii, „să-ţi încui bine rezervorul de apă. Cu Orizio ăsta nu poţi să ştii niciodată. Te pomeneşti că în cele din urmă confundă rezervorul tău cu al meu şi produce un masacru”.

În săptămânile următoare Orizio şi Sassolino se furişau toată ziua, bună ziua, sus pe acoperiş să controleze lacătele şi lanţurile de siguranţă. Tata îşi lungise călătoriile până la Pompei şi la templele greceşti de la Paetum şi cred că simţise mai degrabă o uşurare când zâna lui refuzase să meargă cu el. „La 38 de grade la umbră vrei să vizitezi Pompeiul?” îl întrebă ea oftând. Tata dădu din cap că da, îşi puse o pălărie de pai pe cap şi o porni la gară.

În aceste săptămâni mama se împrieteni cu cizmarul Fabrizio care şedea, când se lăsa întunericul, în faţa atelierului său, ne invita să luăm loc pe scăunele şi susţinea că n-are nevoie decât de două tălpi de pantofi ca să vadă în fundul sufletului omenesc. Da, după cum îşi foloseşte un om tălpile i se poate citi caracterul! Lisa se juca lângă noi cu un cerc de lemn pe care îl făcea să se învârtă în jurul bazinului, şi pe treptele ce duceau la casa noastră şedea nevasta lui Orizio – sau sora –, îşi săpunea ambele picioare şi le rădea fredonând cufundată cu totul în gândurile ei. „Îmi daţi voie?” murmură Fabrizio şi se aplecă în faţă. Luă pantofii mamei, pe care ea şi-i scoase de bunăvoie, şi îi ţinu foarte aproape de obrazul lui. îşi trecu arătătorul păros în jurul tocului şi pe lângă vârful tălpii, îşi înălţă sprâncenele, plescăi în tonalităţi diferite şi se scurse o veşnicie în care de nerăbdare începusem să ţopăi şi mama îşi mişca neliniştită degetele goale până ce, în sfârşit, Fabrizio deschise gura.

„Signora!” spuse el cu glas răguşit, „trebuie să vă avertizez, sunteţi în pericol”. „În pericol?” întrebă mama amuzată, „de ce?” „Nu mai sunteţi legată de sol, signora,

plutiţi! Şi asta cu o voinţă şi o hotărâre atât de puternice, încât vă fac surdă la raţiune şi avertismente. Nici n-o să observaţi”, spuse Fabrizio, „când o să vă pomeniţi în faţa prăpastiei!” „Vedeţi asta când îmi priviţi pingelele?” Plină de veselie, mama îşi şterse praful de pe tălpi şi intră în pantofi: „Cântaţi-ne ceva, Fabrizio!” Dinspre mare bătea briza şi-mi usca pielea transpirată până mă lua cu frig. Şi cizmarul Fabrizio cânta cu glas vibrant, ba chiar sugrumat de sughiţuri, romanţe şi arii şi, abia când Lisa adormi în braţele mamei şi sforăi ca o micuţă locomotivă cu aburi, Fabrizio îşi vârî în gură un cui. Asta era obiceiul lui: când voia să se oprească din cântat, îşi bătea gura în cuie, cum îi plăcea să spună, şi continua să şadă mut cu buzele nituite pe scăunelul lui de cizmărie. „Cine are inima grea n-ar trebui să cânte. Vocea se face ţăndări dacă durerea e prea puternică. Da, îşi pierde minţile, devine turbată!” îşi vâra cui după cui în gură şi noi ascultam greierii în iarba care invadase fără zăgazuri Piaţa Traiană.

Înainte de masă mama bătu la uşa doamnei Beatrice ca să-i ceară reţete. În locuinţa cufundată într-un întuneric compact, îndesată cu comode, vitrine şi fotolii grele, o căutam degeaba din ochi pe Lili. Ea dormea până pe la prânz sau îşi petrecea ore în şir în baie, spre disperarea doamnei Beatrice. „Îi place să zacă în apa aia îngheţată, rece ca o reptilă şi nemişcată ca unul care doarme pe el”, ne spuse vecina noastră, ieşindu-şi din fire. Şi-şi cară veşnic pick-up-ul după ea în baie, poate să asculte la el zece plăci una după alta”. Turuind aşa, iritată din cale-afară, m-a apucat de ceafă, şi, din sânii gata să-i ţâşnească afară, un iz iute de ceapă mi-a intrat în nări. M-am cufundat tot mai adânc în halatul ei, până mi-a venit ideea să-i umezesc sfârcul cu niţel scuipat. Dar nu mi-a ieşit figura, m-am încurcat în pânză şi am nimerit drept în sfârc

– cu nasul sau cu buzele, nu mai ştiu –, iar sfârcul s-a sculat cât ai zice peşte şi s-a făcut tare ca piatra. Doamna Beatrice a prins a tremura. Era un tremurat profund care o făcea să-şi sugă burta zvâcnind spasmodic şi scoţând un suspin gâlgâitor; mama presupunea că vine de la Lili. E greu de spus cine din noi doi era mai tulburat, doamna Beatrice zbătându-se să scape de ochelarii mei – se agăţaseră într-o butonieră – şi trăgând halatul care se răsucise pe ea şi se desfăcuse de tot, sau eu, speriat de puterea mea de a o face pe doamna Beatrice să tremure.

În timp ce ştergea praful în camera de zi o învăţa pe mama: „De fapt am învăţat să mănânc sparanghel pentru prima oară la Contessa Clara. Nu aveam habar de regulile care trebuiau respectate. Când eşti sigur pe tine, apuci sparanghelul de partea de jos şi-i muşti vârful. Şi dacă ai ezitări e mai bine să desprinzi capul sparanghelului cu o furculiţă”. „Şi ce se face cu restul?” „O”, spuse doamna Beatrice şi se arătă mirată să descopere la mama o asemenea sete de cultură, „restul nu se mănâncă, se înţelege. Şi cine nu stăpâneşte cum trebuie aceste reguli, ar trebui să renunţe la sparanghel”. Spuse cuvintele astea cu vocea estompată de parcă n-ar fi vrut s-o jignească pe mama şi deschise dintr-o mişcare oblonul ferestrei. Aerul clocotitor dădu năvală în odaie şi în albul orbitor al dimineţii de august se auzea foşnetul prafului vibrând.

Dar mama nu se simţea lezată câtuşi de puţin. Cu aerul cel mai nevinovat voia să ştie de când se cunoştea Beatrice cu această contesă şi unde locuia, şi acum, iată, era vecina noastră cea căreia îi scăpase sinceritatea mamei şi trânti ofensată oblonul. „Contessa Clara are o vilă la Cannes şi una în Porto Fino, un Rolls Royce şi mai multe maşini sport, iahturi şi mii de hectare de vie şi este înconjurată de sute de servitori. Nu ştie nimic despre ruine

şi despre existenţa mea”. Abia când mama s-a scuzat îngăimând ceva, doamna Beatrice a continuat pe un ton mai prietenos: Contessa Clara scria săptămânal într-o revistă ca să le înveţe pe femeile de azi ce înseamnă să ai ţinută şi stil, ceea ce una ca ea, a şasea fiică a unui *mezzard* din ţinutul Gubbio, nu supsese odată cu laptele mamei.

Sau profita de vizitele mamei înainte de masă ca să afle ce economii are Sassolino în bănci din veniturile ca agent imobiliar şi alte servicii auxiliare – o, da, el era un om modern şi nu-şi ascundea banii în dulapuri, în cutia de cafea sau sub saltele! Şi îi făcea o deosebită plăcere să se fălească în faţa tatii cu contul lui curent. De la o lună la alta trâmbiţa sume tot mai impozante, sume pe care le trecea tot mai consecvent sub tăcere faţă de doamna Beatrice.

Sassolino era zgârcit şi o ţinea din scurt, iar ca să amelioreze venitul slăbuţ al gospodăriei, vecina noastră era tot timpul în priză, se grăbea la prânz în papuci până la casa de alături, unde o voce striga: „Azi şase ouă şi slănină, drăguţă!” Doamna Beatrice lua rapid din coşul pentru cumpărături care aluneca pe o frânghie de cânepă în stradă o bancnotă, alerga în halat şi papuci la magazinul alimentar de după colţ şi apărea cât ai bate din palme, cu slănină şi ouă. Sau golea cutia poştală de la casa de pe cealaltă parte a străzii care nu mai era locuită de la crima bestială săvârşită pe la sfârşitul războiului, o pornea din patru în patru săptămâni – hotărâtă să nu capituleze în faţa petelor de sânge reînnoite mereu – cu găleata şi cârpa de şters ca s-o facă lună, sădea portocali şi lămâi care se coceau pe terasă, se apleca curajoasă pe fereastră şi tăia, înconjurată de albine şi bărzăuni, crengile căţărătoare ale glicinei.

Din păcate, mama se afla pe picior de război cu cifrele şi când doamna Beatrice voia să afle cât de mare era contul lui Sassolino, îşi ridica ochii în tavan implorând ajutor şi trebuia să inventeze iute o sumă, ceea ce nu putea să se prelungească la infinit. Prea se diferenţiau mult unele de altele sumele mamei şi doamna Beatrice îi reproşă: „Nu sunteţi sinceră faţă de mine! Săptămâna trecută a fost dublu!” înainte ca mama să se fi putut justifica, vecina noastră izbucni în sughiţuri şi căzu pe scăunelul de lângă maşina de gătit. Mama îngenunche cuprinsă de milă lângă ea, o mângâie pe umăr şi îi spuse ca s-o consoleze: „Sunt sigură că şi Contessa Clara e de părerea mea”. Doamna Beatrice îşi suflă nasul în şorţ şi se uită la mama neştiind ce să creadă. „Nu sunt niciodată atentă când Paolo ne divulgă la cât se ridică suma pe care o are în cont, şi ştiţi de ce?” Doamna Beatrice dădu aprobator din cap. „Este o dovadă de lipsă de caracter să-ţi vâri nasul în lucruri care nu te privesc. La chestiunile băneşti ale altora trebuie să-ţi astupi urechile ca să demonstrezi că ai ţinută şi stil. Pun pariu că în această privinţă Contessa Clara gândeşte exact ca mine”.

Din clipa aceea doamna Beatrice a început s-o respecte pe mama şi urca sus la noi aşa, tam-nisam, ba cu pâine proaspătă, scoasă din cuptor care umplea tot palierul de miros, ba cu vin şi roşii procurate de la părinţii şi surorile ei din Gubbio şi, mai ales, cu paste pregătite în casă. Iar eu, care nu trebuia să dovedesc nici ţinută, nici stil – vrând cu orice preţ s-o însoţesc pe vecina noastră în casa aceea care-mi dădea fiori –, am mâzgălit plin de zel cifrele lui Sassolino pe o hârtiuţă şi am vârât-o complice în buzunarul de la şorţ al doamnei Beatrice.

Luca puţea în ultimele săptămâni îngrozitor. Gulerul lui de la cămaşă se apretase de murdărie, părul îi era

slinos şi încâlcit, iar Lisa o zbughi în casa scărilor când vru s-o prindă ca s-o salte pe umeri. I se confesase mamei că ar fi ocupat împreună cu alţi studenţi o casă la Testaccio. Casa nu era insalubră sau în pericol să se dărâme; numai din motive de speculă renunţaseră la chirie. Aşa-zişilor locatari li s-au închis curentul şi apa. Şi dacă voiau să se spele trebuiau să meargă până la fântâna din faţa abatorului.

Într-o joi n-a venit la orele de meditaţie şi abia vineri la lăsarea întunericului, a apărut cu cearcăne adânci sub ochi, palid şi mai tulburat decât de obicei. Mirosul lui acru era de nesuportat. Dând din braţe ca un apucat, se agita în jurul spinetei şi povestea cum îşi apăraseră casa în noaptea de marţi spre miercuri de zecile de poliţişti, aruncând în ei cu oase de animale, cu resturi de carne, poame putrede, roşii şi excremente umane – „din latrinele noastre înfundate”, chicoti el –, care cădeau ca grindina de sus, din patru etaje, făcând pleosc pe uniforme şi coifuri, şi o sută de poliţişti stropiţi din cap până-n picioare şi-au luat iute tălpăşiţa.

Eu găseam captivantă povestea asta şi mama ofta. Mai întâi l-a trimis pe Luca la baie, i-a pregătit o cămaşă curată şi pantaloni ca lumea de la tata şi a aruncat un pumn de spaghetti în apa clocotită. La vederea farfuriei aburinde stomacul lui a început să chiorăie îngrozitor. S-a îndopat până la refuz cu tăiţei şi din gura lui, de obicei gata să turuie la nesfârşit, nu mai ieşea nimic decât un plescăit comic. Cu o felie de pâine pe care o ceru de la mine, îşi şterse farfuria până o făcu lună, o împinse deoparte şi o privi pe mama recunoscător.

În ultimele săptămâni fuseseră tot timpul pe picior de război; se certau mânioşi pentru lucruri pe care nu le pricepeam, războiul din Vietnam şi capitalismul, revoluţia

şi proprietatea privată şi ajungeau să se urască atunci când venea vorba de familie şi iubire. Familiile, se înfierbânta Luca, n-ar fi fost decât nişte redute minuscule, meschine şi roase de neîncredere faţă de toţi ceilalţi şi niciodată solidare. Da, familiile erau celulele canceroase ale omenirii, care rodeau spiritul de solidaritate, punct! „Nu”, îl contrazicea mama consecvent încercând să-i ţină piept, „abia în familie înveţi să iubeşti, să-i fii aproape celuilalt, să ai încredere”, ceea ce abia că-l făcea pe Luca să turbeze de-a binelea. Se agita ca ieşit din fire în jurul canapelei, până când vitrina tatii începu să zornăie, şi urla: „Familia şi iubirea n-au nimic de-a face una cu alta. Ce numeşti tu iubire eu numesc egoism. În reduta familiei toţi se agaţă exclusiv de interese personale. Desigur au nevoie unii de alţii ca să-şi asigure avantajul cel mai modest”. Se umfla rânjind în faţa mamei: „Se înţelege, e de preferat să te cocoloşeşti la sânul unei familii unde e cald şi comod, decât să te descurci singur cu interesul tău. Şi cu toate astea în iubirea ta pentru familie se ascunde un calcul brutal”. „Nu”, se apără mama, „nu-i adevărat. Nu-ţi iubeşti copiii din calcul”. „Nu trebuie să fie neapărat un calcul conştient”, replică Luca şi-şi şterse cu fularul sudoarea de pe frunte. „Nu un calcul conştient, ah”, îl îngână mama ironic, „şi te rog, dezvăluie-mi şi mie ce punem în calcul?” „Bătrâneţea asigurată! Ajutorul copiilor în lupta pentru interesul personal! Şi ce se întâmplă cu dragostea ta familială, când trebuie să se împartă o moştenire? Ei? Se mistuie ca un stog de paie uscate, iar rudele de sânge devin animale de pradă, care ard de nerăbdare să se împungă şi să se sfâşie între ele! Nu, iubirea ta e prinsă într-o cămaşă de forţă, care se numeşte familie”, tuna Luca, „în care se sufocă şi se distruge. Ştii ce se întâmplă când doi oameni se căsătoresc? Sunt sudaţi de acelaşi lanţ.

Da, tot ce îi leagă unul de celălalt şi urmează să-i lege până la moarte e un lanţ zornăitor de care atârnă o viaţă întreagă, smucindu-se şi trăgând cât pot de el. Dacă unul vrea la stânga, celălalt trebuie să-l urmeze, şi dacă ăsta vrea la dreapta se trântesc reciproc la pământ! În Antichitate prizonierii erau încătuşaţi laolaltă cu morţii; ăsta e destinul căsniciei. La început trebuie să-l iubeşti pe celălalt sau să-ţi pui măcar în gând să-l iubeşti. Până în ziua în care nu mai poţi să-ţi faci niciun scenariu şi observi cu oroare că eşti înlănţuit laolaltă cu un cadavru ca să te împerechezi cu un hoit!” „Destul”, ţipă mama roşie de mânie. Îl împinse pe Luca spre coridor, îi apucă bicicleta care era rezemată de garderobă şi-i dădu vânt, ieşindu-şi din fire, în casa scării, înainte de a zăvorî bine locuinţa noastră. Şi, cum Luca nu renunţă, continuând să spumege în faţa locuinţei noastre încuiate ca s-o convertească pe mama la iubirea liberă, de care vorbea întruna, ea îşi astupă urechile şi puse radioul la maximum.

Deunăzi o porni la trap dis-de-dimineaţă pe la opt – trebuia să fac eforturi să ţin pasul cu ea – până la dugheana cu acoperiş de tablă de la Largo Corrado Ricci, de unde cumpără două ziare. Arăta aproape relaxată cu cele două ziare pe care le duse acasă; glumea cu mine şi îi zâmbi sfântului, în faţa căruia nu se mai adunase gunoiul – între timp muntele de deşeuri se ridicase la o depărtare de zece metri, în Piaţa Traiană –, şi, când am intrat în locuinţa noastră, s-a dus brusc la canapea, fără să-şi scoată pantofii de stradă şi să-şi pună umbrela la locul ei. Se puse îndată pe citit. Era complet surdă la smiorcăielile Lisei şi la clămpănelile mele la spinetă. A început să caute cu disperare în biblioteca noastră scrieri politice; în zadar, tata nu deţinea aşa ceva. De aceea a sunat la Sachsenhausen ca să-i ceară bunicului Emil, care bâiguia

total uluit: „Fetiţo, ce-ai păţit? De când te interesează pe tine Marcuse ăsta?”, să-i trimită un pachet mare cu cărţi. Au trecut trei săptămâni şi nu a sosit nimic. Mama i-a telefonat de câteva ori bunicului, pe care îl suspecta că a încurcat adresa, şi a dat fuga la poştă să facă o plângere.

Luca o implorase pe mama în acest timp să vină la casa din Testaccio; insistenţa şi încăpăţânarea lui erau gata s-o scoată din sărite. În coridor o apucă de braţ şi îşi roti degetul mare pe îndelete în jurul vaccinului antivariolic al mamei de lângă umăr! „De ce nu mă vizitezi?” „Nu în prezenţa copiilor”, murmură mama şi-i îndepărtă mâna. Până una alta îi apăru pe faţă o grimasă aspră de respingere, iar Luca o privi cu ochi de câine lipsit de curaj.

Cu toate astea, într-o bună zi se hotărî – să fi fost pe la începutul lui septembrie – să facă o vizită la casa asediată.

O lăsă pe Lisa la doamna Beatrice, care o îmbrăţişă pe mama cu un suspin: „Când inima nu se află unde-i e locul…”. Nu ştiu de ce mi s-a părut mai mică decât de obicei, când la despărţire a început să se smiorcăie în cârpa de vase cu carouri albe şi albastre.

Eram hotărât să rămân lângă mama, să nu o las să plece singură şi, în mod surprinzător, nu m-a alungat. În tramvaiul care se hurduca pe şine – ne urcaserăm în el la Colosseum – mi-a cerut să-i promit că n-o să-i spun nimic tatii de excursia noastră şi după aceea, până la locul de destinaţie, privi mută pe fereastră. Ne făcurăm loc printre maşinile care se scălâmbăiau până la piramida proiectată pe cerul murdar şi am mers lângă un munte năpădit de tufişuri, buruieni şi iarbă ţepoasă, până la o magazie-atelier păzită de câini furioşi, pe lângă barăci de tablă şi maghernițe strâmbe de lemn. În depărtare se ridica un

schelet de fier gri ca plumbul, o arătare rotundă, un gazometru şi, brusc, abatorul de culoarea ruginii apăru cu arcada portalului, în faţa căreia se înghesuiau casapi, gospodine cărora nu le mai tăcea gura şi şcolari, scutere, ocupate de hoţi stând la pândă în jurul berăriilor şi al cântarului masiv, poliţiştii pieţei glumind cu târfele ce propteau, fumând leneş, zidul. Am fugit de un cerşetor fără picioare care ne-a urmărit mai bine de o sută de metri pe scândura lui cu roţi, împingându-se cu braţele lui vânjoase în caldarâm şi înjurând fără întrerupere, am fugit printre cărucioare de ologi, contrabandişti de ţigări care te trăgeau de mânecă şi fel de fel de escroci care-şi fluturau bancnotele, ne-am năpustit cu sufletul la gură asupra unei case dărăpănate din care atârnau steaguri şi aşternuturi de pat. În faţa intrării şedeau întinşi pe saltele şi lăzi de portocale nişte tineri, îşi treceau sticlele de bere de la unul la altul, fumau şi se legănau în ritmul sălbatic al chitarelor care pătrundea din două boxe de difuzor în holul de la intrare al casei. Mama a îngenuncheat în faţa mea. M-a tras de cămaşă şi mi-a strigat în ureche: „Sebastian, tu rămâi unde eşti! În zece minute sunt înapoi!”

Plin de reproş am fixat frontonul casei cu geamurile sparte, faţada mânjită cu toate cele, de pe care plesnise orice ornamentaţie şi am descifrat consternat inscripţia de pe peretele etajului întâi: „*Voglio essere un orfano*!” De ce voiau să fie orfani Luca şi prietenii lui? Mi-am înăbuşit plânsul care îmi dădea năvală în gâtlej şi m-am ascuns între două tomberoane. Ca să nu urlu zgâriam pământul cu unghiile până ce m-au durut degetele şi mi le-am şters de faţă.

În sfârşit a apărut din nou, în holul casei unde intrase cu o oră în urmă. Şi, odată cu mama care alerga cuprinsă de panică afară din clădire, l-am descoperit pe Luca la

etajul trei, cățărat pe marginea de piatră a ferestrei. „Dacă nu revii, sar!” Nu avea pe el decât pantalonii decoloraţi ai tatii şi eşarfa lui aprinsă la gât de care trăgea ca ieşit din minţi până ce nodul se desfăcu. Pluti lin ca un fulg în jos. „*Eleonora*, *ti prego*! *Non mi lasciare*!” Cât ai bate din palme în faţa casei s-a strâns o mulţime de oameni gesticulând violent şi holbându-se în sus la Luca; strigau îngroziţi pe mai multe voci când îl vedeau că se apleacă în faţă.

Nu am mai putut s-o descopăr pe mama care se pierduse, năpustindu-se fără să-şi ridice capul în învălmăşeala aia de oameni; m-am proptit abia respirând de marginea unui tomberon ca să mă ridic şi, alergând orbeşte, m-am împiedicat de şorţuri de casapi şi pungi de plastic pline, am dat peste un omuleţ rotofei căruia îi căzuse ceva de furat pe jos, ceva ce ascunsese probabil sub haină. Acum, fără obiectul care-l umfla, omuleţul era sfrijit şi mă trăgea cu un şuierat veninos de ureche. Nu ştiu dacă Luca făcuse saltul. Lângă mine ţipau două femei: „O, *dio mul T* şi la mişcarea iscată în mulţime omuleţul îmi dădu drumul.

În zilele care mai rămăseseră până la sfârşitul vacanţei, pe la mijlocul lui septembrie, mama a fost de un calm derutant. Se plimba aproape ca o somnambulă între spinetă şi vitrina cu antichităţi, comoda de lemn de tec şi combina muzicală Grundig, canapea şi bibliotecă. Cred că înghiţea sedative pe ascuns când tata scria ceva în jurnalul lui sau înfigea în harta Italiei, care atârna, mai nou, alături de harta Romei, steguleţe galbene, albastre şi roşii. Tocmai se întorsese fericit, cu obrazul ars de soare şi cu trei plăcuţe de teracotă, pe care le legase în batistă, dintr-o călătorie în Tarquinia şi Blera. „Plăcile astea provin din epoca neolitică”, îmi explică tata, făcându-mi cu ochiul:

„Ştii când a fost asta, Sebastian?” „În mileniul opt înainte de Christos”, am răspuns. Şi tata mi-a întins o plăcuţă, plescăind din limbă recunoscător. „Poţi s-o păstrezi, dacă mă însoţeşti la vară. Ce zici?” Mă clătinam de pe un picior pe celălalt şi nu ştiam ce să răspund. Doar nu puteam să-l pun în gardă pe tata, nu puteam să-i spun: şi cine o s-o păzească pe mama? Şi totuşi m-am trădat când m-am întors complet neajutorat înspre canapea, unde mama rupea pachetul de cărţi – pe care poştaşul îl adusese azi fluierând vesel – şi se adânci imediat în textul de pe clapetele coperţilor. Tata privi încurcat titlurile pe care le comandase ea de la bunicul Emil; era mai curând surprins şi confuz decât supărat şi o îmbrăţişă înduioşat pe zâna lui. După-amiază îi citi sonete, bucurându-se ca un copil de rimele şi de metrica lor; le scrisese în călătoriile lui, în camerele tombale sau în amfiteatre, iar ea trebuia să facă eforturi ca să rămână trează, se lipea de umărul lui şi asculta. El nu observă când a adormit. Da, capul mamei alunecase pe pieptul lui ceea ce pentru el însemna, aşa îmi închipui, un acord plin de tandreţe. O mângâia pe mama pe ceafă, duios în ritmul iambilor, până ce în versurile lui se strecură un sforăit uşor. Tata amuţi, o privi pe mama consternat şi lăsă să-i cadă caietul cu sonete din mână. îşi ridică zâna cu grijă de pe canapea şi am văzut din pragul dormitorului cum a întins-o pe pat: plin de atenţie, lin şi cufundat în sine.

Marţea şi joia după-amiază nu mai năvălea până la noi niciun fluierat din stradă şi eu îmi ascuţeam urechile de pomană la huruitul de tablă al bicicletelor. Nu ştiu de ce m-am strecurat până la mama şi i-am dezvăluit cu vocea sugrumată că el trăieşte şi că nu s-a întâmplat nimic. Eu nu făcusem ca ea, care se năpustise orbeşte spre „muntele de cioburi” fără să se mai uite înapoi. Eu m-am stropit cu

apă de la fântâna din faţa abatorului şi nu mi-am luat ochii de la Luca, întrebându-mă cât o să se mai clatine. Abia când două braţe s-au încolăcit în jurul burţii lui şi l-au tras în cameră, deşi continua să se zvârcolească, m-am grăbit şi eu s-o ajung pe mama.

„Trăieşte. Nu s-a întâmplat nimic”, i-am şoptit mamei la ureche, în timp ce citea. îşi ridică greoi capul şi mă privi de parcă nu m-ar fi înţeles. „Lasă-mă, nu vreau să ştiu”, îmi spuse ca şi cum s-ar fi apărat de un parazit şi a trebuit să renunţ şi să mă eliberez de povestea asta.

Le am în amintire apăsător de mute, zilele astea de septembrie, în ciuda înfiorătorului ţipăt de la miezul nopţii, venit din locuinţa de la parter, care le-a pus capăt. Ţipătul îl scosese Orizio, controlorul de bilete când a venit acasă de la Volturno şi şi-a găsit tatăl moale şi fără viaţă pe colacul closetului. „Răzbunare!” ţipă Antonio Orizio şi se năpusti pe uşă afară în stradă unde, clătinându-se, acoperit de o ploaie de steluţe de grindină, a dezgropat o piatră care nu se ţinea prea bine în caldarâm, hotărât s-o arunce cu un strigăt aprig de război la Sassolino în dormitor. „Arată-te, pui de târfă!” răcni Orizio, care era plin de cioburi sclipitoare ca nişte cristale în lumina felinarului. „Tu l-ai otrăvit pe tata! Acuşi te termin, pe loc! Ai înţeles? Te omor!” Când a recunoscut că şi-a făcut zob propria fereastră de la dormitor şi nu pe cea a duşmanului său de moarte, se aruncă la pământ dând din mâini şi din picioare şi horcăind de mânie.

Nu se mai putea pune bază pe o negociere rentabilă în ce priveşte locuinţa, în orice caz nu cu catârul ăsta de controlor de bilete, şi Sassolino se hotărî să pună punct zâzaniei. Nu-l costa nimic să-şi arate căinţa şi a doua zi se înfiinţă la Orizio cu o mină chinuită şi cu cravată neagră. Înainte de a i se fi oferit prilejul să-şi exprime

condoleanţele în faţa soţiei lui Orizio – sau a surorii –, Antonio Orizio aleargă cu o tigaie uriaşă în casa scării şi Sassolino o luă la sănătoasa.

Totuşi considera o datorie de onoare să se arate la înmormântare şi aşa se face că într-o dimineaţă de septembrie strălucitoare le-a încărcat pe doamna Beatrice şi pe fiică-sa Lili în limuzina ambasadei. Am uitat de ce m-a luat şi pe mine cu ei. Adâncit în pielea aia mototolită alături de Lili cea tăcută mi-am luat inima în dinţi. „Ştii cine e de vină de moartea tatălui lui Orizio?” Lili mă privi bănuitoare. „Nu ştii”, o împungeam. „Pfff” făcu Lili şi se uită în sus. „Orizio ăsta pute de prost ce e dacă îl acuză pe taică-tu. De vină e numai capitalismul!” înjurând, Sassolino răsuci brusc volanul – nu din cauza mea, eu vorbeam nemţeşte ca să nu mă înţeleagă nimeni în afară de fiică-sa şi mă aruncă dintr-o smucitură peste Lili, care mi-a dat un pumn zdravăn în coaste. „Stai la locul tău”, îmi şuieră în ureche.

Am înghiţit-o, nu m-am lăsat intimidat. „Ştii ce se întâmplă când se căsătoresc doi oameni? Sunt legaţi de acelaşi lanţ în care se zbat şi trag de el până la moarte”. Lili îşi ridică o sprânceană care mă încurajă, fie că era de bine sau de rău. „Şi dacă nu se mai iubesc, au un cadavru legat de picior. Ca în Antichitate când prizonierii erau încătuşaţi laolaltă cu morţii”, turuiam întruna, „se împerechează cu un hoit, pricepi?” Lili îşi culegea scamele de pe rochia neagră şi-şi înăbuşi chicotitul. Prinzând aripi în urma succesului obţinut, am conchis: „N-am să mă însor. Niciodată. Să fiu permanent alături de un mort, puahh!” Am tot pălăvrăgit până am oprit la poarta cimitirului, unde ne-a apărut în faţă dricul cu sicriul maro şi familia lui Orizio – iar controlorul de bilete Orizio făcu o mină acră când i-a dat mâna lui Sassolino, nu fără să bombăne: „Pui

de târfă, o să-mi plăteşti geamul, altfel rămânem duşmani!”, ceea ce îl făcu pe Sassolino, după un răgaz nu mai lung decât a durat compasiunea şi atenţia acordate răposatului, să reînceapă zâzania. Când am părăsit limuzina ambasadei i-am şoptit lui Lili confidenţial la ureche: „Ştii de ce nu vreau să mă însor? Sunt un susţinător înveterat al iubirii libere!” Lili nu se mai putu abţine şi chicoti. Chicotea discret în batistă, ochii i se umeziră curând, aşa cum se cere la o înmormântare şi în faţa mormântului în care îl coborâră pe tatăl lui Orizio, mă privi dintr-o parte pe jumătate recunoscătoare, pe jumătate uimită şi a trebuit să strâng din dinţi ca să nu sar în sus de bucurie. O, da, am fost fericit în ziua când a fost înmormântat tatăl lui Orizio.

8

La înmormântarea tatii oscilam între confuzie şi groază. Era o zi de toamnă gri şi vântoasă cu nori grei ce treceau jos de tot pe cer, de credeai că se ciocnesc intenţionat de turnul de ciment al bisericii, gata să ne gonească de la locul ceremoniei de doliu cu o răpăială în toată legea. Se adunaseră circa o sută de oameni ca să-şi ia rămas-bun de la tata. Eu nu cunoşteam mai mult de hai să zicem, o duzină de feţe. Ceilalţi erau probabil oameni pe care tata îi avusese elevi de mult, în vremurile acelea tulburi, sau foşti colegi învăţători, melomani ori piloţi amatori care aflaseră din ziare, probabil din ferpare, despre sfârşitul lui tragic. Toţi cei care ne-au dat mâna mie şi Lisei vorbeau despre sfârşitul tragic. Nu eram prea atent, bolboroseam răguşit „da, da” şi căutam să mă îndepărtez de sora mea ca să fiu în sfârşit singur.

Îmi târâm paşii prin faţa porţii cimitirului în sus şi-n jos; o ignoram pe Lisa care îmi făcea semn, aproape ordonându-mi mânioasă, să vin la ea: voia să-mi prezinte

un prieten de-al tatii, un tip înalt, care, în ciuda vârstei înaintate, avea un aer sportiv. Era un bărbat cu părul gri de culoarea fierului, cu buze cărnoase şi ochi ageri, ironici, pe care şi-i ridica din când în când nelinişti la cer. M-au izbit mănuşile lui, care nu se potriveau câtuşi de puţin pe o vreme blândă, pălăria lui neagră cu boruri mari şi umbrela lui, o umbrelă pentru toată familia, pe care o deschidea şi o închidea fără oprire, îngrijorat de răpăiala care putea să înceapă oricând. Refuzam să cedez provocării Lisei şi asta o indispuse cu atât mai mult văzând că nu fac nimic să scap de mama mea vitregă Margret care tocmai intra clătinându-se pe poarta cimitirului, fie de frică să nu-i dau paşaportul, cum făcuse soră mea cu o jumătate de minut mai devreme, fie că trăsese la măsea şi era deja pe jumătate pilită.

Nu-mi prea plăcea Margret care putea să fie răutăcioasă şi răzbunătoare şi-i mâncase sufletul tatii până-şi pierduse răbdarea. Zile şi nopţi se certau ca chiorii şi, dacă te gândeşti bine, fără niciun motiv. Câteva furnici în baie, un nasture rupt la cămaşă, un sul de hârtie igienică pe care Wieland uitase să-l cumpere ajungeau ca Margret să izbucnească. Justificări, scuze, toate ricoşau în platoşa lui Margret plămădită din iubire amară şi sete de răzbunare. Săptămâni în şir refuza să gătească şi tata, care nu avea voie, cu niciun chip, să se apropie de maşina de gătit sau de frigider, depozitase în biroul lui, în secret, kilograme de ciocolată. Când pofta lui după o mâncare gătită nu mai putea fi ţinută în frâu şi provizia de ciocolată se termina, se urca în maşină şi gonea la văduva Ingeborg, la colega lui pensionară, profesoara Dagmar, la partenera sa în după-amiezile muzicale lise, şi îşi potolea foamea cu o porţie zdravănă de varză cu carne şi cu omletă cu sparanghel. Căminul lui devenea tot mai mult un fel de

pânză de păianjen în care el, după ce Lisa şi eu l-am părăsit, se zbătea singur şi suferind.

Când a rupt, în sfârşit, pânza aceea şi i-a comunicat mamei noastre vitrege că va pleca, ea i-a făcut arşice a şaptea violă da gamba. A aruncat în tata, care îşi căra lucrurile în rulotă, cu coji de ouă, fructe putrezite şi zaţ de cafea din grămada de gunoi şi a urlat ca scoasă din minţi că era un ticălos, vinovat de moartea primei lui soţii Elinor, că abia acum i se deschiseseră ochii. „Pe mine n-ai să mă termini cu una cu două!” ţipă Margret, îi rupse scrisorile şi sonetele în care o cântase pe vremea când se cunoscuseră. El şi-a împachetat în tăcere calabalâcul şi nu s-a lăsat impresionat nici când Margret a izbucnit în sughiţuri la pieptul lui.

Nu, nu-mi prea plăcea, deşi nu o uram ca soră-mea şi nici n-o ocăram numind-o „Muma Pădurii” sau „sugativă”. Puteam să înţeleg amărăciunea lui Margret. Din capul locului căsnicia tatii cu mama vitregă nu fusese decât un pretext – şi asta a rămas aşa până ce s-au despărţit –, care-i permitea lui să prindă iar cheag într-o viaţă normală, o viaţă asupra căreia nu plana disperarea.

Mama murise abia de trei luni, când tata, care preda din nou la vechea şcoală din Lichtenberg, a fost cuprins de o frenezie a activităţii. Ferm hotărât să clădească o casă, în zilele libere călătorea cu noi de la o localitate la alta să caute un teren de construcţie, care trebuia să fie bine plasat şi cât mai ieftin. Din cauza cheltuielilor descreierate cu achiziţionarea de antichităţi şi procurarea unei rulote se îndatorase rău, iar pentru obţinerea unui credit trebuia să scape mai întâi de datorii.

Nu avea altă soluţie decât s-o stoarcă de bani pe mama lui internată între timp într-un azil de bătrâni, care din păcate era foc de zgârcită. Să tot fi trecut patru ani de

la ultima lui vizită şi Wieland a întâlnit o bătrână care nu se mai putea ridica singură din pat, era numai piele şi os şi cu mintea dusă. Îl confundă pe tata care a dus-o de la pat la şezlong învelind-o într-o pătură de lână, fiindcă începuse să tremure, cu un îngrijitor. Tata renunţă curând să mai susţină că ar fi fost Ludwig şi nu domnul Dehmel.

Faptul că mama lui îl confunda cu un altul se dovedi de bun augur. Cu prudenţă şi aşteptându-se la un răspuns veninos, tata îi aduse la cunoştinţă proiectul lui şi ea se arătă gata să-l ajute cu bani pe „dragul domn Dehmel”. Fu prompt de acord cu suma cerută de tata şi nici nu vru să audă de dobândă. Strălucind de bucurie, s-a întors acasă cu un pachet de bancnote maro şi nu-şi mai bătu capul să afle ce se întâmplase cu mama lui, pe care o păstra în memorie drept o persoană dură, un om hapsân, care nu împrumuta niciun pfenig fără să pună condiţii aspre şi să încheie un contract. Era pur şi simplu confuză sau poate că a vrut, cu puţin înainte de moarte, să se arate mai generoasă decât fusese vreodată, presupunea tata şi se întoarse la schiţele de faţadă şi la celelalte planuri pe care le desena în nesfârşitele ore ale nopţii.

Dacă îmi amintesc bine, înainte de nunta lui cu Margret a făcut o a doua vizită la azilul de bătrâni şi s-a prezentat drept „dragul domn Dehmel” ca să mai obţină o sumă de bani. De data asta lucrurile au mers strâmb: cu acest prilej ea l-a recunoscut pe tata şi s-a făcut că nu aude. Nu s-a mai lăsat dusă de nas nici măcar pentru un pfenig şi înainte ca el să o părăsească a jurat cu o voce îngheţată că nu o să mai vină niciodată la ea, niciodată, niciodată. Cred că s-a şi ţinut de cuvânt.

Abia când a murit atingând aproape nouăzeci de ani am aflat adevărata poveste a bunicii. Îi dăruise 200.000 de mărci de-a lungul anilor dragului domn Dehmel care

fusese o viaţă întreagă îngrijitor la azilul de bătrâni până când s-a reprofilat pe escrocherii de succesiune şi înşelătorii de tot felul. Da, printr-un comportament metodic, la început cu atenţii şi gata oricând să ajute, apoi cu ameninţări şi şantaj şi la nevoie chiar cu violenţă, îşi storcea de bani victimele, mai cu seamă femei cu mintea tulbure, femei singure şi câştiga o avere de pe urma lor. S-a salvat de puşcărie fugind cu un cufăr doldora de bani în străinătate – şi conturile bunicii au rămas goale.

Nu ştiu ce a simţit tata când, odată cu vestea morţii bunicii, ne-a ajuns la urechi şi povestea asta. În tăcere ne-a dus cu maşina la înmormântare, în tăcere a stat în faţa mamei lui depuse într-un sicriu scump de stejar, în tăcere – şi acuzator – a privit-o pe Margret când se căznea să plângă, în tăcere a achitat cheltuielile de înhumare şi îngrijirea mormântului pe zece ani, în tăcere ne-a dus din nou acasă.

Am uitat ce spusese Margret, când a ajuns la poarta cimitirului. Cred că a rămas consternată că nu am tratat-o cu răceală. O, da, îmi amintesc până şi azi de mirosul lui Margret, un amestec de naftalină şi alcool, la care stomacul meu începea să se răscoale ameninţător. Şi cu toate astea îmi părea rău de ea şi am lăsat-o să-mi ia mâna şi să plângă în voie şi am mângâiat-o pe părul încărunţit.

Am reuşit să scap de senzaţie de vomă din gâtlej până ce mama mea vitregă a sughiţat: „Am vrut să-mi iau rămas-bun de la Ludwig şi nu mi s-a permis. Mi s-a spus că ar fi fost o privelişte de nesuportat”. Da, la ciocnirea de coasta muntelui avionul luase foc şi tata arsese în Cessna. La cuvintele lui Margret mi-a apărut cadavrul lui carbonizat în faţa ochilor. Scârba şi furia m-au năpădit – sau o durere neajutorată, nu pot să-mi dau seama.

M-am smuls sălbatic de lângă mama mea vitregă,

care a scos un strigăt de spaimă. Am alergat orbeşte printre pietre funerare înecate în bălării, cruci de lemn, mesteceni tremurători şi m-am împiedicat de un şir de căni de tablă şi de plastic care îşi aşteptau rândul la cişmea. În faţa unei roabe m-am aruncat la pământ şi mi-am îngropat obrazul în florile veştejite şi-n frunzişul căzut până ce m-a găsit sora mea. Repede mi-a şters bărbia, a scuipat în batistă ca să-mi cureţe pardesiul şi m-a tras după ea la capela cimitirului, unde ne-a întâmpinat un popă asudat, care ne dojenea arătând înspre ceasul de la mână.

Pe Margret n-am mai putut s-o descopăr, nici în capelă şi nici în convoiul mortuar care urma sicriul tatii. În perioada aceea agitată de după moartea mamei, când a ridicat o casă aproape fără ajutorul nimănui, când după-amiezile şi la sfârşit de săptămână stătea numai pe şantierul său, a dat zeci de anunţuri: „Institutor văduv cu doi copii caut soţie şi mamă iubitoare”. Nu putea scăpa de ofertele primite şi-şi convoca toate candidatele pe şantier, le întâmpina strigând lângă malaxorul al cărui huruit îţi spărgea urechile, printre grămada de cărămizi şi stivele de cherestea, în halatul lui albastru stropit de ciment, cu părul vâlvoi şi degetul mare bandajat. Când primea vizita „anunţiatelor” – le numeam anunţiate, ceea ce îl amuza pe tata – o luam din loc, fugeam la marginea pădurii şi priveam de sus, chicotind şi dându-ne aere, înspre şantier. Tata era prea entuziasmat de construcţia lui ca să-şi privească cu atenţie vizitatoarele. Dacă aveau boarfe prea şic pe ele şi dacă păşeau pe catalige – tata nu reţinea nimic din toate astea. El gesticula cu mistria lui de zidar, dacă nu cu un ciocan sau o lopăţică, şi le alerga pe vizitatoare mândru în jurul casei pe jumătate terminate. În zilele cu vânt îl părăseau pe tata tuşind, cu ochii aprinşi de febră şi pline de praf; pe timp ploios două din anunţiatele lui au

plecat cu hainele stropite de noroi, şchiopătând până la urmă, de un picior, cu tocul rupt, până la staţia de autobuz de la marginea localităţii.

De ce se hotărâse tata să se însoare cu Margret Lehmann şi cu nicio alta – până la urmă ajunseseră aproape o sută – nu pot spune nici până-n ziua de azi. S-ar putea să fi apărut la momentul oportun pe şantierul lui: la serbarea predării clădirii la roşu, pe care şi-o petrecea cu tâmplarul lui şi cu noi. Fireşte, ea studiase muzica şi ocupa un post de profesoară de pian, ceea ce îl impresionase pe tata. Şi între ea şi mama se întindea o prăpastie de netrecut. Nu avea nimic delicat în sine, era puternică şi robustă, se vedea că are mână sigură şi simţ practic. Da, îşi arăta ostentativ siguranţa de sine şi i se părea normal că sora mea şi cu mine o dispreţuiam. Nu, ea nu era distrată şi aiurită ca mama, să te arzi cu un vis era incompatibil cu Margret. Şi totuşi ea se arsese cu tata, care o folosise ca să-şi uite disperarea. Abia cu trecerea anilor am înţeles de ce se transformase într-o mamă vitregă rea şi fără inimă, o mamă vitregă ca din cărţile de poveşti. Tata n-o iubea, da, n-o iubise niciodată, nu reuşise să-i trezească afecţiunea, şi ea i-o plătea cu o permanentă acreală şi cu toane, cu o nemărginită sete de dominaţie şi o furie căreia el nu-i putea ţine piept.

Când şi-a luat zborul lăsând-o pe Margret cu răzbunarea ei şi casa în care nu mai avea să păşească niciodată, primul refugiu şi prima consolare şi le-a căutat tata la prietena sa din anii de război, asistenta lui în serviciul de ştiri aerian, Ingeborg. Nu avea de ce să se plângă în vila lui Ingeborg de lângă Bergstrafienhang şi nici de compasiune nu ducea lipsă. I-a eliberat o cameră la etajul întâi, camera de lucru a soţului ei decedat, care fusese judecător. I-a dat voie s-o mobileze după bunul lui

plac. Îi spăla cămăşile şi nu-i făcea scandal pentru gulerele murdare ca Margret. Îi procura delicatese şi dulciuri, caviar şi somon, avocado şi kiwi, homari şi file fraged de mânzat. Din păcate Ingeborg era guralivă şi curioasă şi când el se simţea în largul lui între azalee şi begonii, tolănit în şezlong lângă iazul cu peşti şi citea, Ingeborg se aşeza lângă el. Trebuia să se îngroape în camera lui ca să n-o aibă neîntrerupt lângă el. îl trăgea permanent de limbă pe tata despre căsniciile lui cu Margret şi Elinor, îi plăcea să speculeze ore în şir de ce se înecase mama în Tibru şi venea mereu cu teorii criminale, ceea ce tata nu mai suporta. Nici debitul verbal al lui Ingeborg, nici cămaşa ei de noapte care era transparentă şi cu care venea, cu o tenacitate ireproşabilă, la patul lui ca să-i spună „Noapte bună”. Aluziile veşnice ale lui Ingeborg la o noapte de dragoste în Montmartre şi la orele fericite din casa şcolii din Reichenbach unde dansaseră menuet şi vals – goi-goluţi – l-au neliniştit pe tata. Când ea a venit acasă într-o zi de octombrie şi i-a fluturat în faţa ochilor două bilete de avion Frankfurt-Paris, s-a decis brusc să-şi ia tălpăşiţa. Înainte de a porni motorul şi a o lua la vale, a mai spus: „Rămânem prieteni, nu-i aşa?” Ingeborg şi-a suflat nasul într-o batistă de mătase şi a dat din cap vitejeşte.

Vreme de două luni a locuit la lise, fosta lui parteneră din după-amiezile muzicale în casa vrăjită din Amorbach, ascunsă în glicină şi rododendron. Ani în şir au exersat în fiecare joi seară Bach şi Buxtehude. Între timp lise surzise, ceea ce nu voia să recunoască nici în ruptul capului şi după-amiaza îl gonea pe tata care voia să-şi petreacă zilele dormind, din pat în camera de muzică. Incidentele astea se terminau întotdeauna cu certuri: lise încurca toate pasajele muzicale, greşea fiecare al doilea ton cu o pătrime mai sus sau mai jos torturându-i nervii, zgâria şi scrijelea

în loc să atingă abia şi după o jumătate de oră tata sărea brusc de pe taburetul pianului şi spunea răstit: „Mai bine hai s-o lăsăm”. „Tu eşti de vină”, striga lise fireşte, „cu faţa ta chinuită mă faci să-mi ies din minţi!”

Şase zile, nici mai mult, nici mai puţin, a rezistat tata la colega lui din învăţământ, Dagmar, care avea o duzină de pisici. Alea îi dormeau în pat câte trei, câte patru, îşi făceau nevoile din gelozie pe covor şi când le gonea înjurându-le, o amforă etruscă s-a făcut ţăndări. „Rămânem prieteni, nu-i aşa?” i-a spus tata lui Dagmar şi şi-a luat lumea în cap.

De atunci a început să călătorească în rulotă dintr-un loc în altul, îşi invita prietenele la câteva luni o dată într-o excursie de o zi şi respira uşurat când putea să le depună din nou la poarta grădinii.

După ultima lui mare călătorie, despre care nu voia să ne dezvăluie nimic, tata a fost speriat pur şi simplu de pofta de viaţă a celor trei baborniţe ale lui, cum le numea, mai nou, cu răutate – şi răutatea lui era nouă –, care îşi petreceau concediul în Tenerife sau navigau cu un vapor de lux până în Islanda. Islanda! Pe tata aşa ceva îl îngrozea. Ele nu-i ghiceau confuzia, observau doar cum decădea tot mai mult şi-l cadoriseau cu colonie şi aftershave. S-a hotărât să nu le mai viziteze niciodată, le-a făcut prieteneşte cu mâna din VW-ul lui şi s-a depărtat grăbit: roţile îi scrâşneau.

Cu o săptămână înainte de moartea lui, când Ingeborg Witt, pe de-o parte supărată, pe de alta îngrijorată, îl întâlnise în parcare în Lichtenberg, tata tocmai îngenunchease lângă rulotă, în faţa unui foc în care îşi arunca dosarele. Era o zi fierbinte şi vântoasă. Zdrenţe de hârtie arzândă se ridicau în văzduh, în toate direcţiile, iar Ingeborg care sări din maşină îl dojeni: „Vrei să dai foc

pădurii, Ludwig?” Tata lăsă dosarele să-i cadă din mână şi, cuprins de panică, se ascunse în rulotă, unde se zăvorî pe dinăuntru. Ea bătu şi îl imploră, zgrepţănă şi-l ademeni, în zadar, el rămase neclintit.

A stat şase ore în parcare, a stins focul, s-a aşezat oftând pe buşteanul tatii, cu viola lui da gamba pe genunchi. Abia când s-a întunecat şi rulota tatii a rămas neluminată a renunţat să mai aştepte.

Am aflat asta la birt, la pomana mortului. Am evitat să stau lângă Lisa şi copiii ei, care voiau cartofi cu maioneză şi s-au bosumflat de tot, când sora mea a început să strige la ei: „Astâmpăraţi-vă odată, bunicul a murit!” „La înmormântarea ta, mamă”, se răţoi nepotul meu, „o să mâncăm cartofi cu maioneză”, şi încasă rapid o palmă. M-am aşezat la o masă mică chiar la intrarea birtului, la care şedeau, formând un trifoi cu margine îndoliată, trei femei în negru cu câte o batistă în mână, în care îşi suflau nasul în acelaşi timp: Ingeborg, Dagmar şi lise.

„Şi-a ars şi dosarele?” am întrebat uimit. „Da, dosarele”, m-a asigurat Ingeborg. „Şi colecţia de antichităţi?” „Colecţia? Nu ştiu. îmi pare rău”. Nu-mi venea să mănânc, am băut, am comandat o bere după alta şi le-am privit mut pe prietenele tatii, care se îndopau cu varză cu carne, dădeau iama în compotul de cireşe, în tortul cu căpşuni şi în cel cu nuci şi frişcă şi, în cele din urmă, s-au luat la ceartă.

„Am fost prea insistentă, când a locuit la mine”, oftă Ingeborg, lingându-şi frişca de pe degete, „trebuia să-şi digere mai întâi despărţirea”. „Ludwig era bolnav”, striga lise, „nu mai putea să facă muzică, şi eu, vaca de mine, eu, gâscă gâştelor, voiam să-l forţez! Relaţia noastră era, mai presus de orice, muzicală”. Ingeborg care îşi acoperise urechile şuieră răutăcioasă: „Nu trebuie să ţipaţi când

vorbiţi cu mine. *Eh* nu sunt surdă, draga mea!” Cine ştie ce o fi înţeles lise; strălucind de bucurie se aplecă la urechea vecinei ei: „Oh, da, o respiraţie corectă, ăsta e secretul. Am început cursurile de canto de la şaptesprezece ani!”

„La mine a vrut să rămână”, mi se adresă Dagmar, „încă din prima zi şi-a cărat vasele de ceramică şi frâiele în mansardă, nu le-a lăsat să se umple de praf în rulota lui. Ca la lise şi Ingeborg”, le împunse ea. „Şi bum! i-ai făcut praf amfora!”, îi replică Ingeborg plină de otravă, şi-i ceru chelnerului încă un pahar de Baileys. „Dar ce nu se poate uita”, chicoti ea, „niciuna din voi nu a fost cu Ludwig în pat. Eu da, şi unde mai pui că era o noapte feerică de vară în Montmartre”. I se umeziră ochii pe care şi-i şterse cu colţul batistei. „Şi era tânăr, iubitul meu Ludwig, vânos şi proaspăt, da, şi” – Ingeborg chicoti iar – „un pic prea tulburat”. „Creatură impertinentă”, exclamă Dagmar indignată şi se duse la toaletă doamnelor. Iar lise care nu înţelesese nimic se uită nedumerită de la Ingeborg la mine – avea un obraz tipic de călugăriţă, îmi sărise brusc în ochi, cam palid şi fără riduri – şi strigă: „Cine e vânos şi proaspăt?”

Am izbucnit în hohote de râs. Şi când toţi ochii s-au întors spre mine, am bătut cu cuţitul în pahar. M-am ridicat, clătinându-mă de la locul meu, fără să mă sinchisesc de sora mea, care mă prevenea cu o voce tăioasă. Nu mai putea să intervină la timp. Trebuia din nou să se dedice copiilor, care se iviră în uşa birtului, suflau în paiele din paharele de limonadă şi împuşcau cu mazăre. Lisa fugi afară, şi eu m-am pornit.

A fost un discurs încâlcit din care nu am reţinut aproape nimic, în afară de final. Ştiu că am ţipat la toată adunarea aia îndoliată că nu fusese un accident tragic, tata îşi plănuise sfârşitul, îşi arsese jurnalul de zbor şi sonetele,

îşi aruncase în flăcări instrumentele muzicale, îşi distrusese toată colecţia de antichităţi. „Şi de ce?”, am tunat eu, „de ce a vrut să-şi încheie viaţa?” şi m-am răstit pe rând la toate mesele.

Nimeni nu îndrăznea să mă privească sau să-mi răspundă, domnea o tăcere apăsătoare. Înainte să-mi deschid iar gura, sora mea m-a prins de braţ. M-a privit cu obrazul ei rugător de copil din zilele noastre de la Tibru. Sau cele două boabe de mazăre din părul Lisei mi-au spulberat de fapt furia. „Iartă-mă… nu am vrut”, am bâiguit şi am căzut ca un sac pe scaun.

Cu iuţeala vântului birtul s-a golit de cunoscuţii şi prietenii tatii, nimeni nu şi-a luat rămas-bun de la mine, în afară de bărbatul acela neobişnuit de înalt, cu aspect sportiv, cu părul de culoarea fierului, cu buze cărnoase şi ochi vioi şi ironici, pe care sora mea voise să mi-l prezinte. Mi-a întins cartea lui de vizită. Nu am înţeles nimic din ceea ce spunea, ţineam cartea de vizită între degete fără să fiu în stare să o citesc şi am lăsat-o să cadă pe faţa de masă pătată. Abia când s-a îndreptat înspre ieşire, m-am ridicat de la masă şi am strigat: „Sunteţi Ringelnatz-Alfred, nu-i aşa?” O chelneriţă a strâns faţa de masă şi Ringelnatz-Alfred a dispărut fără o vorbă.

PARTEA A DOUA

1

Dacă îmi amintesc bine, am găsit Beretta lui Picciotti într-un raft din cămara noastră, la sfârşitul lui februarie 1970, când Luca a vrut să se ascundă la noi şi a stat ghemuit mai multe ore în şir între saci de cartofi, damigene şi ghirlande de ardei, cârnaţi şi funii de usturoi, până ce i-au înţepenit cu totul braţele şi picioarele. Nu ştiu dacă îşi uitase arma la noi sau şi-o pitise acolo intenţionat. Am ţinut în secret descoperirea mea, pe care am îngropat-

o – cu inima gata să-mi spargă pieptul – într-o ladă folosită la mutat, împreună cu trenuleţul meu electric, şi până la arestarea lui Luca în iulie, nu m-am mai gândit la pistolul lui.

Nu am auzit când a sosit Luca. Mai întâi fiindcă nu a îndrăznit să scoată acel fluierat cu care-şi anunţa venirea şi, în afară de asta, tocmai când el urca scara spre locuinţa noastră, eu mă aflam cu fiica lui Sassolino în magazia de scânduri, unde ne întâlneam pe ascuns de la o vreme.

A început la scurt timp după înmormântarea tatălui lui Orizio. Lili îşi luase obiceiul să mă pândească; stătea rezemată de un zid în hol, de cele mai multe ori între statueta Mariei şi cursa de şoareci, când mama, care uitase să cumpere nu mai ştiu ce, mă trimise la magazinul de după colţ. Săream mai multe trepte deodată cântând şi numai ce dau cu ochii de Lili care mă privea obraznică zâmbindu-mi ironic. M-a întrebat cine erau compozitorii mei preferaţi. N-aveam habar de Beatles şi Stones, iar de Jimi Hendrix sau Janis Joplin nici atât, de aceea am răspuns: „Johann Sebastian Bach”. Lili izbucni în hohote de râs şi ca s-o potolesc am adăugat foarte serios: „Numele meu vine de la Bach”. Lili se tăvălea de râs, nu alta, şi când am priceput că răspunsul meu nimerise ca nuca în perete am şters puţină.

Dar ea nu s-a lăsat descurajată de timiditatea mea, care s-ar fi putut transforma brusc în derută, împotrivire sau dorinţă de a dezerta. Nu trecea nicio zi în care să nu-mi aţină calea în hol ca să-mi ofere ciocolată, pe care o mâneam împreună, sau să mă aprovizioneze cu noutăţi despre zâzania dintre Antonio Orizio şi tata Paolo. Mă plictisea cu isprăvi de la şcoală şi când, brusc, îmi aminteam de ce-mi ceruse mama şi eram gata să plec, devenea vicleană şi răutăcioasă şi aducea vorba de banda

lui Konrad. „Se întâlnesc vinerea la miezul nopţii în vila dărăpănată a lui Mussolini. Doar ştii unde e Parcul Torlonia, nu?” Eu ziceam că nu, şi Lili continua plină de zel că era strict interzis să intri în parc. După sfârşitul războiului devenise o adevărată junglă: „E plin de plante exotice, palmieri albaştri, cedri himalayezi, pini sirieni şi magnolii negre. Şi în faţa vilelor şi a templelor, plăci cu cap de mort avertizează că există pericolul de prăbuşire. Îţi poţi închipui ce înspăimântător e, când sub clar de lună îţi apare brusc în faţă un cap de mort?” şoptea ea cutremurată de un fior. „O, trebuie să ai curaj să te strecori până la vila dărăpănată a lui Mussolini. Iar Konrad are acest curaj”, spuse ea înţepată.

Eu îmi zornăiam mărunţişul mamei care-mi burduşise buzunarul şi priveam în pământ. Iar Lili încerca de zor să mă împace. „Nu poţi să-mi dezvălui mai multe despre dragostea liberă?” A ocolit cursa de şoareci cu urme de sânge uscat de lângă scară, s-a aplecat la urechea mea şi mi-a şoptit: „Nu am înţeles prea bine de ce trebuie să târăşti un cadavru după tine când eşti căsătorit”.

Întâlnirile noastre pe holul neaerisit se lungeau de la o săptămână la alta. Şi când ajungeam în sfârşit la prăvălie, unde patronul trăgea cu o bară de fier oblonul zornăitor ca să închidă şi îmi îngăduia cu un dat din cap să mă strecor pe sub oblon înăuntru, iar fiul lui cel mare căra deja *mortadella* şi şunca în pivniţă, de cele mai multe ori mă pomeneam că uitasem ce-mi ceruse mama să cumpăr, lapte sau făină, sardele sau ton, puteam să mă dau peste cap că nu-mi aminteam.

„Zăpăcit mai eşti, Sebastian”, spunea mama, „am vrut o salată!” şi-mi lua din braţe kilogramul de lămâi. Începu să-mi scrie bileţele cu ce aveam de cumpărat, le prindea cu agrafe de bancnote şi mi le îndesa în buzunar,

ceea ce se dovedi inutil. Ce-i drept nu mai cumpăram altceva decât îmi ceruse, nu, dar în schimb ajungeam la prăvălie când oblonul era tras şi înăuntru era întuneric. Mă întorceam acasă aşa cum plecasem, predam lista de cumpărături şi banii şi minţeam; la început minciuna ţinea. Că cizmarul Fabrizio a vrut să-mi cânte o operă întreagă, că şuncă nu se găsea nicăieri – în niciun magazin din cartier! – sau că doi indivizi fioroşi m-au atacat ca să-mi ia banii. Descriam fuga mea de hoţii inventaţi cu atâta vivacitate că mama ajungea să mă creadă. Deveni bănuitoare abia când pretextele mele începură să se repete.

La începutul lui februarie m-a trimis la prăvălie să cumpăr un kilogram de zahăr – ceea ce mi se păru suspect, doar cumpărasem zahăr abia cu o săptămână în urmă –, şi n-aş putea spune dacă ghicisem după vocea ei stridentă şi cererea ei lipsită de sens ce avea de gând. Voia să mă spioneze, era limpede.

Ne ascunseserăm în alt loc decât de obicei, Lili şi cu mine, în ungherul de la intrarea în pivniţă, care nu se vedea din hol. Tata ne dibuise, când venise acasă, în ianuarie, abia pe la şapte, de la conferinţele lui şcolare. Doamna Beatrice pusese la statueta Sfintei Maria un buchet de flori proaspete şi murmurase la repezeală o rugăciune; cam la câteva zile o dată, pica, pe nepusă masă, şi Antonio Orizio în vorbăria noastră, când se ducea la lucru în cartierul gării.

Era strâmt de-a binelea ascunzişul nostru, unde se afla o bicicletă ruginită rezemată de zid şi o mătură care puţea de-ţi muta nasul din loc, iar noi trebuia să avem grijă să nu răsturnăm ceva. „Au, mă ciupeşti”, se răstea Lili la mine, când mă lipeam de ea gata să-mi pierd răsuflarea, până ce se îndepărta controlorul de bilete, Orizio. Încurcaţi

şi cu obrajii încinşi ne dezlipeam unul de altul – în zăpăceala mea am lovit mătura care a căzut la pământ cu zgomot sau am tras disperat de bicicleta ruginită în spiţele căreia mi se agăţase haina – şi ne luam în primire locurile noastre obişnuite între fişier, statueta Mariei şi cursa de şoareci.

Fireşte, nu mai aveam chef de palavre şi tăceam. Mă bâţâiam agăţându-mă de balustrada scării şi adunam salivă în gură să-mi înghit un nod care-mi stătea în gât, iar Lili, care se sprijinea de zid cu un picior îndoit, se făcea tot mai mică în puloverul ei împletit de mână. „Nu ţi-e frig?” mă întrebă cu vocea tremurândă. Nu, nu-mi era frig. Neliniştit, asta eram, şi copleşit. Şi, ca să-mi ascund suferinţa, am scos din pantaloni biletul cu târguielile prins de bancnotă şi am citit: „O conservă de ton, o jumătate de kilogram de roşii şi două anghinare. E şapte, trebuie să mă grăbesc!” înainte ca Lili să mă fi putut reţine, „ce-ai, închid abia pe la opt!”, eram la intrare şi apăsam pe clanţă.

În ciuda tulburării care mă cuprindea când Orizio părăsea bombănind casa şi noi trebuia să renunţăm la ascunzătoare, în ciuda acestei apăsări amestecate cu ruşine şi stingherealã care mă rodea, nu scăpăm nicio întâlnire cu Lili. De la o vreme o zi în care nu mă aştepta – fie că era sfârşit de săptămână, fie că avea de pregătit un extemporal – mi se părea goală şi lipsită de noimă. Iar când ne întâlneam zăpăceala mea devenea şi mai vizibilă. Ascultam cu gândul aiurea când îmi dezvăluia intenţiile lui Sassolino de a prăda un templu din Terracina, „Şi ştii cu cine, cu cine? Nu mai face pe prostul! Habar n-ai cu cine? împreună cu tatăl tău!”, şi nici nu era nevoie să-i promit, să-i promit sus şi tare că n-o s-o pârăsc. Între timp Lili putea să-mi împărtăşească orice, tot ce-i trecea prin minte, nu mă interesa şi uitam imediat.

Trăgeam cu urechea în casa scării sau către stradă, lacom să aud paşi şi voci care ne sileau să ne ascundem lângă intrarea pivniţei. Îi eram recunoscător controlorului de bilete Orizio, care se înfoia în faţa cutiei de scrisori a duşmanului său numărul unu, bodogănind şi scuipând. Noi o zbugheam în ungherul nostru, unde ne era îngăduit să ne strivim unul în altul, îmi îngropam obrazul în adâncitura gâtului colegei mele, închideam ochii, sorbeam mirosul de cafea proaspătă, mandarine şi săpun şi nu îndrăzneam să mă mişc. Dacă tremuram de încordare – eram cu un cap mai scund decât ea şi trebuia să stau pe vârfuri – sau mai degrabă de emoţie, n-aş putea spune.

La început Lili nu era cu nimic mai întreprinzătoare decât mine şi aştepta într-o încordare încremenită. Abia cu timpul a început să mă pipăie pe îndelete şi cu mult interes, iar într-o zi de ianuarie, când mi-a tras cămaşa pe nepregătite din pantaloni şi a început să mă mângâie cu degete reci, mi-am pierdut controlul şi aşa fragil. Ochelarii mei au căzut zornăind pe jos şi controlorul de bilete Orizio a strigat: „Futu-te-n cur! Nu cumva îţi arde să mă apuci pe la spate, bastard nenorocit? Sau ţi s-a făcut să mă împungi cu-n cuţit, ei? N-o să-ţi cedez niciodată locuinţa, pulă bleagă ce eşti, ai priceput?” Pesemne era prea leneş să facă o mişcare şi să vadă cine se ascundea la intrarea în pivniţă. „*Te lo faccio pagă*” *y* tună el şi o întinse.

„Să nu mai faci asta niciodată!” am repezit-o, când am rămas singuri, mi-am ridicat ochelarii care nu se spărseseră, slavă Domnului, şi mi i-am pus furios pe nas. „Nu cumva te simţi ofensat?” Am dat din cap fără să ştiu de ce, pentru că nu mă simţeam aşa. Şi dacă intenţionasem să o pedepsesc, atunci nu o cunoşteam pe Lili. Amuzată, îşi trecu mâna prin păr, îşi încreţi nasul şi fruntea şi ripostă răutăcioasă: „Şi tu vrei să fii un reprezentant al dragostei

libere?” Da, mă străfulgeră cu o privire plină de dispreţ cum nu mai văzusem la ea de luni de zile şi mă lăsă mască în hol.

Datorită mamei nu ne-am certat a doua zi. Cu inima bătând să-mi spargă pieptul m-am apropiat de Lili, care m-a repezit: „Să nu te apropii de mine!”, când am vrut s-o trag de braţ în ascunzătoarea noastră. „Pssst!” am şuierat, „marna”, şi am arătat în sus, spre scară. „E mama, nu înţelegi? Vrea să mă spioneze şi mă tem c-o să ne prindă!”

Lili îşi schimbă pe loc atitudinea. Fără să se lase intimidată de panica mea – acţiona, mai degrabă entuziasmată de o ameninţare care o silea să ia o decizie –, mă apucă de mână şi mă trase în pivniţă; de uşă atârna un lacăt spart pe care şi-l vârî rapid în buzunarul puloverului tricotat, mă înghesui, descurcându-se de minune pe întuneric printre lăzi şi cărămizi ieşite din zid, mă făcu atent să nu mă lovesc de motocicleta lui Sassolino şi de o lustră spartă, până ce am ajuns la un adăpost din scânduri şi m-a împins într-un pat. „E prea mic din păcate ca să te poţi întinde ca lumea pe el”, îmi spuse abia respirând şi se aruncă lângă mine, „trebuie să-ţi strângi picioarele!” „Asta e patul tău de copil?” am întrebat-o şi mi-am închipuit-o dând din cap în întuneric.

Din ziua aceea ne întâlneam în adăpostul din scânduri şi mama se sătură să mă urmărească zadarnic. Nu bănuia că aş putea fi în pivniţă, mai ales că, înainte de a veni acasă, îmi scuturam hainele, mă spălam cu scuipat şi-mi culegeam firele lipicioase de păianjen din păr. Ca să mă descurc mai bine pe întuneric, am şparlit lanterna tatii, a cărei lipsă nu o observă luni în şir – abia în iulie, când a plecat cu misitul nostru la săpături arheologice în Piţigliano, a început s-o caute febril –, am descoperit în muntele de gunoaie de la Sf. Lorenzo – care crescuse peste

noapte din nou când bucata de carton de la Rosalinapaulina fusese spulberată – o pătură mâncată de molii pe care am mozolit-o în maşina de spălat americană a doamnei Beatrice şi, cu ajutorul măturii împuţite, am reuşit să ne păstrăm adăpostul cât de cât curat. Ascultam bolboroseala apei în ţevile de scurgere care erau fixate chiar lângă pat şi ne giurgiuleam lipiţi unul de altul. „Are degetele mari respingător de scurte, n-ai observat?” i-am şoptit în ureche, şi Lili care mă pipăia cu nasul, bolborosi: „Nu găseşti că e plicticos să sporovăim întruna de Menzing?” „Da, e plicticos”, am aprobat eu, „dar degete scârboase tot are”. „Din partea mea”, replică Lili luându-mă peste picior, „mai e şi saşiu pe deasupra, ciupit de vărsat şi cu burtă!” „Nu mă iei în serios”, am protestat, iar Lili îmi răspunse printr-un fornăit: „Ai ghicit”, mă întoarse dintr-o mişcare înspre ea şi-mi morfoli urechile.

Odată, când îmi prinse genunchiul strâns între picioarele ei şi scoase un suspin gâlgâitor, m-a apucat o frică înspăimântătoare. Brusc mi-a apărut în minte bunicul Emil, care la ultima noastră plimbare pe Main a suferit o criză de epilepsie şi, scoţând nişte zgomote gâlgâite şi plin de spumă albă în colţurile gurii, zvâcnea şi se zbătea la picioarele mele şi am fost sigur că acest spasm o apucase şi pe Lili. Am sărit din pat îngrozit, am apucat lanterna tatii de la picioarele patului şi m-am repezit înspre casa scării ca să strig după ajutor, când ea m-a prins brusc de colţul cămăşii şi m-a ţinut pe loc: „Ce înseamnă asta, Sebastian? Ce faci?” Tremurând şi cu genunchii înmuiaţi de frică, m-am trântit alături de ea: „Cum, n-ai avut un spasm? N-a fost o criză de epilepsie?” „Eşti un tăntălău”, rosti sec, iar eu am înghiţit în sec de ruşine şi uşurare.

Am petrecut săptămâni aiuritoare cu Lili în pivniţă. Mă pierdeam într-un vârtej de plăcere şi vulnerabilitate,

bucuria exploratorului şi groaza, mă aruncam cu inima bătând să-mi spargă pieptul pe culcuşul de scânduri, mă lipeam de ea şi puteam să fiu brusc invadat de ură şi dispreţ. M-a apucat sughiţul de emoţie când ea şi-a scos puloverul şi cămaşa şi mi-a împins degetele pe sânii ei delicaţi şi a trebuit mai întâi să dau fuga în locuinţa noastră ca să mă aprovizionez cu pâine uscată.

„Mângâie-mă!” m-a implorat a doua zi şi mă trăgea de degete să mi le vâre în dresul ei între coapse, unde era îngrijorător de umed. „Dă-mi drumul la mână! Nu vreau asta!” mă răsteam la ea – şi-mi lingeam degetele pe furiş;

erau sărate şi un pic amărui. Când refuzam categoric să-mi scot şi altceva decât cămaşa, începea să-mi sughiţă cu gura lipită de gâtul meu, ceea ce mă respingea şi mă chinuia în acelaşi timp. Sau făcea remarci obraznice, că nu avea niciun sens să-şi piardă timpul cu mine, eram prea mic şi idiot, iar chestia aia cu dragostea liberă fusese doar aşa, ca să mă dau mare, până i-am tras un pumn şi am călcat-o pe picioare, iar ea m-a zgâriat şi m-a muşcat de gât. Abia respirând, ne-am smuls unul din strânsoarea celuilalt şi în asemenea situaţii adormeam de cele mai multe ori, mă salvam din necazul meu printr-un somn adânc pe care ea mi-l veghea tăcută. Nu, Lili nu dormea niciodată, mă înfăşură în pătura mâncată de molii şi aştepta lângă mine aşezată turceşte până deschideam ochii.

În seara aceea, când Luca Lubrano, alias Mazotti, a bătut la uşa locuinţei noastre, s-a aruncat de gâtul mamei şi a implorat-o: „Trebuie să mă ajuţi. Vor să mă condamne şi să mă închidă”, şi se jura bâlbâindu-se că nu era vinovat, că nu avea nimic de-a face cu atentatele de la Milano şi Roma şi că va ispăşi pe nedrept, şi se ascunse în cămară ca să-i dea mamei posibilitatea de a-l informa, cu

menajamente, pe tata, care se întorcea dintr-o plimbare prin oraş, de prezenţa lui, tocmai veneam şi eu, după o luptă crâncenă în ascunzătoare, având muşcături dureroase pe gât şi obrazul îmi era desfigurat de zgârieturi. De câte ori apăream aşa, mama alerga repede la baie ca să ia vată şi alcool, îmi tampona cu grijă rănile şi încerca să mă descoasă – fără niciun succes, de la mine nu se putea smulge nimic. Dar azi nici nu a observat rănile mele, se agita fără încetare în jurul tatii, care de cum a venit acasă s-a şi aşezat la masa de scris şi a început să mâzgălească în caietul lui de sonete. „Elinor, zâna mea, te rog”, îi spunea respingând-o uşor, „vrei să te faci vinovată că îmi nesocotesc inspiraţia?”

A trecut o oră până când şi-a închis caietul, o oră în care ea a uitat să gătească şi eu muream de foame. M-am furişat pe vârfuri la cămara de alimente să-mi iau pâine şi salam şi, când am deschis uşa, m-am lovit de faţa lui Luca. Şi-a revenit mai repede ca mine, şi-a dus degetul la buze şi a făcut „pssst”. Am dat din cap, crezând că se joacă cu Lisa de-a v-aţi ascunselea şi am închis uşa tocmai când chiorăiturile stomacului meu mi-au amintit ce căutam acolo. Am intrat din nou şi i-am făcut cu ochiul lui Luca. Stătea acolo ghemuit pe jos şi răsucea ţigări ca să-i treacă timpul şi cu siguranţă ajunsese să lipească a şaizecea ţigară; am smuls un salam din cârlig şi am luat din coşul de pâine două felii.

Între timp vocea tatii răsună mai tare în camera de zi. „Elinor, chiar vorbeşti serios? Vrei să ajuţi un terorist?” şi mama ripostă energic: „Nu înţelegi că e acuzat pe nedrept. A fost un atentat fascist şi ca să se muşamalizeze ce se întâmpla cu adevărat i se pune în cârcă anarhistului”. „Şi zâna mea ştie ce se întâmplă cu adevărat?!” o înţepă tata. „Zâna mea chiar se pricepe!” „Dacă mă pricep!” se

oţărî mama la el. „Spre deosebire de tine, eu nu-mi pierd timpul cu ruinele şi nu mă ascund după rahaturi antice, dragul meu. Cine nu se ascunde în trecut, îşi deschide ochii şi urechile şi citeşte ziarele, poate să se priceapă, o, da”. „Cine citeşte ziare?” spuse tata cu venin. „Asta numeşti tu ziar? O foaie de partid, hârtie igienică tipărită cu parole de latrină!” Mama ţipă: „Să nu te mai aud că-mi spui zâna ta, îţi interzic!” Abia când sora mea s-a repezit în camera de zi urlând: „Nu tată, nu!”, a pus capăt scandalului. Din cămară s-a auzit un ciocănit timid. „Hei, ce s-a întâmplat, Sebastiano? Care-i treaba?” Şi eu l-am înştiinţat tremurând: „Se ceartă, s-au luat rău în beţe”.

În următoarea jumătate de oră am tras cu urechea la uşa camerei de zi, unde se duceau tratative cu vocea înfundată, pesemne străduindu-se fiecare să nu o trezească pe sora mea care adormise agăţată de gâtul mamei. M-am furişat din nou la cămară ca să-l anunţ pe Luca ce se mai întâmpla în camera de zi. „Zâna mea, vino-ţi în fire”, spuse cu voce gâtuită tata, „n-ai să mă poţi convinge cu aiurelile tale. Şi cu atât mai puţin cu propaganda aia deşănţată pe care o flutură un mâzgălitor comunist. Dacă nu cumva ţi-a vârât în cap povestea asta chiar Luca Lubrano al tău, scuze, Mazotti. îmi pare rău, zâna mea, cine îşi ascunde numele adevărat şi-şi ia unul fals pentru mine e un element terorist. Şi, în afară de asta, e un cuţitar care a fost cât pe-aci să ucidă un om. Şi tu vrei să mă convingi că ăsta n-are nicio legătură cu violenţa, că e curat ca lacrima”, tata îşi desfăcu braţele, „eşti prea încrezătoare, zâna mea”. „Să nu-mi mai spui zâna mea”, ripostă mama tăios, „ţi-am interzis! Şi cum poate unul ca tine, care nu s-a ocupat niciodată cu politica, ba chiar a dispreţuit-o şi a evitat-o, să susţină că e vorba de simple aiureli? Tu niciodată nu ţi-ai formulat o opinie, ferit-a Sfântu! Cine formulează o opinie

trebuie s-o şi apere până la urmă. Şi cine a fost în Wehrmacht şi a urmat orbeşte ordinele altora, iar acum e învăţător la stat, ăla n-are opinii, normal. Comoditatea e pentru tine mai importantă decât toate şi nu vrei să renunţi la ea ca niciun preţ! N-am terminat încă”, îi şuieră tatii în faţă, care ar fi vrut să-i răspundă într-un fel, dar trebui mai întâi s-o liniştească pe sora mea care se trezise pe jumătate şi se smiorcăia. „Nu plânge, dragostea mea, sunt aici, cu tine”.

Tata se lăsă pe taburetul spinetei şi rămase cu capul plecat în pământ. Am observat cât de încovoiaţi îi erau umerii, cum nu se potriveau unui uriaş de tată, acelui om puternic care fusese el în ochii mei până azi. Ţineam cu mama şi totuşi îmi era milă de tata, care zăcea strâmb pe scăunel, ca şi când ar fi fost prea slab ca să se ţină drept.

„Nu înţelegi că e un om care trebuie ajutat! A trecut prin prea multe necazuri din cauza unui tată care nu cunoştea scrupule şi obstacole ca să se smulgă din mizeria lui, o brută care i-a înjosit mama. Luca şi-a ars legitimaţia, şi de ce? Ca să nu intre în belea în cazul unui control la domiciliu. Nu avea pe nimeni când a sosit la Tibru, era fără niciun ajutor, iar acest Saverio Coccoli nu era decât un individ libidinos care se agaţă de tinerii singuri. L-a încântat că i-ar fi ca un tată, dar de alt calibru decât cel de care scăpase, în sfârşit, şi şi-a ascuns adevăratele intenţii. Să se fi lăsat violat?” îi strigă tatii care tocmai îşi contempla pantofii şi nu spuse nimic. „Trezirea asta trebuie că fusese foarte dureroasă. Şi-a pierdut minţile, ei şi? Eu pot să înţeleg asta, durerea asta care se transformă în turbare!” Mama o mângâie pe Lisa ca s-o liniştească, fiindcă fetiţa începuse să plângă, deşi era pe jumătate adormită. „Şi dacă vrei să ştii, îmi pare rău de el şi-i respect atitudinea”.

„Zâna mea”, îi răspunse tata şi se întrerupse imediat, „scuză-mă, Elinor, mai întâi că nu are nicio importanţă dacă am vreo opinie, uite că n-am, ce să fac eu cu o opinie politică? Politica nu e altceva decât o mlaştină puturoasă şi eu nu am chef să mă scufund într-o mlaştină puturoasă. Şi în afară de asta, eşti emoţională şi nu logică!” „Emoţională şi nu logică”, îl îngână mama ironică, iar tata replică: „Da, tu trebuie să-ţi păstrezi capul limpede!” „Exprimarea ta politicoasă mă turbează. Nu poţi să pui, în sfârşit, punctul pe i?” se răsti ea. „Uite că pun punctul pe i”, spuse tata serios. „În mod logic ne facem pasibili de pedeapsă dacă ascundem un terorist. Ştiu, ştiu”, făcu el un gest de respingere cu mâna, „un terorist care nu e terorist, poftim, treacă de la mine, dar asta nu ne foloseşte la nimic, pentru că el e urmărit ca terorist. Şi ce se întâmplă dacă e prins la noi? Avem doi copii, ai uitat asta? Chiar nu-ţi pasă ce se întâmplă cu ei, dacă ne prind ca pe nişte tăinuitori de terorişti şi ne arestează?” Tata dădea din mâini ca şi când ar fi vâslit.

Mi-a scăpat ce a răspuns mama. Sau m-am strecurat în clipa aceea la cămară, care plutea învăluită în fum. Luca nu a rezistat grămezii de ţigări aranjate cu grijă chiar lângă el. Cu degetele tremurând de încordare, fie de frică să nu fie izgonit de tata, fie ca să evite să-i cadă pe jos stiva de ţigări a cules ţigară după ţigară din grămadă şi şi-a aprins-o. Iar când tata a fugit la closet, nu înainte de a se ciocni de mine în pragul camerei de zi şi de a mă lua de urechi dojenindu-mă: „De ce nu eşti în pat?” s-a alarmat brusc de fumul care ieşea din toate crăpăturile şi a început să strige: „Zâna mea, arde în cămară!”

Tata făcu pur şi simplu o criză de turbare când îl descoperi printre ceapă, cartofi şi damigene pline de praf pe Luca, ghemuit acolo, alb ca varul şi complet înţepenit,

târându-se afară din cămară. Şi călcând furios pe mucurile lui, îl dădu la o parte pe fostul portar, mut şi speriat, în holul casei şi urlă: „M-ai minţit, zâna mea. Ţi-ai bătut joc de încrederea mea! îmi ceri permisiunea. îmi promiţi să nu acţionezi şi să nu decizi nimic fără ca eu să ştiu şi, când colo, ţi-ai şi ascuns terorista!” îl trase pe Luca de eşarfa lui roşie ca sângele în casa scării şi nu a ţinut cont de mama care îşi înfipse degetele în cureaua lui. Amândoi trăgeau de exportarul nostru care se mişca încoace şi încolo, când înspre hol, când înspre coridor, până ce tata încuviinţă cu jumătate de gură şi căzu, abia respirând, pe scaunul de lângă cuier, alături de suportul pentru pantofi. „O zi”, şuieră el, „numai o zi poate să rămână. Şi bagă-ţi bine în cap: dacă mâine la prânz îl găsesc tot aici, mă duc direct la poliţie şi anunţ unde s-a ascuns!”

În timpul nopţii mamei i-a venit o idee. Iar dimineaţa următoare vorbi cu doamna Beatrice, care, fără a sta pe gânduri, se oferi să-l ducă pe Luca în casa goală, doar nu putea să-i refuze nimic mamei. „Dacă nu-şi pierde minţile nu există alt pericol”, spuse sec doamna Beatrice, „e cam întuneric şi miroase a mucegai în casa aia, să nu mai vorbim că petele de sânge parcă se reînnoiesc mereu. Eu tot răzui şi frec ca o zănatecă şi nu ajută la nimic; la fiecare lună apar iar în dormitor. Aţi spus că e anarhist?” Mama dădu din cap. „Foarte bine”, spuse doamna Beatrice, „cine e anarhist sigur nu o să facă pe el la vederea sângelui unei baroane!” „Aşa ceva ar fi greu de presupus”, ripostă mama veselă şi-i mulţumi doamnei Beatrice cu un sărut zgomotos pe obraz. „Nu cumva să se arate, asta se înţelege; fără lumini aprinse, iar dacă vrea o gură de aer curat, să urce noaptea pe terasă, numai noaptea. Eu dispar. Altfel o să am neplăceri cu proprietarul”, adăugă răguşită şi-şi şterse discret sărutul

mamei de pe obraz. „Şi ăla nu-şi calcă niciodată casa?” întrebă mama cu un pic de îndoială în glas. „Nu, nu are curaj”, spuse doamna Beatrice, „în mod normal mă vizitează pe mine în aprilie şi octombrie ca să ne punem la punct socotelile, bea nişte *grappa* cu bărbatu-meu şi se interesează de pata de sânge. Presupun că s-a decis să calce în casa părintească doar când sângele va înceta să mai apară”.

Au trebuit să treacă patru săptămâni până când presupunerea doamnei Beatrice se dovedi a fi fost o eroare. Patru săptămâni pe care Luca le petrecu în casa goală de pe cealaltă parte a străzii, fără să fi fost observat de tata care, la rândul lui, era bucuros să nu mai fie obligat să-şi reînnoiască ameninţările.

În aceste patru săptămâni tata nu scăpă nicio ocazie ca să se împace din nou cu mama; flutură două bilete de cinematograf, pe care le procurase în drum spre casă, el care nu dădea doi bani pe filme. La prima – şi ultima – peliculă pe care o văzuse cu mama – de atunci trecuse o veşnicie –, se lăsase furat de somn şi o adusese pe mama în pragul disperării cu sforăitul lui. Fusese un film cu Ingrid Bergman cel la care îi stricase zânei lui toată plăcerea, şi acum era din nou tot un film cu Ingrid Bergman la care voia s-o invite: degeaba. Mama rămase neînduplecată, spuse nu şi rupse în bucăţele cele două bilete de cinematograf.

Doamna Beatrice îi asigurase în aceste patru săptămâni hrana lui Luca. Noaptea în casa de pe cealaltă parte a străzii îi căra mămăligă fierbinte cu sos de carne, tăiţei aburinzi cu măruntaie de viţel şi scoici, broccoli şi mâncare de vinete, pâine şi roşii, salam şi fructe, *grappa* şi vin roşu, pe care le aducea din vizitele ei la rude în Gubbio. De lecturile lui se îngrijea mama, care înainte de masă

când venea de la piaţă şi presupunea că nu o vedea nimeni, îşi anunţa sosirea printr-o bătaie în uşă, cunoscută doar de ei, şi se strecura în adăpostul lui. Tata care avea cursuri înainte de masă, sora mea care se juca ba cu piei de şarpe, ba cu peştişori aurii, nu bănuiau nimic, iar mie mama îmi interzisese să scot vreo vorbă. „E o chestie de viaţă şi de moarte”, mă avertiza „iar tu nu mai eşti copil şi poţi să distingi un lucru serios de o joacă. Sau mă înşel?” Eu negam profund jignit şi mă ascundeam pe patul de scânduri din pivniţă unde îmi călcam jurământul cât ai zice peşte.

„Cine a ascuns un terorist?” Lili, care lingea de zor la buricul meu – lingea şi sugea la buricul meu până ce mormolocul a început să-mi tresară şi să mi se scoale –, a ridicat întrebătoare capul. „Mama”, i-am răspuns şi mi-am şters repede buricul ud leoarcă, „şi maică-ta îl hrăneşte”. Se lipi de mine şi ascultă fără să tresară când i-am povestit de cearta dintre ai mei, de mama ei care îl ascunsese pe Luca în dimineaţa următoare în casa goală şi de mama mea care îl aproviziona pe exportarul nostru cu ţigări şi cărţi. „Şi ştii ce mormăie tata fără încetare? N-o mai recunosc pe zâna mea, asta spune întruna”, i-am mărturisit lui Lili.

Ea n-a scos o vorbă şi eu am întrebat-o pe întuneric: „Lili?” „Da”. „Ce crezi? Dacă e terorist care face bombe şi omoară oameni fără apărare?” „Mmm”, mormăi ea şi se aşeză lângă mine. „S-ar putea. Un lucru e clar: mama ta şi cu el sunt îndrăgostiţi”. „Asta nu-i adevărat”, am contrazis-o vehement. „Pe ce pariem?” ripostă ea tăios. „Când un bărbat nu-şi mai recunoaşte femeia înseamnă că ea e îndrăgostită de altul”.

Am tăcut, şi Lili, care şedea ghemuită lângă mine cu umerii şi sânii dezgoliţi, pe care şi-i acoperea cu ambele

braţe, spuse tremurând de frig: „Brrr, ce frig e”. Se lipi de mine şi-mi gâlgâi în ureche un hohot de râs înfundat: „Vrei să-ţi spun un secret? Tata s-a lăsat îmbrobodit de o paraşută”. „De o aviatoare?” „Nu, o paraşută, prostule, una din blondele alea vopsite cu gene false şi o faţă pe care toarnă un kil de fard. După serviciu o ia cu el şi o întind împreună la Tivoli sau la mare unde tata o fute pe săturate. Doar are destul loc unde s-o întindă cât e de mare în limuzina ambasadei”. „Cum, tatăl tău are o iubită?” am bâiguit. „Şi cum ai observat?” „Oh”, răspunse Lili, „nici nu a fost greu. La voioşia pe care o iradiază, şi-şi priveşte permanent degetele ca nu cumva să fie murdare, sau mă pune să-i spun cum îi stă cărarea «e bine, scumpa mea?», a devenit de nesuportat, îţi spun. Un păun e modest în comparaţie cu tata! Şi în plus pute a parfum de damă şi scrumiera lui din Mercedesul ambasadei e plină de chiştoace cu urme de ruj. Să nu mai vorbim de gumele alea băloase pe care le-am găsit pe mochetă”. „Şi, mama ta?” – „Habar n-are”, răspunse Lili revoltată, „nu se gândeşte decât la Contessa Clara şi la ce are de făcut în gospodărie. Şi la muritorul de foame”, spuse ea după o pauză cu vocea domolită, „adică la tata care acostase la Gubbio şi o peţise o veşnicie. Ea era logodită cu un soldat dispărut în campania militară din Grecia şi nu se putea elibera de jurământul dat logodnicului decât după ce primea un anunţ oficial de deces. Dar aşa ceva n-a sosit; niciun anunţ de deces, niciun semn de viaţă, şi totuşi tata nu s-a lăsat descurajat!” „Şi tu, tu nu eşti îndrăgostită?” am întrebat-o. „Nu mă bruia”, spuse Lili ronţăindu-mi delicat degetul mic, „ştii ce o face pe mama să nu vadă nimic? Ea trăieşte cu un om în inimă, cu unul care era înfometat de viaţă şi de dragoste şi nu cu tata, posesorul de conturi bancare”. „Şi tu, porţi şi tu un om în inimă?” am insistat. „Nu numai

unul”, răspunse Lili înţepată şi nu vru să-mi dezvăluie despre cine era vorba.

2

La întâi aprilie pe strada noastră trecu razant un Millecento pe care praful era de-un deget; le ocoli, aproape atingându-le pe cele două gemene îngenuncheate în faţa sfântului şi opri, frânând brusc, în faţa intrării! Un bărbat subţire, ca o prăjină metalică, să tot fi avut vreo şaizeci de ani, coborî din maşina cam prăpădită, îşi aranjă în oglinda retrovizoare, întoarsă într-un mod bizar spre cer, cravata şi cămaşa şi îşi netezi părul. În casa scării dădu peste mama – cei doi nu se întâlniseră niciodată până în această zi de aprilie şi asta a avut urmări. El i-a întins cât ai clipi din ochi mâna pe care mama o apucă zăpăcită şi se înclină: „Permiteţi să mă recomand? Frangipane. O veche familie aristocrată. Din păcate o ramură pe care destinul a pedepsit-o să se usuce”. Şi, când şedea la taclale la Sassolino în camera de zi, nici nu voi să audă de socotelile doamnei Beatrice, pe care cu alte ocazii le controla la sânge. Nu, el îi stoarse pe Paolo şi pe Beatrice de tot ce ştiau despre mama, bău un pahar cu *grappa* şi încă unul şi după ce îşi făcu plinul dând pe gât şi al treilea pahar, se ridică hotărât din fotoliu: „Vom fi vecini! Rămân aici”.

„Vreţi să vă mutaţi în casa părintească?” Doamna Beatrice deveni palidă, „şi ce se întâmplă cu petele de sânge care se reînnoiesc de la o săptămână la alta”, se grăbi să-l asigure, „pe perdea, pe aşternut, pe tavan şi podea, sânge şi iar sânge, şi nu sunt stropi şi pete uscate, e sânge cald şi umed, de te ia cu fiori, sângele pe care-l şterg de pe podea”.

Frangipane nu se arătă impresionat niciun pic. Cu doamna Beatrice după el care tremura îngrozitor,

zbătându-se ca ieşită din minţi să găsească o soluţie prin care să-l abată de la proiectul lui, merse cu pas apăsat şi fluierând până la Millecento căruia îi dădu câteva şuturi până îi sări capacul portbagajului. Trei cufere fură trântite cu zgomot de asfalt şi cu un oftat le apucă pe câteşitrei: „Azi v-a venit ziua! Niciodată nu mi-am uitat cuferele”, îi mărturisi doamnei Beatrice care abia se mai ţinea pe picioare, „da, când venea ziua să plătesc îmi luam bagajele şi-mi juram să mă mut în casa părintească. Şi la sfârşit mă lăsa curajul. Încontinuu mă părăsea curajul”, spuse el înciudat. Asta o învioră puţin pe doamna Beatrice făcând-o să-l avertizeze iar cu privire la spiritul decapitat al baroanei, care noapte de noapte bântuie şi se vântură de la un etaj la altul, ca să nu mai vorbim de urletele pe care le scoate spiritul ăsta, „de-ţi îngheaţă sângele în vine”, spuse ea zgâlţâită de un fior în faţa pragului, „şi părul lui Paolo se ridică de parcă ar fi electrizat”. „Descuiaţi odată!” se răsti Frangipane, pe care-l năpădise transpiraţia, din cauza greutăţii cuferelor sau de frică, asta nu-i era tocmai clar doamnei Beatrice, când în casă se răsturnă ceva şi amândoi înlemniră. „Cred că ar fi bine să nu asmuţim spiritul baroanei decapitate”, îl povăţui doamna Beatrice şi se şi văzu cu scopul atins.

Din păcate nu a fost să se oprească totul la lampadarul pe care Luca îl răsturnase din neatenţie când auzise voci şi sări neliniştit de pe pat. În afară de asta îl mai apucă şi un acces de strănut. Un spirit care strănută era fără îndoială ceva neobişnuit; pe unul ca ăsta ar fi vrut să-l privească mai îndeaproape, se veseli Frangipane, iar doamna Beatrice care se făcu roşie ca para focului şi nu şi-ar fi dorit nimic mai mult decât să intre în pământ, trase aer adânc în piept ca să se spovedească. A recunoscut că numai pentru ca s-o ajute pe mama şi cu niciun alt motiv

decât acela de a-i fi alături vecinei nemţoaice s-a oferit să ascundă în casa goală un bărbat care era anarhist şi, din păcate, căutat de poliţie din cauza atentatelor din Milano şi Roma, şi doamna Beatrice, care nu mai voia să ţină niciun secret, recunoscu şi faptul că l-a hrănit pe acest om pe care-l compătimeşte şi-i turuia gura ca o meliţă, până ce Frangipane o făcu să tacă bătând-o cordial pe umăr! „Bine, bine, draga mea! Un pic de companie e totdeauna bine-venită!”

Din această zi de aprilie, el a fost cel care şi-a făcut din salvarea lui Luca o datorie de onoare. Era un bucătar de zile mari şi când venea la şapte acasă de la slujbă, începea să-şi zornăie tigăile şi capacele şi, la nouă, îşi ducea platourile, aburind de bunătăţi, sus pe terasă, unde mâncau împreună la adăpostul unei pergole acoperite de iederă, poleită de razele lunii. „Cu stomacul gol gândeşti strâmb”, spuse Frangipane, „şi o idee născută dintr-o lipsă nu poate fi decât găunoasă”. „Nu-i adevărat”, obiectă Luca, „o gândire care nu vine dintr-o lipsă e lipsită de necesitate şi-i pierdere de vreme, curată pierdere de vreme şi plictiseală”. „Tâmpenii”, se irită

Frangipane, „cel flămând halucinează şi nu poate avea idei clare. Şi să ştii un lucru, dragul meu: la masă m-ai putea scuti de materialismul tău păduchios. Şi nu-mi mai veni cu materialismul ca Weltanschauung. Asta e o teorie bună pentru câini, să scoţi cu ajutorul ei profesori de filosofie din şoricari şi pechinezi. Adevăratul materialist se mulţumeşte să guste, să mestece şi să înghită *1”* Şi dacă fostul nostru portar voia să facă opinie separată, Frangipane striga la el supărat: „Gustă şi mestecă şi înghite, ai înţeles?”

Abia după ce termina de mâncat era dispus să se certe cu Luca. Se iscau între ei cele mai aprige

controverse pe tema politicii şi a istoriei, care se întindeau până în zorii zilei şi el avea mereu câştig de cauză. Spre deosebire de Luca – ăsta începea pe la trei sau patru să se frece la ochi şi-l prindea picoteala până adormea de-a binelea – Frangipane rămânea perfect treaz. îşi privea cu ciudă oaspetele care era gata să alunece de pe scaun, pentru că îi scăpaseră concluziile lui absolut întemeiate şi imposibil de contrazis! „Nu ne rămâne, aşadar, decât s-o începem mâine din nou de la Adam şi Eva”, spunea el cu reproş şi-l căra pe Luca sforăind în spinare. Da, în faţa acelui obraz dulce, acoperit de tuleie, lui Frangipane îi dispărea orice supărare şi-l punea cu grijă pe Luca în pat.

Frangipane urcă în Millecento-ul lui pe care îl postase mai întâi lângă un zid, înainte de-a ţâşni ca din puşcă de pe uliţa noastră – era un duşman înveterat al tehnicii şi găsea că o maşină nu merită decât să fie maltratată –, şi urcă până la Lungotevere, unde se afla Oficiul pentru Ajutorarea Orfanilor de Război; ocupa acolo un post de conducere. Această funcţie o datora unui crocodil din administraţia publică; o rudă de-a lui.

Acest unchi avea reputaţia de-a nu scăpa nicio ocazie, fie că era vorba de mită sau de şantaj, ca să-şi apere poziţia. Superiorii lui politici se schimbau, la alegeri sau în urma unor scandaluri – el nu se alegea cu nicio zgârietură. Avea un spirit ascuţit ca o lamă de brici şi, în afară de doi ochi ageri şi vicleni, nimic nu se clintea pe obrazul lui de reptilă, care degaja mai degrabă un aer adormit şi cenuşiu. Toate astea îi aduseseră rudei lui Frangipane porecla de „crocodil” care stârnea deopotrivă frică şi respect.

O urzeală încâlcită de funcţionari administrativi ai municipalităţii, în frunte cu „crocodilul” şi deputaţi ai partidului de guvernământ, reuşise să stopeze până acum

lichidarea Oficiului pentru Ajutorarea Orfanilor de Război. Golemul ăsta înghiţea milioane şi nu servea nici unui alt scop – dacă nu cumva unuia obscur pe care nu-l cunoştea nimeni şi nici nu voia să-l cunoască – decât ca să le asigure poziţia şi veniturile celor două sute de colaboratori care aveau în grijă pensiile celor şapte sute de orfani de război. Nicio inspecţie nu-şi făcea apariţia prin acest oficiu şi cei două sute de angajaţi prindeau muşte în clădirea de marmură de la Lungotevere, făceau vaporaşe de hârtie, vorbeau la telefon cu verii lor din America şi dormeau pe săturate – ceea ce îl făcea pe Frangipane să-şi permită luxul să rămână treaz peste noapte.

Dacă nu mă înşel, am aflat toate astea în ziua când se mutase, din nou, în casa părintească şi doamna Beatrice alergase în grabă la mama. Îi comunică abia mai putând să respire ce se întâmplase, se lăsă să cadă pe sofa scoţând un ţipăt şi îngăimă: „Mor! Inima!” Nu ştiu dacă ăsta a fost doar un truc ca să se poată sfătui singură cu mama. Am fost trimis urgent la farmacie ca să cumpăr un medicament contra tulburărilor cardiace şi circulatorii, iar când m-am năpustit în camera de zi ţinând în mână o sticlă brună bombată, doamna Beatrice îşi revenise şi nu mai avea nevoie de medicamentul meu. În casa de vizavi se putea desluşi silueta l-ai Frangipane care ridica obloanele ferestrelor ca să intre aer curat. Eliberă fotoliile şi comodele de cearşafurile întinse pe ele şi trase de pe un întreg şir de oglinzi pânza neagră cu care erau acoperite. În camera din stânga am descoperit o bibliotecă uriaşă care ajungea până la tavanul din lemn şi cuprindea trei pereţi – iar în dimineaţa următoare când alergam la staţia de autobuz tata şi cu mine, ne-am ridicat nasurile în dreptul casei cu pricina adulmecând mirosul de praf emanat de piele şi hârtie veche.

În camera din dreapta, care era decorată cu fresce murale – din toate cele patru colţuri, codane rotofeie cu fese pline şi coapse roz ţinteau cu săgeţi de dragoste într-o fată adormită – se afla un pat imens cu baldachin şi doamna Beatrice povesti înfiorată că în acest pat mama lui Frangipane, roasă pe dinăuntru de oftică – fără îndoială era dementă, asta e la ordinea zilei în familiile aristocrate! – se lăsase decapitată de un nenorocit de coate goale apulez care îşi câştiga pâinea cu prostituţie homosexuală, în schimbul unor servicii pe o durată de două luni pe care nu le-a putut refuza.

„S-a lăsat decapitată? Doamne Dumnezeule!” spuse mama îngrozită. „De ce?” „Păi tocmai asta spuneam, era dementă”, replică doamna Beatrice, „şi unde mai pui că se pare că nu a suferit niciodată că se căsătorise cu un neisprăvit, fiul unui amărât de grefier, fără ascendenţi nobili”. „Şi cum s-a ajuns la această căsătorie cu un neisprăvit?” „Oh, s-a lăudat că ar fi prieten cu D’Annunzio, şi putea chiar să ateste acest lucru cu nenumărate scrisori pe care le primise de la poet din Paris sau din St.

— Dominique la Moulleau. Se pare că datorită scrisorilor lui D’Annunzio fusese primit în casa familiei şi-i sucise capul Giuliei. Abia când erau deja căsătoriţi şi se întâlniră din întâmplare cu poetul, aflat în trecere pentru două zile în oraşul de pe Tibru, înşelătoria sa ieşi la iveală. Copiase scrisul lui D’Annunzio, scrisorile erau toate falsificate, fără excepţie”. „Falsificate, fără excepţie”, repetă mama, care nu era atentă sută la sută şi fixa fără să clipească camera cu biblioteca, unde Luca şedea în balansoar puţin încurcat, iar Frangipane învârtea un glob vechi, montat într-un cadru de lemn. „Da, când înşelătoria lui fu dată în vileag, ea se îmbolnăvi”, spuse doamna Beatrice, „iar tatăl lui Frangipane nu mai putu să obţină

niciodată o slujbă care i-ar fi adus respect şi autoritate, în ciuda celor mai bune relaţii pe care le datora pătrunderii lui în cercurile aristocrate şi banilor pe care îi împinsese ca să obţină trei titluri de doctor, în ştiinţe juridice, arhitectură şi al treilea îmi scapă, fără să fi studiat o secundă. Nici nu împlinise bine treizeci de ani şi se pare că s-a prăpădit din cauza unui ficat făcut ferfeniţă, alţii susţin că datorită unei otrăviri, şi folosirea otrăvii, se ştie doar", accentuă vecina noastră, „e specialitatea nobililor. E clar că trebuie să fi fost un nepricopsit şi un fustangiu, care frecventa garderobele teatrelor şi-şi lăsa banii prin cazinouri. Şi înainte de a-şi aduce familia la sapă de lemn, a murit otrăvit. Dacă nu e o pură întâmplare!" zâmbi cu înţeles doamna Beatrice.

Ascuns în spatele unui buchet de trandafiri roşii, a păşit duminică în holul casei noastre. Da, Frangipane nu ne-a vizitat niciodată fără să fluture în mână un buchet de trandafiri pe care i-l oferea mamei sărutându-i mâna. Nu puteam să ne salvăm de florile lui! În curând ajunseseră să ne umple până la refuz camerele şi coridorul, iar mama, care nu dădea doi bani pe flori, le lăsa să se ofilească în apa stătută. Abia când arătau ca nişte uscături şi începeau să pută, tata îşi lua inima în dinţi şi le arunca bombănind la gunoi.

La început, adică până la arestarea lui Luca, nu-şi prelungea niciodată vizitele prea mult. Dacă ţin bine minte, şedea treizeci de minute pe sofa şi ţinea un discurs fulminant pe care i-l adresa exclusiv tatii şi, de cum îşi isprăvea cuvântarea, ne părăsea. „Dumneavoastră nu ne înţelegeţi, noi, italienii, n-am fost niciodată patrioţi! Nu dăm doi bani pe ţara noastră. Oh, dispreţuim statul şi guvernul care ne înşală tot timpul şi ne fură, iar dacă ni se iveşte o ocazie nu ezităm să-i tragem în piept la rândul

nostru. Arătaţi-mi un italian care are încredere în compatrioţii lui. Mai curând se încred într-un german, într-un american sau francez, decât într-unul care a primit educaţia noastră. Odată cu laptele mamei sugem neîncrederea şi şmecheria de-o viaţă şi asta ne otrăveşte viaţa de zi cu zi. Nu e deloc plăcut să bănuieşti că eşti înconjurat numai de duşmani plini de ură. E obositor, devastator, o ştiu foarte bine. Nimeni nu-şi poate permite o viaţă cinstită. Doar un idiot ar putea să nu-şi dea seama că toţi i se cacă în cap, cruzi şi lipsiţi de compasiune. Nu, loialitatea nu rentează într-o lume fără reguli, înţelegeţi? Dăm cu piciorul în dreapta şi-n stânga, ne boxăm pentru ţelul nostru, dacă avem unul în vedere, în schimb avem obrazul gros, suntem nesimţiţi, insistenţi, înfumuraţi. Nu, noi nu suntem patrioţi. Nu din repulsie faţă de o patrie care nu e demnă de drapelul ei. Ne-am săturat pur şi simplu să fim italieni!”

Mama nu mai putea să se strecoare la Luca; Frangipane îl încuia în casă dimineaţa când se ducea să prindă muşte, şi să facă vaporaşe de hârtie la Oficiul pentru Ajutorarea Orfanilor de Război. În plus tata aflase, între timp, unde se afla Lubrano alias Mazotti, şi anume de la vecinul nostru aristocrat, care făcea intenţionat pe prostul, presupun.

„Aţi avut dreptate să-l ajutaţi pe acest sărman nenorocit. Tânărul ăsta chiar nu merita, în ciuda ideilor lui încâlcite, să fie maltratat de poliţişti şi să ajungă la pârnaie. Ce să-i faci, cine vine din amârâta de Lucania trebuie să-şi vâre în cap să devină brigand şi să se răzbune pe bogătaşi, nu-i aşa? Să-i omoare într-o pădure întunecată sau într-o grotă, să-i prade şi prada s-o împartă cu poporul înfometat. Da, ăsta e visul lui romantic, să fie un adorat al săracilor, un erou cântat de popor, ca unul dintre briganzii

Lucaniei din secolul trecut. Nu vă faceţi griji pentru Luca. La mine e în siguranţă, garantez pentru asta şi pe deasupra va şi învăţa ceva”. Tata înghiţi şi tăcu. Da, se cufundă în tăcere când am rămas singuri şi nu puse întrebări.

În zilele următoare l-am surprins pe tata cu totul întâmplător când nu puteam să dorm şi mă foiam prin camera de zi, stând la geam. Privea înspre terasa de sus, de pe acoperiş, unde se mişcau două siluete negre şi asculta vocea tunătoare a lui Frangipane: „Tu, cu capitalismul tău! Economia nu e altceva decât expresia limitelor existenţei umane şi nu se află niciodată la începutul disperării. Citeşte-l mai bine pe Pascal sau pe Leopardi, acolo poţi să afli ce e omul: o prăpastie, dragul meu, o prăpastie înspăimântătoare!” Tata nu mă observase şi tresări când l-am tras de cămaşă.

Între timp Luca obţinuse de la Frangipane să nu-l mai ţină încuiat în casă, pentru că se simţea ca la pârnaie, iar Frangipane ţipa ca din gură de şarpe: „Te simţi ca la pârnaie? Habar n-ai, dragul meu, prin ce ai să treci la Regina Coeli dacă te înhaţă”, dar până la urmă o lăsă mai moale.

Luca se mişca vizibil mai relaxat în aceste săptămâni dinaintea arestării lui. îi făcea vizite mamei, dădu o fugă până la Largo Corado Ricci să cumpere ziare şi ţigări şi căzu în plasa ariilor cizmarului Fabrizio. „*Disperato moriro*, disperat voi muri!” cântau amândoi trimiţându-şi patosul până-n albastrul cerului. Fabrizio care îşi scoase capul uluit din atelierul lui şi-şi deschise larg braţele, fie ca să-i dea vocii mai mult volum, fie ca să strângă la piept un suflet pereche, făcu la sfârşit remarca: „Omule, dar n-a fost rău deloc. N-o să-ţi ofere nimeni un post de bariton la Opera din Berlin, fireşte, dar nici să râdă de tine nu se

poate, băiete”. Şi-l invită pe Luca la el în pivniţă.

În cel mai scurt timp deveniră prieteni la cataramă, în ciuda concepţiilor total opuse despre meritele sau crimele lui Stalin, trădarea lui Togliatti sau despre deciziile lui înţelepte în calitate de ministru al justiţiei, dar puteau să se şi ia de gât la o adică. Asta nu-l împiedica pe cizmarul Fabrizio să simtă o afecţiune profundă pentru băiatul ăsta care, decepţionat de un partid fără niciun chef sau voinţă de acţiune – o decepţie pe care o împărtăşea şi el –, o apucase pe-un drum greşit. „Vrei să spui că nu sunt pe linie”, se amuză Luca pe seama lui, „linia stabilită cu cinism de Comitetul Central, nu-i aşa?” „Nu”, spuse cizmarul Fabrizio, „vorbesc de un drum întortocheat, dificil, care-ţi cere mai mult decât patimă oarbă şi zel necontrolat”. „Supunere oarbă”, ripostă Luca, „fii sincer! Ce ţi-au cerut ţie? Supunere oarbă, nimic altceva”.

Cizmarul Fabrizio se simţi jignit. „Eşti un om cu coloană vertebrală”, spuse el, „îmi dau seama de asta după pingelele tale. Nu eşti un creier încins care la tinereţe e cu trup şi suflet pentru revoluţie şi la maturitate trece în tabăra duşmanului”. Şi i se încredinţă lui Luca. „Nu-ţi poţi imagina durerea mea la moartea lui Stalin. Da, a fost mai mult decât o durere, a fost o suferinţă profundă care şi-a înfipt ghearele în pieptul meu; în ea erau amestecate groaza şi panica. L-am iubit pe Stalin. El a fost, vreau să spun, o stea strălucitoare în beznă”, îşi căuta cuvintele Fabrizio. „În mai ’44 m-a înhăţat o bandă de fascişti şi un locotenent de cavalerie, un italian cu nume unguresc, m-a bătut cu o poftă nebună. Voia să afle nume şi adrese. «Scuipă-le», îmi striga întruna, «altfel îţi zburăm creierii»! îmi era îngrozitor de frică, dar nu până într-atât încât să divulg un nume sau să-mi dau pe mâna călăului un tovarăş. Mă forţam să mă gândesc la Stalin, la nimeni altul, şi când

acest locotenent, care-şi comanda în pauze slănină şi ouă pe care le hăpăia plescăind fericit, se năpustea din nou asupra mea, mă lovea în obraz şi ţipa: «Adrese şi nume, porcule!», îi răspundeam: «Stalin. Numele lui e Iosif V. Stalin, cu domiciliul la Kremlin, în Piaţa Roşie. Şi porecla lui e: Baffone». Bastardul ăla de locotenent de cavalerie scrâşni din dinţi de furie, scrâşnetul lui îl mai am şi acum în urechi, cred că de furie nu mai avea vlagă. Am fost dus într-un closet împuţit unde am petrecut două zile până când m-au închis într-o pivniţă cu cărbuni amenințându-mă întruna că mă vor împuşca. În a şasea zi, un individ, plin de coşuri pe faţă, care era supraveghetorul meu, mă împinse din beci într-un taxi confiscat. Mi-a promis cu un rânjet batjocoritor c-o să mă dea pe mâna germanilor. Tremurul degetelor lui când fuma m-a liniştit; minţea şi nu-i stătea mintea decât la cum să scape mai repede de mine. De la marginea oraşului se auzea bubuitul surd al tunurilor şi la Tibru ne ieşiră în cale tancurile germane, înaintând spre nord. Însoţitorul m-a dus într-un loc de detenţie, din care am ieşit din nou a doua zi. Şi i-am mulţumit lui Baffone, înţelegi, el a fost cel care mă apărase de ce era mai rău”.

Trăgeam cu urechea pe una din treptele scării, în faţa intrării pivniţei, uitasem de mesajul pe care mă rugase mama să i-l transmit lui Luca, dacă nu era dispus să treacă pe la noi. Tata nu era acasă. „Ştii doar ce era pe vremurile alea total iraţionale”, continuă cizmarul Fabrizio, „reforma noastră naţională nu se urnea, bandiţi plătiţi uciseseră unsprezece ţărani pe data de 1 mai la Portella della Ginestra. De Gasperi ne-a dat afară de la guvernare şi când mi-am început meseria de cizmar în aceasta pivniţă, primul lucru pe care l-am făcut a fost să bat în perete o fotografie a lui Stalin. El mă privea în timp ce lucram şi nu

trecea o zi să nu-l întreb pe Baffone când avea de gând să ne trimită Armata lui Rosie. «Nu-ţi face griji» oftam eu, «pentru laşii ăştia de britanici şi americani. Dacă ne vii în ajutor o să ne dezgropăm armele şi o să pornim la luptă. În cel mult trei zile îi aruncăm în mare. Papa Pius se va îneca în parolele lui cruciate împotriva comuniştilor şi tu vei fi numit de conclav noul Papă. Punem prinsoare, Baffone, că-ţi vor propune să locuieşti la Vatican!» Şi Stalin mi-a răspuns". Luca şi-a strâmbat colţurile buzelor. „Ţi se pare ciudat, pot să-mi închipui, şi ai dreptate, nici nu meritam mai mult decât să fiu batjocorit, dragostea mea pentru Stalin a fost naivă şi idioată".

Luca se ridică tuşind de pe scăunelul de lângă raftul cu pantofi. Puse mâna pe chitara aşezată într-un colţ, şi-o aşeză pe piciorul drept şi scoase un acord. „Dumnezeule, ce dezacordată e", spuse şi se uită la Fabrizio care se încovoia din umeri în faţa roţii de şlefuit. „Ei, şi? Răspunsul lui Stalin?" Luca învârtea cu încăpăţânare cheile chitarei care pocneau şi scârţâiau şi nu voiau să se mişte.

„Din păcate nu l-am înţeles", recunoscu cizmarul Fabrizio, „doar vorbea ruseşte". „Normal, el vorbea ruseşte", Luca scoase din nou un acord şi oftă. „Şi cu toate astea îl ascultam pătruns de emoţie, îmi dădea curaj. Şi când a murit, mi-am închis atelierul şi am petrecut ore întregi la lumina lumânărilor în faţa fotografiei lui. Plângeam cu sughiţuri, îl imploram, înţelegi, «Baffone! Nu ne lăsa de izbelişte. Ce-o să se întâmple cu noi fără tine?», şi el nu scotea o vorbă. El amuţise şi noi am pierdut". Luca îşi puse cu grijă chitara pe jos, se duse la roata de şlefuit şi-l îmbrăţişă pe omuleţul ăla numai piele şi os.

Mi-am părăsit postul de observaţie din faţa cizmăriei şi m-am lovit de Frangipane care spiona pe palier. Nu

observasem prezenţa lui şi el era stingherit că fusese prins trăgând cu urechea. Încurcat îşi freca pata de pe cămaşă pe care şi-o făcuse în timpul gătitului şi se întoarse brusc cu spatele. Nu intrase încă în casă când Fabrizio şi Luca începuseră să cânte din toată inima, acolo în pivniţă: „*Avânţi popolo alla ricossa*, *bandiera rossa*! *Bandiera rossa*!” Iar Frangipane, care mâncase în săptămânile alea sardele marinate, tăiţei cu somon şi orez, ficat veneţian şi şniţel de viţel dres cu vin de Marsala sau sos de lămâie, căpşuni şi café frappé, bombănea la el în pergolă: „E vina ta dacă te înhaţă!”

În preziua arestării lui Luca, tata şi şoferul ambasadei Sassolino veniră de la săpăturile arheologice din Piţigliano şi intrară cu mare tapaj în camera de zi, în care mama şi cu mine ne vârâserăm nasurile. Tata îşi scoase capul dintr-un sac plin ochi, în care dispăruse până la umeri scoţând un fel de sughiţat de plăcere, iar Sassolino făcea încurcat: „Pst, pst”. În plus nu-şi putea lua ochii de la cămaşa de noapte transparentă a mamei. Abia când mama luă o pătură de pe fotoliu şi se acoperi reuşi să-şi mute privirea. Sassolino avea un cap roşu ca de rac fiert şi turnă pe gât un pahar plin până la refuz cu *grappa*.

„Ce vrea să însemne gălăgia asta?” întrebă mama tăios. Tata o privi stupefiat şi izbucni într-un hohot de râs. „Zâna mea, sunt într-o dispoziţie de zile mari! Habar n-ai ce ni s-a întâmplat”. Şi din nou dispăru cu tot capul în sacul doldora de obiecte, sprijinit de fotoliu şi scoase din el un ciob ciudat cu noduri şi un triunghi. „Asta e modelul unui ficat de oaie”, spuse el şi-l întinse mamei, „din care un haruspex, un preot etrusc, făcea prorociri. Pe partea interioară poţi distinge diferite câmpuri în care sunt gravate nume de zeităţi. Înţelegi, era o adevărată ştiinţă. Un preot care privea cu atenţie măruntaie însângerate de

animale trebuia să stabilească exact unde îşi avea locul cutare zeu. Altfel predicţia lui era ratată. O să-ţi arăt ceva, fii atentă, zâna mea!” strigă emoţionat şi se aplecă şi mai mult în sac, de unde mormăitul lui se auzi o jumătate de minut, „unde eşti? Unde eşti?”, înainte de a ridica la vedere un obiect destinat mie. „Asta e o oglindă, o oglindă de bronz”, am bâiguit eu, şi tata mă străfulgeră cu privirea: „Şi anume o oglindă specială cu prorocul legendar Calchas care răscoleşte într-un ficat de animal”. Mândru peste măsură mi-l arătă pe prorocul Calchas cu aripile şi barba lui stând în faţa unei mese pline cu viscere de animale. „Nu e asta o gravură superbă?” închină în cinstea lui Sassolino şi duse paharul cu *grappa* la buze.

În timpul ultimelor două săptămâni de săpături s-au împrietenit cu şeful săpăturilor arheologice de la Piţigliano. Ala renunţase repede la orice suspiciune şi le făcea cu mâna când coborau din Opelul Kadett pe care şi-l procurase Sassolino sub formă de împrumut de la un prieten napolitan şi căpetenia unei bande de hoţi de automobile, pe care înşurubase un număr de Frankfurt.

Conducătorul săpăturilor arheologice nu se îndoia de cinstea unui german care practica arheologia ca hobby, folosindu-şi timpul liber în preajma săpătorilor. Tata se prezentă drept lutier din Eschersheim, unul care executa viole da gamba şi viori, iar Sassolino, cu numele schimbat în Maurizio Pancaldo, ar fi fost lucrător auxiliar la întreprinderea tatii, formată din trei angajaţi şi radia de fericire că nu mai trebuia să lucreze pe bandă la Opel. În plus avea dreptul să-şi însoţească şeful în călătoriile pe care le făcea în patria lui – şi astea erau bineînţeles plătite.

Ca să nu trezească suspiciuni, Sassolino nu se arătă deloc interesat de urne, de obiecte din ceramică, de decoraţiunile care împodobeau armele, de brăţări şi

oglinzi, pe care conducătorul săpăturilor, Bianchini, şi oamenii lui le scoteau din mormintele etrusce. Când presupusul lui şef nu avea nevoie de el – acesta primi curând permisiunea lui Bianchini de a participa la săpături – Sassolino se întindea la o distanţă de două sute de metri la umbra unui măslin strâmb, se uita clipind leneş la cer şi aţipea. În plus vorbea un dialect îngrozitor, un amestec de italiană şi germană, îşi silea şeful să-şi pună o pălărie, să bea cât mai mult lichid şi fix la ora unu la prânz să-şi ia medicamentele. Asta fusese ideea lui Sassolino, să-l facă pe tata să treacă drept bolnav de inimă. Un bărbat care trebuia să se menajeze şi se dăruia din pur idealism nu putea fi hoţ.

Misiunea lui Sassolino era aceea de a se împrieteni cu paznicul, care era de serviciu până la miezul nopţii, un pensionar din Piţigliano. Acesta apărea de obicei pe la şase la locul săpăturilor care rămânea pustiu după apusul soarelui când Bianchini şi oamenii lui plecau, şi se aşeza în iarbă lângă Sassolino ca să stea la taclale. Şi să-i dezvăluie de ce îşi mărea el pensia modestă, angajându-se ca paznic.

Fiul lui, care lucra într-un magazin din Torino, sustrăsese în repetate rânduri bani din casă cu scopul de a-şi spori prestigiul cu presupusul lui venit mare. Vecinii lui de la periferia unde locuia începuseră să privească tratamentul prost pe care i-l aplicau acestui ciudat drept un divertisment. Astfel s-a ajuns de la obrăznicii, la batjocură şi până la bănuiala de a fi violat o femeie. Asta aproape că l-a costat viaţa. A petrecut patru săptămâni în spital şi în ciuda condamnării adevăratului violator, bănuiala că ar fi fost un pervers nu a putut s-o şteargă niciodată. Abia când a făcut rost de bani şi a început să plătească consumaţia prietenilor la baruri sau să şteargă cu buretele datoriile vecinilor, prestigiul lui crescu.

Din nenorocire s-a întâmplat să fie prins de şeful vânzătorilor căruia îi datora postul tocmai asupra faptului. Ala s-a arătat compătimitor şi i-a promis că, dacă aduce banii în decurs de trei săptămâni, o să renunţe la denunţ şi n-o să-l înştiinţeze nici pe director. Era vorba de o sumă importantă şi n-avea nicio şansă s-o încropească fără ajutorul tatălui. Şi când amândoi au reuşit să adune suma pe care fiul i-o duse şefului, sumă pe care o realizaseră din diferite împrumuturi venite din sânul familiei, din ultimele economii şi din vânzarea unui ogor, nemernicul ăla a mai cerut şi bani în plus ca să tacă; termenul limită urma să fie sfârşitul lui iulie.

Lui Sassolino nu-i fu greu să facă din bărbatul disperat un complice. Îi arătă pensionarului două pachete barosane de bancnote – cam de trei ori leafa de paznic pe şase luni – întrebându-l dacă nu voia să fie ale lui. Şi-i expuse bărbatului care îşi freca piciorul „fumătorului” – cum i se mai spune piciorului bolnav de arterită – şi-şi aprindea ţigară de la ţigară, planul său în cele mai mici amănunte, un plan care nu avea cum să dea greş.

Şi a avut dreptate. Când Bianchini şi oamenii lui s-au dus la masă, în localitatea Piţigliano, la o distanţă de doi kilometri, tata şi Sassolino se ascunseră într-o casă de piatră între cimitirul etrusc şi comuna învecinată, Poggio Buco, care era nelocuită şi lăsată în paragină. Tata începu să-şi facă fel de fel de gânduri, voia mai bine să amâne aventura, ceea ce Sassolino refuză categoric. Scoase din portbagaj o sticlă de *grappa*, păstrată cu grijă, şi-i ordonă tatii să bea ca să prindă curaj. Şi când s-a întunecat de-a binelea, alergară iar la locul săpăturilor, unde paznicul semnaliză cu o lampă care clipea ca un ochi: puteau să-i dea drumul, el era singur. Ca să muşamalizeze participarea lui, şoferul ambasadei Sassolino l-a scos pe pensionar din

luptă cu un pumn bine ţintit sub bărbie, i-a legat încheieturile de la mâini şi picioare cu funii şi i-a vârât o cârpă împuţită în gură. „Lasă, omule, aşa n-or să te suspecteze, cu falca asta umflată!” îi mormăi în ureche bătrânului care se zbătea pe jos, „gândeşte-te la fecior-tu, şi o să uiţi de durere!”

Din superficialitate, Bianchini îşi păstra descoperirile arheologice într-unul din corturi, care se afla la marginea de nord a terenului unde se săpa. La intrare atârna un lacăt ridicol, pe care-l puteai deschide cu un cleşte oarecare şi, dintr-un foc, tata împachetă tot ce-i venea la mână.

Între timp Sassolino provocă în celelalte corturi un haos cumplit – ca să producă derută şi să se presupună că aici operaseră hoţi de ocazie, care nu cunoşteau rostul pe acolo –, şi când se aflau din nou în Opel şi goneau în direcţia Romei, tata care tremura şi era transpirat tot sugea din sticla de *grappa*. „Sunt un criminal jalnic”, se văicărea, „sunt pasibil de pedeapsă şi or să mă bage la zdup”. „Da5 ce-ai, omule? Şi nu-mi umple maşina de borâtură!” înjurând, Sassolino opri motorul, îl târî pe tata care era alb ca varul afară până la un pârâu neted, unde îl ţinu bine de ceafă şi-i scufundă obrazul în apa rece ca gheaţa.

Cine mai ştie când aflasem eu povestea asta. S-ar putea să fi fost abia când tata locuia în rulotă şi când îl vizitam invoca vremurile de odinioară şi totodată evita, în chip penibil, să aducă vorba de mama.

În această noapte de iulie urma să ne spună că şi-a procurat obiectele de provenienţă etruscă pe un preţ de nimic de la un prieten al lui Sassolino. La a treia *grappa* a schimbat placa. Şi când a vrut s-o liniştească pe mama cu un sărut, ea s-a ferit cu răceală de buzele lui umede şi

lipicioase. Mă îndoiesc că ar fi bănuit ceva în legătură cu furtul din Piţigliano – şi cu celelalte care aveau să urmeze. Şi pun prinsoare că nici nu a cercetat mai departe. Era prea tulburată, prea speriată de condamnarea lui Luca.

Tocmai tata a trebuit să fie primul care i-a observat: şase poliţişti înarmaţi până-n dinţi au sărit dintr-un microbuz blindat la piciorul scării care dădea în stradă. Alţi şase se postară la statuia sfântului, se năpustiră spre una din intrările casei, se aruncară la pământ şi ochiră cu puştile înspre atelierul cizmarului Fabrizio. Cred că era în jur de opt seara. Soarele care scăpăta pe cer la apus scălda pergola, acoperită de iederă a lui Frangipane, acolo pe terasă, într-o lumină scânteietoare, înspre nord-est ameninţa un front atmosferic. Pale de vânt înviorătoare veneau din munţi, unde aerul se descărca scrâşnind. Tata care lăsa jaluzelele în camerele noastre în timpul zilei a ridicat stor după stor agăţând şiretul de cârligul de fier şi s-a aplecat pe fereastră.

A avut un şoc când duba poliţiei a oprit la scara ce ducea spre Via Baccina. Pentru moment a crezut că descinderea aia armată îi era destinată datorită furtului din Piţigliano şi se aştepta să fie arestat. „Zâna mea!” se bâlbâi el. „Zâna mea, te rog! împachetează-mi lucrurile, or să mă închidă”. Alarmaţi ne-am repezit, mama şi cu mine, la fereastră, şi mama care nu avea habar de infracţiunea lui şi nu-l credea pe tata în stare să fi încălcat legea se uita fix în ochii lui.

Între timp radioul amuţise la plăpumar şi nevasta lui Antonio Orizio – sau sora –, care îşi răsese la intrare pulpele şi coapsele, dispăruse fără urmă. O tăcere neliniştitoare se aduna în jurul atelierului cizmarului Fabrizio, din care ţâşneau afară două voci vibrante ce răsunau izbindu-se de ziduri. Fără să-şi facă niciun fel de

grijă cei doi, Luca şi cizmarul Fabrizio, intonau un cor de Verdi.

În camera de zi nu îndrăznea nimeni să vorbească. Cu degetele înnodate şi respirând sacadat, mama se sprijinea de marginea ferestrei, fără să poată face vreo mişcare. Şi tata care înţelesese, în sfârşit, confuzia din capul lui, se trânti cu un oftat de uşurare pe canapea. îşi acoperi ochii cu o mână, ca să-şi rumege mai întâi în tihnă şocul, fie de ruşine sau de grija mamei. Din când în când îşi desfăcea degetele ca s-o privească în linişte. Şi eu, eu îmi mutam întruna privirile de la tata la mama şi iar la cizmărie, cu vitrina ei murdară, şi iar la inscripţia de pe intrarea pivniţei „Calzolaio”, la scăunelul părăsit din faţa scărilor: în aceste minute, în aceste minute nesfârşite, atelierul lui Fabrizio mirosind a piele şi cremă de ghete se dovedi a fi o cursă. Iar eu nu-l puteam ajuta pe Luca. Niciunul din noi nu-l putea ajuta pe Luca. Am simţit că-mi fuge pământul de sub picioare, aproape că am leşinat de frică.

Când a zburat un muc de ţigară, făcând un arc înalt, din atelierul cizmarului Fabrizio în stradă – Luca avea obiceiul să-şi arunce chiştoacele aprinse din casă direct pe trotuar – izbucniră împuşcăturile. Un chiştoc zburător a fost de-ajuns să declanşeze un adevărat infern – şi la proces şase poliţişti aveau să susţină că mucul de ţigară fusese o grenadă care nu explodase. Vitrina cizmarului Fabrizio s-a spart şi gloanţele s-au înfipt masiv în zid şi-n firma de la intrare, au şuierat în jurul maşinii de pingelit şi al presei pentru pingele, i-au făcut ferfeniţă decupajele din ziare ale lui Fabrizio cu Gramsci, Togliatti şi A.S. Roma, au ciuruit steagul roşu atârnat de raftul cu pantofi şi au rămas înţepenite în lemn, au sărit până-n tavan şi varul s-a presărat ca o pudră albă peste Luca şi Fabrizio, care se

ascunseseră în colţul cel mai ascuns al atelierului.

La prima împuşcătură tata a sărit de pe canapea şi ne-a tras împingându-ne să ne culcăm la podea, pe mama şi pe mine. Şi mie mi-a venit în minte Beretta lui Picciotti, pe care o ascunsesem într-un carton de ambalaj laolaltă cu trenuleţul meu electric. Ca s-o scot din cutie şi să i-o duc lui Luca ar fi trebuit să-l dau la o parte pe tata care zăcea respirând din greu peste mama şi mine. Într-un efort comun îl zgâriam şi-l loveam cu pumnii pe tata pentru că ne îngropa sub masivitatea lui şi nu se urnea nici cu un milimetru de acolo.

Se făcu din nou linişte sau mai bine zis nu se mai trăgea. În camera de zi pătrundeau strigăte disparate. Era greu de spus dacă veneau din atelier sau din locuinţele învecinate. „Ridică-te”, se răsti mama, „mă doare!” Tata întrebă: „Şi dacă încep să tragă din nou şi te loveşte un glonţ rătăcit?” Se lăsă cu toată greutatea pe mine, când a trebuit s-o apuce pe mama de încheietura mâinii cu care ea îl strângea de beregată. Eu am urlat şi el s-a rostogolit, în sfârşit, jos de pe mine. îl îneca tuşea şi-şi freca beregata. Mă ţinea tare de umăr. „Rămâi jos, Sebastian. Dacă maică-ta vrea să-şi rişte viaţa, n-are decât. Cu tine e altceva, ai înţeles?” Nu puteam să-i spun tatii de ce voiam eu să ajung cât mai degrabă în camera mea şi de ce trebuia el să-mi dea drumul, şi, din păcate, nu puteam să acţionez împotriva mâinii hotărâte care mă ţinea strâns.

Nu am văzut când trei poliţişti au intrat în atelierul cizmarului Fabrizio, l-au târât de păr pe Luca aşa cum era plin de cioburi şi pudrat cu var, pe uşa de la intrare şi l-au îmbrâncit pe scară; nici când i-au controlat pantalonul pătat de sânge şi cămaşa sfâşiată; nici când duba cu gratii a oprit acolo; când ţeava de puşcă s-a înfipt în pieptul lui şi Luca a fost împins înăuntru.

A durat o veşnicie până când tata s-a ridicat şi a încetat să mă mai ţină imobilizat şi împreună cu mama am privit pe o stradă cufundată în întuneric. Nu se afla nici ţipenie de om pe ea, în afară de cizmarul Fabrizio care se târî din atelierul ciuruit de gloanţe, văicărindu-se în patru labe. Iar sus, pe terasa lui, la adăpostul viţei de vie care acoperea pergola, Frangipane mânuia cuţitul şi furculiţa scoţând clinchete jucăuşe. „Nu sunt răspunzător”, striga, „cine nu-mi ascultă sfatul şi nu vrea să se lase încuiat trebuie să plătească!” Nu pot să spun faţă de cine se justifica, faţă de mama sau faţă de cerul ca smoala, care înghiţise luna şi stelele.

3

Odată cu arestarea lui Luca, Frangipane căzu la grea melancolie. Nu îşi mai lovea tigăile şi capacele când venea acasă de la tragerea în ţeapă a muştelor din Lungotevere şi petrecea ore în şir în camera noastră de zi, probabil ca să-i stea mamei alături. Mama alerga întruna la poliţie, unde o cunoşteau de acuma toţi funcţionarii care o luau prieteneşte peste picior sau chiar o suspectau; trebuia să înghită observaţii obraznice şi tot nu afla unde îl duseseră pe Luca.

Nu se dezlipea de telefon, i se dădea legătura ba cu o secţie, ba cu alta, şi nu se mai descurca nicicum în hăţişul de numere şi de nume pe care le mâzgălea pe chitanţe, bileţele şi ziare. Nu, Frangipane nu ştia nicio soluţie prin care l-ar fi putut ajuta pe Luca, sau dacă avea vreuna nu era în stare s-o dezvăluie. Cu ochii ţintind în gol o fixa pe mama care nu voia nici în ruptul capului să renunţe.

Mai rău stăteau lucrurile cu cizmarul Fabrizio care în noaptea arestării îşi acoperise galantarul cu cartoane şi îşi baricadase atelierul. O săptămână încheiată se ascunsese în locuinţa lui din Largo Corrado Ricci şi când şi-a făcut

din nou apariţia era o umbră cu barbă căruntă şi cearcăne adânci sub ochi. S-a strecurat în atelierul lui de la subsol fără să-i pese de cutiile de vopsele vărsate pe jos sau de maşina de pingelit acoperită toată de moloz; a luat două perechi de pantofi ce trebuiau reparaţi şi i-a aşezat în faţa pivniţei lui. Şi-a zăvorât buzele, parcă şi le-ar fi bătut în cuie. A rămas mut cu desăvârşire şi i-a fost recunoscător mamei când s-a aşezat alături de el şi a tăcut.

În ziua următoare a pus două cartoane în faţa scării cu anunţul că s-a hotărât să-şi închidă atelierul de cizmărie la sfârşitul lunii. Pantofii reparaţi urmau să fie ridicaţi până la 30 iulie. Nu avea niciun rost să-i smulgi lui Fabrizio explicaţia de ce se încăpăţânează să renunţe la o mină de aur sau dacă şi-a pierdut minţile sau dacă o să-şi ia în primire postul de bariton în Berlinul ăla rece. Fără să scoată o vorbă, Fabrizio şi-a dăruit maşina de pingelit unui cizmar din Via Cavour cu care avea legături de rudenie. Celelalte scule, de la presa de pingele automată până la sula de cizmărie, de la aparatul de dat găuri şi până la calapodul de fier, le-a luat Sassolino în consignaţie. Sporovăind întruna se aşează la maşina lui de scris galbenă marca Olivetti, rulă în ea o foaie şi două copii şi scrise un contract, pe care Fabrizio l-a semnat distrat, înainte de a-şi fi înfăşurat steagul ciuruit de gloanţe şi a-şi fi luat rămas-bun cu un dat din cap.

Sassolino s-a înţeles cu preoţii de la Santa Catarina da Siena şi San Giovanni Battisti dei Cavalieri, să i se dea împuternicirea să închirieze pivniţa lui Fabrizio şi i-a vârât tatii în cap să nu cumva să scape această ocazie. „Colecţia ta o să crească, dragul meu, ai neapărată nevoie de spaţiu şi o ascunzătoare mai practică sigur n-o să ţi se mai ivească. Poţi s-o ai sub ochi, fără niciun efort, din propria ta locuinţă, zi şi noapte!”

Tata se înflăcărase de tot.

În noaptea următoare îşi adusese captura lui de obiecte dezgropate la Piţigliano în atelierul care avea să devină în curând al doilea cămin al său. Scăpă astfel de zâna lui fără minte şi de Frangipane, pe care nu putea să-l sufere. Rămânea în pivniţă până pe la două, trei, noaptea, meşterea mici postamente, tăia scânduri pe care le vopsea şi le lăcuia fluierând, îşi curăţa degetele cu terebentină, se aşeza pe scăunelul lui Fabrizio şi făcea inventarul descoperirilor lui. Le numerota, mâzgălea mici descrieri în caietul lui, consemna locul obiectului dezgropat – în cazul în care îi era cunoscut – şi uneori îl treceau sudorile când la sfârşit trebuia să le şi dateze. Stabilirea unor date puteau să-i ia tatii zile în şir până când i se păreau plauzibile. îşi tortura creierul, nu era abordabil, ba odată era chiar să bea terebentină când am strigat la el: „Ai grijă, tati, aia nu-i berea ta!” Complet confuz, s-a uitat atunci la eticheta de pe sticlă şi a pus-o furios pe jos. Alte datări care se dovedeau false puteau să-i strice tatii toată ziua. Se certa singur, zicându-şi vorbe de ocară ca: măgar şi prost ca noaptea, rinocer şi cap sec.

Iar presupunerile lui Sassolino s-au adeverit, de la lună la lună creştea colecţia de vestigii din Vulci, Tarquinia, Cerveteri, Marsiliana d’Albenga şi Blera: o cupă de argint orientală cu o friză de soldaţi înarmaţi; o casetă din tablă de bronz cu un capac cu mâner, imitând o lebădă şi un copil golaş care încolăcea gâtul lebedei; un trepied cu sileni mici care se odihneau pe inelul de pe picioarele lui de bronz; potire, amfore tireniene pictate în negru şi roşu şi brăţări de aur;

şi o tablă de scris din fildeş cu alfabetul grecesc gravat de la dreapta la stânga pe ea. Era vorba de marfă de contrabandă sustrasă din muzee nepăzite cum trebuie,

de vestigii descoperite în săpături haotice sau găsite în pământ printr-o pură întâmplare. Furnizorii erau îngrijitori de monumente, care voiau să câştige o pâine în plus, ţărani care dădeau cu sapa în ţarină peste cercei de aur şi bande cărora nu le scăpa nimic ce nu era bătut în cuie.

Tata a intrat în legătură cu o serie de contrabandişti şi tăinuitori. Cum aveau oferte noi îl sunau la el în pivniţă, unde îşi instalase un telefon anume pentru acest scop.

Da, se încurca tot mai rău în iţele acestor afaceri, se îndatora şi trebuia să recurgă la credite; nu îi spunea mamei nimic despre asta. Era mai greu să apeleze la o bancă, iar Sassolino, care se afla pe punctul de a se ruina complet din cauza concubinei lui, s-a retras în curând din cercul celor care-i acordau credit. împrejurimile Tibrului nu duceau lipsă de indivizi care dădeau bani cu împrumut, fără să vrea să ştie de ce are nevoie de lire noi – şi puneau condiţii cu atât mai severe, cereau dobânzi grase, dublându-le sau triplându-le când scadenţa nu se respecta cu stricteţe.

Tata apelă la un mecanic auto care îşi avea atelierul şi garajul într-un cartier de lângă gară. Despre acest om întunecat se spunea că la nevoie ar fi putut să recurgă la violenţă, să distrugă locuinţe, să dea foc la camioane, ba în anumite ocazii să răpească şi copii ca să-şi recupereze banii plus dobânda. Mormăind, l-a împins pe tata în magherniţa garajului cufundat în beznă, a încuiat intrarea, a tras cu furie un sertar în care sclipea o pereche de cătuşe şi a deschis un sac de plastic legat cu un elastic în faţa burţii tatii. „În nouăzeci de zile”, se uită la ceas, „la ora optsprezece şi patruzeci şi şapte. Dacă întârzii un minut îmi plăteşti o dobândă dublă, ai înţeles?”

Două credite pe care tata le obţinuse de la mecanicul auto şi le-a putut achita cu mult înaintea scadenţei. Abia

cu al treilea credit intră la apă. Era vorba de o sumă mare, pe care o investise în achiziţionarea unei cupe orientale de argint din secolul al VII-lea î.Hr. Nu a reuşit să înjghebeze la timp suma împrumutată. Contul lui era gol, Sassolino falimentar, iar la ideea de a-i cere ajutor unui coleg profesor renunţă imediat. Petrecu o noapte cumplită şi se târî în ziua următoare la şcoală simţind în ochi o usturime groaznică. Doar hazardul i-a venit în ajutor. Când o porni spre gară, în această zi ceţoasa de ianuarie, se jură în gând să nu mai împrumute bani niciodată; simţea nevoia să se sprijine, la fiecare câţiva metri, de un felinar ca să tragă aer în piept şi să-şi şteargă obrazul asudat. Nu-i mai rămânea altă scăpare decât să-i cerşească mecanicului auto o amânare de treizeci de zile. Tata grăbi pasul, o coti la Largo di Villa Peretti şi, fiind mort de oboseală, simţi nevoia să se năpustească în gangul negru al garajului, când se lovi cu capul de o poartă de fier ferecată.

A avut nevoie de minute bune ca să-şi revină în simţiri. De poarta de fier era lipit un bilet cu sigiliu roşu şi două ştampile de poliţie. Textul de pe bilet era mâzgălit de mână şi consta din mai multe paragrafe, care nu-i spuneau tatii nimic. „Datorită încălcării legii…”, citi el, „… în cursul investigaţiilor…”, şi: „Accesul strict interzis”. Ce se petrecuse în noaptea precedentă la Largo di Villa Peretti avea să afle din ziar. La o razie în atelier şi în garajul subteran se găsiseră fel de fel de lăzi cu arme de foc şi dinamită, împreună cu unele referiri la o serie de alte afaceri ilegale. Mituirea unor funcţionari de stat, şantaj, instigare la prostituţie. Tata plecă fluierând, scăpat cât ai bate din palme de datorii şi de griji, în subsolul lui, îşi luă cupa de argint orientală şi o sărută cu foc.

După această întâmplare deveni mai viclean şi începu să aibă legături cu mai mulţi tipi care dădeau bani cu

împrumut. Dacă nu putea să-şi plătească creditul punctual la proprietarul de la Volturno, făcea un altul la sala de biliard din piaţa de carne. Sau se despărţea cu inima grea de un obiect din colecţia lui. Şi, ca să-l înlocuiască repede, săpa cu

Sassolino la „muntele de cioburi”, la o zvârlitură de băţ de portul antic unde fuseseră descărcate vapoarele din Constantinopol, Milet, Alexandria şi Tomis. Din când în când dădeau de sticlărie din Antichitate şi minuscule vase de lut sparte, pe care le lipea în pivniţa lui cu migală şi pricepere.

Mai mult succes au avut amândoi în Terracina. În microbuzul închiriat au luat drumul în piept într-o noapte neagră cum e păcura, cu lună nouă, urcând până la locul ăla părăsit numit „muntele templului”; au încărcat lămpi, sape şi târnăcoape într-o roabă şi s-au pus pe treabă. Până la ziuă îşi însuşiseră o pardoseală din mozaic acoperită cu iarbă şi cu un strat de pământ, gros de trei centimetri. Şi culmea, la toată tărăşenia asta, au fost ajutaţi de doi carabinieri, care îi prinseseră asupra faptului. „Lăsaţi puştile”, a strigat Sassolino, „credeţi că furăm! *Lui e un* prof. *essore tedesco di archeologia*”, a arătat cu degetul înspre tata, „*con unafama mondiale*. *E lui che salva i noştri béni*! *Perché noi siamo stronzi*, *capito*! Uitaţi-vă aici, nu e o ruşine? Un mozaic superb, de care nu se sinchiseşte nici dracu5! Păi sigur că mai întâi trebuie să vină un profesor din Germania şi să-şi facă bătături la degete, ca voi să prindeţi picioare! Ei, ce staţi?” Le făcu semn cu târnăcopul. „Acuşi vine schimbul!”

Tata şi Sassolino părăsiră Terracina la răsăritul soarelui cu microbuzul încărcat. „I-ai zăpăcit de tot”, necheză tata şi se lovi cu palmele peste pulpe, „când i-ai aruncat unuia din ei lopata mea, i-a căzut de frică arma din

mână!” Sassolino sugea cu un rânjet larg din chiştocul lui stins. „Şi pontu ăla”, vru tata să ştie, „pe care i l-ai vândut ăluia gras care tot mai avea o urmă de bănuială, pontu pe care i l-ai vândut drept aprobarea noastră, ce era?” „La naiba, ăla era concedierea mea”, se lăudă Sassolino bătând ritmul cu degetele pe volaa „N-am habar cum de o aveam la mine, era la mine în pantaloni. Şi unde mai pui, cu antetul Ambasadei Germaniei, îţi dai seama cum l-am impresionat pe idiotul ăla”.

Tata a închiriat pe 1 august 1970 atelierul pe care Fabrizio îl părăsise ca un fugar. Şi asta trebuie să fi fost în acele zile când Sassolino a intrat în vârful degetelor în ascunzătoarea noastră speriindu-mă de moarte.

În ascunzătoarea din scânduri nu mai era frig. Nu exista loc mai bun unde să scapi de arşiţă şi de soarele dogoritor. De obicei ne întâlneam la prânz, când doamna Beatrice trăgea un pui de somn – împreună cu sora mea care stătea mai toată ziua la familia Sassolino iar din partea părinţilor mei nu venea oricum nicio ameninţare. Erau prea împrăştiaţi ca să se mai sinchisească de mine. Între zidurile umede stăruia un iz sălbatic de pământ şi de praf străvechi, în preajma scării de la beci puţea bestial a hoit, probabil vreun şobolan mort ascuns sub moloz, bucăţi sparte de faianţă de la closete sau sub o canapea dezmembrată. De un perete se sprijineau anvelope de la camioane, de un altul saltele sfâşiate, pătate de mucegai negru şi cenuşiu. Razele de soare, ce cădeau răsfirate în refugiul nostru, pluteau printre plasele de păianjen care se întindeau de la ţevile de apă la zidul de cărămidă, pluteau peste ramele ruginite ale patului de culoarea aramei şi aruncau pete aurii pe pielea lui Lili.

Ea se întinse leneşă alături de mine. „Ce vrei să te faci, Sebastian, când ai să fii mare?” îmi şopti la ureche.

Mi-am strecurat mâna printre buclele lui Lili ca s-o mângâi pe ceafă. Pielea ei era de-o moliciune care m-a înfiorat. „Vreau să mă însor cu tine”, am spus. „Vrei să mă iei de nevastă”, se răsti la mine şi-mi împinse mâna cât colo. „Să fii soţ nu e o profesie, şi ţi-o spun ca s-o ştii, tu, reprezentantule al iubirii libere, nu o să mă las niciodată în viaţă legată de un om cu acelaşi lanţ, ai înţeles? Vreau să fiu liberă, absolut liberă”. Priveam ţintă peretele, îmi muşcam buzele, nu spuneam nimic. Şi când s-a liniştit din nou şi mâna mea s-a întins iar, insistând înspre ceafa ei, spuse veselă: „Ştii când o să ai voie să te însori cu mine? Când ai să te faci marinar”.

„Când mă fac marinar?” Am privit-o neîncrezător. „Da, în iulie te îmbarci pe vaporul tău la Neapole şi navighezi până-n Ţara de Foc, şi de la Ţara de Foc în Oceanul Indian, iar la Cornul Africii naufragiezi şi te salvezi într-o barcă de salvare care te duce la ţărm”. „Sunt rănit?” „Nu, îţi e doar foame şi sete şi trebuie să-ţi prăjeşti un şarpe, altceva mai bun nu găseşti. Şi trec şaisprezece zile, până întâlneşti în savana dogoritoare un taxi. Taxiul are patru picioare şi dungi negre şi albe”. „O zebră”, presupun eu. „Da, o zebră, pe care ai voie să urci şi care te va transporta în port, la Boosaasa. Şi de la Boosaasa ai să-mi trimiţi o scrisoare într-o sticlă: «Mult iubită Lili, ard de dor, vreau să-ţi ling beregata şi să-ţi sug degeţelele de la picioare şi nu găsesc fir-ar să fie nicio barcă să mă ia de aici. Înainte de sfârşitul lui mai nu voi fi acasă»”. „Şi scrisoarea mea din sticlă, ai s-o găseşti?” am întrebat-o cu respiraţia tăiată. „Cum nu?” spuse Lili. „Doar mi-ai adresat-o mie. Face şapte zile până la Ostia. Şi niciun poştaş nu poate s-o piardă sau s-o fure. Vezi bine”, Lili scoase un suspin, „când am s-o citesc o să mă podidească plânsul”. „O să te podidească plânsul? De ce?”

Lili se ridică brusc de lângă mine. „Tu, Sebastian, ai să te întorci abia în mai acasă şi eu o să fiu unsprezece luni o nenorocită de văduvă. Între timp o să încărunţesc. Şi o să mă usuc de tot, e clar, fără bărbatul care să-mi umezească beregata şi să-mi scuipe în buric. De atâta durere or să-mi răsară negi şi ţepi în barbă şi când ai să fii, în sfârşit, acasă o să te prindă groaza. Vai de mine, o sperietoare cu barbă!” Mă uitam la Lili năucit; ea chicotea şi-şi răsucea în jurul bărbiei trei bucle negre. „Chestia asta cu marinarul a fost ideea ta”, m-am apărat energic, „nu a mea!” „*Non fare lo stupido*!” a spus ţâfnoasă „Când o să fii plecat pe mare ca marinar, iubirea noastră nu se va destrăma. Va deveni uriaşă şi va ajunge la lună. Şi n-o să mă plictisesc niciodată cu tine. Sau să mi se facă scârbă de şosetele tale puturoase, de o unghie încarnată la degetul de la picior şi de mirosul tău iute” – mi-am mirosit pe ascuns subsuoara – „şi n-ai să mă forţezi să-ţi leg şireturile la pantofi sau să-ţi răzuiesc grăsimea din urechi, cum îi cere tata mamei. Ştii ce i-a poruncit mamei nu de mult? A pus-o să bea benzină, da, benzină, cum auzi! A venit acasă cu Mercedesul ambasadei şi a început să tune şi să fulgere că a cumpărat de la o staţie de benzină, în cartierul Pigneto, la un preţ de nimic, o poşircă tăiată cu apă în loc de benzină curată şi din cauza porcăriei ăsteia motorul lui merge în gol. Şi pe la miezul nopţii s-a trezit urlând şi a alergat cu mama în stradă, unde a pus-o să încerce pe limbă ce avea în rezervor”.

„N-am să-ţi poruncesc niciodată să bei benzină”, am spus după o pauză şi Lili mă scărpină pe burtă. „Ştiu asta, tu nu faci aşa ceva, marinarul meu, tu nu. Doar n-ai să fii niciodată mai mult decât patru săptămâni lângă mine. Şi o să ni le petrecem într-un pat cu care putem să ajungem pe rotile din grădină direct în mare. Tu ai să fii puternic şi

împănat de muşchi şi păros, da, o adevărată blană o să ai”, Lili dădu din cap entuziasmată, „o blană de care se vor agăţa căluţii de mare, coralii şi planctonul sclipicios. Şi din călătoriile tale în lumea largă o să-mi aduci animale, care or să-mi alunge lungile zile de văduvă de paie, doi papagali vorbitori, un porc ţepos, care o să mănture cu ţepii lui podeaua şi o lamă campioană la tenis de masă. Şi mie îmi trebuie un crocodil pe care să-l călăresc de-a lungul Tibrului încolo şi încoace”. „Şi ce altceva mai faci cu crocodilul?” „Nimic, se bălăceşte în vana mea”.

În acest moment nu mai eram puştiul timid cu ochelari şi cu urechi clăpăuge pe care Lili nu-l putea lua în serios. Eram în schimbare de voce şi asta mă turba şi mă mai şi lungisem teribil în lunile trecute. Toţi colegii mei erau mai mici decât mine – şi mă plictiseau de moarte –, iar avansul în înălţime pe care îl avusese Lili faţa de mine se pare că scăzuse cu unul sau doi centimetri. În subsuoara mea se încreţea un puf blond şi în jurul sexului meu se cârlionţau de asemenea fire de păr blond. Scăpasem de slăninuţa specifică ţâncilor şi devenisem destul de ciolănos. Aveam un obraz îngust, din care se profila bărbia; o găseam prea ascuţită. Mi-o scărpinam şi mi-o întindeam permanent ca să mi-o aplatizez.

Nu, nu mă mai apăram, când Lili mă ruga s-o mângâi şi-mi conducea degetele în joacă în jurul sânilor şi al buricului până mai jos. Din mişcările alea ezitante, ocolite, aproape adormite, Lili se trezi brusc într-o vâltoare, îşi înfipse unghiile de la mână în cuvertură, îşi împinse ceafa în tăblia patului, zvâcnea şi ţopăia sub degetele mele care îi frecau pielea şi le prinse în captivitatea şoldurilor ei ca să le elibereze din nou cu un strigăt. Fu străbătută de un ultim spasm. „Sebastian, dragă Sebastian!” suspină, şi-mi dădu degetele la o parte. Faţa lui Lili încadrată de bucle

era încinsă, cuprinsă de febră, când se lăsă în voia unui gâfâit plăcut şi se lipi de mine. Era mai moale ca de obicei, mă îmbrăţişă şi mă mângâie cu o recunoştinţă care mă zăpăci.

Şi mă zăpăci şi experienţa lui Lili. Când mi-a destăinuit că fusese îndrăgostită de un unchi pe nume Michele – fratele doamnei Beatrice –, nu mai ştiu. „De unchiul tău?” am întrebat îngrozit şi Lili mi-a replicat obraznic: „Nu cumva e interzis? Şi în afară de asta nu are decât optsprezece ania. Nu era un argument care să mă liniştească, dimpotrivă.

Fixam tavanul din cărămidă pe care se mişcau fire de păianjen în voia curentului ca nişte laţe şi tăceam încrâncenat când Lili continuă: „Închipuieşte-ţi, bunica avea patruzeci şi şase de ani când l-a născut pe Michele. Un fiu – nu avusese niciodată un fiu – şi încă la vârsta asta! în sfârşit bunicul putea să pună o panglică albastră la poarta casei. îl diviniza pe Michele al lui şi mătuşile ca şi mama făceau la fel, nu puteau să-i refuze nimic băiatului. Căpăta tot ce voia şi, dacă se purta urât sau făcea vreo boroboaţă, nu-l certa nimeni, iar de vreo pedeapsă nici nu putea fi vorba. Când eram mică mi-a şparlit păpuşile şi mi le-a îngropat în pământ şi când m-am dus plângând să-i spun mamei, tot lui Michele i-a luat apărarea. Eu eram de vină, eu nu aveam grijă de jucăriile mele. Nu mi-am mai găsit niciodată păpuşile care au putrezit în pământ”, oftă ea.

„Parcă spuneai că ai fost îndrăgostită de unchiul tău?” am lăsat să-mi scape observaţia când a făcut o pauză. „Nu atunci, atunci îl uram pe unchiul meu din toată inima. A torturat un pui de pisică pe care-l ademenise în grădină şi care se ataşase de mine. Ştii, se mângâia de copac când îi aduceam între şapte şi opt o ceaşcă cu lapte,

măruntaie de pasăre sau resturi de peşte, se căţăra pe umărul meu şi-mi smotocea un fir de lână din pulover. Şi ce crezi că face Michele? Ne urmăreşte, vine într-o zi cu multe minute înaintea mea şi se furişează până la copac cu nişte cărniţă pentru pisoi. Când am sosit şi eu, n-am mai putut să-l salvez. Se zbătea urlând pe o scândură cu lăbuţa bătută într-un cui chiar de Michele! Şi nimeni din familia mamei, nici mătuşile mele, nici bunicii mei nu au catadicsit să-l tragă la răspundere. E normal ca un băiat să fie brutal cu animalele, era de părere mama, poate că el o făcuse demonstrativ să mă impresioneze". Lili se scărpină în ureche şi căzu pe gânduri. „N-am uitat niciodată povestea asta şi totuşi a reuşit să-mi sucească capul. La ultimele noastre sejururi în Gubbio, în lunile dinaintea zilei mele de naştere, s-a comportat prietenos şi atent. Goneam cu Lambretta lui în oraş, unde lingeam îngheţată, jucam tenis de masă şi ne tachinam. Când a aflat ce poftă cumplită de zmeură mă apucase, dispăru în pădure şi se întoarse acasă cu un borcan plin cu zmeură. În afară de asta, între timp, devenise şi foarte arătos. Ei bine, şi în acele zile înainte de aniversarea mea, când goneam nebuni pe motocicletă până în Perugia sau ca să facem baie în mare, ne opream de obicei într-o colibă dărăpănată, aflată în câmp, o magazie de unelte părăsită folosită şi ca grajd pentru catâri. Nu mai avea acoperiş, era umedă şi plină de scârnă, în afară de un ungher complet curat în care se afla o canapea paradită, ceea ce, culmea, nu mi-a trezit vreo bănuială. Normal", spuse Lili şi-şi trase genunchii la bărbie, „eram prea îndrăgostită şi prea curioasă ca să nu mă las îmbrăţişată de Michele şi împinsă pe canapea. M-a strâns aşa de tare până mi-a venit ameţeala. Şi promiţându-mi că vrea să-mi arate ceva special îşi dădu jos pantalonii. îşi scoase chestia; s-a simţit jignit", Lili îşi drese glasul, „când l-am

întrebat ce găseşte atât de special la scula lui; de ani de zile preotul nostru de la San Giovanni Battisti dei Cavalieri îşi ridică sutana în confesional ca să mă impresioneze cu ştremeleagul lui. Şi în copilărie îmi imaginam că numai marii prelaţi ajungând până la papă aveau o pulă groasă care pulsa. Michele m-a întrebat, mormăind îmbufnat, dacă preotul mă învăţase şi ce se poate face cu o asemenea sculă şi a uitat de supărare când am negat spunându-i că ar putea să-mi arate el”.

Lili mă măsura pe furiş. „Ţi-am spus doar că eram îndrăgostită de unchiul meu şi îmi băgasem în cap ca o proastă că şi el era nebun după mine. Şi din ce mătuşile mele şuierau mai pline de venin că eram o neisprăvită care nu merita atenţia lui, cu atât mai abitir îmi venea mie s-o întind cu unchiul meu în coliba de piatră din câmp. Oricum, în curând n-a mai vrut să mă atingă. Anumite lucruri sunt interzise între rude, ăsta era pretextul lui! Da, când mă lipeam strâns de Michele şi-mi înnodam picioarele cu ale lui, se desfăcea de mine şi mă certa că vezi, dragă Doamne, aş fi vrut să rămân însărcinată şi să aduc pe lume un monstru! Se purta de la o zi la alta tot mai rău cu mine, era capricios şi crud, îmi poruncea să îngenunchez în faţa canapelei şi să mă joc cu ştremeleagul lui, iar dacă refuzam mă trăgea cu furie de păr şi mă trântea la podea. Nu puteam să mă mai amăgesc că unchiul Michele ar fi fost îndrăgostit de mine şi am fugit din magazia aceea afară, să scap. Fel de fel de camioane au oprit să mă ia, dar eu le alungam cu mâna că nu-mi trebuie, voiam să fiu singură cu durerea mea. Abia noaptea am ajuns din nou în Gubbio. Şi în loc să fie îngrijorată, mama care m-a întâmpinat în hol începu să se vaite că era o ruşine să aibă aşa o fată, că nici nu crede că ar putea exista ceva mai prost alcătuit pe lume decât mine şi să mă vâr imediat în

pat că altfel îşi iese din fire. Da, ziua mea de naştere care era a doua zi mi-am petrecut-o singură în mansarda pe care-o încuiase ca să mă pedepsească. Nu ştiu ce l-a făcut pe unchiul Michele să mă târască în porcăria aia, n-am aflat niciodată. Nu avea niciun rost să mă apăr de cele spuse de el, oricum cu siguranţă că toţi îl credeau mai curând pe el decât pe mine şi, în afară de asta, găseam că era mai bine să trec sub tăcere cele întâmplate. Spre liniştirea mătuşilor mele", chicoti Lili, „mă ocoleşte până în ziua de azi când mergem la Gubbio, mama şi cu mine".

Nu era numai povestea lui Lili cea care mă făcea neîncrezător – erau şi răspunsurile ei în doi peri când o trăgeam de limbă: „Şi prietenele tale ştiu de noi?" Iar ea răspundea, mai amuzată, mai ţâfnoasă: „Şi de ce ar trebui să ştie de noi? Ca să ne bârfească în curtea şcolii? Pe prietenele mele o să le informez, când am să mă îndrăgostesc cu adevărat, când am să mă îndrăgostesc nebuneşte!" Şi când mi-am ascuns faţa în zid, m-a mângâiat pe umăr şi mi-a spus: „Ce-i cu tine? Ce ţi s-a întâmplat? Te-am rănit? Eşti atât de copilăros, Sebastian, prea iei în serios tot ce-ţi spun. Pun prinsoare că n-am să mă îndrăgostesc niciodată cu adevărat, chestia asta e prea penibilă şi idioată". Sughiţam în pernă: „Şi prietena dolofană pe care ai pus-o să-i dea biletul lui Menzing, la poarta şcolii?" Lili sări furioasă de pe pat: „Ce vrei de la mine? Astea-s lucruri care nu te privesc. Nu-ţi datorez nimic, dragul meu", şi m-a lăsat singur în pivniţă.

Am ocolit hogeacul nostru din scânduri şase zile. Oare avea dreptate, eram copilăros şi idiot? Sau mă zăpăcea cu intenţie? Noaptea îmi frecam scula plin de obidă până se făcea albastră şi umflată de ţi se făcea milă de ea şi degetele îmi amorţeau. Ziua mă sprijineam de pervazul ferestrei şi mă uitam la gemene, cum ţopăiau cu

paşi mărunţi până la colţul străzii, rupeau vechiul carton spălat de ploaie şi puneau altul în loc, cel puţin de două ori mai mare şi mai gros: „Dumnezeu nu poate ierta pe nimeni dacă îi murdăreşte şi îi jigneşte pe sfinţii Săi! *Pregătevi*!” Simţeam o apăsare febrilă în inimă; eram pe rând, când gata să izbucnesc în plâns, când să mă închid în neputinţă şi ciudă împotriva lui Lili, care cobora din limuzina ambasadei fără să-şi ridice capul şi să-mi facă semn cu mâna de la poartă. Nu, nu a bătut la uşa noastră ca să se intereseze ce-i cu mine. Nu i-a strecurat surorii mele, care se juca la Sassolino cu pielea de şarpe şi cu peştişorii aurii, niciun bilet secret pentru mine în care să mă fi rugat cu ardoare să ne întâlnim în pivniţă. „Chiar nu trebuia să-mi aduci nimic?” o apostrofam pe sora mea, care ar fi putut rătăci din neglijenţă biletul lui Lili. Din păcate nu ajuta la nimic s-o bruftuluiesc, s-o trag de cozi, să dau cu ea de toţi pereţii. Nu ajungea niciun răspuns la urechile mele în afară de un fel de implorare jalnică ce-mi sfâşia timpanele.

Nu puteam să rezist fără Lili. Şi cu inima bătându-mi în gât m-am furişat la prânz în culcuşul nostru de scânduri, unde am găsit-o citind. M-am aşezat pe marginea patului tuşind şi ea şi-a ridicat ochii din cartea pe care o ţinea pe genunchi, m-a măsurat o jumătate de minut, severă sau mâhnită, nu pot să mă pronunţ, priveam încurcat în pământ. „Hotărâsem să nu mai vin niciodată în ascunzătoarea noastră, dacă nu te arăţi azi, Sebastian” a spus. „Cu atât mai bine dacă te-ai ţicnit”. îşi închise cartea, mă apucă de umeri şi mă trase în culcuş.

4

„Ce ai între picioare, Sebastian?” Lili şedea pe vine la marginea patului şi se apleca în faţă ca să-mi sugă degetele de la picioare. În burta mea simţeam o frământare şi o fojgăială, parcă mă gâdila cineva în palme

şi la tălpi şi gemeam de plăcere între perne. Oh, asta era mult mai grozav decât să mănânci îngheţată sau zmeură, să-ţi dai drumul la vale pe bicicletă sau să te pişi în secret sub duşul fierbinte! Am închis ochii şi m-am încordat să ţin piept aţâţării care-mi ardea măruntaiele. Între timp Lili mă lingea de la degetele picioarelor până la fluierul piciorului, de la fluierul piciorului până la coapsă, se cufundase în despicătura bucilor mele până se făcuse leoarcă de sudoare, se juca înnebunită cu coaiele mele, îşi împinse nasul şi buzele în ştremeleagul meu care se înălţa roşu ca focul tresăltând în jurul obrazului prietenei mele cu o poftă nestăvilită. Mi-am înfipt unghiile în saltea înfiorat la maximum când mi-a înşfăcat, în sfârşit, cârnatul între buzele ei, la care tot sugea şi lingea, îl frământa şi-l trăgea, până a plesnit ceva în mine şi m-am descărcat zvâcnind în Lili.

„Ce ai între picioare, Sebastian?” hohoti Lili, din nou şi-şi şterse buzele şi bărbia cu două degete. Fericit şi încurcat mi-am ridicat capul de pe pernă şi am privit-o nedumerit. „Oh, amărât de cârnăcior smochinit”, spuse ea gâfâind, „şi când o să se umfle, cârnăciorul o să se facă un turn strâmb cu balon albastru. Şi eu”, Lili mă îmboldea provocator, „ce am eu între picioare?” înainte de a fi îngenuncheat în faţa triunghiului cârlionţat al lui Lili ca să-i pot răspunde, am descoperit pe tavanul din cărămizi, luminat de soare, în faţa culcuşului nostru de scânduri o umbră.

Săptămânile trecute, Lili şi cu mine cam uitaserăm să fim prudenţi. Eram prea adânciţi în treburile noastre ca să fi putut fi atenţi la claxonul foarte mărinimos al lui Sassolino, semnul nostru de a ne despărţi urgent. De obicei ne părăseam ascunzătoarea, înainte să se arate pe tavanul pivniţei care descria un arc de cerc, o rază de

soare furişându-se prin pânzele de păianjen. De cele mai multe ori, eu eram cel care era atent. M-am aplecat până la ceasul meu de mână; mi-l puneam pe un carton întins pe jos lângă pat împreună cu ochelarii mei şi cu lănţişorul de argint al lui Lili pe care se clătina un crucifix. O amuza de câte ori îmi strângeam ochii pentru că eram miop ca s-o anunţ că era patru fără douăzeci şi patru de minute sau cu o voce alarmată că se făcuse şase fără şaisprezece minute. Trăgându-mă de urechi chicotea: „Şi câte secunde, dragul meu neamţ?" Abia în ultima vreme mi se diminuase atenţia vecină cu panica. Şi n-am mai stat cu ochii pe ceas şi pe traiectoria soarelui.

Era umbra lui Sassolino, care se năpusti asupra noastră. Dintr-un sac de plastic pe care îl ţinea în braţe scânteia o baterie de maşină: avea de gând să o depoziteze undeva în pivniţă. Alb ca varul la faţă se uita fix la noi. Mâna lui dreaptă se strânse *au ralenti* într-un pumn gros şi împăroşat.

A lăsat sacul de plastic să se prăbuşească pe podea la mai puţin de doi centimetri de cartonul şi de ochelarii mei. S-a învineţit până în creştetul capului şi a strigat bâlbâindu-se pentru că nu-şi putea opri tremurul bărbiei: „Curvo! Curvo! w Abia atunci m-am trezit din încremenirea mea. Am sărit din pat ca să-mi iau vânt – şi m-am aruncat în pumnul lui tare ca piatra. Pumnul mi-a tunat în piept cu o furie ce m-a aruncat la piciorul patului, unde m-am chircit nemaiştiind de mine şi mi-am golit stomacul. Am vărsat o supă galben-maronie pe pat, în care înotau piure de cartofi, resturi de carne aţoasă şi morcovi pe jumătate digeraţi.

Se poate deduce ca arătam jalnic în goliciunea mea tremurătoare. Sau era mirosul ăla acru scârbos care se ridica din borâtura mea şi-l blocă pe şoferul ambasadei,

Sassolino. Nu ştiu dacă trecuse un minut sau doar o jumătate, în care nu putuse să ia nicio hotărâre, îşi dădu şapca de şofer jos de pe cap şi şi-o puse la loc, se scotoci în uniforma albastră ca noaptea până găsi o batistă. Fără îndoială avea o predispoziţie de a saliva abundent, ceea ce îl turba şi mai tare. Nu găsea niciun mijloc de a-şi usca buzele pline de spumă. „Eşti un fascist”, îi şuieră fiică-sa, „un porc de fascist care maltratează copiii!” Sassolino nu putea să înghită una ca asta. „Şi tu?” urlă el, fierbând de furie. „Te omor, *maledettaputtanal*” îşi luă elan pentru a doua lovitură, dar nu nimeri la timp, căci fiica lui se rostogoli fulgerător la perete.

Sassolino îşi pierdu echilibrul. Se lovi de speteaza de fier a patului cu genunchiul lui paradit – tatii îi spusese că era invalid de război, rănit în campania din Africa, când în realitate datora această accidentare pasiunii lui demente pentru fotbal, la care între timp fusese nevoit să renunţe forţat scoase un strigăt de durere şi plonjă pe pernă. „Şah mat!” comentă Lili tăios, sprijinindu-se goală şi îngheţată de zid. Am arătat înspre Sassolino, care nu dădea semne că s-ar putea mişca şi am bâiguit: „Nu cumva… vreau să spun, e mort?” Ea mă privi înciudată. „Din păcate, nu! Iar tu ai face bine să te îmbraci şi s-o ştergi. Cu bătrânul meu o scot eu la capăt, ceea ce e mai greu în prezenţa ta, înţelegi? Hai, îmbracă-te şi întinde-o!” ţipă la mine, văzând că ezit. Cu multă precauţie am înconjurat picioarele lui Sassolino şi fundul lui mare, mi-am înşfăcat ochelarii şi ceasul de mână şi celelalte boarfe împrăştiate şi m-am salvat în gangul întunecos al pivniţei.

„Deşteptarea”, îi ordonă ea când eram în afara pericolului, şi trase de şapca de şofer a tatii Paolo, care rămăsese prinsă între pernă şi obrazul lui îngropat în adâncitură. îşi reveni, mai întâi nu-şi ridică decât capul şi

îşi pironi fiica, înfăşurată în pătura scămoşată. „Te omor”, o ameninţă cu vocea sugrumată, „îţi rup toate coastele, până te fac piftie, o să te bat măr!” „N-ai decât”, îi replică Lili, dar o s-o laşi baltă, şi ştii de ce?”

Mi se oprise respiraţia în faţa obrăzniciei lui Lili. Stătea complet detaşată lipită de zid şi-şi bătea joc când tata Paolo făcu o primă încercare zadarnică să se ridice în picioare, „Ştoarfo, gaură neruşinată ce eşti”, se clătină Sassolino şi căzu din nou pe pat. A doua lui încercare mai reuşită. Aproape târându-se se ridică de pe saltea, fără să-şi ia şapca de şofer, şi căzu în genunchi, gri la faţă cum e cenuşa. „N-ai să mă atingi! Şi n-ai să spui nimic! Vai de tine dacă îmi faci vreo vânătaie sau îl pârăşti pe Sebastian părinţilor lui, ai înţeles? O să-ţi cam piară piuitul, cât ai zice peşte!”

Sassolino se târî opintindu-se până la unul din drugii patului, de care voia să se ţină ca să se poată ridica. „Rămâi unde eşti”, îi strigă fiică-sa în faţă, „altfel îi spun mamei toată tărăşenia ta”. El rămase uluit. „Tărăşenia mea, ce vrei să spui?” „Ştii prea bine ce vreau să spun. O să afle de paraşuta ta pe care o fuţi duminica, în pădurea de pini de la Ostia. Căreia îi înfunzi târtiţa de raţă, din care dă tot timpul, cu bani grei, bani pe care refuzi să-i dai mamei. Astea-s noutăţile care or s-o bucure!”

Abia mai respirând, m-am grăbit să-mi intru în haine şi nu prea reuşeam – degetele îmi tremurau atât de tare că nu-mi puteam încheia nasturii cămăşii, mă încurcasem într-o luptă aprigă cu crăcii pantalonilor şi de emoţie nu mai ştiam care-i sandaua stângă şi care-i cea dreaptă. În sfârşit, puteam să trag aer în piept, eram gata să evadez, dacă se îngroşa gluma; trăgeam cu urechea înspre culcuşul nostru şi zăream prin crăpătura dintre două scânduri silueta neclară a lui Sassolino. În întunericul care

înghiţea pas cu pas ţevi de scurgere şi damigene prăfuite, anvelope de maşini şi biciclete, teancuri de ziare mucegăite, fel de fel de boccele cu rochii şi jucării, fiica lui nu se mai distingea. Era doar o umbră gri tot mai estompată.

Cu atât mai tare şi mai hotărâtă suna însă vocea lui Lili. „Dacă îi spun mamei eşti terminat. Şi dacă o să te atingi de mine, o să afle, ţi-o promit”. Sassolino strigă: „Ce vrei să spui, târâtură? Astea nu-s decât nişte baliverne imbecile!” „Blondina ta vopsită e târâtură, nu eu”, i-o reteză Lili, „iar în ce priveşte baliverna ta: o cheamă Silvia, are douăzeci şi unu de ani, e din Salerno, topeşte pietrele cu şoaptele ei şi lucrează provizoriu la ambasadă ca telefonistă. E convinsă că desfăcutul picioarelor în Mercedesul tău o să facă din ea o componentă importantă a ambasadei”. Lili nu mai contenea cu batjocura, „normal, când eşti o telefonistă care vorbeşte în şoaptă nu ai voie să faci mofturi când îţi alegi mijloacele”. „Silvia… Silvia, nu cunosc”, răspunse tata Paolo prea ezitant şi stingherit ca să fie credibil. „O umpli de cadouri, pantofi, rochii mini, blănuri de vulpe şi de biber, coliere, inele şi vrei să mă prosteşti că nu o cunoşti?” „Nu a văzut niciodată o blană de la mine”, ripostă el ieşindu-şi din fire şi se prăbuşi pe marginea patului când înţelese că se trădase. Din pledoaria lui Sassolino, de care profitase fiica lui ca să iasă din pătură şi să-şi adune în întuneric slipul şi sutienul, rochia şi pantofii de pe jos, cu ajutorul unei lanterne, nu am reţinut mai nimic. Când un bărbat de vârsta lui vrea să aibă succes, îi trebuie foc şi pasiune, şi mai ales ceea ce se cheamă curajul să rişte. „Trebuie să se hotărască să fie un animal de pradă şi să nu se teamă de nici

O primejdie, în caz contrar nu e decât o stafie şi se poate lăsa îngropat de viu”. Se poate presupune că am

părăsit pivniţa înainte ca el să-şi fi terminat debitul verbal. Şi asta avea să rămână ultima mea vizită în ascunzătoare, deşi Sassolino renunţase să facă piftie din curva de fiică-sa.

Sassolino nu le-a dezvăluit nimic părinţilor mei. Cu atât mai vigilent a fost cu ochii pe noi; venea acasă la cele mai neobişnuite ore şi se înfiinţa în ascunzătoarea din scânduri, înjurând din plin, când nu-şi găsea fiica acasă. „S-o supraveghezi, trebuie s-o supraveghezi”, o certa pe doamna Beatrice, care nu putea să-i răspundă pe unde umbla Lili, „are gărgăuni în cap, cum de nu ţi-ai dat seama?” Doamna Beatrice îi replică uluită: „Gărgăuni în cap? Dar împlineşte şaisprezece ani, ia te rog. La una care face şaişpe e normal”. „Tu eşti oarbă!” ţipă şoferul ambasadei, Sassolino, şi ieşi pe uşă, roşu de furie. Când ne întâlneam, fie în casa scării, fie în atelierul lui Fabrizio, unde îl ajuta pe tata să scoată gunoiul sau să monteze rafturile, îmi arunca priviri întunecate, priviri de gheaţă care îmi dădeau fiori pe şira spinării.

Mă făceam mic din cauza fricii mele. Nu aveam curaj să caut piaţa aceea singuratică din Gianicolo pe care o însemnase ea cu o cruciuliţă pe planul oraşului – ora şi linia de autobuz erau notate pe margine. După-amiaza, când îşi întindea în iarba care ajungea până la genunchi pătura mâncată de molii, se culca pe ea, rupea fire de iarbă şi le mesteca.

I se făcea foame şi mânca două franzele, iar se întindea, fredona ceva şi dormea, eu şedeam la mine în cameră încremenit de disperare şi căinţă.

A trecut o săptămână îngrozitoare, în care Lili mă evita şi la o întâlnire întâmplătoare chiar în poarta casei mi-a zis-o de la obraz, plină de dispreţ: „Eşti îngrozitor de laş, Sebastian”. Oricum nu voia să renunţe. Şi Lili era plină

de idei. La jumătatea lui august se ivi ocazia de a găsi un adăpost sigur ferit de intemperii. Era vorba de camera prietenei dolofane care pleca la mare cu familia şi îi permitea lui Lili s-o folosească. „Avem trei zile”, îmi atrăsese atenţia, „marţi mama vrea să plece la Gubbio şi el mi-a interzis să rămân acasă”. El era şoferul ambasadei, Sassolino, pe care îl aveam în faţa ochilor, uriaş, negru şi ameninţător, de când îi descoperisem umbra pe tavanul din cărămidă în pivniţă. „Ai să vii, Sebastian, nu-i aşa?” voia să afle de la mine şi când văzu că mă balansam de pe un picior pe celălalt, mă avertiză: „Vai de tine dacă mă laşi iar baltă!”

Când s-a întors în septembrie acasă de la Gubbio, nu m-a mai observat. Mă trata de parcă aş fi fost de aer sau unul dintre acei colegi de şcoală plini de coşuri pe care nu trebuie să-i iei în serios, deşi, din păcate, eşti obligat să ţii cont de ei. Exact ca la început, când mă lăsa să mă zbat ca peştele pe uscat, Lili bântuia din nou în curtea şcolii, în timpul recreaţiei, pe la poarta de fier de care se rezema acum singur Konrad Menzing – să ai o bandă era un puştism, hotărâse aşadar să devină un lup singuratic –, se adâncea în benzi desenate şi fuma.

Eu mă comportam cu atât mai rigid, o încondeiam pe unde puteam, o făceam adunătură şi poamă rea, o ştoarfă neobrăzată şi răspândeam observaţii care îmi dovedeau experienţa. În clasă mă grozăveam, pomeneam cu năduf de întâmplări care-i impresionau pe colegii de-o vârstă cu mine şi care înghiţeau tot pe nerăsuflate şi abia când mă îndreptam spre staţia de autobuz mă lua ameţeala de supărare şi ruşine.

Acasă o evitam pe mama când lua cutia de chibrituri să aprindă aragazul şi să-mi încălzească mâncarea pe care o refuzasem cu o zi în urmă. Mă trânteam pe pat. „Nu

mănânc”, strigam din camera mea încuiată, când mama bătea insistent şi-mi înăbuşeam sughiţurile în pernă.

Un septembrie cald şi senin trecu cu nori roşietici după apusul soarelui prin întunericul care se lăsa ca un stol de lilieci deasupra pergolei lui Frangipane, acoperită de struguri scânteietori, pe terasă în scăpătatul zilei. Şi eu mă ascundeam în întunericul meu.

Într-o noapte m-am furişat plângând până la ambalajul de carton, în care ascunsesem Beretta lui Giulio Picciotti. Am întors pistolul pe toate părţile şi mi l-am apăsat de ureche. Nu, nu-mi venea să mă împuşc în ureche. La o asemenea pocnitură mi-ar fi plesnit timpanul şi îmi părea rău de timpan. îmi ţineam pistolul cu schimbul, ba la frunte, ba mi-l împingeam sub bărbie, unde mă gâdila sau era prea rece, şi când mi l-am lipit de beregată m-a speriat tata, care-şi părăsise pivniţa şi tocmai intra tândălindu-se pe poartă. Cu tata pe cap – tocmai se aşezase să scrie sonete la biroul lui – nu aveam destulă linişte să mă sinucid. M-am vârât iute în pat şi am adormit pe pistolul din ultimul război mondial ascuns sub pernă.

O întâmplare a fost, o întâmplare idioată, care i-a dat şoferului ambasadei, Sassolino, o lovitură din care nu şi-a mai putut reveni. Zilele astea fusese foarte prins din cauza unei vizite de stat şi doamna Beatrice, care trebuia să achite telefonul, apa şi gazul şi nu avea bani cash în casă s-a dus fuga, hotărâtă, la bancă. Şi-a fluturat legitimaţia, a cerut banii şi i-a spus funcţionarului de la ghişeu numerele de cont pe care Sassolino le trâmbiţase ca să se dea mare în camera noastră. Şi după cum s-a văzut, nu confundasem şi nu uitasem nicio cifră când i le-am spus doamnei Beatrice.

Exista într-adevăr un cont cu numărul acela şi posesorul lui era fără îndoială Sassolino, spuse

funcţionarul de la ghişeu, scotoci în hârtiile lui, cercetă cu atenţie actele doamnei Beatrice şi-şi ţinu faţa în bătaia curentului făcut de ventilatorul aşezat pe placa de marmură roşu-închis. „Da, şi?”, doamna Beatrice voia explicaţii. „Din păcate dumneavoastră nu aveţi drept de semnătură. Fără împuternicirea celor două persoane care au drept de semnătură nu am voie să vă dau niciun ban. Iar chestia asta cu împuternicirea e un procedeu foarte complicat”. Îi explică îndelung şi detaliat doamnei Beatrice „procedeul complicat”, până ce reuşi s-o zăpăcească de tot. Femeia îşi vârî legitimaţia în geantă şi plecă abătută. Şi deodată simţi un val de fierbinţeală şi avu revelaţia. Se întoarse cu sufletul la gură, îl dădu la o parte, fără să-i pese, pe clientul pe care tocmai îl servea funcţionarul de la ghişeu. „Şi cine, spuneaţi, cine ar avea drept de semnătură?” Nu se sinchisea de bărbatul scandalizat care flutura un teanc de bancnote, când funcţionarul i-a spus: „Sassolino şi verişoara lui, Silvia…”, îşi mai cercetă o dată hârtiile ca să fie sigur, „da, Silvia Cusano”. Beatrice tună: „Sassolino nu are nicio verişoară pe care s-o cheme Silvia Cusano”. „Poate e vorba de o rudă mai îndepărtată pe care n-o cunoaşteţi”, îi sugeră funcţionarul încurcat. „Aşa ceva nu există!” răbufni Beatrice şi-i aplică clientului, care vocifera că aici era o bancă şi nu un oficiu pentru aflarea rudelor dispărute, o călcătură zdravănă de picior. Bărbatului îi căzu teancul de bancnote pe jos şi se lăsă în patru labe ca să-şi culeagă banii risipiţi. Era o treabă agasantă. Mânate de ventilatoarele din hală bancnotele zburau în toate părţile. „Ce să fac, învăţaţi-mă ce să fac, dacă doi clienţi se adresează în faţa mea unul altuia cu apelativele «unchiule» şi «verişoară»”, se apăra funcţionarul, ţipând din cauza vacarmului produs în sala ghişeelor de bancnotele ce se roteau, fâlfâiau, pluteau, „în

ce priveşte îndatoririle noastre bancare nu sunt obligat să controlez dacă cei doi sunt rude”. Cu o bancnotă în decolteu, pe care nu o observase, doamna Beatrice a venit acasă total întoarsă pe dos.

În săptămânile următoare în familia Sassolino aveau loc certuri cumplite, asemănătoare cu cele pe care le auzeam venind din locuinţa de la parter. Oricum, Sassolino, şoferul ambasadei, era cel care se punea la adăpost în miez de noapte sau la ore din zi de doamna Beatrice şi fugea, cuprins de panică în stradă, când consoarta zvârlea după el cu ouă şi cuţite de bucătărie sau voia să-i arunce în faţă cafea fierbinte şi apă clocotită. Fuga lui era un spectacol pe care duşmanul lui de moarte, Antonio Orizio, nu putea să-l scape. Da, prefera să se posteze la fereastra camerei de zi ca să-l batjocorească pe şoferul fugar, în loc să-şi altoiască sora sau nevasta.

Doamna Beatrice nu ne făcuse niciodată impresia unui om certăreţ. Putea să devină crudă sau vicleană, să-şi ia de pe suflet cu vorba urâtul şi ura până dispăreau cu totul, asta da. Niciodată furia şi amărăciunea ei nu durau. Dar cu adevărat răbdătoare era mai cu seamă cu soţul ei, Sassolino, îi ierta toate toanele, nu se plângea că îi socotea şi ultimul gologan, şi dimineaţa la şase jumătate, era deja la datorie. îi pregătea cămaşa, cravata, îl ajuta pe Sassolino, care era prea comod, să se aplece ca să-şi pună şosetele şi să se îmbrace, şi-l bărbierea pe şoferul ambasadei când îşi bea cafeaua, sugea din ţigară şi se adâncea în lectura ziarului.

Trădarea lui Sassolino a transformat-o pe doamna Beatrice într-o furie. O trădase pentru un amor oarecare. Asta era rău. Dar mult mai greu cântărea faptul că o înjosise în calitatea ei de deţinătoare de cont în faţa amantei. Nimic nu mai era la locul lui pe lumea asta pe

care o ştia ea sau credea c-o ştie, şi doamna Beatrice îşi pierdu cumpătul de tot. Se ferea de vârtejul de care fusese cuprinsă prin ură şi turbare. „Trăiesc în întuneric”, i se plângea mamei, „nu ştiu de ce mi-e greaţă de tot ce ating”. Nu mânca nimic şi slăbi rău, avea ceva de fantomă în halatul pătat, pe care şi-l punea pe ea din obişnuinţă când se scula din pat. Nu. Nu mai era în stare să lucreze, şedea abătută şi fără vlagă ore în şir lângă aragaz fără să se mişte.

Şoferul ambasadei, Sassolino, arăta întocmai ca ea; pierduse şi el o grămadă de kilograme. Purta cămăşi şifonate, era bărbierit ca dracu’ şi şireturile de la pantofi îi atârnau desfăcute în toate părţile. Cravatele îi stăteau strâmbe sau aveau nodul legat grosolan, ori îşi punea din neatenţie la gât o cravată tăiată de doamna Beatrice ca să se răzbune. Aşa ajungea la serviciu dormind pe el şi cu mintea plecată cu sorcova – doar trebuia să iasă pe uşă fără o ceaşcă de cafea.

Era vorba, în chip stupid, de una din cele trei cravate în culorile steagului german negru-roşu-auriu, care îi ajungeau şoferului ambasadei până la stern şi te făceau să te gândeşti la o coadă retezată. La ambasadă atrăsese atenţia cu cravata lui germană ciopârţită. Trebuise să meargă la şeful protocolului, pe care îl asigură sus şi tare că nu urmărise nicio intenţie politică şi cu atât mai puţin nu voia să dăuneze reputaţiei statului german. Cu siguranţă nu era un *happening*, nici nu ştia ce e un *happening*. Cu un avertisment sever – şi cu o cravată nouă, pe care un paznic prieten i-o legase în curte – a obţinut, în sfârşit, permisiunea să se strecoare afară pe uşa ambasadei.

„Mi-am irosit viaţa, mi-am irosit-o pentru un nimeni”, sughiţa doamna Beatrice şi înfigea furculiţa fără chef în

pastele pe care le pregătise mama ca s-o facă să mănânce. „Şi când mă gândesc la zestrea mea! Nu aveam cine ştie ce, eram şase surori şi tata nu se putea numi bogat, şi totuşi am adus în căsnicia noastră două teancuri de aşternuturi brodate. Şi cele pe care le pusesem la păstrare – nu mai aveam nevoie de ele când a început să ne meargă mai bine –, a avut el grijă să scoată bani buni pe ele fără să-mi ceară voie. Şi cine ştie dacă nu a cheltuit banii cu ştoarfa ca să…” nu-şi duse vorba la capăt. Din ochii lui Beatrice curgeau lacrimi grele peste pastele sleite în farfurie.

Într-o altă zi ne făcu agitată semn cu mâna de pe scară, arătând înspre radioul care scotea un zgomot puternic. Era aşezat pe frigider. „Familia noastră e în pericol”, striga o voce tunătoare, „familia noastră, leagănul sacralităţii, pavăza sănătăţii şi vatra celor mai înalte idei şi a celor mai adânci simţăminte! Eu vă spun, dacă se ajunge la dreptul de a divorţa, se frânge digul şi, în curând, în patria noastră vor fi permise căsătorii între homosexuali. În ţara noastră! în Italia! Imaginaţi-vă că soţia voastră fuge de acasă ca să se înhăiteze cu un adolescent. Avem dreptul să îngăduim una ca asta? Niciodată!” se auzeau strigăte pe mai multe voci din cutia neagră. Ieşită din minţi, doamna Beatrice apucă radioul.

Îi rupse antena, vru s-o arunce într-un colţ, ceea ce mama o opri să facă. „Te rog, linişteşte-te, draga mea!” „Eu, să mă liniştesc?” în halatul ăla nenorocit, cu părul vâlvoi, bătea din picior în faţa mamei, care reuşise să ia cu asalt radioul şi se juca fără nicio noimă cu ciotul antenei. „Auzi, eu nu am voie să mă despart de un derbedeu, şi să mai fiu şi călcată în picioare, dresată să fiu atentă la alte femei, şi mai ales cu ochii în patru pe puştoaice, şi îmi spui să mă liniştesc?”

Când au început amândouă să planifice şi să pregătească, în cele mai mici amănunte, despărţirea doamnei Beatrice de soţul ei Paolo, nu pot să spun. Foarte curând au găsit o locuinţă la etajul unsprezece într-o construcţie nouă în Garbarella, trei camere spaţioase cu o terasă amplasată la răsărit. Mai greu a fost ca doamna Beatrice să poată fi ajutată să-şi găsească un loc de muncă. Nu mai era tânără, nu avea studii şi nici relaţii. Cunoscuţii doamnei Beatrice care se bucurau de oarece influenţă erau, fără excepţie, prietenii şoferului ambasadei, Sassolino, şi, din păcate, nu-i puteai înhăma la propria trăsură. Mama se sfătui cu Frangipane, care nu-şi ascunsese niciodată dispreţul profund pe care i-l nutrea misitului nostru. „Nu are în cap nimic altceva decât bani individul ăsta. E un fluieră-vânt! Nu se lipesc de el normele morale şi buna-cuviinţă. Aiurea, i se rupe de ele, le găseşte constrângătoare. Un păduchios de parvenit, care şi-a uitat rădăcinile, fără cultură şi educaţie. Ce credeţi că mi-a spus deunăzi când a vrut să-mi vâre pe gât două bronzuri votive reprezentând doi tauri şi un ţăran? Turuie cât e ziua de lungă despre originea noastră, despre Roma mistică, despre Romulus şi Remus şi pronunţă tot timpul: Remulus. Se spune Remus, îl corectez, şi el se înfurie, devine o fiară sălbatică, începe să urle, că ăla ar fi Remulus şi că eu mă înşel. Şi în ziua următoare, de dimineaţă, mă urmăreşte cu Mercedesul lui, de fapt al ambasadei, până în faţa Aşezământului Orfanilor de Război, şi de ce? Ca să mă înveţe că fratele lui Romulus se numeşte Remus, aşa că el are dreptate, nu eu! Iar în ce priveşte chestia cu bronzul votiv, îşi menţine oferta. Ah, ăsta e…”, Frangipane îşi înghiţi înjurătura, „e un om de serie, da, oameni de genul lui Sassolino se confecţionează azi în proporţie de masă. Nu e din lemn – cine e din lemn are o origine, o istorie, un

caracter. Nu e din lut, legat de pământ, lut cinstit, căruia, ce-i drept, îi lipseşte conştiinţa, dar oricum ştie ce-s umilinţa şi respectul. Şi din ce-i făcut el? Din plastic, un produs industrial!”

Ideea de a-i pricinui lui Sassolino un rău oarecare îl incita pe Frangipane. E drept că nu se putea abţine să tune şi să fulgere împotriva sistemului de relaţii şi a nepotismului şi să-şi verse acuzaţiile într-un discurs tocmai gata pentru tipar, şi abia observaţia mamei, cum că Sassolino nu ar fi avut nicio rudă căruia să fi fost nevoit să-i mulţumească pentru postul lui, a frânat elanul vecinului nobil. A recunoscut scrâşnind că ar fi slab, o, da, total alterat de o ţară cu obiceiuri crude şi devastatoare. Şi nu i-au trebuit mai mult de două zile ca s-o ajute pe doamna Beatrice să găsească un post. De la 1 noiembrie a fost angajată într-o curăţătorie pe care o conducea una dintre colaboratoarele lui Frangipane în Aşezământul Orfanilor de Război.

Da, Frangipane îi puse la dispoziţie bani peşin cu care a putut să se instaleze în noua locuinţă din Piazza Pantera. Iar ceea ce luase doamna Beatrice cu ea din gospodărie şi din şifonier încăpea în două valize şi jumătate care au putut fi duse din casă fără riscuri. Boarfele lui Lili şi obiectele şcolare, discurile, pick-up-urile, casetofonul, păpuşile răvăşite şi cutiile cu cărţi plecară într-o singură dimineaţă, la sfârşitul lui octombrie, în Millecento-ul ăla parcat în faţa intrării şi în douăzeci de minute era deja gata de start, împachetat economicos şi bine îndesat.

Sassolino nu bănuise nimic până la sfârşit. Da, în subsol, unde cobora zilnic ca să nu se sufoce de aerul otrăvit din locuinţa lui, afirma că nevastă-sa se liniştise

complet şi, în curând, va fi iar normală. Între timp, o verişoară – una adevărată – care-i şi gătea, îi făcea nodul la cravată, păstrată din motive de siguranţă şi de frica unui contraatac din partea doamnei Beatrice, cu aprobarea tatii, în atelierul acestuia. „Pusă la gât, strânsă, gata de drum!” îşi procurase cămăşi sintetice care nu se şifonau şi, în curând, trecu la cămăşi de hârtie care nu trebuiau nici spălate, nici uscate; era impresionat de propria-i abilitate.

Dar ceva nu era în regulă în locuinţa lui, când a venit acasă pe 1 noiembrie şi a ieşit din văgăuna lui şoferească. S-a uitat în jur. Noptiera lui Beatrice era goală, lipseau milieul brodat şi deşteptătorul, nici urmă de etuiul pentru ochelari. În compartimentul pentru haine care-i aparţinea ei nu dădeai peste niciun petic de stofă. Se duse în debaraua minusculă din coridor care adăpostea cârpe de praf şi pantofi. Acolo unde se aflaseră altă dată pantofii, cizmele şi sandalele doamnei Beatrice se învârtea un şoricel în cerc. „Îţi închipui că n-o să mă descurc fără tine?” mormăi şoferul ambasadei, Sassolino. „Îţi închipui că plâng după tine, după gâtul tău încreţit de curcan, după coapsele tale de lapte brânzit, după gaura ta puţind a hoit?” urlă de la fereastra locuinţei lui.

În picioarele goale sări Sassolino direct în stradă şi alergă în pantalonii lui de lucru pe care trebuia să şi-i strângă în dreptul buricului, de la un capăt la altul, de parcă ar fi vrut s-o scoată pe doamna Beatrice dintr-o ascunzătoare şi s-o facă piftie. Antonio Orizio stătea holbându-se la fereastră. „Dă drumul pantalonilor, lasă-i să-ţi cadă de pe tine! Arată-ţi nenorocitul ăla de cur părăsit!” Frangipane se aplecă fără o vorbă peste marginea terasei şi, când începu să burniţeze, îşi deschise fără grabă umbrela. Bâjbâind, cu ultimele puteri, Sassolino se târî la Mercedesul ambasadei, în faţa intrării se căţără

pe caroseria motorului, îşi trase genunchii până sub bărbie şi adormi în ploaia caldă de noiembrie.

În ziua următoare era într-o dispoziţie de zile mari. Da, plin de speranţă se întoarse de la lucru, coborî la subsol, fluturând o sticlă de şampanie pe care o destupă cu un pocnet spre supărarea tatii, îngrijorat din cauza vitrinelor şi a vestigiilor lui, iar dopul ricoşat din tavan îl prinse cu mâna. „Ai vreun necaz? Nuw, îl tachină el. „Ia o gură de dragul meu, te rog”.

„Nu uita de băiatul tău”, îi atrase atenţia tatii, care luă o înghiţitură timidă direct din sticlă. „Ce să mai zici. Ieri părăsit de o capră behăitoare cu barbă şi carne pieloasă şi chiar de a doua zi îmi pică în casă o vacă focoasă pe care pot s-o călăresc din faţă şi din spate. Două ţâţe, ce să-ţi spun, şi un fund”, desenă curbe în întunericul atelierului, îmi ceru să-i întind sticla de şampanie şi închină în cinstea tatii: „Îţi faci griji pentru fiul tău, vreau să spun, dacă... anumite lucruri...? Ludovico, omule! Nu i s-a întâmplat nimic rău, te asigur. Are mai multă experienţă decât noi amândoi!”

Se înşelase îngrozitor. Prietena lui nu s-a mutat niciodată la etajul întâi. Chiar zilele astea fusese concediată din postul ei de telefonistă la ambasadă şi ceva în loc nu se ivise. Influenţa lui Sassolino era prea neînsemnată şi fusese şi mai diminuată de ieşirea lui scandaloasă cu câteva luni în urmă. Tot ce promisese în ungherele ascunse din pădurea de pini din Ostia, cu mare tam-tam, nu fusese în stare să ducă la îndeplinire. Iar prietena lui nu dădea doi bani pe perspectiva de a se lăsa călărită pe toate părţile într-un pat conjugal care scârţâie, nemaivorbind de spălatul closetului, gătit şi legatul şireturilor de la pantofi. „Ştii ce mi-a spus”, îi mormăi Sassolino ceva lui tata, „că nu-i mai vine să se culce cu

niciun alt bărbat în afară de mine, şi eu, dobitoc ce sunt, am crezut-o”.

Adevărata lui prăbuşire s-a produs, de fapt, în ianuarie, când a hotărât să-i ridice falsei lui verişoare dreptul de a scoate bani din contul lui şi a fost nevoit să afle de la funcţionarul de serviciu că era blanc; în conturile lui nu mai exista nici sfanţ. La sfârşitul lui decembrie fosta lui amantă se dusese la bancă cu o geantă de voiaj şi scosese toţi banii până la ultima bancnotă. Ea nu mai locuia în camera mătuşii văduve din San Giovanni. Aia era surdă şi cu mintea dusă – sau se prefăcea că e surdă şi cu mintea dusă – şi susţinea a nu avea habar pe unde se aţine nepoata dispărută. Nu era nimic de făcut, îşi pierduse banii munciţi din greu cu o curvă şi viaţa şi-o făcuse praf, de la un capăt la altul.

În această scânteietoare zi de ianuarie, Sassolino plângea la volanul maşinii ambasadei şiroaie de muci şi apă. În faţa ochilor lui înceţoşaţi semafoarele, pietonii, motocicliştii, zidurile şi dungile zebrelor se topeau în puncte pulsatile şi pete prinse într-un vârtej. Pierzând orice control apăsă pe pedală şi ţâşni ca din puşcă, cu 200 la oră, înspre centru. La Largo Susanna, fu cât pe-aci să calce un preot care ateriză în fund, într-un tomberon.

În mod normal, Sassolino se bucura de drepturi speciale. Maşina unui ambasador nu era oprită niciodată, fie că nu ţinea cont de lumina roşie a semaforului, fie că nu se sinchisea de semnele de circulaţie sau de limitele de viteză impuse. Niciun poliţist nu avea chef să se lase tras la răspundere de un diplomat care fusese convocat urgent la Ministerul de Externe. Aşa ceva ar fi putut avea urmări neplăcute pe care mai bine le evitai.

Din păcate însă, nu puteai, pur şi simplu, să închizi ochii în faţa acestui nebun de la volan! în curând două

maşini de poliţie cu sirena în plină funcţiune se aflau pe urmele Mercedesului ambasadei, iar Sassolino, căruia nu i se mai întâmplase una ca asta, turba de furie. Nu încetini – din contră, mări viteza, când o porni ca un bolid spre Zidul Aurelian. S-ar putea să se fi asigurat prea mult timp, când s-a uitat în oglindă să vadă dacă scăpase de urmăritorii lui, poate că şi-a făcut un calcul greşit în legătura cu distanţa până la poarta din zidul oraşului – în dreapta, Mercedesul ambasadei se lovi în pietriş şi se învârti, după ce trecu de curbă, în jurul axei sale.

Patru săptămâni încheiate s-a baricadat vecinul nostru în locuinţa lui pustie. Fără postul de şofer, fără bani şi cu două braţe de gips care atârnau ţepene în nişte fâşii legate după gât. Nu voia să vadă pe nimeni. În niciun caz pe mama, pe care o bănuia că plănuise declinul său împreună cu nobilul ăla decăzut şi, mai ales, pe Antonio Orizio. Din când în când obrazul lui ţepos apărea în casa scării şi mă ruga să-l ajut să-şi aprindă o ţigară sau să-i ţin o damigeană grea de vin la buze. Era înfăşurat într-un halat de baie pătat şi puţea de-ţi muta nasul din loc.

De mâncare îi dădeau Rosalinapaulina, gemenele. Bineînţeles nu pe gratis. Îi cereau căinţa sinceră şi, când şedea lihnit de foame în faţa oalei, trebuia mai întâi să intoneze rugăciunile împreună cu Rosalinapaulina – „şi îi făgăduiesc Sfântului Lorenzo să nu mai jignesc şi să spurc niciodată nimic şi pe nimeni cu mizeria mea!” –, să-şi arate fervoarea şi să şoptească suspinând „Amin”, înainte ca din ambele părţi să se repeadă două furculiţe aburinde spre gura lui pe care şi-o căsca asemenea unei uşi scoase din ţâţâni. Fie că se ruga, fie că mânca, îşi ţinea ochii închişi, ceea ce pentru Rosalinapaulina constituia dovada căinţei lui sincere. Iar tatii îi mărturisi: „Ah, Ludovico, mi-e imposibil să mă uit la ele, sunt prea hidoase vrăjitoarele

astea. Şi putoarea pe care o emană, putoarea aia râncedă, acră, de pizdă de femeie bătrână. Şi nu pot, fir-ar să fie, să-mi ţin nasul închis! O, *come sono ridotto*. Crede-mă, şi un câine o duce mai bine ca mine”.

De milă tata făcea rost de două sticle de *grappa* pe zi şi Sassolino cânta printre sughiţuri, cu ochii lui plini de vinişoare roşii: „Vor *der Kaserne*/*vor dem großen Tor*”, de parcă urla la lună. Noaptea se auzea o vânzoleală venind de la etajul întâi, când Sassolino era chiaun de atâta băutură ca să-şi mai găsească patul şi cădea pe covor înfăşurându-se în el ca să doarmă.

Bineînţeles că şi-a venit din nou în fire. Un Sassolino nu se lăsa doborât cu una cu două. Procesul înaintat de către procuratură, ambasadă şi o societate de asigurări s-a încheiat – aproape – cu o achitare. Sassolino avea circumstanţe atenuante, pentru că se aflase într-o stare disperată. Un soţ părăsit fără pic de milă, înşelat de prietena lui intimă care i-a luat tot ce agonisise, un bărbat care, vreme de paisprezece ani, fusese considerat drept un şofer responsabil, cu simţul datoriei, de către instituţia la care fusese angajat, ceea ce nu nega nici domnul reprezentant al ambasadei, îşi pierduse pur şi simplu capul, îl lăsaseră nervii. „Nu avem dreptul să pedepsim un bărbat”, conchise apărătorul lui, „care merită compătimirea noastră”. Judecătorul şi asesorii dădură din cap impresionaţi.

Despre condamnarea cerută iniţial nici nu mai putea fi vorba. Şi în afară de despăgubirea cerută de ambasadă, pe care tribunalul o redusese la un sfert, constând în aproximativ trei mii de mărci, nicio altă cerinţă nu a fost satisfăcută. Sassolino tăcu faţă de tata cu subînţeles. Nu suflă o vorbă dacă nu cumva influenţase, în cele din urmă, generoasa sentinţă, datorită relaţiilor sale. Misitului nostru

era clar că-i convenea să existe presupunerea că ar avea cunoscuţi cu poziţii înalte, pe care soarta lui nu-i lăsa rece.

Ocazional îl vizitau femei, vizite pe care nu le tăinuia. Doamne fereşte! mai întâi îşi ducea musafirele la subsol ca să i le arate tatii şi când treaba asta era terminată, îşi ducea prada gălăgioasă pe sus, cântând cât îl ţinea gura, la etajul întâi şi o arunca pe pat. Era foarte mândru mai cu seamă de o suedeză, căreia îi atârna o coamă de păr blond aproape alb până la fund şi care era stropită, din creştet până-n călcâie, cu pistrui. „Sunt căpiat de părul ăsta şi are nişte coapse, parcă-s din unt şi smântână. N-ai putea să-i traduci asta puştoaicei în engleză?”

Tata ura de-a dreptul vizitele astea. La fluxul verbal, clocotitor ca o lavă, al lui Sassolino, părintele meu transpira gândindu-se la colecţia sa. Găsea diverse modalităţi să-şi scoată prietenul din subsolul lui şi ăsta ieşea totdeauna, cu gura mare, afară, luându-şi şi încărcătura cu el: „Ludovico, bătrâne, nu cumva eşti invidios? Şi dacă ai fi, mă rog, eu sunt gata să împart cu tine!”

Pe Lili nu o mai văzusem. Doamna Beatrice, care câştiga prea puţin ca să poată plăti taxa şcolară cerută de Şcoala

Germană, o înscrisese la un gimnaziu de stat, care era de altfel şi mai aproape de locuinţa din Garbatella.

Începuse o vreme fără niciun Dumnezeu. În curtea şcolii, în recreaţie, mă plictiseam de moarte şi acasă clămpăneam fără chef la spineta noastră dezacordată. „Nu ai vrea mai bine să te joci cu Lisa?” mă ruga mama. Nu mai putea s-o expedieze pe surioara mea la vecină, iar premiul principal al lui Sassolino, pe care îl luase la ghereta de tir în Lunaparcul din Ostia, cei trei peştişori aurii făcuseră stop cardiac în vâltoarea atâtor certuri şi a

atâtor cuţite zburătoare – cel puţin aşa susţinea vecinul nostru. Uneori mă strecuram pe furiş în ascunzătoarea de scânduri din pivniţă, pe care Sassolino o legase acum câteva luni cu un lanţ făcând-o inaccesibilă, şi priveam suspinând fostul nostru refugiu.

5

Trebuie să fi fost începutul lui octombrie, când Frangipane promise că se va adresa rudei sale îndepărtate ca să afle unde era închis Luca Lubrano. Şi se ţinu de cuvânt. În decurs de o săptămână a putut să-i furnizeze mamei noutăţi. „Numele lui Luca nu-i spunea nimic unchiului meu. A putut afla de la un procuror prieten cine era individul ăsta şi care era presupusa infracţiune comisă de el”. Şi Frangipane relată, cu lux de amănunte, că Luca ar fi fost mai întâi la Milano ca să fie anchetat de către un judecător care se ocupa de atacul cu bombe din decembrie trecut, din Piazza Fontana, pe urmă a mai zăcut două săptămâni într-o pârnaie nenorocită din Perugia, de ce, nu ştia nimeni, şi acum e în închisoarea din Gianicolo, o construcţie din cărămidă, pe nume Regina Coeli. Şi dacă va rămâne în acest penitenciar sau va fi mutat în altul, chestia asta depindea de aranjamentele din justiţie între funcţionarii diferitelor sectoare judiciare obsedaţi de cariera lor, de amestecul statului care se întindea de la obstrucţionarea cercetărilor până la muşamalizare, ba chiar până la anularea unor procese, fie prin legi uşor atacabile, care erau abrogate în ultima clipă, fie prin mituirea tainică a judecătorului, metodă în care unchiul lui era as – Frangipane nu putea să se mai oprească să-şi condimenteze discursul cu tertipuri şi şiretenii eficiente, folosite de ruda lui, care nu credea în judecători umani care n-ar fi de fapt decât fiinţe slabe şi supuse erorii, ceea ce putea proba oricând cu succesele obţinute prin mită şi

nici nu voia să se oblige în faţa vreunui alt judecător în afară de Dumnezeu! „Iar zicala lui preferată ea, adăugă Frangipane la discursul lui, „lasă-te apărat de vremea trecătoare, ea ştie să rabde cel mai mult, te va ierta şi nu te costă nimic şi o să-ţi înghită duşmanii, judecătorii tenace şi martorii potrivnici”, până când, pierzându-şi respiraţia, ajungea din nou de unde pornise – da, dacă Luca nu va părăsi în curând celula lui spre a fi depus în altă pârnaie, asta nu putuse afla din gura procurorului. „Aproape aş paria că nu s-a hotărât încă unde şi când va începe procesul lui”, conchise el, „şi asta e logic. Pun prinsoare că nu au nicio dovadă care ar putea să justifice arestarea lui şi se zbat să găsească fel de fel de capete de acuzare cât mai convingătoare”.

Nobilul nostru vecin amuţi. Mâna lui buretoasă care era în total dezacord cu bărbia energică, fruntea înaltă şi colţuroasă şi în general cu înfăţişarea lui aspră, categorică se furişă pe genunchiul mamei care ieşea dezgolit din rochia de vară. Frangipane avea un aer amorţit şi lipsit de vlagă, de parcă ar fi fost stins. Obrazul lui inteligent, acoperit pe jumătate de o barbă căruntă, era de o paloare izbitoare şi încreţit ca un cartof.

Acest lucru mă izbise în mai multe rânduri. Ochii lui, în general neobişnuit de vioi, puteau, printr-un transfer abrupt de la atenţie la refuz, să se tulbure într-o clipă. Se potriveau perfect unui om care îşi încorda din timp în timp puterea – mai ales în prezenţa mamei –, pentru a-şi da jos de pe el apăsarea care îl stăpânea îndeobşte. „Şi eu îl avertizasem pe Luca să se comporte liniştit şi să rămână în casa mea, pentru că altfel o să aterizeze la Regina Coeli”, observă întunecat şi îşi privi clipind mâna care cuprinsese genunchiul mamei, de parcă ar fi fost vorba de o fiinţă străină, sustrasă propriei lui voinţe.

Mama şedea abătută pe canapeaua din camera de zi tapisată cu cord şi privea în gol. Se ascunsese în tulburarea ei lăuntrică, împietrită şi mută. Îi citeam tensiunea care o cuprinsese de pe cuta ei adâncită pe frunte, o crestătură aspră trădând sălbăticia. Şi Frangipane, care era prea sensibil ca să nesocotească sentimentele mamei, îşi retrase mâna cu care îşi netezise mai întâi părul, îşi scărpină barba şi-şi scutură o scamă de pe cămaşă, ca în cele din urmă să şi-o depună în costum, vrând parcă să meargă la sigur.

„Şi noi ce facem?” se stropşi mama. „Aşteptăm până mucezeşte în celulă? Are nevoie de ajutorul şi afecţiunea noastră”, se aplecă înspre cutia de ţigări, iar Frangipane frecă repede un băţ de chibrit de marginea cutiei ca să-i ofere foc, „scrisori încurajatoare – şi ceva de citit, el e un cititor înfocat, ştiu doar. Şi dacă nu primeşte scrisori sau cărţi de la noi, atunci de la cine?”, scoase pe gură un nor de fum. „Doar n-are pe nimeni în afară de noi”.

În poala mamei se scutură scrumul, pe rochia ei vaporoasă de vară cu buline albastre care o făcea să arate deosebit de gingaşă şi de tânără – o am până şi azi în faţa ochilor. Ce te deconcerta la mama era acel aer băieţesc, de puştan, care se însoţea cu o anume vulnerabilitate, constrângătoare pentru ea. Avea buze senzuale, un obraz moale, sâni plini şi, pe de altă parte, mişcări smucite şi colţuroase. Această impresie de băieţism creştea când îmbrăca pantaloni şi-şi punea o şapcă ce ascundea cascada de păr blond. În amintirea verişoarelor şi mătuşilor ei de la hanul din Reichenbach, bunicul Emil i se adresa fiicei lui, din când în când, cu „puştiule”, iar ea îi răspundea: „Tată, te înşeli”, cu o seriozitate care-l lăsa pe tata cu gura căscată, „eu sunt femeie”.

În această zi caldă de octombrie alerga agitată de la

combina muzicală la bibliotecă, de la bibliotecă la vitrina cu antichităţi, dezvăluindu-i vecinului nostru ce o frământa mai mult. „Chiar nu se poate obţine eliberarea lui? A fost arestat un om nevinovat din prostie, din neglijenţă, ca să se demonstreze un succes care nu e succes. Este vorba de o eroare uriaşă!”

„O eroare?” ripostă Frangipane şi-şi încreţi a batjocură smocurile sprâncenelor. „Ştiţi ce m-a sfătuit unchiul meu? Nu te amesteca în lucruri care au prea multe noduri şi laţuri”. „Ce vrea să însemne asta?” întrebă mama pe un ton tăios. „Eu nu pot să recunosc decât un singur laţ. Şi cui i-a fost pus în jurul gâtului? Unui tânăr care nu vrea să renunţe la idealurile lui!” „O să ne înţelegem, dacă o să mă lăsaţi să-mi duc gândul la capăt”, interveni Frangipane pe un ton profesoral, „în acest joc politic, da, e un joc politic, guvernează reguli pe care nu le cunoaştem. Nu ştim cine ia parte la joc, nu avem nicio idee cine e la cârmă. Cu siguranţă prietenul nostru nu este o figură centrală în acest joc, nu are greutate decât în contextul regulilor şi al procesului de desfăşurare a jocului. Vă e milă de un băiat, un băiat idealist, pe jumătate copil, care în calitate de ocupant al casei de la abator cunoştea persoane care aruncă azi în aer stâlpi de înaltă tensiune, idolatrizează revoluţia şi se înarmează. Şi nouă ce ne rămâne de făcut cu mila noastră?” De parcă nu ar fi înţeles nimic altceva, mama murmura doar: „Asta e el, pe jumătate copil”.

Frangipane o privi uimit. Scoase un „hm” răguşit, un al doilea „hm” ceva mai hotărât, căruia nu-i mai urmă nimic decât respiraţia uniformă şi tăcerea. În sfârşit îndrăzni să-şi ridice capul. O privi pe mama strălucind. În ochii lui apăruse o flacără de bucurie care nu se potrivea câtuşi de puţin cu orgoliul, cu aerul profesoral şi iritat şi

cu amărăciunea pe care le dovedise cu un minut mai devreme.

Mama se aplecă confuză spre scrumieră, apăsă pe buton, făcu să cadă filtrul încă aprins pe plăcuţa de metal rotitoare în interiorul ei şi se îndreptă, din nou, când Frangipane spuse cu o voce veselă: „Doar n-o să lăsam copilul în plata

Domnului!” Şi-i făcu mamei încurajator cu ochiul „Primul lucru pe care o să-l procur de la unchiul meu este un acces la vorbitor. Asta vă garantez. Săptămâna viitoare am să vă duc la penitenciarul din Gianicolo”.

Joi după-amiază chiuli de la lucru şi opri maşina, cu o hurducătură, în faţa casei noastre ca să ne ia. „Cum aţi putut să vă învoiţi fără o scuză întemeiată?” întrebă mama recunoscătoare. Ţinea un pachet în dreptul pieptului, ceea ce îl împiedică pe Frangipane când a vrut s-o tragă spre el. „La Oficiul Orfanilor de Război nu e nevoie de scuze”, ne împinse spre lada lui cocoşată, „ştiţi ce se întâmplă la noi? Absolut nimic! Îţi citeşti ziarul, ceea ce presupune aproximativ trei ore, dacă pui la socoteală caseta redacţională, anunţurile publicitare şi tabelele diferitelor cursuri – trei ore din opt în total! Vecinul meu din stânga mâzgăleşte, de pildă, pe coperta dosarului cu acte, bancuri porcoase şi-l trimite pe curierul nostru cu însărcinarea expresă ca textele respective să fie copiate de la secţia I Alpha şi până la secţia X Zeta. Asta e o variaţie bine-venită, când individul ăla îşi împinge căruciorul lui scheunător, plin cu porcării proaspete, de la o cameră la alta! Şi ce face vecinul meu din dreapta? îşi suflecă până sus de tot cracul pantalonului ca să-şi ştampileze coapsele şi genunchii. Din disperare, din pură disperare! Deunăzi îşi ia pensula – ştiţi doar, mă refer, mă refer la…”, dădea din mâini, „chiar pensula lui, o apasă pe tuşieră, pe urmă pe

actele noastre oficiale şi le dedică, drept omagiu, cu ştampila lui doamnelor care fac anticameră şi părţii feminine a personalului de la cantină. Ce-i drept, e inventiv, asta nu se poate nega. Iar la femei şi-a asigurat cu reproducerea propriei lui pensule un succes fără precedent! Nu, cine vrea să rămână întreg la minte în oficiu, nu are altă alegere decât aceea de a se învoi întruna!” îşi postă maşina în faţa casei din colţ a gemenelor – şi când bara lui de protecţie căzu cu zgomot pe jos, remarcă sec: „În sfârşit, oricum, mă săturasem de ea” – şi ţâşni ca din puşcă cu noi, lăsând strada în urmă.

„Urăsc tot ce e mecanic şi industrial!” recunoscu într-o dispoziţie de zile mari. „Aveţi un ceas, dragă Elinor?” Mama, care nu avea nimic altceva în cap decât ora de vizită, trei jumătate, n-a înţeles întrebarea şi a spus cuprinsă de panică: „Dumnezeule, e trei şi douăzeci”. „Dumnezeule, e trei şi douăzeci”, o imită, veselindu-se, pe mama, cu vocea ei vaporoasă, „o dovadă mai sigură nici că puteaţi să-mi daţi! Cine are un ceas n-are timp niciodată, se luptă pentru fiecare minut, de parcă însuşi destinul lui s-ar decide în acel minut! Nu e de-a dreptul ridicol? Cumplit de ridicol!? Eu nu am avut niciodată un ceas. Curgerea timpului interior, creşterea şi descreşterea lunii, răsăritul şi apusul soarelui ar trebui să împartă viaţa şi nu arătătoarele ceasului care măsoară distanţe absurde. Credeţi că sunt un romantic? Dumneavoastră o spuneţi”, strigă el, când mama negă, „şi vreau să-ţi dezvălui ceva” – trecu, din nou, în registrul lui TU, datorită locvacităţii lui neînfrânate – „ce nu i-am mai încredinţat nici unui om, lucrez la un tratat sau, mai bine zis, la o cercetare: de ce în faţa naturii mute şi schimbătoare aflăm acel sentiment omenesc, pe care nu-l întâlnim în societatea noastră? Ştim ce simţim în faţa unei privelişti, linişte, pace eternă, în faţa

mării, a muntelui, înfiorare şi dor… Şi ce simţim în faţa unei fabrici de cărămidă, a unei întreprinderi industriale, pe care au construit-o oamenii? Dor, linişte? Ha!”

O fixă pe mama care ţinea pe genunchi cartea învelită în hârtie maro, darul ei pentru fostul nostru portar, şi privea, tot smotocind sforicică, apele Tibrului care în aceste zile de furtună erau lutoase şi galbene, intră în viteza greşită şi maşina lui se opri poticnindu-se. „Ce-ai de gând, n-o mai porneşti odată?!” o ocărî el, când din motor nu mai răzbea decât o bâlbâială încăpăţânată. Mama se uita îngrozită la ceasul ei de mână şi începu să-şi muşte buzele până ce din ruj nu mai rămăsese nimic. Frangipane nu observă. Sări gâfâind din Millecento-ul său, pe care îl împinse printre autobuze gălăgioase, printre scutere, ce treceau zgomotos, ocolind la un milimetru obstacolul, printre şoferi strigând furioşi: „*Coglione*! *Bastardo*! *Mi rompi le palie*!” până la bordura trotuarului, unde luă o rangă de fier şi începu să bată insistent în motor.

Mama se aplecă pe jumătate din maşină: „Oare n-aş ajunge mai repede pe jos, ce credeţi?” „Nici vorbă”, îi răspunse Frangipane, „motorul meu e capricios şi răsfăţat, are nevoie de aşa ceva, bizuiţi-vă pe mine!” Şi mama se baricadă mai bine în maşină, când un taxi frână brusc alături de noi şi un tinerel, cu lănţişor de aur la încheietura mâinii şi cu un botişor ascuţit de dihor, se luă de ea: „Nu vrei să cobori, *bambola*? Te duc pe gratis la destinaţia ta şi, între timp, o să mă duci şi tu la a mea!” Frangipane, care era ascuns de capacul ridicat al motorului, îşi ridică ranga de fier şi o izbi de acoperişul maşinii.

La ora trei şi jumătate fix am oprit în faţa penitenciarului. Mama apăsă pe butonul soneriei de lângă poarta de fier până când o uşă sări din închizătoare şi un bărbat cu un pistol mitralieră o luă în primire. Eu am

rămas cu vecinul nostru în maşină – ceea ce mă cam stânjenea, pentru că niciodată nu fusesem singur cu Frangipane –, fixam zidul în partea de sus, înspicat cu cioburi scânteietoare în lumina soarelui, terminându-se cu o împletitură de sârmă ghimpată bătând când în gri, când în albastru. În turnul de pază din dreapta, am descoperit un bărbat care mă urmărea printr-un binoclu de câmp. Am simţit un fel de gâdilătură sau o arsură în ceafă şi m-am adâncit în bancheta mea. „Ce simţim în faţa unui penitenciar?” spuse Frangipane şi bătu în volan. Chiar voia să afle asta de la mine? îngrijorat, mi-am vârât degetul într-o crăpătură a pielii sintetice de pe banchetă şi m-am uitat din nou la paznicul din turn, care se scărpina, cu ţeava pistolului automat, alene la bărbie, fără să ne slăbească din ochi.

Când a ieşit la ora patru din penitenciar cu cartea în hârtia de împachetat sfâşiată, pe care o strângea la piept, cenuşie la faţă şi spunea înecându-se în sughiţuri „vă rog duceţi-mă… vă rog, nu mai pot”, Frangipane porni motorul fără să spună o vorbă. O privi pe mama îngrijorat dintr-o parte şi şofă cu mare grijă, de parcă şi-ar fi uitat obiceiurile definitiv. Acasă mama şedea complet absentă în faţa aragazului, aprindea o pală de gaz şi ţintuia inertă cu privirea albastrul pâlpâitor. Brusc, reacţionând parcă dintr-un reflex se întoarse spre mine. „Sebastian, unde e cafeaua?” Deschise robinetul şi lăsă apa – era din nou împietrită –, să spumege în chiuvetă, până ce vecinul nostru plecă de la fereastră: „Lăsaţi, fac eu asta, Elinor, odihniţi-vă!”

„A cercetat-o din fir a păr”, dădu ea din cap privind cartea de pe coşul de pâine, „mă refer la paznic. Nu se ştie niciodată dacă o carte nu ascunde un mesaj secret, observaţii pe margine, săgeţi ascuţite, cuţite sau arme de

tras, aşa ceva i se întâmplase în timpul serviciului. Abia la urmă se uită la autor şi la titlu şi mă povăţui pe un ton aspru că un jurnal de închisoare ar fi ultimul lucru care l-ar putea încuraja pe un deţinut, că o asemenea carte nu poate stârni decât depresii şi spaime. Iar când îndrăznesc să-l contrazic, se răsteşte la mine: «Nu admit manipulări comuniste, iar dacă preferaţi să întrerupeţi vizita, eu n-o să mă opun». Dintr-un foc mi-a dat paşaportul”. Mama a luat o gură din ceaşca aburindă. „Şi a trebuit să mă dezbrac în faţa unei funcţionare, care m-a împins într-o cameră şi a ţipat la mine să-mi scot lucrurile până la slip şi sutien. Minute în şir mi-a scotocit prin lucruri şi asta n-a fost de ajuns, a mai trebuit să mă şi pipăie cu degetele ei scârboase”.

Mama fugi la fereastră, în faţa căreia se afla curtea cu locurile rezervate pentru spălat, acoperite de tablă vălurită, unde nu găseai decât gunoi, mobile de cărămizi uitate şi cărbuni şi un castan brun întinzându-şi crengile chiar în mijloc între zidurile acoperite de frunze de laur. „Şi ce a fost cel mai rău”, mărturisi mama, „el nu mai era de recunoscut, fricos şi îngrozit, un alt om. Până la sfârşit a evitat să mă privească. Şi supraveghetorul ăla fioros care m-a avertizat tot timpul că nu aş fi eu cea îndreptăţită să aflu ce e cu procesul lui şi dacă va fi din nou repus pe rol, asta o discută acuzatul cu avocatul lui din oficiu şi nu cu mine, iar după un minut fornăi la noi: «Scurtaţi vorbăria, acuşi expiră timpul!» Şi el vorbea tărăgănat, groaznic de tărăgănat, de parcă i s-ar administra medicamente. A negat asta, ceea ce nu spune nimic. Oare nu era obligat să nege cu păianjenu ăla în ceafă care stătea la pândă? Şi la despărţire, când i-am luat mâna, mâna lui în cătuşe, începu să tremure şi murmură: «Când mai vii?». Nu voia să se despartă de mine. S-a apărat când vipera aia veninoasă l-a

tras de braţ, chiar a scuipat-o. A trebuit să vină doi paznici ca să-l târască pe Luca de acolo pe coridor. Şi a început să strige: «Nu mă lăsa singur», în coridorul ăla răsunător striga: «Nu mă lăsa singur, Eleonora!»”.

Frangipane obţinu prin unchiul lui o a doua vizită la penitenciar şi o a treia şi astea au decurs cu totul altfel decât prima. Nimeni nu se mai formaliza de micul pachet pe care mama îl strângea la piept în curtea închisorii când l-a întâlnit pe paznicul care îi reţinuse, la prima vizită, jurnalul de puşcărie al lui Antonio Gramsci. A recunoscut-o pe mama şi şi-a dus brusc mâna la cozorocul chipiului gri-albastru. Nu a mai fost obligată să se dezbrace şi, în curând, i s-a dat voie chiar să rămână singură cu deţinutul. Un funcţionar mai în etate, care îi supraveghea, se cufundă într-un somn adânc, pe scaunul de la fereastra zăbrelită şi sforăia de prăpădea lumea. Sau se retrăgea, de la bun început, dând înţelegător din cap în camera alăturată.

Da. Fraţigipane îi facilită mamei, în cursul săptămânilor şi lunilor următoare, aproape accesul liber la penitenciar, unde ducea ziare şi ţigări, alimente, un radio, creioane, hârtie şi la sfârşit şi o maşină de scris, fără să fi fost împiedicată vreodată. Într-o zi furtunoasă de decembrie, când am pornit-o la Gianicolo, Frangipane ne-a descris-o pe acea rudă îndepărtată a lui. „Are un cap ca un triunghi cu două urechi de liliac, înfipt bine între umerii gârboviţi, şi ce nu se poate uita sunt ochii lui, doi ochi reci înotând în apă, care te împung, crede-mă. Da, şi arătătorul lui osos, ridicat în sus”, se înfierbântă Frangipane, „e degetul cu care moartea îţi bate la poartă!” Prin descrierea lui, a aprins, fără să-şi dea seama, suspiciunea mamei. „Nu înţeleg ce îi determină pe unchiul tău şi pe prietenul lui de la procuratură să mă trateze cu atâta condescendenţă”. Frangipane răspunse, încercând să se fofileze: „Nu ştiu. O

chestie de familie. Da, o chestie de familie încâlcită. Pe mine vrea să mă ajute, nu pe tine. Iar cu prietenul lui a fost în tinereţe militant în «Opus dei», ăştia sunt legaţi strâns unii de alţii şi niciunul nu-i refuză celuilalt un serviciu”. Răspunsul lui era greu de înţeles. Ploaia bătea darabana pe acoperişul maşinii şi Frangipane blestema ştergătoarele parbrizului, care se mişcau împiedicate şi nu-l ajutau să vadă mai bine. Iar mama, care avea migrenă, stătea palidă pe locul de lângă şofer şi se mulţumi cu explicaţia lui.

Explicaţia nu era sinceră. Unchiul ăla cu faţa în colţuri nu a intervenit decât cu o condiţie. Şi aceea suna aşa: mama avea să acţioneze eficient asupra deţinutului şi să conlucreze împreună cu prietenul lui de la procuratură. Dacă Luca ar fi dat în vileag o mână de amici de pe vremea când luau cu asediu casele la abator şi, prin spusele lui, i-ar fi implicat în atacul cu bombe de la banca agricolă din Milano şi cu cele două bombe de la Roma, putea să-şi cruţe multe neplăceri. Da, dacă acest Lubrano era decis să vorbească, o eliberare grabnică şi chiar o mică răsplată în bani nu erau excluse.

Frangipane îi ascunse mamei înţelegerea încheiată cu ruda lui îndepărtată. Fie de teamă că-şi va pierde onoarea în faţa ei, dacă o punea în temă, fie dintr-o înţeleaptă judecată. El nu se îndoia de refuzul mamei de a se lăsa momită de unchiul lui şi de procuror. Între timp mama începuse să aibă încredere în Frangipane, îi plăcea omul ăsta care era inteligent şi ciudat, săritor la nevoie, schimbător ca vremea în opinii şi judecăţi, nelăsându-te să vezi niciodată dacă îşi dispreţuia sau îşi stima peste măsură originea, o trăsătură care o amuza pe mama cu precădere.

La mai puţin de zece minute de casa noastră era o

stradă care se numea Vicolo dei Frangipane – mama trebuie c-o văzuse când se afla cu el. Iar a doua zi vecinul nostru putea să cârtească în voie: „Aiurea, strămoşii mei au fost nişte propagandişti mediocri. Ca să se facă iubiţi de popor s-au numit Frangipane, împărţitori de pâine!” exclamă el. „Pun prinsoare că nu au dăruit niciodată nici măcar o felie mucegăită!” Nu se despărţea niciodată de batista lui brodată cu iniţialele lui C.E.F. – Cencio Eugenio Frangipane –, şi tuna şi fulgera împotriva nobilimii, care, până în ziua de azi, se cramponează obsedat de avere, de drepturi şi avantaje speciale, exclusiv moştenite şi nu meritate.

Şi într-un sfârşit de săptămână ne duse la castelul familiei, în munţi – am uitat numele localităţii –, care avea ziduri înalte cu creneluri şi un turn de apărare butucănos. Se opri acolo cu braţele desfăcute. „Ia te uită cine vine! Frangipane!” strigă înspre arcada porţii ca să se-audă până în faţa unei magazii din scânduri, din care ieşiră o femeie prăpădită şi un pricăjit, plin de riduri, care îşi scoase şapca de pe cap şi se înclină. Da, îl apucară plini de recunoştinţă de mână, pe care le-o întinsese, bolborosiră: „Ah, stăpânul nostru! Stăpânul nostru e acasă!” şi nu mai pridideau să i-o sărute. „Lăsaţi, destul”, mormăi Frangipane şi le întoarse spatele cu un suspin. „Asta e credinţă”, observă el, „credinţă adevărată. Doi oameni din lut legaţi de glie”.

Da, din nou revenea, mereu şi mereu, la umilinţă şi respect, virtuţi care azi sunt definitiv uitate şi nu se lăsă în niciun fel impresionat de protestele mamei; ne conduse, ocolind cisterna şi casa cardinalului, la sala soldaţilor şi în carcera umedă, cu inscripţiile ei şterse de vreme.

„Ia citeşte asta!”, mă îndemnă vecinul nostru. „*Şi ingiustamente ti han car cerat o / ricordi di qualche altro*

peccato”, şi tună: „Ha! Asta-i frica de Dumnezeu, când un deţinut condamnat pe nedrept îşi aminteşte în disperarea lui de alte păcate care îi justifică suferinţa. Şi în zilele noastre, unde mai afli această umilinţă? Nu o mai găseşti nicăieri, a dispărut definitiv!” „Slavă Domnului”, îl contrazise mama cu răceală. „Slavă Domnului? Nu, e o ruşine. Plesnim de orgoliu şi nu mai ştim cine suntem: creaturi slabe, mizerabile, care se rostogolesc, pe o planetă acoperită de mucegai; în cădere liberă dintr-o veşnicie de gheaţă în altă veşnicie de gheaţă!” „Cu profunzimea ta aparentă vrei să diminuezi o eroare justiţiară!” i-o reteză furioasă mama.

Amândoi se certară violent pe scara în spirală care ducea în dormitoarele aflate în turnul de apărare şi, abia în faţa patului cu baldachin al strămoşilor lui, Frangipane căzu brusc într-o tăcere apăsătoare. Palid la faţă, se lăsă pe o banchetă de lemn. „Nu a fost intenţia mea să te rănesc. Scuză-mă, Elinor”, bolborosi el, „o eroare gravă, asta cu deţinutul, o gafă grosolană, nu ştiu cum a putut să mi se întâmple una ca asta. Doar nu m-am gândit la Regina Coeli!” Şi a rumegat minute în şir la această mărturisire de credinţă ca o cămilă cufundată în consideraţii celeste, un neghiob, o brută fără inimă, până când mama a îngenuncheat în faţa băncii de lemn. „Lasă, lasă, nu-i nimic”, îi spunea. Şi am simţit o împunsătură bruscă, văzând-o că-i ia capul şi i-l strânge la piept, de parcă ar fi fost un copil care avea nevoie de consolare. Nici surorii mele nu-i mergea mai bine. Ţopăia în jurul banchetei de lemn şi o trăgea pe mama de rochie: „Când mergem la tunuri?” Mama îşi reveni şi Frangipane scoase un „hm, da” şi continuă „tunurile, tunurile mele”. îşi aranjă cravata şi o porni spre gangul de apărare: „Hai, să ţi le arăt”.

Eu m-am aşezat în faţa unei ambrazuri scânteietoare

ca să privesc dealul împădurit care parcă luase foc în pâlpâirea asfinţitului. îmi amintesc un tărâm luminos, imagini decupate de pini şi cireşi, umbre albastre, întinzându-se până la mare, care părea încremenită de la o asemenea distanţă, ca şi cum ar fi fost dintr-o gheaţă orbitoare. îmi amintesc de mirosul de foc din mangal şi pământ uscat şi fierbinte. De sora mea care călărea cântând un tun şi voia să afle de la Frangipane dacă el era castelanul. Şi dădu distrat din cap, iar când Lisa măcăi: „Într-un castel trăiesc fete neprihănite, nu-i aşa? Eu sunt o fată neprihănită!” mama o îmbrăţişă raţoindu-se: „Nu mai e castelul lui, l-a donat statului. Şi azi e locuit de păianjeni păroşi şi de şobolani şuierători. Vrei să trăieşti printre şobolani şi păianjeni?”

Şi îmi amintesc de ruşinea lui Frangipane când mica lui înşelăciune ieşi la iveală şi o piticanie saşie ne opri la parcare, îşi schelălăi acel „Stăpânul nostru! Stăpânul nostru e acasă!” şi se aruncă la pământ cu buze tremurătoare: Frangipane nu a reuşit să ne împingă la timp în lada lui şi să o pornim. „Şi de ce nu capăt nimic”, începu piticania să strige cât o ţinea gura, „eu de ce nu capăt nimic? Pe sora şi pe cumnatul meu i-aţi plătit când se înclină şi spun: «Stăpânul nostru, stăpânul nostru e acasă!»” Se holba îngrozitor în maşină, uitându-se cruciş, şi sora mea se ascunse şi mai adânc în scaunul ei, în faţa nasului turtit de geam al piticaniei. În sfârşit motorul hurui, şi o pornirăm ca din puşcă, iar omuleţul acela care tuna şi fulgera fu înghiţit de un nor de praf în depărtare.

Da, mama îl plăcea pe vecinul ciudat, care îi rostea consecvent numele în germană, nu transforma niciodată Elinor în Eleonora. Ce se întâmplase la locul de parcare i-a trecut cu vederea. Găsea mica lui înşelătorie scuzabilă. Stima şi afecţiunea lui faţă de mama erau prea cinstite,

ţinteau prea adânc ca să n-o fascineze. Strădaniile disperate ale lui Frangipane de a-şi ascunde stima şi afecţiunea, de a se arata mai capricios, mai ursuz, mai aspru decât voia de fapt, o seduceau şi mai mult. Şi eforturile lui de a se ascunde creşteau, cu cât ei deveneau mai familiari. Nu mai îndrăznea să pună mâna pe ea şi s-o strângă la piept de bucuria revederii. De la o vreme era cel care se speria şi se simţea stânjenit când ea îi ciufulea părul în glumă, atingându-l pe ceafă.

În aceste luni au fost tot timpul împreună. O vizitau pe doamna Beatrice în Garbatella. Se îngrăşase din nou, era plină de viaţă şi din primul salariu îşi luase un acvariu ca să şteargă pierderea celor trei peştişori aurii – şi eu, eu refuzam înghiţind ori de câte ori mama mă întreba: „Tu nu vrei să vii cu mine?" Frangipane o invită la concerte şi recitaluri de muzică de cameră în Santa Cecilia, la Operă, unde ascultară *Nabucco* şi *Tosca* iar la „Corul sclavilor" de Verdi sau la „*Io muoro disperato*" de Puccini, mama se agăţa de braţul lui.

În prezenţa mamei, Frangipane era guraliv şi vesel, şi cu atât mai de neînţeles era tăcerea lui când mergeam cu maşina la penitenciar. În ultimele trei săptămâni din februarie stătea palid şi rigid la volan şi tresărea când mama îl întreba: „Ce ai, ce ţi s-a întâmplat?" El bâiguia ceva despre insomnie şi afacerile lui care nu se urneau deloc. Mama, care presupunea că el suferă de gelozie, îl apostrofă indispusă să nu o bănuiască de o atracţie, care nu era decât pură închipuire. „Mai bine ţi-ai bate capul dacă nu cunoşti un avocat foarte versat care ar putea să obţină la procesul lui Luca achitarea". Despre vizitele la Regina Coeli nu mai aflarăm aproape nimic. Ca să nu-i aţâţe presupusa gelozie, mama rămânea scumpă la vorbă când venea din penitenciar. Nu, disperarea lui creştea şi la

ultima vizită la puşcărie, într-o zi senină de februarie, mama trebui să se ducă singură – în noaptea precedentă Frangipane leşinase pe terasă în urma unei colici renale.

În acea zi nu fu lăsată să-l vadă pe deţinut. Obţinu o chitanţă pentru radio şi maşina de scris, cafea, cartuşe de ţigări şi o bibliotecă de mână, care fuseseră depuse în celula lui Lubrano. În decurs de o săptămână aceste lucruri puteau fi ridicate de la sectorul nr. 1, el. 1, camera 7, în baza chitanţei şi a paşaportului, scurt şi cuprinzător, iar când mama ameninţă că nu se va urni de acolo până nu va afla ce se întâmplase, primi răspunsul că legea nu prevedea obligativitatea unei explicaţii şi doi gardieni o împinseră fără menajamente afară pe poartă.

Frangipane ne primi la sfârşitul săptămânii, galben şi răvăşit în patul de spital al unei clinici private din Parioli. Ne arătă cele două pietre de la rinichi, care străluceau într-un pahar de pe noptieră în razele soarelui, mi se adresă cu „signorino” şi o privi pe Elinor stingherit. Nu ştiu ce-i frământa mintea mamei, că nu lăsa să se observe nimic. Nu, nu adusese vorba de ultima vizită la Regina Coeli, asculta numai povestea lui Fragipane despre căderea lui, despre durerile lui insuportabile şi cum a ajuns până la telefon la etajul doi, semiinconştient, ca să cheme un medic. Abia la despărţire mama catadicsi să spună că în penitenciar a avut greutăţi şi, când se va pune pe picioare şi va veni acasă, se bizuie, în continuare, pe ajutorul lui.

Nu, Frangipane nu a făcut economie la acest capitol când a ieşit din clinică. A plătit din buzunarul lui un avocat, care datorită abilităţii lui orale era cunoscut sub numele de Cato şi nu pierduse niciun proces. „O să facă o gaură în portofelul meu”, spunea râzând şi se arunca pe canapeaua din camera de zi. „Ei, şi? Ce e cu adevărat

valoros se poate obţine la preţul cel mai ieftin. Am eu nevoie de bani ca să contemplu marea sau cerul înstelat? Sau se dublează preţul biletului când e ploaie de stele? Glasurile ciocârliilor şi florile de câmp sunt pe gratis, şi îţi spun, Elinor, crede-mă, apa limpede e mai bună decât cea mai scumpă şampanie”. Mama făcu o mină, de parcă n-ar fi vrut să audă nimic de glasuri de ciocârlii şi de flori de câmp. „Şi ce spune de caz? Ne putem bizui pe avocatul ăsta al tău?” spuse ea tăios. „Ce spune? Lui Cato i se fâlfâie”, replică Frangipane, „are o socoteală de rezolvat cu procuroru care i-a suflat gagicuţa. O steluţă de televiziune, una de nu-i ajungi cu prăjina la nas, pe care i-a deshămat-o de mult de la car prietenul unchiului meu. De orgolios ce e, Cato nu a putut înghiţi niciodată una ca asta. A luat foc când a înţeles pe cine are adversar în acest proces. Poţi să mă crezi, nici că se putea să ne pice o pleaşcă mai mare decât duşmănia lui faţă de procuror”.

O nimerise la ţanc cu presupunerea lui. Din prima zi de proces Cato şi-a luat treaba în serios şi după ce a trecut o săptămână i-a şi obţinut lui Luca achitarea. Toate dovezile oferite de procuror: teorii, indicii şi probe cu martori nu putuseră ţine piept batjocurii muşcătoare a apărătorului. Presupusa grenada de mână a lui Luca care nici nu exista acolo drept corp delict – din cauza unei erori regretabile se menţiona în procesul verbal al poliţiei – se strânse, cât ai zice peşte, din nou, la dimensiunile unui chiştoc care nu putea justifica în niciun fel incendiul de la atelierul cizmarului Fabrizio. Din celelalte capete de acuzare ale procurorului bazate pe date şi aprecieri contradictorii a doi informatori secreţi – ce nu puteau fi dezvăluiţi şi nici citaţi în proces ca martori –, apartenenţă la un grup terorist, participarea la planificarea şi pregătirea tehnică a atentatelor de la Roma din 12

decembrie ’69 şi care nu au rămas decât simple presupuneri, nu s-a putut încropi o condamnare.

Victoria lui Cato nu i-a folosit la nimic vecinului nostru. Mama, care se îndrăgostise în timpul procesului, uită de tot de ajutorul lui. Din sala de tribunal ieşiră doi perdanţi: procurorul sfâşiat de presă şi cel ce se târa abia ţinându-se pe picioare către casa părintească, distrusul Cencio Eugenio Frangipane!

6

Dacă nu mă înşel, procesul lui Luca s-a încheiat la sfârşitul lui iunie ’71 şi în zilele următoare, când Frangipane a păşit în coridorul nostru, mama mi-a cerut să spun: „Nu-i acasă”. Nu ştiu cine dintre noi doi fusese în acel moment mai stingherit, eu, care îl minţisem pe vecinul nostru, sau Frangipane, care nu mai era bine-venit. „Şi când o să fie acasă mama ta?” se interesase el la început. „Ai să-mi transmiţi ceva de la ea?” Eu mi-am lăsat ruşinat ochii în pământ. „Signorino, dar nu-i nimic”, spuse el cu un nod în gât şi mă mângâie pe obraz, de parcă voia să-mi ierte minciuna. A durat mai multe zile până când a renunţat să fie primit de mama şi în ultima zi a spus copleşit: „Înţeleg că nu mai vine”.

„Îmi pare rău”, spuse mama când părăsi din nou dormitorul în care se ascunsese de Frangipane. Nu a fost, cu siguranţă, o vorbă aruncată în vânt şi cu toate astea nu putea să-şi ascundă uşurarea că reuşise să evite o întâlnire cu vecinul nostru. S-ar putea să se fi sustras intenţionat de la obligaţia compasiunii şi a recunoştinţei.

Nu am văzut-o pe mama niciodată mai imponderabilă decât în această perioadă scurtă, dintre eliberarea lui Luca şi călătoria la Anzio. Înainte de masă ne storceam în trei, într-unul din acele autobuze puturoase care circulau spre Piazza del Popolo. Pe Corso şi pe Via Condotti, mama se

umplea de rochii şi pantofi. Nouă ne cumpăra îngheţată în cornete de napolitană şi limonadă, iar surorii mele, veşnic sâcâite, îi plătea zece runde de dat în carusel la Monte Pincio. Sau făceam o croazieră până la Ostia cu vaporaşul pentru excursii, unde ne dădeam la Lunapark în bărci şi mama mă lăsa să ochesc la ghereta de tir porumbeii ce se mişcau pe o şină. Acasă se aşeza pe patul Lisei ca să-i citească o poveste şi eu aveam voie să rămân în faţa televizorului, pe care mama îl pripăşise în casă, neţinând cont de interdicţia strictă a tatii – iar ăla avea alte chestii în cap decât să poarte bătălii cu televizorul care şedea cu o antenă ţeapănă, alb, colţuros şi strălucitor, pe capacul spinetei sale –, până când, pe la zece, părăsea locuinţa, într-o rochie mulată pe corp, cu pleoapele strălucind în albastru şi buzele alea roşii ca focul pe care nu le suportam la mama.

Eu mă îndoiesc că tata observase că şi-a pierdut zâna. Era prea aiurit, prea confuz, se scufunda tot mai mult în mlaştină fiindcă era şantaj abil, posedat de rabia colecţionarului împătimit, din cauza vorbăriei reale şi false care se crease în jurul persoanei lui şi de care era vinovată excursia sa la Predappio, ca să mai poată pricepe ce o preocupa atâta pe mama. Şi ceea ce începea să înţeleagă foarte şters, în legătură cu mama, raporta pesemne exclusiv la el, la propria sa lipsă de afecţiune, la eşecul lui propriu. Iar cea mai mare slăbiciune a lui i se părea aceea de a nu fi putut rezista proprietarului pensiunii, Giulio Picciotti.

Da, Picciotti îşi scosese capul din nou. Într-o noapte de februarie m-a trezit telefonul de pe masa de scris a tatii şi am ajuns pe bâjbâite mai mult adormit în camera de zi. Când am ridicat, am recunoscut vocea lui Picciotti. „O să ne întâlnim la jumătatea lui aprilie în Predappio la

mormântul lui Mussolini. Eşti pregătit, camarade?” şi, când am rămas mut de spaimă, Giulio Picciotti imploră: „Nu mă lăsa de izbelişte! Le-am promis camarazilor mei şi ei sunt nerăbdători să te cunoască în sfârşit. Şi dacă ai să refuzi, din nou, se va crede că eu sunt o hahaleră şi n-am să ajung niciodată administrator financiar. E onoarea mea în joc!”

„Tata nu e acasă”, am bâiguit, iar Giulio Picciotti oftă. „Ah, vorbesc aşadar cu fiul lui, fiul unui soldat german viteaz!” Nu ştiam ce să-i răspund. Şi, ca să scap de Picciotti, care îşi schimbase vocea şi încerca prin vicleşug să obţină informaţii, în toiul pălăvrăgelii, i-am divulgat numărul de telefon al tatii, din cuibul lui de colecţionar.

În curând a primit vizita patronului pensiunii şi a unui însoţitor, care avea aproximativ şaizeci de ani şi o faţă ciuntită de gloanţe. În partea dreaptă unde lipseau o parte din osul frontal şi din osul zigomatic, îţi făcea impresia oribilă că era strivit, iar pe această porţiune adâncită crescuse o crustă pieloasă, zbârcită. Ochiul lui parcă umbrit, plasat mai jos decât celălalt, mă fixa neprietenos.

Fusesem la atelier ca să-l ajut pe tata la căratul unui grilaj de siguranţă contra hoţilor – nu avea încredere în obloanele de tablă ruginită ale lui Fabrizio –, când Picciotti îşi făcu apariţia la intrare. „Camarade!” strigă el. „Locuieşti la nici zece minute de mers pe jos de pensiunea mea şi nu ai vreme niciodată să treci pe la mine? Vino să te îmbrăţişez, zurbagiule”. „Nu ştiu dacă tata şi-a pus special bormaşina lui huruitoare în faţa burţii ca să-l ţină pe Picciotti cât mai la distanţă de el.

ăla măsura din ochi, plin de curiozitate, beciul tatii. „Hm”, făcu el „ştii că ai o colecţie valoroasă”, luă tăbliţa de scris a tatii din fildeş în palma lui lată şi o privi pe toate părţile, „da, da, o colecţie valoroasă. Trebuie că ţi-a

înghiţit un purcoi de bani. Inelele astea de aur şi brăţările. Scump! Scump! Giorgio, ce spui de comoara asta?” însoţitorul lui nu scoase decât un fel de gâjâit. „E mut”, spuse Giulio Picciotti, „una din numeroasele mutilări din Abissinia. Încă mai are două gloanţe englezeşti în trup, pe care nu le poate scoate fără să-şi rişte viaţa. Şi nici de ochiul tău de sticlă nu putem face abstracţie. Arată-ne ochiul tău de sticlă, Giorgio!” i se adresă el bărbatului care se execută imediat, făcând să-i cadă, cu o mişcare agilă, ochiul de sticlă în palmă, apoi scuipă şi-l frecă de jacheta pătată.

„Şi regreţi?” urlă Giulio Picciotti, „că ai fost în Abissinia ca să-ţi aperi ţara?” însoţitorul lui negă cu o faţă sălbăticită. „Şi cine e vinovat că jertfa ta a fost zadarnică?” Giorgio clănţăni din dinţii lui îngălbeniţi. „Da, ştiu, ştiu, n-a fost zadarnic”, îl linişti Picciotti şi se întoarse făcând cu ochiul tatii. „Tu n-ai regretat nimic, camarade, nu-i aşa?” îşi îndreptă Picciotti lătratul înspre tavanul pivniţei, şi Giorgio, care îşi puse la loc ochiul de sticlă, dădu din cap. „Nu, el nu ne-a trădat idealul niciodată, e cu totul altfel decât adunătura asta de laşi care au fost mai întâi adoratorii înfocaţi ai lui Mussolini şi de atâta adoraţie se scăpau pe ei când ţinea discursuri, şi când războiul ne-a cerut voinţă şi curai, voinţă de fier şi curaj de fier, s-au ascuns în gaură de şoarece şi s-au prefăcut morţi. Şi de ce?” tună Giulio Picciotti, agitând tăbliţa de scris din fildeş a tatii, de parcă ar fi vrut să dea cu ea de pământ, pe pardoseala de piatră, „ca să-şi salveze viaţa asta de doi bani! O viaţă sortită distrugerii, cu nimic mai bună decât cea a unui vierme sau a unui gândac, de vreme ce n-are nicio misiune. Să nu mai vorbim de aceşti descreieraţi care se numeau partizani, ha! partizani, şi nu erau altceva decât nişte agenţi plătiţi de Kremlin. Mai întâi ne-au tocat

mărunt credinţa şi voinţa cu cobitul lor şi, la sfârşit, ne-au scos ţara la mezat. Şi Giorgio care a venit acasă ca o epavă ciuruită de gloanţe a trebuit să se lase şi suduit de familia lui, aşa-i, Giorgio, te-au batjocorit că ai fost un neghiob că nu te-ai pişat pe tine de laşitate, asta numeau ei cap pătrat şi minte încuiată! Nu-i aşa, Giorgio, că te-au dispreţuit, nu-i aşa că te dispreţuiesc încă şi azi?”

Însoţitorul lui Picciotti izbucni într-un urlet de furie şi venele de la gât i se umflară, dădu din mâini şi nu se mai putu ţine pe picioare. Se agăţă de un raft de pe perete, pe care se aflau cupa orientală de argint şi trepiedul cu mici sileni, amenințând să le trântească. Cu viteza fulgerului tata a şi fost lângă el. L-a ţinut pe însoţitorul lui Picciotti, care şi-a revenit datorită fricii, pentru că îl amenința cu burghiul. „Destul. Căraţi-vă din beciul meu!” „Te rog, dragă prietene, cu un camarad nu te porţi aşa. Şi pe deasupra mai ai şi bormaşina!” îl apostrofă Picciotti şi scoase calm două ţigări din pachetul lui de Nazionali. „Fumezi? Nu fumezi, e clar. Un soldat n-are voie să fumeze. Hitler ura ţigările, nu-i aşa? Ah, te invidiez pentru colecţia ta”, îşi aruncă fumul în direcţia oglinzii de bronz din Piţigliano, „un obiect tombal etrusc cu legendarul proroc Calchas, nu-i aşa? O, da, mă pricep, prietene, sunt familiarizat cu antichităţile. Şi găsesc o adevărată ruşine faptul că templele noastre decad şi muzeele nu sunt bine păzite. Ne risipim bogăţia culturală la americani şi germani pentru o bucată de pâine cu unt, n-am dreptate, Giorgio? Sau ne lăsăm pur şi simplu furaţi. Nu, din păcate noi nu suntem nemţi cu principii clare. În statul ăsta promiscuu trăind numai din mită şi partipriuri meschine, nu poţi să pui bază pe severitate. O, da, ar trebui pedepsiţi aspru hoţii ăştia, tâlharii ăştia, ar trebui să se facă odată ordine, e nevoie de un pumn de fier, ce spui, camarade?”

îşi strivi chiştocul pe jos. „Bandiţii trebuie nimiciţi”.

În acest timp, însoţitorul lui Picciotti se proţăpise în faţa tatii care stătea alb ca varul, sprijinit de raft; îl lovea pe piept cu degetele arătător şi mijlociu asudate. Tata sări ca ars. „Ce înseamnă asta?” „Vrea să spună că te cunoaşte, că te-a întâlnit”, îl lămuri Picciotti. „Aşa ceva nu-i cu putinţă”, spuse tata tăios, „sunt sigur că noi doi nu ne-am întâlnit”. Însoţitorul lui Picciotti începu să-şi agite degetele. „La sfârşitul lui ’43, aşa susţine, în localitatea lui natală, Practica, unde se mai află şi acum un aeroport, Practica di Mare, nu-ţi spune nimic? Prietenia noastră a început în perioada aceea, ca s-o ştii, când omul ăsta, în ciuda leziunilor grave, s-a înscris în Brigada Neagră, condusă de fratele meu. Bietul meu frate ucis, Cesare”, se abătu Picciotti de la subiect, „pe care o bandă de agenţi roşii din Milano l-a împuşcat după legea marţială. Şi ca să-şi ascundă crima au ascuns osemintele. Noi n-am aflat niciodată, părinţii mei şi cu mine, unde a fost îngropat cadavrul lui. La o vârstă înaintată, mama a cutreierat la Milano de la un oficiu la altul, a cerşit, pur şi simplu, că nu vrea nimic mai mult decât să-şi înmormânteze fiul şi a fost nevoită să înghită să i se urle în faţă că ar trebui să se adreseze unui antreprenor de pompe funebre, la Asociaţia Partizanilor, da, la Asociaţia Partizanilor să se intereseze! Sau la Biroul de obiecte găsite, la Biroul de obiecte găsite! Şi unul a jignit-o rău, strigându-i «curvă de fascişti». Mama era un om terminat când s-a întors acasă şi a murit în noaptea următoare. Şi care au fost ultimele ei cuvinte? «Nicio îndurare, nicio îndurare!» a suspinat. Ultimele cuvinte te obligă. Nu, n-am să am îndurare, nicio îndurare pentru duşmanii noştri!

Unde rămăsesem?” reveni Picciotti la subiect, „ah, da. La sfârşitul lui ’43, în Practica, acolo se pare că te-a

întâlnit prietenul meu Giorgio”. Tata rămase dator cu un răspuns. Pupilele lui se mişcau agitate de la un colţ la celălalt al atelierului. „Ce înseamnă asta, ce ai?”, încercă să-i alunge Giulio Picciotti neliniştea, cu un semn al mâinii, „nu e sigur sută la sută. Şi, în afară de asta, vrea să-ţi exprime înalta lui admiraţie pentru acţiunea strălucită de la Gran Sasso”. Giorgio apucă mâna amorţită a tatii cu cioturile lui şi o frământă. „Te priveşte ca pe un erou”.

Tata începu să-şi muşte buzele, când Picciotti aduse vorba de un cap de meduză pe care îl descoperise Giorgio când avea paisprezece ani, într-o scufundare, pe fundul mării. „Vrea să ţi-l dăruiască, înţelegi, vrea să-l dăruiască viteazului soldat german, care l-a eliberat pe Mussolini”. „Vrea să mi-l dăruiască?” bâigui tata. „Da, şi te invită la el acasă duminica viitoare, la prânz, împreună cu mine şi cu alţi prieteni, de unde poţi să-ţi iei capul meduzei”. Dând din cap plin de elan, Giorgio apucă din nou mâna tatii şi gâjâi vesel. „La Practica di Mare?” se interesă tata neîncrezător, iar Giulio Picciotti îi replică: „Da. E la o aruncătură de băţ. Pot să te iau cu mine cu maşina”. Şi recunoscu admirativ: „Made in *Deutschland*!”, ceea ce voia să însemne „*made in Germany*\ şi după o bătaie camaraderească pe umăr îşi luă rămas-bun de la tata.

Dacă la sfârşitul săptămânii a plecat cu Giulio Picciotti la mare nu mai ştiu. Pot însă să-mi amintesc de capul meduzei din secolul patru! Chr., pe care îl postase pe un perete al atelierului. Şi când a intrat, din nou, în încurcături financiare, nu a mai găsit altă soluţie decât să facă un împrumut substanţial la proprietarul pensiunii. Atârna, dând neputincios din picioare, de cârligul lui Giulio Picciotti şi nu se mai putea sustrage de la o vizită la Predappio, la mormântul lui Mussolini, unde se întâlnea cu proprietarul pensiunii şi cu tovarăşul lui de partid să-l

venereze pe Duce, cu braţul ridicat ţeapăn a salut, cu o voce lătrătoare şi lovindu-şi pintenii.

Ziua următoare tata a putut fi văzut într-o grămadă de ziare mărunte. Un şir de buletine publicitare din împrejurimile Bolognei îşi intitulau simplu anunţurile: „Eliberatorul german al Ducelui a vizitat Predappio”. „Eroul de la Gran Sasso sărbătoreşte împreună cu camarazii aniversarea Ducelui”, scria în organul fascist. Iar în ziarul de partid al comuniştilor, acesta anunţa, sub titlul „Eternul German de ieri în pelerinaj la mormântul Ducelui”, că tata ar fi fost activist SS şi s-ar fi stabilit plin de impertinenţă pe malurile

Tibrului, după care, lângă instantaneul cu pricina apărea şi numele lui întreg. În curând dulapul nostru din holul casei se umplu de scrisori – îmi amintesc de o scrisoare în care erau alice şi un pachet mic cu o funie înnodată într-un laţ –, iar telefonul nostru suna zi şi noapte. A încetat abia când tata a avut succes cu plângerea lui la Poştă şi, în sfârşit, am obţinut un număr secret.

Mama se baricadă în dispreţul şi sila ei faţă de tata, care recunoscu că se lăsase încântat de Giulio Picciotti şi fusese la Predappio. „A fost o scăpare”, spuse tata cu nodu-n gât, „o scăpare idioată. Mă urmăreşte de luni de zile, da, Picciotti mă urmăreşte de luni de zile. Şi, în cele din urmă, ce să spun, n-am mai putut refuza. Nu ştiam nimic de presă, credeam că e vorba de o întâlnire de familie. O întâlnire în familie, ce să-ţi spun”, o coti tata, când văzu cuta adâncindu-se între sprâncenele mamei, „ştii doar ce vreau să zic, o chestie pe care nimeni n-o mai ia în serios. Nu am absolut nimic de împărţit cu oamenii ăştia, te rog să mă crezi”.

Nu se ajunse la ceartă, dar tata arăta de la o

săptămână la alta tot mai fantomatic, când pierdut ca un copil, când împietrit de ciudă. „De ce mă hărţuiesc?” izbucnea mereu şi mereu. „Cum a putut să mi se întâmple asta?”, şi-şi luă concediu medical de la şcoală. A stat departe de şcoală câteva luni, dormea pe un pat pliant în atelierul lui, vegheat de capul meduzei şi de prezicătorul Calchas, de centauri, sileni, elefanţi, delfini şi sclavi la călcatul strugurilor. Eu trebuia să-i duc mâncarea la atelier, din care nu gusta niciodată mai mult de trei îmbucături, şi folosea baia când mama avea întâlnire cu vecinul nostru nobil, era plecată după târguieli sau lipsea pur şi simplu de acasă.

Lisa se închidea cu Mimi în cămara pe care o zăvora pe dinăuntru şi-i dezvăluia păpuşii hărtănite cu vocea stinsă: „Taţi al meu e un infractor periculos şi trebuie să se încuie în beci. Nu mai are voie să locuiască împreună cu noi”. Din ascunzătoare se auzea un plâns sfâşietor, şi rugăminţile mamei: „Ce zici, comoara mea, o să facem împreună o plimbare cu trăsura de la Pincio la Pantheon cu prietenul tău, domnul Clerici. Nu vrei să deschizi?” rămâneau zadarnice.

Ca să o liniştească, mama îşi luă inima în dinţi şi-l vizită pe tata îngropat în pivniţa lui. Nu călcase niciodată în cuibul de colecţionar şi ce simţise când l-a descoperit pe tata dormind pe un pat pliant între trei sute de vestigii care umpleau până la refuz pivniţa lui n-am aflat niciodată. Repulsie faţă de lăcomia lui, de obsesia lui de colecţionar sau compătimire? – nu pot să spun. Dacă nu observase nimic altceva decât o înstrăinare, o uimire rece vizavi de acest om pe care nu-l mai recunoştea? Şi dacă în adăpostul lui forţat pe unde bântuiau duhurile trecutului, înţelesese ea ce era el de fapt: îndatorat până-n gât şi complet ruinat în fiinţa lui lăuntrică, da, aproape de sfârşit? Sau îl fixă

total confuză pe acest bărbat naiv, de care fusese îndrăgostită acum o veşnicie, într-o altă viaţă?

Tata părăsi patul pliant şi se instală comod pe sofaua din camera de zi, cu somnifere, pilule contra afecţiunilor cardiace şi un antidepresiv, medicamentele prescrise de medic. Faptul că locuia din nou cu noi nu-i alungă amărăciunea. Şi, în ciuda tuturor eforturilor mascate de a se stăpâni, pe chipul mamei repulsia devenea vizibilă în prezenţa lui. Cu prima ocazie care i se ivi în iunie, la începutul vacanţei, el îşi luă zborul la Marea Adriatică. Am primit atunci de la el vederi vesele din Ravenna, Veneţia şi Rimini, iar mama a primit o scrisoare groasă de zece pagini cu ştampila din Bari, unde un hoţ versat îi şparlise tatii portofelul, paşaportul, verigheta şi ceasul de mână.

În zilele care-i mai rămăseseră din iulie, tata îşi puse ordine în hârtii. îşi comandă o verighetă – care trebuia să semene leit cu cea pierdută –, şi din excursia cu Sassolino, care voia să dea iama printr-o seamă de muzee prost supravegheate din munţi, s-a întors acasă cu un tren regional. Se certase cu prietenul lui.

Când şi de ce s-au decis părinţii mei să se refugieze de ravagiile caniculei pe plaja de la Anzio şi să închirieze două camere în pensiunea lui Tante Sophia nu pot să spun nici până-n ziua de azi. A fost o hotărâre îngrozitoare, şi nenumăratele noastre cufere şi genţi, pe care le căraserăm la Gara Termini şi care ar fi trebuit să confere greutate deciziei, n-au putut schimba finalul tragic. În jurul tatii plutea ceva pâlpâitor ca o orbire; se forţa să fie într-o dispoziţie debordantă şi în ziua dinaintea plecării se grăbi să facă târguieli pe Corso pentru drum. La lăsarea întunericului s-a întors – într-un taxi, plin ochi. Din lăzile şi sacoşele lui scoase ochelari pentru scufundări şi înotătoare, mingi portocalii de apă, diverse jocuri de cărţi

şi table şi o barcă pneumatică cu padele şi o pompă; umflă barca în camera de zi. La sfârşit a despachetat doi bikini, unul minuscul şi albastru pe care l-a înhăţat sora mea şi unul galben ca pucioasa, luat de mama, încruntându-şi fruntea a neplăcere. Când s-a decis, în fine, să probeze ceea ce i-a adus şi s-a încuiat în baie, tata defila pe coridor în sus şi-n jos şi voia neapărat să ştie: „Îţi vine, zâna mea? Cred că-ţi vine, nu-i aşa?”

7

„*Forza*! *CoraggioF* se auzeau strigăte de pe verandă, unde ruda lui Sassolino îşi făcea vânt cu o frunză de palmier, aşezată în fotoliul de răchită, cu picioarele îndepărtate mult unul de altul, într-o poziţie cât mai comodă. Lisa mă lovi cu cotul, chicotind. „Tu, aia a făcut pipi pe ea”, îmi suflă la ureche. Mi-am aţintit ochii pe pulpele flasce şi pe slipul pătat al lui Tante Sophia, pe care se aciuase o muscă. „Veselie!” lătra ruda lui Sassolino cu o voce hodorogită, şi tata o aproba întru totul, de parcă ar fi fost vorba de o chemare la luptă; îşi puse jos cuferele şi genţile şi apucă mâna lui Tante Sophia ca s-o ridice din fotoliul-coş, împletit din răchită, deoarece ea nu mai reuşea singură. Era prea grasă – şi prea leneşă. „Da, trebuie să fim veseli”, spuse ea, „chiar dacă nu mai suntem buni de nimic decât ca hrană pentru viermi şi deja ne-am luat adio de la soare!” „Chiar vreţi să vă luaţi adio, Tante Sophia? Sunteţi mai vie decât mine!” glumi tata, ceea ce o făcu pe ruda lui Sassolino să scoată un mormăit. „Ia nu-ţi mai bate joc, băieţică!”

Nu o ştiam pe Tante Sophia decât în rochiile ei îngălate şi negre de văduvă. Un pâlc de rechini îl atacaseră pe bărbatul ei, care fusese un pescar sărac, în barca lui şi l-au sfâşiat când s-a răsturnat în valuri. „Nu eram căsătoriţi decât de o lună”, suspină ea, „ora morţii lui o

bătu un corb în fereastra dormitorului. Chiar aşa, e adevărul gol-goluţ", repetă Sophia, „a bătut cu ciocul lui în geam până m-am trezit!" În ziua următoare s-a găsit pe ţărm barca lui strivită, iar în împrejurime Tante Sophia a descoperit, în afară de amuleta de argint, pe care o recunoscuse, un deget, o ureche muşcată şi un os de la încheietura mâinii. Pe toate astea le păstra într-un scrin din lemn de trandafir cu relicve.

Ne măsură cu ochii ei miopi. „O, *dio mi-o*! Dar eşti bărbat, Sebastiano!" strigă ea, ieşindu-şi din fire, şi mă apucă de bărbie ca să mă băloşească cu pupăturile ei. „Şi unde-i mieluţu meu zburdalnic, ieduţule?" Mai timidă, mai încurcată, Lisa se lipi de mama şi Tante Sophia îşi întinse de pomană braţele ca s-o apuce: „Te ascunzi de o femeie bătrână? Ce-ţi închipui, că sunt o vrăjitoare? Bine, fie, o să ne amuşinăm cu altă ocazie. Şi pe tine vreau să te privesc mai îndeaproape", mormăi ea şi se legănă pe lângă cuferele noastre apropiindu-se de mama.

„Nu vreţi deloc să îmbătrâniţi, signora, aşa-i?", lăsă să-i scape după ce o privi pe mama cu luare-aminte, „o pieliţă de piersică, fără pic de riduri şi cute, proaspătă şi plină de energie, este de neconceput. Şi cu toate asta, o să vină ziua, vă avertizez". Tante Sophia îşi ridică arătătorul cărnos cu care îi ciocăni mamei în coşul pieptului şi-i şuieră în ureche, tutuind-o: „Nu prea ştii cum stau lucrurile cu tine, ia seama. Vrei să-ţi lepezi pielea şi sufletul tău să înveţe să zboare, nu-i aşa? N-o să înveţe să zboare decât în moarte, înţelegi, abia când suntem pregătiţi! Avem nevoie de un bărbat ca să nu ne îmbolnăvim. Da, a ne culca cu un bărbat e medicament curat, şi tu îl ai pe al tău. Şi ce mai vrei în plus? Iubire şi pasiune? Să fim serioşi, prostuţa mea, doar nu mai ai şaptesprezece ani şi ar trebui să ştii ce e iubirea: nu-i

nimic altceva decât un greiere care-ţi cântă în cap şi un fier încins în inimă. Avem nevoie de un bărbat ca să nu ne îmbolnăvim”, repetă mormăind pentru sine, „şi nu să ne îmbolnăvim din cauza unui bărbat, ai înţeles? Veselie!” tună din nou Tante Sophia şi se întoarse uşor ezitând spre tata care privea tăcut cerul albastru ca oţelul, „nu cumva ai tras cu urechea, Ludovico? Astea sunt chestii femeieşti care nu te privesc”. „Eu să trag cu urechea la ce-aţi vorbit?” ripostă tata jignit. „Mi-am încuiat bine urechile”. „Maria!” trâmbiţă Tante Sophia, fără să comenteze cele spuse de tata, „arată-le oaspeţilor noştri unde vor locui. Hei, hei, te codeşti să cari un cufăr?” îi aruncă în faţă femeii care nu-i era mai prejos nici în circumferinţă, nici în etate. Am urmat fundul revărsat al Mariei şi mirosul ei de sudoare care o învăluia, până la etajul întâi, unde a descuiat două camere şi s-a retras cu un salut acru de bun venit. „Ah”, spuse tata plescăind din limbă, „în sfârşit poate să înceapă concediul nostru!” şi se opri nemaischiţând nicio grimasă, când mama ne împărţi odăile şi paturile. Ea urma să doarmă cu sora mea în patul dublu, tata şi cu mine aveam să ocupăm odăile dinspre plajă. Da, se închise în bucuria lui, de parcă ar fi fost decis să nu se lase izgonit din acest paradis interior. Sau voia să alunge cu voioşia lui dorul mistuitor al mamei care o împietrise şi o îndepărta de noi.

Rămase până la sfârşit exaltat şi bine dispus. Ne-a închiriat o cabină de baie – la prima noastră vizită în Anzio a considerat chestia asta o adevărată risipă – şi un loc rezervat pe plajă, care ar fi fost tocmai bun pentru două familii, în zona unde valurile erau mari şi se izbeau de stânci. Mama se întindea pe un şezlong de lemn şi se adâncea în lectura unui roman, pe care îl împachetase la plecare. „Dar tu nu citeşti de adevărat”, se plânse Lisa – şi

avea dreptate, mama mai curând se ascundea printre pagini, decât citea – nu ar fi mai bine să ne jucăm cu mingea în apă?” Tata sări imediat în picioare să aducă mingea şi se năpusti cu Lisa în mare.

În aceste zile nu pierdea nicio secundă. Dacă nu jucam volei în apă şi înotam, o învăţa pe sora mea să se scufunde sau se scufunda cu mine în ruinele pivniţei din vila neroniană complet devastată. Ne umfla barca pneumatică pentru ca să ne care vâslind pe toţi trei de la un dig la altul, şi o lua pe Lisa în cârcă şi se transforma într-un cal nărăvaş care galopează sub un soare torid de la un capăt la altul pe plajă. S-a târguit cu un pescar din port până când ne-a lăsat pe cuterul lui şi am tot scotocit în burta vaporului până am dat de o gaură puturoasă unde se afla o cantitate imensă de cuie de fier ruginite şi năvoade. Sora mea descoperi un crab uitat acolo care în ciuda eforturilor sale, nu reuşea să iasă din lada de lemn în care era captiv, şi nu se linişti decât când tata luă animalul cu el pe covertă şi-l aruncă din nou în apă. Urcarăm împreună pe proră, unde pescarul mă familiariză cu compasul şi hărţile nautice, dându-mi voie să stau chiar la cârmă. Da, mă lăsă chiar să înalţ două steaguri mici pe funia de semnalizare şi mă ciupi vesel de obraz văzându-mi bucuria nestăvilită, când s-a oferit să ne ia pe tata şi pe mine la o escapadă noaptea, pe mare.

Din această aventură nu avea să iasă nimic. Excursia noastră a fost împiedicată de Frangipane şi de brusca plecare a mamei. Când nu făcea plajă sau nu citea, se ducea târându-se fără chef, până la falezele albastre încrustate cu scoici, se căţăra pe o stâncă şi rămânea cu ochii aţintiţi la valurile înspumate. Sau o ţinea una şi bună că avea migrenă şi nu putea scăpa de ea la soare şi pe caniculă şi de aceea nu mai voia să se dea jos din pat. Nu a

suportat să rămână niciodată mai mult de o dimineaţă în camera de la pensiune, pe de-o parte fiindcă nu avea linişte, pe de alta din cauza rudei lui Sassolino, care voia să pălăvrăgească şi ca să-şi satisfacă dorinţa s-a opintit cât a putut ca să iasă din coşul ei de răchită. S-a suit, sau mai bine zis s-a căţărat cu o sută de pauze ca să-şi tragă sufletul până la etajul întâi – o performanţă pentru care se aştepta să fie răsplătită de mama. „Vrei să te mănânci singură, bucăţica cu bucăţică, prostuţo?” se răsti la ea Sophia, care se lăsă să cadă pe un fotoliu şi muşcă din braţul ei ca dintr-o bucată de slănină: „Da, toţi ne mâncăm singuri şi tu chiar faci progrese, să ştii! La mine e cu totul altceva, la perna mea de grăsime durează până când mă pot răni serios” şi, strigând lozinca „Veselie!”, izbucni într-un hohot năvalnic de râs.

Într-o zi, la amiază, am descoperit-o pe mama stând în faţa porţii de fier, unde erau cele trei ieşiri rotative, din bare încrucişate. Privea în direcţia noastră fără să ne recunoască pe tata şi pe mine, deşi îi făceam cu mâna. Se pare că nu se putea decide să ajungă la noi şi se balansa fără voinţă de la o ieşire rotativă la alta, în fluxul celor veniţi la plajă care se grăbeau acum la masă. Când s-a întors brusc şi s-a îndepărtat cu paşi grăbiţi, mi-am înghiţit nodul de amărăciune ce mi se pusese în gât. Oare voia să telefoneze? Cerea tot timpul fise de la Tante Sophia şi, când luam masa noaptea pe terasa din scânduri care se întindea până deasupra apei în port, împingea farfuria cu apetitivele deoparte şi fugea la cabina luminată de pe chei.

Îşi făcea griji din cauza bunicului Emil care se îmbolnăvise de o gripă însoţită de febră, localizată pe bronhii, şi la un om de optzeci de ani o gripă nu-i o joacă! Iar când sora mea spunea că vrea să vorbească cu bunicul şi se ruga de mama s-o însoţească până la cabină, aceasta

refuza categoric: „Nu, tu rămâi aici. E mult prea slăbit ca să mai vorbească şi cu tine”. Se întorcea însufleţită şi ne anunţa că ultima noapte nu avusese febră, doar bronhiile alea şuierătoare ar fi fost cumplite. Aceste telefoane o înviorau, în timp ce mesteca voia să afle de la Lisa dacă învăţase, între timp, să se scufunde şi ce o impresionase cel mai mult pe cuter.

Veselia mamei nu ţinea decât o oră şi, când intram în pensiunea lui Tante Sophia, se închidea din nou în tăcerea ei.

Nu se mai lăsa deloc convinsă de sora mea care-i cerea să joace cu ea un joc de cărţi sau table ori să-i spună o poveste ca s-o adoarmă. Cel mai rău i-a fost mamei la sfârşitul săptămânii, când alerga de pomană la cabină şi nu găsi pe nimeni la celălalt capăt. În noaptea asta se strecura din pensiune ca să telefoneze din port, iar în zori, când paşii mamei m-au trezit, am urmărit-o până la chei.

Nu era vorba aici de curiozitate – nu aveam nicio îndoială în legătură cu scopul ei –, nu, mi-era frică pentru ea. Absentă, albă ca varul la faţă, complet distrusă, a ieşit clătinându-se din cabină şi s-a prăbuşit lângă podeţ, pe o rolă de odgon. „Ce faci, mă spionezi?” se răsti la mine când am vrut s-o îmbrăţişez „Ce-i asta?” Mă privea fix, cu ochii uscaţi, plini de sălbăticiune şi repulsie, cum îl privea de obicei pe tata, niciodată pe noi, şi m-am simţit uşurat, da’ m-am simţit uşurat când m-a lovit – să mă uit în ochii mamei era şi mai rău. Nu m-am ferit de loviturile ei, şi cred că asta a readus-o la realitate. M-a strâns la piept, sughiţând disperată, „Iartă-mă, Sebastian, iartă-mă!”

În neajutorarea mamei a căzut ca un trăsnet Frangipane care a sosit duminică la prânz pe plajă şi a început să rătăcească de la o umbrelă de soare la alta. Scăpase de pantofii lui strălucitori de oraş şi de şosetele

negre, în mâna dreaptă flutura o scrisoare. Când se împiedica de scânduri şi-şi punea talpa în nisipul clocotitor, îşi ridica piciorul şi sufla pe degetele lui de la picioare ţinându-le la un metru distanţă. Făcea o impresie mai mult decât ridicolă, în rigiditatea lui şi în costumul cel scump, în plus mai era şi cravata de mătase pe care briza mării i-o plesnea de obraz.

Dar ceea ce îl despărţea pe tata de vecinul nostru nu era în ultimul rând atenţia exagerată pe care o acorda Frangipane garderobei lui. Nu suporta să meargă în pantofi plini de praf, un pantalon pătat îi strica întreaga zi. Vinerea punea o femeie de serviciu de la Oficiul Orfanilor de Război să-i tundă barba şi, dacă aceasta era în concediu, se declanşa criza. Când a descoperit pe gulerul lui de la cămaşă mătreaţă, a alergat în panică de la un medic la altul şi, în curând, era în stare să ne ţină un discurs numai bun de publicat, despre tratamentele folosite în bolile de piele ale capului şi părului. Nu îşi părăsea niciodată casa fără să-şi pună cravată, chiar şi când se topea de căldură şi nu mai avea aer! „Pun prinsoare că ăsta se culcă cu cravata la gât”, râdea tata de el. La rândul lui, pe Frangipane îl oripila jacheta de cord, închisă la gât, a tatii, cu peticele de piele la ambele coate şi pantofii lui scâlciaţi, murdari de noroi.

Frangipane era un duşman înverşunat al adoraţiei pe care o avea tata pentru antichităţi, pe de-o parte datorită experienţei lui, „da, din experienţa pe care am avut-o cu Mussolini, care o tot ţinea lângă cu Antichitatea, de parcă el însuşi ar fi inventat Antichitatea! „Antichitatea!” se ambală vecinul nostru; „ştiţi ce simt eu în faţa templului lui Hadrian sau înaintea Altarului Păcii? Că iar vor să mă fută în cur!”; pe de altă parte ca să-şi bată joc de conştiinţa istoriei celebrată de tata. „Conştiinţa istoriei! Nu o înţeleg,

dacă vă acoperiţi cu lucruri lipsite de viaţă! Cu vechituri moarte, fie că sunt din marmură africană sau din alabastru sau, din partea mea, pot să fie şi din aur! Şi ce ştiţi despre istorie, când staţi în beciul ăla printre lucruri mute şi oarbe din vremuri trecute? Absolut nimic”, tuna şi fulgera Frangipane, „nicio conştiinţă nu poate cuprinde şi înţelege istoria! Nu, niciunul din noi nu-şi poate imagina, nimeni nu poate intui ce s-a întâmplat în istorie. Şi o conştiinţă care-şi asumă această misiune ar trebui să plesnească de atâta groază şi durere, înţelegeţi ce spun?” Tata negă. „Un munte de cadavre care ajunge până la cer, asta e istoria, respirăm putreziciune şi ne scăldăm în sânge fără să ne dăm seama. Ni se ridică până la piept, ce spun, până la gât!”

Dispreţul lui Frangipane nu se datora, fără îndoială, repulsiei sale împotriva jachetei de cord, închisă până sus, sau adoraţiei pentru Antichitate – iar excursia vecinului Wieland la Predappio, la mormântul lui Mussolini, nu putea în cel mai rău caz decât să accentueze acest dispreţ. Ceea ce vecinul nostru condamna cel mai mult la tata era relaţia lui călduţă cu mama. Nu putea să fie bărbat, nu avea sânge în artere, era bont sau total orb dacă nu-şi adora femeia – o femeie pentru care netotul ăsta era chiar de invidiat – şi nu şi-o păzea mai bine.

În această duminică fierbinte şi vântoasă la Anzio, niciunul din cei doi nu avea chef să se ia de celălalt. Da, tata fusese cel care-l făcuse atent pe Frangipane la locul nostru din primul rând de umbrele de soare care vibrau în vânt. Făcu un semn cu mâna şi sări pe ţărm, „he, Cencio!” până ce vecinul nostru se scărpină pe cap şi se grăbi să ajungă la noi fluturând scrisoarea.

„E greu să distingi oamenii dezbrăcaţi”, rosti Frangipane, „pe plajă poţi să recunoşti din nou ce este

omul: o maimuţă fără păr!” şi dădu din cap în semn de mulţumire când tata îi arătă amabil şezlongul lui de lemn. „Ingenios, foarte ingenios, nici nu se poate spune altfel”, îl lăudă pe tata şi dădu imediat din cap consolator, „să faci concediul în Anzio, unde aterizau englezii şi americanii ca să vă izgonească din Cetatea Eternă”. Din batista lui desfăşură o suzetă umedă şi roşie ca focul pe care sora mea o înşfăcă în doi timpi şi trei mişcări, iar mie mi-a oferit un joc de răbdare cu o sferă minusculă de argint pe care trebuia s-o dirijezi printr-un şir de obstacole până la un orificiu.

„Nu vreau să fiu prea insistent”, se întoarse spre mama care nu-i răspunse la salut şi făcu o mină respingătoare şi dură, „a fost scrisoarea asta, vreau să spun, scrisoarea asta pe care am vrut s-o predau, şi care ne este adresată nouă, ţie, scuze, adică, dumneavoastră, şi mie”, îşi pierdu firul, îşi suflă nasul cu zgomot în batista lui lipicioasă şi când se arătă din nou, nasul şi bărbia îi erau mâzgălite cu roşu. „Vin ca poştaş”, se bâlbâi el, ca să dea un aer comic poveştii şi se prăbuşi în şezlong. Ce şi-o fi promis el de la această întâlnire, cine ştie, în orice caz nu atitudinea ostilă, rece, ba chiar glacială a mamei. Se prăbuşi sub ochii noştri, capul îi căzu pe piept, degetele îi atinseră pământul şi numai datorită ţesăturii elastice, care se strânse în jurul părţii lui posterioare, nu s-a răsturnat periculos din şezlongul de lemn! Tata îngenunche lângă bărbatul leşinat şi-i stropi obrazul palid cu apă. „Aţi suferit un colaps, dragul meu”, îi spuse când vecinul nostru începu din nou să se mişte, „tz, tz, pe un asemenea soare în costum şi fără nimic pe cap, aşa ceva nu e permis!” „Vin ca poştaş”, bâigui Frangipane, „nu aveam de gând să mă opresc la Anzio”, şi-l măsură pe tata cu ochi sticloşi. „Înţeleg, înţeleg”, îi răspunse acesta, „dar mai întâi beţi

ceva” – îi întinse lui Frangipane sticla lui – „şi pe urmă vă duc la pensiune. Aveţi nevoie de o cameră umbroasă şi liniştită”. „E vorba de această scrisoare”, începu Frangipane din nou, şi tata ridică dând din cap plicul plin de nisip de pe jos. „De la Luca Lubrano din Oppido, na”, făcu tata aruncând o privire pe expeditor, „zâna mea, ce zici, o scrisoare din Lucania”.

Mama lăsă în sfârşit să-i cadă romanul cel gros din mână, în spatele căruia se ascunsese iar, când Frangipane se trezise din leşin, şi desfăcu nerăbdătoare scrisoarea lui Luca. „Mulţumesc”, mormăi în direcţia lui, şi vecinul nostru se agăţă legănându-se de braţul tatii care-i ducea şosetele şi pantofii şi o porniră spre pensiunea lui Tante Sophia.

„Mă înţeleg potrivit cu tata, iar mama, sărmana mea mamă, este total disperată să mă aibă din nou lângă ea. A îmbătrânit cumplit, are părul cum e cenuşa şi un obraz ascuţit şi ridat, cred că nu a suportat evadarea mea. Odată cu trecerea timpului a presupus că n-o să mă mai ţină niciodată în braţe şi, când a aflat de arestarea mea, aproape că s-a simţit uşurată, a fost un semn că sunt viu. L-a rugat pe tata în genunchi să plece la Tibru şi să mă viziteze la puşcărie, în primele zile el nu a îndrăznit să vină la mine şi a stat ore în şir la Gianicolo şi s-a uitat la Regina Coeli să se împace înăuntrul lui cu mine şi să se roage în gând pentru iertare. Când a venit la mine a adus o declaraţie a martorilor pregătită de procuror, prin care erau acuzaţi cei implicaţi în procesul meu, m-a implorat s-o semnez şi s-o repet în sala de tribunal. Trădare, calomnie – toată viaţa lui n-a făcut decât asta şi nu putea înţelege refuzul meu. Şi totuşi: era disperat şi voia să mă ajute să-mi scot capul din laţ. Poţi să condamni un tată care vrea să-şi salveze fiul sau trebuie să înveţi să ierţi?… Ce se va

întâmpla cu mine, dacă voi rămâne în Oppido, nu pot spune acum. Nu am mai vrut să mă întorc în casa administratorului. Locuiesc la tanti Olimpia care a orbit între timp, un suflet simplu care şade mai tot timpul la războiul de ţesut şi când fredonează o melodie în timpul lucrului mi se încălzeşte inima. Sunt copilăros, nu-i aşa? Da, sunt. Am lucrat o cutie de cusut, ca şi cum aş fi un ţăran tânăr care vrea să-i facă miresei lui un cadou, şi într-un castan, lângă râu, la locul de spălat, unde alergam când eram mic cu bunica, am atârnat un leagăn şi-mi închipui că şi acum mai miroase ca leşia fiartă pe care o folosea să înălbească rufele. Şi eu ce fac în leagănul meu? Cioplesc lucruri din amintire, de pildă, căuşul de lemn al bunicii, cu care lua caimacul de pe lapte; căuşul avea sculptat pe el cei doi însoţitori credincioşi ai vieţii, cum spunea bunica, religia creştină şi câinele. În scobitură se afla un crucifix, iar coada se termina într-un cap de câine. Mă port copilăreşte, o, da…”. Nu am putut să citesc scrisoarea până la capăt. Mama înotă din nou la mal şi eu am vârât plicul în romanul cel gros ca să mă arunc repede pe prosop.

În noaptea asta am mâncat fără mama pe terasa din scânduri, în port. Ne-a asigurat că nu-i e foame şi că ar vrea, mai curând, să se întindă în pat şi să citească. Tata încercă să-i schimbe dispoziţia fără convingere şi fără prea mult elan, de parcă era vorba de o obligaţie neplăcută. Mama ne făcu semn cu mâna din camera de la pensiune când mergeam târând paşii cu Frangipane spre localul nostru obişnuit. Nobilul vecin care la început fusese tăcut şi nu voise să comande nimic se învioră curând şi-i ceru chelnerului să aducă un platou cu peşte pentru întreaga familie, pe care îl consumă până la ultima foaie de salată.

„Şi aceste pete de sânge care se reînnoiesc veşnic”,

întrebă tata curios, „mai apar şi azi?” „Asta-i bună”, ridică tonul Frangipane, „pe alea le-a inventat Sassolino”. „Sassolino? O, nu”, spuse tata. „O, da”, se amuză vecinul nostru, „ca să ridice preţul, înţelegeţi? Dacă nevastă-sa trebuia să frece întruna tot mai multe pete de sânge, putea să-mi ceară el mai mulţi bani. Şi a ajuns să-mi pretindă o sumă apreciabilă!” „Şi dumneavoastră nu v-aţi încumetat să intraţi niciodată în casă, măcar să vă convingeţi dacă povestea cu petele de sânge e reală?” „Fireşte că am făcut asta”, spuse Frangipane care rodea o şiră de peşte, „potlogarul ăsta de Sassolino a făcut rost de sânge proaspăt de la casap şi a mânjit în dormitorul mamei totul, covoare, pardoseală, pereţi. Arăta înfiorător de real totul, trebuie să recunosc, de parcă doar cu câteva ore înainte ar fi avut loc acolo o crimă abominabilă”. „Şi doamna Beatrice?” „Ah, doamna Beatrice. Aia n-a aflat niciodată nimic despre potlogăriile lui”. „Şi înainte de a merge să cureţe”, am vrut să ştiu, sufocat de emoţie, „îşi procura iar sânge şi…” „Doamne fereşte”, răspunse Frangipane şi-şi privi rânjind scheletul de peşte pe care nu se mai afla nicio fisiuţă de carne, „asta nu era chiar obligatoriu, signorino. Nu a repetat trucul ăsta mai mult de două luni. Două luni a tot turnat sânge de porc pe covoarele mele, până ce doamna Beatrice n-a mai avut nevoie de sânge ca să creadă. Şi oricum eu nu voiam să mai calc în casă”. „Şi de ce aţi plătit?” întrebă tata contrariat, „de ce aţi permis să vă joace aşa?” Iar Frangipane, care-şi lingea degetele, răspunse zâmbind cu tâlc: „Nu aveam nicio perspectivă, absolut nicio perspectivă să găsesc altă persoană care să aibă grijă de casa mea când se stârnise aşa o vâlvă în jurul petelor de sânge mereu reînnoite, da, avem noi un proverb care sună aşa: «Nu cred în strigoi şi superstiţii şi asta îmi poartă ghinion»”. Pe la miezul nopţii se întoarseră pe două

cărări de la localul din port tata şi Frangipane cu două sticle de vin roşu sub braţ, pe care le destupaseră pe zidul ce dădea spre ştrand, înalt cam până la genunchi. „Şi tu vrei să-mi plăteşti datoriile la sacu ăsta fără fund de Picciotti, vrei să mă scapi de ştreangu ăsta?” voia să se asigure tata, lăbărţându-şi vorba. Frangipane dădu din cap şi tata bâigui mişcat: „Asta e adevărată prietenie, ah, tu chiar eşti un prieten adevărat”. îşi lipi buzele de barba vecinului nostru, care spuse aproape înecându-se: „Oricum, noi nu mai avem nimic de pierdut, nici tu, nici eu”. „Da, nici tu, nici eu, nu mai avem nimic de pierdut”, repetă tata cu vocea tărăgănată, căzu acolo pe zid şi aţipi. Frangipane se aplecă iute să salveze sticla de vin roşu, care stătea gata să se rostogolească de pe genunchii tatii. Se trezi brusc din somnul lui de câteva secunde, când îi veni să râgâie, şi-l aţinti cu privirea pe vecinul nostru. „Cencio”, bolborosi el, „de ce spui: Nu mai avem nimic de pierdut?” „Cum, nu îţi dai seama, nu e destul de clar, omul lui Dumnezeu?” tună Frangipane. „Am pierdut-o. Am ieşit amândoi din cursă, dragul meu”. Nu ştiu dacă tata înţelegea la ce se referea celălalt. Dintr-o mişcare îşi ridică la cer capul şi eu m-am aruncat pe jos făcându-mă una cu pardoseala balconului, ca să nu mă prindă trăgând cu urechea.

În dimineaţa următoare tata rămase până la amiază în pat şi Frangipane fu cel care ne duse la plajă, cu toată împotrivirea mamei. „Trebuie să-ţi spun ceva”, spuse el cu vocea răguşită, când sora mea ţopăia prin apă, iar eu mă prefăceam că dorm în şezlong. Părul îi era răvăşit şi cămaşa pătată cu vin roşu, ce să mai vorbim de cravată, asta era complet răsucită şi mototolită ca ultima zdreanţă. „Dacă ai să-mi spui ceva, te rog grăbeşte-te”, îl repezi mama iritată, „şi lasă-ne odată în pace. Sau vrei să te

instalezi confortabil în familia noastră?” „Nu, nu, nici nu-mi trece prin gând”, o asigură Frangipane, „trebuia să mă eliberez, Elinor, ca să nu mă sufoc, iar scrisoarea lui Luca a fost un prilej bine-venit, pricepi?” Ascultam freamătul spart al valurilor, sunetul ascuţit al strigătelor ieşind din gurile copiilor şi frânturi de muzică, adiind dinspre tonomatul de pe plajă înspre mare şi pe vecinul nostru care respira cu întreruperi. „Eu am fost”, rosti înecându-se, „eu am fost cel care l-a trădat pe Luca”.

Din şezlongul de lemn al mamei nu veni niciun sunet, mi se păruse chiar că între timp se îndepărtase pe nesimţite. Mi-am întredeschis pleoapele şi am văzut obrazul mamei schimonosit de scârbă. Cencio Eugenio Frangipane se târî în genunchi până la şezlong şi apucă mâna mamei care scormonea în nisip. „Da, eu am aranjat arestarea lui Luca”, scheună el, „eu l-am înştiinţat pe unchiul meu şi acesta pe prietenul lui, procurorul. Şi împreună am aranjat ca doi poliţişti să-l ridice pe Luca de la cizmarul Fabrizio. Am pus condiţii, Elinor: nicio arestare în casa voastră şi niciun fel de presiuni pentru, să zicem, acoperire sau tăinuire. Şi mi-a respectat condiţiile, în afară de acel comando de poliţişti înarmaţi, format din două duzini de copoi. I-am asigurat că doi oameni ajung, şi că nu se pune problema de contraapărare. Elinor”, suspină el, „Elinor!” Îi frământa mamei mâna şi ea era prea împietrită ca să şi-o retragă din palma bărbatului îngenuncheat, cu spinarea cocârjată în faţa şezlongului ei de lemn. „Şi nici nu vrei să ştii de ce?” o imploră el. „De ce l-am trădat pe Luca?” „Nu”, murmură mama, „nu vreau să ştiu”. „Din iubire”, spuse Frangipane, când mama se desprinse de el şi sări din şezlong, „din iubire nebunească!” Mama alergă pe ţărm şi se aruncă în apă. Iar vecinul nostru care se ridică, la rândul lui, şi-şi şterse meticulos barba cu cravata,

strigă în direcţia mării: „Din iubire, nu înţelegi, Elinor? Dintr-o iubire îndărătnică şi neruşinată!” Se întoarse către un om de pe plajă care îşi pusese ziarul deoparte şi-l privea pe Frangipane absent. „Tu n-ai trădat niciodată un om, nu-i aşa? Slavă Domnului, tu eşti dintr-un aluat cinstit şi dacă-l trimiţi pe unul direct la cuţit, n-ai să spui la nimeni. Ştii ceva, mi-e scârbă de tine, cu mutra ta de vită proastă, am să ţi-o dreg eu să arate mai ca lumea”. N-a apucat să se arunce asupra străinului de pe plajă. Cât ai bate din palme s-a şi văzut înconjurat de ţipi arşi de soare şi cu muşchi proeminenţi, care l-au luat pe vecinul nostru de braţe şi de picioare şi au făcut din el o vârtelniţă, iar apoi l-au azvârlit, în semn de despărţire, într-o tufă de rododendron.

Mă îndoiesc că prin această vizită nu voise decât să se înjosească. Cred că fusese o hotărâre pe care o luase în noaptea petrecută pe verandă. Din păcate era criţă de cât turnase în el şi fireşte că n-a fost în stare nici să-şi găsească odaia, aşa se justificase în dimineaţa următoare la ruda lui Sassolino, care ţipând cât o ţinea gura „Veselie!”, de răsuna până-n albastrul cerului, a reuşit să-l gonească pe Frangipane din fotoliul de răchită. „Şi totuşi trebuie să plătiţi, domnule baron”, spuse ea, cu buzele strânse.

L-am privit pe Frangipane cum se târa în patru labe din tufa de rododendron înspre trepte, unde s-a ridicat ca o insectă turtită şi a tras cu zgomot aer în piept. Şi-a frecat cucuiele şi vânătăile. Şi când a urcat drumul ţărmului şi şi-a întors către mine faţa care era plină de cute şi riduri şi strălucea în soare, chipul lui mi-a părut a fi şi arogant, şi pur.

Am petrecut trei zile de plajă liniştite, iar mama era surprinzător de echilibrată. Nu se mai repezea mereu de

pe terasa portului la cabina luminată de pe chei. Ne-a spus în puţine cuvinte că bunicul e din nou vioi şi lucrează în grădină. Înainte de a ne trimite la culcare juca halma şi domino, tric-trac şi Păcălici cu noi, o punea chiar în prezenţa noastră pe Tante Sophia să-i arate caseta din lemn de trandafir în care păstra câteva oase gălbui şi-şi înăbuşi un hohot de râs când ruda lui Sassolino ofta: „Da, ăsta a fost bărbatul meu!” şi închidea din nou scrinul cu exclamaţia: „*Forza*! *Coraggio*!”

Uşurarea mamei nu se datora nici plecării lui Frangipane, nici scrisorii pe care o primise de la Luca. Se hotărâse să ne părăsească înainte de termenul stabilit, şi asta a pus-o din nou pe picioare. În ultima noapte a rămas cu tata pe balcon, când m-am vârât în pat şi mă răsuceam de pe o parte pe alta, era prea cald şi nu puteam să dorm. Fixam tavanul pe care se mişcau două umbre. Erau umbre desfigurate, umbre cu buze tăioase şi nasuri ascuţite, degete cu gheare şi cefe cocoşate. Se repezeau sălbatic una la cealaltă sau se uneau într-o creastă de val care înghiţea lampa, comoda şi lavoarul, fremătând cu lăcomie sinistră în jurul patului meu. Ce vorbeau cei doi unul cu celălalt nu se putea înţelege. Până la urechea mea nu răzbătea decât un şuierat în care se amestecau o tuse înfundată, scrâşnetul unor picioare de scaun şi târşâitul papucilor de casă ai tatii pe dalele balconului, iar la sfârşit o exclamaţie stridentă a mamei care m-a făcut să tresar: „Nu te mai pot suporta, asta e!”

În dimineaţa următoare am însoţit-o la gară şi sora mea s-a liniştit abia când mama nu a mai refuzat s-o ducă pe Mimi la bunicul Emil. Asta era pretextul mamei că bunicului i-ar merge mai rău decât voia să recunoască şi avea urgentă nevoie de ea la Sachsenhausen. „Şi ţie sigur n-o să-ţi fie dor de păpuşa ta?” voia să se asigure mama

neîntrerupt. „Nu!” spuse Lisa şi bătea din picior. Şi când mama s-a îndepărtat mişcându-se ca o păpuşă trasă pe sfori şi nu mai rămăsese în aburul locomotivei decât o mică pată de cerneală, tata se întoarse şi strigă: „*Forza*! *Coraggio*! La plajă!” Tata îşi dublă eforturile de bucurie când sosirăm la plajă şi ne adunarăm în jurul şezlongului de lemn părăsit de mama. Se juca pe rând, când badmington, cu sora mea, când tenis de masă cu mine în faţa localului de pe plajă, în apă se prefăcea în hipopotam şi pe plajă în câine care îşi ridică laba din spate lângă umbrelele de soare sau şezlongurile altor vilegiaturişti. Da, se lăsă chiar îngropat de Lisa în nisip. Tocmai când se lăsase întunericul şi briza mării mă înfiora. Către ora opt începuseră amândoi să sape o groapă destul de adâncă în care el se putea întinde pe cinste. Cu vârful limbii lipit de un colţ al gurii, ceea ce trăda un zel neobişnuit la sora mea, îl acoperi pe tata cu un strat subţire de nisip. Răsturnă apoi găleată de găleată de pământ umed plescăitor pe burta lui, îi bătători bine picioarele cu tălpile şi rostogoli două pietroaie gri-bleu ca să-l împiedice s-o ia din loc. Iar tata, care era vârât până la bărbie în pământ, strigă „Au!” şi „Oh!” şi se strâmbă în fel şi chip ca să o facă să râdă.

Chiuind şi bătând din palme sărea sora mea în jurul capului zvâcnitor care se pierdea în întuneric. „Şi dacă nu te mai eliberez, tati?” chiuia ea. „Dacă te omor?” Nu ştiu ce a vrut tata să răspundă, nu mai era în stare să spună nimic. Un val imens se sparse de ţărm şi înghiţi capul lui zvâcnitor. Pământ şi spumă închegată se prinseseră de părul lui, când a apărut din nou. Tuşea, scuipa şi era prea speriat de ceea ce se întâmplase ca să-şi adune forţele şi să se smulgă din groapă. Din nou îl plesniră valurile peste faţă. „Ajută-mă, Sebastian!” strigă el, în sfârşit, şi se

întoarse pe jumătate spre mine. Clătinându-mă m-am ridicat din şezlongul meu şi n-am să uit niciodată ochii lui rotindu-se, clipind, ochii lui speriaţi care nu mă găseau în întuneric.

8

Ultimul nostru an la Tibru a început. Un an, în care Frangipane îşi punea gramofonul în toiul nopţii şi de pe terasă răsuna „Ave Maria” a lui Schubert, de-ţi spărgea timpanele şi-ţi sfâşia inima. Înjurăturile cădeau ca ploaia din toate părţile în zadar. Frangipane care dispreţuia concertele la radio şi înregistrările pe discuri, considerându-le o reproducere mecanică fără viaţă şi suflet, ceea ce în muzică era o adevărată nelegiuire, suporta neîntrerupt placa lui cu turaţia 78, zgâriată. Şi când, într-o noapte umedă de noiembrie, au apărut în faţa casei doi poliţişti ca să curme zarva aceea, s-a pişat pe ei de pe acoperiş şi a răcnit: „Ave Maria!” în rest se închidea în locuinţa lui şi într-o fiinţă tăcută şi lipsită de orice iniţiativă. Pe Frangipane nu-l mai vedeai decât la miezul nopţii pe terasă, la slujba „Ave Maria” – sau când pleca la vânătoare de molii. Plesnea şi pocnea la el în casă de parcă îl lovise rabia, devasta paturile cu baldachin şi fotoliile. „Ce faceţi, acolo, Frangipane?” strigă Sassolino. Transpirat tot şi scoţând aburi pe nări, cu un cap roşu şi încins şi în mână cu bătătorul de covoare, vecinul nostru se apleca peste balustradă şi anunţa: „Omor molii, asta e tot!”

Trecuse un an de când gemenele Rosalinapaulina deveniseră foarte cunoscute şi-l ajutaseră pe Sassolino să obţină venituri uriaşe. Luni în şir îngrijiseră un vecin bolnav de cancer, care se încăpăţâna şi nu voia nici în ruptul capului să fie tratat într-o clinică. Cu siguranţă că împlinise optzeci de ani, se împăcase cu soarta lui şi voia să moară acasă. Nu lăsa pe nimeni să-i calce pragul, îi

alunga pe copii şi nepoţi, pe prieteni, pe locatarii miloşi care băteau la uşa lui, fără să le deschidă şi să li se arate. În curând se vorbea că ar fi fost prea desfigurat şi mâncat de cancer şi nu voia altceva decât să-şi menajeze semenii şi ceea ce la început fusese doar o presupunere, o semibănuială, o simplă afirmaţie, se răspândi dintr-odată ca certitudine. Numai Rosalinapaulina aveau acces exclusiv la muribundul vecin, pe care îl spălau, îl hrăneau, îl ţineau treaz cu fragmente din Biblie şi nu-l lăsau singur nici noaptea. Până în zori stăteau cu schimbul rugându-se lângă pat sau îi dădeau oala de noapte. După ce au trecut trei luni, ceru rachiu, fumă cu nesaţ o ţigară şi, în a patra lună, hăpăi mâncarea ca un hămesit. În sfârşit, într-o zi de noiembrie răcoroasă şi însorită, în timp ce îi citeau despre Lazăr, se ridică înzdrăvenit ca un brad din aşternutul său şi aruncă în stradă Biblia ferfeniţită a Rosalineipaulina.

Când toate astea au ajuns la urechile lui Sassolino, acesta a pus pe roate o afacere uriaşă. A alergat imediat la prietenii lui, preoţii de la Santa Catarina da Siena şi San Giovanni Battisti dei Cavalieri, entuziasmându-i pe amândoi cu ideea lui de a se îmbogăţi de pe urma gemenelor şi dacă asta avea şi binecuvântarea sfintei Biserici cu atât mai bine. Ce mai lipsea din toată afacerea era o audienţă la Papa şi cei doi preoţi făgăduiră să-l ajute. Un bărbat salvat din ghearele cancerului – aşa ceva nu stârni la Vatican decât suspiciuni. Mai curând erau preocupaţi de prestigiul bisericesc feştelit de un culoar secret dintre o mănăstire de maici şi una de călugări franciscani care avusese de suferit la construcţia metroului. Ba mai rău: în tunel s-au găsit schelete care erau prea mici ca să provină de la adulţi. În acest gang călugăriţele însărcinate îşi lepădau avortonii. Sau îşi ucideau cu sânge rece nou-născuţii. Bineînţeles că nu

trebuia recunoscut nimic! Diplomaţii de la Vatican se grăbiră să mituiască reprezentanţi de-ai presei, care lansau teorii îndrăzneţe cu privire la un complot şi cereau să prezideze în comisia de investigare. Trebuia să se creeze confuzie şi să se câştige timp – un al doilea scandal ar fi fost prea mult. Şi dacă povestea asta cu bărbatul canceros, pe care îl readuseseră la viaţă două surori oarecare, cu ajutorul rugăciunilor, nu era o păcăleală grosolană, administraţia superioară a Bisericii era gata să înghită o mătură cu tot cu peri şi coadă!

Dar Sassolino nu se lăsă descurajat. Şi-a petrecut trei zile cu telefonul la ureche, a vorbit cu redacţiile, a pălăvrăgit verzi şi uscate cu reporterii de presă şi televiziune şi nu s-a dat bătut. Un anunţ modest apărut în *Messagero* a fost de ajuns. În faţa casei joase în colţ, lângă treptele de la intrare, cu zidurile umede şi mucegăite, s-a format o coadă, care-şi lega speranţa în vindecare de cele două gemene. Muribunzi târâţi pe targă se amestecau cu inşi suferinzi de gută, gospodine pline de coşuri şi urticarie, cu suflete disperate şi bolnavi de dragoste, copii astmatici cu adolescenţi saşii, oameni insomniaci cu alţii lipsiţi de poftă de mâncare, orbi cu surzi. Feţele veştede ale Rosalineipaulina, nasurile respingătoare şi bărbile de capră, vocile lor pricăjite şi ochii lor curaţi insuflau încredere. În locuinţa umplută cu toate bulendrele posibile, care puţea ca o cuşcă de animal sălbatic, fie din cauza gemenelor, fie a celor douăzeci de pisici care se furişau între sobă şi aragaz, zgâriau fotoliile, se jucau cu resturi de stofă şi dormeau în sertarele comodelor, nu, între aceste ziduri pline de pete şi cu tavanele înnegrite de funingine nu puteau locui decât două fiinţe cinstite! Şi Rosalinapaulina care credeau sincer şi fără niciun gând rău că Dumnezeu le adusese pe lume în marea sa

milostenie, ca să ajute şi să vindece – o convingere pe care i-o datorau lui Sassolino, care şedea pe coridor şi încasa, înotând printre bancnote, atrăgând clientelă, ocărând pisicile şi greşind intenţionat când stabilea suma care trebuia plătită sau când dădea restul –, îşi primeau clienţii de la ora 11 la prânz până la miezul nopţii fără să se odihnească şi să mănânce.

A trecut un an care avea să facă din Antonio Orizio, controlorul de bilete cu chipiu şi uniformă – care apucase şi vremuri mai bune şi acum era de un bleu-gri spălăcit şi plesnea în jurul burţii lui şi care era ameninţat cu concedierea, o persoană respectabilă. Variete-ul avea zilele numărate. Cu sfărâmători musculoşi de lanţuri şi un comic buhăit care se salva de la o obscenitate la alta, cu cuplete decoltate de pe vremea bunicului pe care le debita o divă de război, fardată ca un clovn, într-o rochie de mătase plesnindu-i la cusături, cu înghiţitori de flăcări şi magicieni sau cu un balet de dame ridicându-şi picioarele ca să arate cât mai mult, nu se mai lăsa ispitit niciun spectator. Ce trebuia să devină casa aceea înglodată în datorii îi era noului proprietar de la Volturno clar de la început: plănuia un teatru de striptease. Clădirea nu trebuia neapărat reconstruită. Era nevoie să se monteze lămpi mai moderne şi difuzoare mai puternice şi, bineînţeles, sala necesita o zugrăveală proaspătă şi mai veselă. Termenul de realizare a proiectului: o lună, nu mai mult. Cât priveşte publicitatea, la asta se putea renunţa. Cine arăta carne goală putea să se bizuie pe o propagandă transmisă din gură în gură – şi pe un reprezentant al bisericii, care agita spiritele.

Orizio şedea mut în locuinţa lui şi nu avea chef să se ridice din fotoliu ca s-o bată pe nevastă-sa – sau pe soră-sa. Când se uita la uniforma şi chipiul lui, care atârnau în hol

în cui, îl podidea plânsul şi-şi îngropa faţa în palme. Abia după ce trecuseră trei săptămâni, află de la noul proprietar al lui Volturno că, începând cu 1 noiembrie, va fi angajat de probă drept câine de pază şi responsabil cu datul afară. Antonio Orizio sări ca ars din fotoliu şi primul lucru pe care-l făcu a fost să se repeadă la sora şi nevasta lui pentru a face o probă temeinică cu toate cele necesare: palme peste bot, călcături în picioare şi pumni zdraveni.

A trecut un an, timp în care Volturno fierbea şi clocotea, scotea aburi, dădea pe-afară, iar Orizio se proţăpise ca un cocoş peste cele paisprezece colege ale sale. Alea se încolăceau şi se crăcănau goale-goluţe, în faţa unui public care căsca ochii cu sufletul la gură. Şi după ce se eliberau de toate gătelile şi sclipiciurile, de cârpuliţele gata să plesnească pe ele, de sutiene, slipuri şi ciorapi cu jartieră şi se legănau roze sub lumina reflectorului, în rândurile spectatorilor se auzea un „Ah!”. Şi când se întorceau cu spatele şi arătau publicului un poponeţ alb ca zăpada sau se lăsau să cadă cu picioarele răscrăcărate în fotoliu şi se jucau cu labiile rase între coapse, se auzea: „Oh!” Şi când îşi băgau două lumânări aprinse în găurile din faţă şi din dos, lăsându-se luminate de fitilele pâlpâitoare, în sala întunecată ieşea un suspin unanim: „*Madonna*!”

În Volturno era interzis să te iei de o stripteuză din cauza ordonanţelor emise de poliţie, care trebuiau respectate, dacă voiai să eviţi amenzile sau închiderea localului pe termen limitat. Sarcina lui Orizio era aceea de a nu îngădui nicio încălcare a acestei interdicţii. Cu upercuturi bine ţintite se debarasa de acei indivizi ce ieşeau împleticindu-se din rândurile de scaune şi se repezeau la rampă cu feţe desfigurate. Orbiţi de plăcere îşi întindeau un braţ vrând să apuce un picior, o coapsă, să-şi

vâre un deget în fundul tentant şi nu-l observau pe Orizio care punea mâna pe ei, cât ai zice peşte şi-i făcea şah-mat. La miezul nopţii, la garderobă se lăsa pradă unei avalanşe de pupături din partea colegelor pe care le păzise de agresiunile admiratorilor, fără să se menajeze pe el – sau pe alţii –, amuşina grohăind un genunchi, un sân, trăgea o pălmuţă pe obraji sau pe poponeţe goale şi se întorcea perfect împăcat acasă. Nevasta şi sora lui nu-l mai recunoşteau. Uita pur şi simplu să le mai administreze palmele de rigoare; era zgârcit cu loviturile şi cu călcatul în picioare şi amândouă erau serios îngrijorate de sănătatea lui.

Trecu un an în care tata se consacră din nou obişnuinţelor lui uitate. Şedea la masa de scris, compunea sonete şi se dăruia spinetei. Începu din nou să scârţâie la violele lui da gamba, cărora le pusese coarde noi. Citea cu atenţie extemporalele, îşi cerceta caietul de notiţe cu note roşii şi negre, ţinea ore de pregătire ca să pună la punct tot ce în lunile trecute pierduse din vedere sau rezolvase neglijent. Atelierul tatii rămânea, de cele mai multe ori, închis, şi cele trei sute de obiecte tombale, tăbliţa de scris din fildeş, caseta de bronz şi cupa orientală din argint, brăţările şi ceasurile de alabastru, un Hermes grec, copiat în vremea imperiului – cea mai scumpă achiziţie a lui – se acoperiră cu un strat gros de praf. Tata era vârât până-n gât în datorii şi ca să le poată plăti la timp trebuia să facă alte datorii. De la Sassolino, care era din nou casier, nu mai voia să se împrumute. Iar ca să-l roage pe vecinul nostru nobil să-l ajute i se părea de-a dreptul penibil.

ăluia chiar că trebuia să-i fie recunoscător. Frangipane, de cum s-a întors de la Anzio, s-a dus glonţ la pensiunea „Duca d’Alba” şi i-a venit de hac lui Picciotti. În calitate de vlăstar al unei familii aristocrate, Frangipane

beneficia de cele mai bune relaţii ca să strivească un şobolan nenorocit. „Vreau să văd pe unde mai scoţi cămaşa, dragul meu, când o să lansez calomnia că ai fi informator în serviciile americane. Pe cine îl vor crede, ce zici, pe tine, un zero absolut, un rahat mare şi puturos, sau pe cunoscuţii mei din nobilimea neagră, care-ţi finanţează partidul cu bişatari grei. O să te arunce ca pe un fleac şi dacă ai ghinion îţi fac şi de petrecanie oamenii tăi cu mâinile curate, păi ce, e rău să ai şi un cadavru pe care să poţi să-l pui în cârcă roşiilor? Şi în cele din urmă în analele de partid dintr-unul care se căca pe el va ieşi un adevărat erou! Oh, o să-ţi fac această onoare! O simplă aluzie şi eşti terminat!” Perle de sudoare acopereau fruntea lui Picciotti, când a jurat că nu-l va mai vizita niciodată pe Ludwig Wieland şi nici nu va mai răspândi zvonul că ar fi fost la Gran Sasso.

„De ăsta ai scăpat!” spuse Frangipane când am coborât cu toţii din taxiul minuscul cu cuferele şi barca pneumatică, până şi cu ochelarii de scufundători, pe care ni-i puseserăm la ochi din lipsă de spaţiu, „iar banii lui, n-o să mai îndrăznească să ţi-i ceară”, şi-l lăsă pe tata complet zăpăcit de fericire în mijlocul drumului, ca să se încuie în casă.

Tata nu era genul care să se arunce într-un ocean de disperare şi să se scufunde fără o vorbă! Amândoi se evitau, tata şi Frangipane, unul ca să nu se molipsească de depresia fără de margini a prietenului său din Anzio, celălalt ca să rămână singur cu necazul lui. Tata se opunea acelui ghiveci de nevolnicie şi amărăciune, fiind hotărât să-şi facă ordine în viaţă.

Cu grămada asta de datorii, ştia prea bine, viaţa lui nu se va putea pune pe picioare. Trebuia să scape de ele, şi cât de curând. Era o situaţie dură, o experienţă amară.

Ca să facă rost de bani noi n-ar fi fost o problemă pentru tata. Rău era însă că cu suma respectivă trebuia să achite altă datorie, adică să o vâre într-un vas fără fund şi să fie din nou împovărat de dobânzi. Uneori, interpreta la spinetă o gigă, cu o faţă lipsită de orice expresie şi brusc sărea de pe taburet ca să mâzgălească cifre în caietul de cheltuieli, să facă iar calcule nesfârşite. Tata nu ajungea niciodată la un rezultat care să-i fi ameliorat dispoziţia.

Se ţinea, ce-i drept, încă în echilibru, datorită unui alt proiect pe care şi-l tot repeta pe ascuns: să fie din nou repartizat la şcoala din Lichtenberg. Dar asta nu era o problemă uşoară. Mai întâi că postul lui fusese ocupat – de o profesoară care abia avea treizeci de ani –, iar candidaţi la pensie nu se vedeau la orizont. În afară de asta, în Lichtenberg tata nu a fost niciodată iertat că a candidat cu succes la Şcoala Germană din Roma. În scrisoarea adresată Secţiei de învăţământ din Hessen se referea la fiica lui cea mică ce se îmbolnăvise de astm la Tibru – medicul lui german nu putea să-şi permită să-i refuze o adeverinţă: fiul lui era lenea în persoană şi învăţa în clasa tatii –, un astm ce avea să cedeze fără îndoială curând în aerul proaspăt al pădurii şi, pentru a conferi mai multă pondere cererii sale, a evocat întâmplarea lui cu presa comunistă italiană, care s-a folosit de vizita lui întâmplătoare la Predappio la mormântul lui Mussolini, ca să declanşeze o atmosferă ostilă germanilor, făcând afirmaţia falsă că el, tata, ar fi fost SS-ist. Toate consecinţele de pe urma acestei situaţii pe care le suferise familia lui, prin învinuiri, injurii şi ameninţări, ar justifica după părerea lui o atenţie specială la stabilirea unei decizii. În Lichtenberg, regiune care le era familiară, ai lui şi-ar fi revenit de pe urma acestui şoc mai repede decât în altă parte. A ataşat la scrisoare şi articolul din ziar

bineînţeles fără instantaneul delicat, în care îşi ridică braţul pentru salutul fascist, prins între Picciotti şi Giorgio.

În ciuda răspunsului evaziv de la Secţia de învăţământ din Hessen, care poposise, cu două săptămâni în urmă, în cutia de scrisori, tata a rămas tare pe poziţie. A telefonat în toate punctele cardinale până a dat de omul indicat. În Ministerul Culturii era un tip pe care-l cunoştea de mult, de la cursul scurt de perfecţionare. Acela nu-l uitase pe Bel-Ami, nici aventurile lui de zbor, nici obsesia lui pentru Rilke şi Ştefan George. Au schimbat vreme de un sfert de oră amintiri sentimentale, înainte ca tata să-şi spună păsul şi, în plus, au pus la cale şi un control din partea Secţiei de învăţământ la gimnaziul Lichtenberg. Cunoscutul lui îi promise că se va implica în afacerea respectivă şi la sfârşitul lui aprilie tata primi vestea că postul lui la şcoala din Lichtenberg ar fi vacant, deoarece colegul lui de engleză şi germană fusese suspendat din slujbă pe motive de alcoolism sever.

Mai nou, tata era cel care ne făcea de mâncare. Respecta cu stricteţe un plan alimentar, repetându-l de la o săptămână la alta; nu se abătea niciodată de la el. Era un bucătar care strângea rău cureaua şi cu un plan alimentar puteai să te restrângi fie la târguieli, fie la gătitul propriu-zis. Şi intenţia tatii chiar asta era, să facă economii. De altfel, nu trecea o zi fără ca sora mea să nu se certe cu el. O apuca de chică, dacă arunca în jur cu tăiţei şi clătite sau risipea încăpăţânată zahăr pe jos şi o încuia în dormitor. Tata şedea încovoiat în faţa farfuriei lui, în ochi îi citeam neputinţa şi ruşinea.

Harta lui din camera de zi, plină cu steguleţele mele, o înfăşură şi o vârî în comoda din lemn de tec. Şi abia la începutul lui ianuarie paşii l-au dus din nou la atelier. Încălţat în cizme – şi cu o batistă la nas – controla paguba

pe care o provocase o ţeavă de scurgere plesnită în pivniţa lui. Pe tata l-a apucat subit o veselie disperată când bâjbâia în apa noroioasă care-i venea până la genunchi după vestigiile lui tombale, acoperite de zdrenţe de hârtie igienică şi scârnă. Distrus, nu, distrus nu era. A petrecut două săptămâni în pivniţă ca să îndepărteze mizeria şi să-şi cureţe colecţia. Cred că a privit întâmplarea asta ca pe o pedeapsă binemeritată care l-a şi impulsionat să ia cât mai repede hotărârea de a se despărţi de cele trei sute de obiecte arheologice.

A trecut un an în care nu mai suportam să stau în casă şi ieşeam cu prietenii mei, fiul doctorului, ăl de dormea pe el de puturos ce era, care învăţa în clasa tatii, şi unu plin de coşuri, pe nume Fliege[2]; punea ăla la cale tot felul de năzbâtii şi juca feste când nu te aşteptai. Fliege venea dintr-o familie severă, foarte ţeapănă – tatăl lui era ambasador la Vatican –, făcea impresia unui băiat aşezat şi cuminte, cu cărarea lui perfect pe mijloc, cu părul pomădat şi în locul cravatelor cu papioanele lui eterne ce se ridicau şi se lăsau odată cu mărul lui Adam. Pe ascuns era o adevărată bombă în debitarea înjurăturilor celor mai porcoase şi impertinent fără măsură. Cu cât o idee era mai sinistră, cu atât puteai fi mai sigur că Fliege o pusese în circulaţie.

Dacă îmi amintesc bine, i-am surprins pe amândoi la closetul elevilor într-o cabină; puseseră prinsoare care spoieşte mai bine pereţii. Cine reuşea să stropească pereţii cu sperma lui urma să primească trofeul: o revistă porno, pe care o găsiseră în pubela de gunoi din apropierea şcolii. Şi ca să nu fie pârâţi de mine, fiul de belfer, m-au luat drept al treilea în bandă.

2 Muscă. (N. tr.)

De cele mai multe ori ne întâlneam în parcul de la Villa Borghese, ne ascundeam într-o tufă de laur şi pândeam perechile de îndrăgostiţi, care iarna, de cum se lăsa întunericul, se ascundeau, cu sutele, în locurile cunoscute de prietenii mei, înghesuindu-se unii peste alţii în Fiaturi minuscule. Puteam să avem ghinion şi să nu se întâmple nimic – sau dimpotrivă baftă căcălău şi perechea noastră să-şi rezolve treaba fără preludiu. Din cutia înăbuşitoare care zvâcnea sub smucituri, ieşeau strigăte reţinute. Rânjind prosteşte ne lipeam nasurile de geamurile cleioase de murdărie şi ne uitam la perechea de îndrăgostiţi care se înfipseseră aşa de tare unul în altul, că nici nu ne observau prezenţa. Se trezeau din ameţeală abia când trăgeam cu pistolul nostru pentru împuşcături în aer – îl şterpelise unul din cei doi de la maică-sa, nu mai ştiu care – şi tărăşenia căzuse pe capul bieţilor îndrăgostiţi care se acopereau orbeşte cu hainele lor şi ţâşneau ca din puşcă afară.

„Chestia asta are ceva animalic, scârbos”, spuse Fliege, când mergeam alene, târându-ne paşii prin dreptul fântânii, la Pincio, ca să ne spălăm obrajii încinşi, „instinctele astea slabe care nu mai recunosc nicio primejdie. Poţi să-i sacrifici ca pe vite cu sânge rece. Plăcerea le înceţoşează mintea aşa de tare că nu se mai pot apăra”. „Mă plictiseşti cu filosofarea ta de doi bani”, spuse Martin, „Vezi, poate-ţi vine o idee mai bună!”

Ne-am strecurat până la grădina zoologică să ne uităm la curve, care se strângeau fumând în jurul bazinului cu cărbuni aprinşi şi când un far se oprea pe ele îşi scoteau rapid o ţâţă din decolteu şi se mulgeau, de parcă ar fi vrut să doneze lapte.

În curând am reuşit să le distingem. Erau aproximativ douăzeci de femei, care-şi împărţeau trotuarul

de la intrarea în grădina zoologică. Sub reflector apăreau, într-o străfulgerare, grase, fardate, slăbănoage cu obraji ascuţiţi, arătau coapse cărnoase sau picioare noduroase, umeri căptuşiţi cu osânză şi braţe ciolănoase. Ne înfierbântam privindu-le. Dintr-un motiv necunoscut nouă, două dintre ele au început să se certe şi, rapid, s-a pornit canonada înjurăturilor, o trântă în toată legea, în care se zgâriau fără milă, se muşcau şi se rostogoleau la pământ abia respirând. Altele veneau şchiopătând şi urlând din parcul de la Villa Borghese, maltratate de un peşte care se arsese cu încasările.

Înaintam prin iarba scânteind argintiu printre pini şi palmieri, în direcţia templului de pe lac, unde a trebuit să ne săltăm, sprijinindu-ne în braţe, pe un gard de fier terminat în vârfuri de lance, care bara libera trecere şi am aterizat pe trei lăzi de scânduri înconjurate de zdrenţe, ziare mânjite de scârnă şi seringi sclipitoare. M-am înfiorat în aerul umed şi cald de la mirosul penetrant care domnea în întunericul acela. Da, ceva sălbatic şi desfrânat pusese stăpânire pe mine în clipa aceea, o plăcere irezistibilă de a răni pe cineva şi s-ar putea ca ideea să fi fost a mea, nu a lui Fliege, şi anume, să prindem o curvă în parc şi s-o tâlhărim, un plan pe care l-am pus încrâncenaţi în aplicare. Şase zile am urmărit-o pe una din femeile alea sfrijite care ni se păruse destul de înspăimântătoare şi înfricoşată în acelaşi timp şi într-o noapte cu lună nouă, după ce se despărţise de un client şi stătea lângă un trunchi de pin, oftând în timp ce urina în iarbă, am ameninţat-o cu pistolul nostru pentru împuşcături în aer. În întunericul acela nu puteai distinge dacă eram adolescenţi sau bărbaţi în toată firea şi pistolul nostru se pare că-şi făcu efectul scontat. „Fără fasoane! Altfel îţi iau piuitul!” porunci

Fliege cu glasul cel mai profund şi tunător de care

era în stare. Ea era prea crispată ca să se poată opune şi noi ne-am cărat rapid cu geanta ei.

Nu de bani ne era nouă, pe ăştia i-am topit la un tonomat, la Flipper, i-am cheltuit pe ţigări sau pe castane coapte. Din trei genţi, pe care le capturaserăm, ne-am ales cu farduri, buletine, certificate medicale şi zorzoane ieftine. Ne-am uns cu vaselină sau am suflat în prezervative până plesneau. Ne-am bătut pe un slip pătat, pe care îl câştigase Fliege la zaruri, cucerindu-şi dreptul de a-l amuşina şi linge cu lăcomie şi ne-am îmbătat cu propria noastră cruzime. „Sfinte haruri!”, exclamă Fliege, văzând că nu mai puteam să mă dau mare cu Beretta mea, „asta face din noi adevăraţi infractori!” Şi o asemenea perspectivă ne făcu să ţopăim plini de elan în jurul lăzilor noastre.

Arma mea n-a mai intrat în acţiune – în aceeaşi noapte l-au prins pe Fliege, mărşăluind de unul singur spre Scara spaniolă, cu slipul pătat în buzunarul din spate al pantalonului şi cu pistolul pentru împuşcături în aer la curea. În afară de asta mai avea la el şi două fotografii de paşaport care proveneau din a treia geantă capturată. Dacă recunoscuse din prima, ca un mucos obraznic, că ar fi făcut parte din banda hoţilor de genţi sau capitulase abia în faţa părinţilor săi care fuseseră înştiinţaţi, n-aş putea spune. Pe noi Fliege nu ne-a trădat. A ţinut-o sus şi tare că tovarăşii lui fuseseră nişte răufăcători italieni din Torpignattara, iar adresele şi numele de familie nu-i erau cunoscute. A zburat din şcoală şi a fost adus în faţa unui tribunal pentru minori care l-a scutit de pedeapsă. Dacă nu mă înşel, s-a mutat cu părinţii lui într-o capitală din Caraibe. Martin şi cu mine ne ocoleam, pe de-o parte, ca să nu atragem vreo bănuială, pe de alta, fiindcă nu ne trăgea aţa unul spre celălalt.

În lunile următoare am rămas singur, îmi târâm paşii de la o stradă la alta, îmi pierdeam timpul pe marginea unei fântâni sau dădeam ocol parcurilor pline de praf şi priveam la nesfârşit pensionarii care jucau boccia. După-amiaza mă înfundam într-un cinema, unde mâneam floricele, fumam şi adormeam până ce venea un plasator şi îmi făcea vânt de la locul meu.

Într-o sală de biliard, pe care o descoperisem la gară, devenisem, între timp, oaspete permanent, în ciuda vârstei mele, care de fapt nu-mi permitea accesul în acel local. Nimeni nu mă mai lua peste picior, cum mi se întâmplase la început, că nu aş fi fost un adversar demn de luat în seamă. Dar dacă erai dispus să plăteşti nu era greu să-ţi găseşti un partener, iar în aceste luni aveam bani. îmi dădea mama care îşi făcea mustrări de conştiinţă şi nu ezita să-mi strecoare o bancnotă – în secret, pe coridor sau în dormitor, să nu observe tata –, şi acest fel prin care îmi dădea bani pe ascuns a rămas ultima noastră intimitate. Mi-am făcut prieteni la sala de biliard, datorită buzunarului meu doldora de bani, din care scoteam bancnote ferfeniţite şi mărunţiş, prieteni care îmi arătau cum se mânuieşte un tac, ce este o lovitură cu efect şi una cu contraefect. Făceam progrese, în curând puteam să mă măsor cu o serie de jucători care nu se numărau printre cei mai slabi şi petreceam ore şi ore în cartierul gării.

Într-o zi, pe la sfârşitul lui februarie, m-a agăţat Konrad Menzing în faţa sălii de biliard. Da, Konrad Menzing, care nu mă observase niciodată până atunci. Parcă-l văd stând în jacheta lui unsuroasă de piele, cu jeanşii hărtăniţi şi cu părul năclăit, blond cenuşiu, sprijinit de un zid şi citind dintr-o revistă de benzi desenate. Niciodată nu-mi răspunsese la salutul meu timid, niciodată nu-şi suflase nasul în faţa pantofilor mei şi nu-mi dăduse

vreo sarcină, ceea ce îşi permitea cu ceilalţi colegi de şcoală. îi trimitea să-i cumpere ţigări sau se lăsa aprovizionat cu sandvişuri de franzelă, prăjituri siciliene şi cafea. Drept mulţumire căpătau benzile lui desenate sau puteau să-şi oprească restul şi erau fericiţi că le dădea atenţie. Atenţia lui putea să fie dură şi dureroasă. Pe de altă parte, cel care reuşea să şi-o procure creştea în ochii celorlalţi. Şi dacă eu m-am simţit de multe ori uşurat că nu eram observat de Menzing, fiindcă profesorii îl făceau puturosul puturoşilor şi depravatul depravaţilor, mă rodea totuşi să trec în ochii lui drept un nimeni.

A trebuit să recunosc că fusese vorba de o coincidenţă când aproape m-am izbit de Menzing, care se sprijinea de zidul unei case, lângă scuterul lui plin de etichete, privindu-mă cum mestecam gumă. „Scuze”, m-am bâlbâit şi am grăbit pasul, până când fluieratul lui dominator, atât de bine cunoscut din curtea şcolii, m-a silit să mă opresc. E greu de spus de ce m-am supus şi de ce m-am aşezat pe şaua Lambrettei lui.

Eram flatat să fiu observat de Menzing. Şi, în afară de asta, voiam să ştiu prin ce anume îmi câştigasem atenţia lui. îmi spionase vizitele la sala de biliard, am putut să deduc asta din observaţiile lui. Unele sunau admirativ, altele dispreţuitor, ceea ce mă deruta cu atât mai mult. Oare mă lua în serios? Să fi fost eu unul cu care ar fi vrut să se măsoare? Sau atenţia pe care mi-o acorda nu se datora decât unui capriciu fără noimă?

Goneam printr-un val de vânt care ne vâjâia în urechi, pe scuterul lui spre marea scânteietoare până la Nettuno şi am ajuns pe la ora prânzului într-un loc mort; era format doar din două uliţe strâmte şi pline de hârtoape care se încinseseră în arţişa soarelui, am încercuit de două ori o piaţă adormită care cobora înspre mare, unde se afla

o bisericuţă; probabil că apucase zile mai bune – de pe zidurile, fisurate de crăpături adânci, cădea vopseaua galbenă – şi am pătruns cu un răpăit într-o curte interioară al cărei pavaj, orbitor în plin soare, era în parte acoperit de muşchi, în parte lăsa impresia că ar fi fost lustruit. Konrad mă trase spre scara interioară din mijloc, care urca lateral spre locuinţă, o casă folosită de părinţii lui pe timpul vacanţei şi în weekend.

Se pare că fusese proaspăt zugrăvită. În coridor ne-a izbit un miros înţepător de lac, am dat de o găleată şi o scară mobilă, stropită de vopsea; din acest culoar se deschideau trei odăi, una dădea spre curte şi celelalte două spre port şi mare. În a treia cameră se adunaseră în stive de doi metri benzile lui desenate, acoperite cu o folie de plastic. În dreapta şi stânga, la perete, erau rafturi goale, pe care fuseseră lipite bileţele cu diverse texte. „Jacula” am citit, „Ciputti” şi „Diabolik”, „Rankxerox” şi „Teddy Bob”, „Sturmtruppen” şi „Tiramolla”.

Asta era biblioteca lui, cuprinzând jdemii de benzi desenate, despre care vuia curtea şcolii! Da, ce stârnea în curtea şcolii respectul faţă de Menzing – în afară de obrăznicia şi totala lui lipsă de frică –, era ea, biblioteca! Se zicea că această colecţie ar fi fost aproape completă şi, după spusele unor presupuşi cunoscători ar fi conţinut, în afară de rarităţi greu de procurat, şi o serie de numere interzise. Avea zece ani când a început să le colecţioneze şi le împrumuta copiilor din vecini şi vilegiaturiştilor adolescenţi, care în curând făceau coadă pe scara din curte, contra cost. Ce încasa investea din nou în benzi desenate sau în cealaltă pasiune a lui: ţigările. La început – abia împlinise unsprezece ani şi fuma deja două sau două pachete şi jumătate pe zi – susţinea la tutungerie că părinţii îl trimiteau să cumpere ţigări, şi nimeni nu se

îndoia de spusele puştiului, care-şi arunca banii pe tejgheaua de lemn, fără să clipească, cerând două cartuşe! Azi putea să renunţe la acest pretext, iar biblioteca lui de împrumut, pe care o punea în funcţiune plin de zel, vară de vară, între timp, începea să-i aducă neplăceri lui Konrad.

Când am aflat povestea lui Menzing? Nu mai ştiu dacă fusese chiar în această după-amiază sau în următoarea, pe care o petrecuserăm în casa de vacanţă, unde i-am umplut rafturile cu reviste de benzi desenate, în timp ce el, legănându-se în fotoliul-balansoar, îmi dădea indicaţii. „Pe alea să le aşezi în raftul doi”, hotăra el, pe un ton destul de necioplit, „îmi dau seama de asta de la trei metri distanţă! «Geppo», te rog, în partea cealaltă. Ai citit «Geppo»?” Spuneam nu, încurcat, şi îmi păream de-a dreptul idiot. „Ţi-l pot recomanda, se potriveşte cu vârsta şi cu firea ta. Acest «Geppo» e bun la suflet, să ştii, un drăcuşor, care trăieşte comod în infern şi nu poate suporta când Satana îl trimite pe pământ, unde ar trebui în sfârşit să-şi confirme vocaţia şi să răspândească groaza. Treburile astea ies fără excepţie prost, şi din «Geppo», care e, pur şi simplu, prea drăguţ, nu iese niciodată un drac adevărat!”

Până la urmă mie mi-a rămas învăluit în ceaţă motivul care l-a apropiat de mine şi, de fapt, la ce se aştepta din partea mea: serviciile mele de bibliotecar nu erau decât un pretext, asta înţelesesem destul de curând. Pe ăla fi răsplătea cu ţigări – şi cu prezenţa lui care de regulă era fie una de expectativă, fie una bănuitoare. „Nu mai pălăvrăgi atât, şi ţine-ţi gura”, mă avertiza, „nu-i suport pe ăştia care spun vrute şi nevrute”, când am făcut remarca: „Părinţii tăi se pare că sunt progresişti”. „Părinţii mei şi progresişti”, mormăi Menzing şi-şi pironi privirile, prin crăpătura dintre două storuri, pe mare; valurile purtau pe creste coroane de spumă, „ăia, adică părinţii

mei, sunt amândoi complet mucegăiţi şi în rest nimic”.

Nu am uitat două întâmplări: într-o după-amiază am dat în odaia lui peste un băiat speriat, un prichindel palid, cu acnee şi barbă de ţap, care voia să-şi ia benzile desenate. Konrad făcu un acces de furie. Vârî mătura în găleată; de mătură era legată o rolă îmbibată cu apă, pe care i-o zvârli puştiului în obraz. Când acesta reuşi să se salveze în curtea interioară şi, suind scara dărăpănată, intră în tufişuri, Menzing strigă după el: „Am să te rup în bătaie, vită încălţată ce eşti. Dacă mai dau ochii cu tine piftie te fac, ţi-o promit. Spune-i maică-tii, auzi, spune-i!” „Ai un frate?” l-am întrebat încurcat. Menzing ameninţa cu coada pătată a măturii: „Un frate? Ţi-a plecat mintea cu sorcova. Ăla era iubitul mamei, un student”.

În ultima noapte am făcut o plimbare în port şi, în faţa iahtului, al cărui proprietar era chiar tatăl lui – vasul era ancorat şi se legăna în apa neagră ca păcura –, scuipă. „Nu vrei să ne uşchim de-aici cu lada asta, ce zici?” Mă apucă de umăr. „Să ne uşchim?” bolborosii eu, „chiar să ne uşchim, pe bune?” „Da, ce altceva ai vrea să facem, idiotule!” „Dar te descurci cu iahtul ăsta cu motor? Adică, poţi să-l conduci?” Propunerea lui mă neliniştea. Să fi fost asta o probă de curaj pe care trebuia s-o trec cu bine? îmi cerea o dovadă a prieteniei mele? Voia să ştie că se putea bizui pe mine? Sau o spusese în serios? La gândul ăsta m-a prins ameţeala. Eu să-l însoţesc pe Menzing din Golful Neapole până la Marea Ionică, de la Dardanele până la Bosfor, eu? Mă holbam încremenit la Konrad, care nici el nu avea o mină foarte hotărâtă, ceea ce mă mai linişti. Da, pentru o clipă, a avut o mică ezitare, de parcă s-ar fi luptat cu o decizie, îşi înghiţi nodul din gât, mărul lui Adam se mişcă şi el îmi făcu un semn din ochi, de parcă ar fi vrut să-mi încredinţeze un secret.

Tăcuţi mergeam unul lângă altul spre lagună, unde apa şi întunericul se uneau între – un zid de ceaţă şi, vrând să-i risipesc îndoiala în legătură cu mine – şi să-i câştig încrederea –, turuiam despre pistolul meu din război. „O Beretta?”, replică el aspru „Deţii o armă adevărată? Vrei să ţi-o cumpăr sau…?” Povestea mea cu pistolul i-a accentuat proasta dispoziţie şi cotitura asta neaşteptată m-a luat cu frig. „Să mi-o cumperi?” am bâiguit. Perplexitatea mea l-a înveselit pe Konrad. „Adu-o, fixez un preţ”, îmi spuse şi mă împinse înspre Lambretta lui, care era sprijinită de un felinar pe ţărm. „Şi ce vrei să pui la cale cu pistolul meu?” „Să-l împuşc pe tata, de pildă”, răspunse Menzing şi porni scuterul.

Brusc interesul lui pentru mine se stinse. Nu mai avea nevoie de prezenţa mea la casa de vacanţă, mă expedia repede, fără ocolişuri, când îndrăzneam să mă duc la poartă, în recreaţie, şi nu se mai lăsă impresionat de Beretta mea. Orice încercare de a afla ce voise să-mi comunice se dovedi fără perspectivă şi, în curând, alte evenimente mă acaparară.

Trecu un an, în care mama se ducea în zilele de lucru la şapte, la societatea comercială germano-italiană, un palat din sticlă în cartierul EUR, unde se ocupa de corespondenţă, traducea scrisori italieneşti în germană şi era translator pentru discuţii interne. La început nesiguranţa mamei era vizibilă, se temea că nu va face faţă acestei munci. Aduna actele în dormitor – cameră pe care tata nu mai îndrăznea s-o calce – şi le studia, până când adormea cu lampa aprinsă. Oricum, pe mama n-o vedeam aproape niciodată. Mânca la cantina societăţii comerciale la prânz, iar la cină nu se aşeza niciodată, în cazul în care venea acasă şi nu rămânea în oraş ca să vadă premiere teatrale şi cinematografice, să participe la serbări în aer

liber şi alte party-uri sau la balul presei cu bărbatul iubit.

Mama nici nu trebuia să-şi caute pretexte. Nu avea nevoie de justificări. Tata nu-i cerea socoteală niciodată. Nu voia să ştie că mama era îndrăgostită şi nici de bărbatul cu care trăia. Poate se consola cu ideea că totul n-ar fi decât un foc de paie, o scăpare a raţiunii, comparabilă cu beţia aia, pe care o trăise el însuşi atunci, cu obiectele arheologice. Tata nu se arăta rănit, se comporta de parcă această iubire nu ar fi meritat să fie luată în seamă, nu era decât o toană de-a lui Elinor şi îţi dădea impresia că şi-ar fi interzis cu stricteţe să sufere din cauza unei toane inofensive.

În sfârşit obţinuse aprobarea de la şcoală – şi ezita să-i împărtăşească lui Elinor noutatea –, a vorbit la telefon cu doi agenţi imobiliari ca să ne asigure de la 1 august o locuinţă în Lichtenberg sau în împrejurimi şi a intrat în legătură cu fel de fel de mediatori şi escroci ca să-şi vândă toată colecţia.

Se dădea peste cap, dar nimeni nu voia să i-o cumpere toată. Ce-i drept, îl vizitară diverşi ţipi, care îi văzură cele trei sute de vestigii şi îi lăudară tăbliţa de scris din fildeş, dar le găsiră fel de fel de cusururi şi cupei de argint orientale şi Hermesului grec şi casetei de bronz, dar tata rămase intransigent. Căutând nod în papură, ziceau că marfa lui ar prezenta riscuri, te poţi uşor arde, şi le-ar trebui luni întregi până să găsească un muşteriu. „Provine dintr-un mormânt etrusc din Piţigliano, nu-i aşa?” îl întrebă ostentativ un contrabandist şi agită în aer modelul de bronz al unui ficat de oaie. „Pe ăsta, de pildă, nu pot să-l cumpăr. Tot ce provine din Piţigliano e pe lista neagră, şi dacă vine o razie sunt în pom. Şi, în afară de asta, am informaţii, informaţii din sursă sigură că hoţii se vor trezi în curând cu cătuşe la mâini. Nu, asta ar fi prea de tot,

dragul meu”. În faţa acestor perspective tata îşi triplă eforturile, încercând să scoată totuşi bani, din pământ, din piatră seacă, cerând preţuri de nimic, care nu-i puteau acoperi datoriile. Din motive de siguranţă îşi puse inventarul pe foc. Iar vestigiile etrusce din Piţigliano le puse la păstrare într-o cutie de carton, pe care o cără cu inima grea până la Via Cavour şi o aruncă pe un munte de gunoi.

Ce se petrecea cu mama era greu de descifrat. Se închidea complet faţă de noi, de sora mea şi de mine, fie pentru că o mustra conştiinţa, fie ca să nu ne accentueze şi mai mult suferinţa. Când avea timp o gâdila pe sora mea în pat sau îmi făcea semn să vin la ea în dormitor ca să-i spun ce note am mai luat sau să mă întrebe ce prieteni mi-am mai făcut. Îi răspundeam monosilabic, înciudat, zgârcit la vorbă şi renunţa, în curând, să mă mai descoasă. Tot ce câştiga la societatea comercială şi nu arunca pe boarfe scumpe, pe restaurante de lux sau pe bilete la operă intra în jucăriile pe care le primea sora mea sau în buzunarul meu. Mama era neliniştită, iritată, închisă în sine cu încrâncenare, putea să fie de o exaltare contagioasă şi, cât ai bate din palme, să pară definitiv pierdută, nu ştiai niciodată ce sentimente o dominau. Se prefăcea, se forţa cu disperare să ascundă de noi vârtejul ăsta de dispoziţii contradictorii, ceea ce era şi mai derutant. „Eşti ciudată”, se plângea sora mea, „azi vrei să fii ciudată sau normală?”

Pe la începutul lui mai a venit acasă în jurul orei cinci jumătate şi se ţinea, clătinându-se, de postamentul de lemn. Capul lui Apollo de la bunicul Heinrich se balansa, şi cu un strigăt: „Dumnezeule, nu!” tata a sărit de pe taburetul spinetei. „Am să mă mut”, mai mult nu a spus. Tata a încremenit lângă capul de gips, pe care îl ţinea în braţe, şi a bâiguit: „Zâna mea!” Da, bâiguia „zâna mea”,

când mama a fugit pe coridor la debara ca să ia două cufere, strigând că n-are niciun sens să încerce să-i schimbe hotărârea. O urmări până în pragul dormitorului bâiguind „zâna mea”, nimic altceva decât „zâna mea!”. Total neajutorat, se uita la ea cum îngrămădea bluze şi pantaloni, pulovere şi jachete în cufăr şi în celălalt arunca, de-a valma, pantofi şi farduri, bijuterii, nimicuri şi scrisori. „Zâna mea”, bâigui el, când ea ne strânse la piept pe fugă, şi ochii ei cereau parcă îndurare şi, din nou, „zâna mea”, când paşii mamei îşi pierduseră ecoul pe hol.

În ziua aceea am bătut la uşa lui Frangipane care m-a luat de braţ trăgându-mă la el în vestibul. „S-a întâmplat ceva, signorino, nu-i aşa?”, mi-a făcut vânt într-un scaun-balansoar. „Ei, lasă-mă să ghicesc. E vorba de mama ta. V-a părăsit”. „Da”, am spus sughiţând, „ca să se mute la bărbatul ăla”. „Şi tu crezi că e îngrozitoare?” Am dat din cap. „O, da, n-o mai recunoşti, chipul pe care l-ai cunoscut şi l-ai iubit nu-l mai recunoşti, şi asta te scoate din minţi. De ce nu-mi arăţi faţa ta atât de familiară, de ce a trebuit să devină o grimasă? îţi huruie prin cap”. îşi înfipse unghiile în umărul meu. „Fii atent, signorino. Ea nu vrea să vă facă niciun rău, nu vrea să fie rece şi lipsită de inimă cu voi, înţelegi? Şi tu trebuie s-o închizi bine în inima ta. Dacă o iubeşti sincer, n-o să-ţi mai pară străină sau îngrozitoare. Să ştii”, îmi şuieră în ureche, „tu! trebuie! s-o! iubeşti!”

Îmi dădu drumul abia respirând ca să se ducă lângă globul lui, pe care îl făcu să se rotească, împingându-l cu degetul. Ne uitam împreună fără să clipim la mările lumii şi la continente, la insule şi la jungle, la munţi şi graniţe de state, la paralele şi căi de navigaţie, ce se încâlceau sub ochii noştri şi se porniră între suporturile tremurătoare din lemn să se învârtă într-un carusel, până ce Frangipane aduse globul pământesc în stare de repaus. „N-am

descoperit niciodată vreun petic de pământ”, suspină el, „nicio pădure virgină şi nicio văiugă prin munţi, uitată de Dumnezeu, nicio peşteră în stâncă să mă adăpostească, nicio gaură în pământ, nimic unde să te poţi ascunde de propria ta disperare. Mii de kilometri de uscat şi acest pământ blestemat nu-mi scoate în cale nicio ascunzătoare cât de mică să mă apere de năpasta mea; asta o să mă urmărească, o să mă ajungă din urmă. Năpasta asta are ceva de câine, signorino, care n-o să-şi părăsească niciodată stăpânul şi-l va afla mereu în cele mai îndepărtate colţuri ale lumii”. Frangipane se învârtea în jurul globului. „Îţi rămâne călăuză fidelă până la moarte. Şi o să se facă ghem pe piatra ta funerară, schelălăind şi scormonind pământul, când n-o să mai fi. Şi de ce, de ce, Signorino, de ce această fidelitate? Păi da, că la tine se îngraşă, nu ca la omuleţii ăştia care se îmbată de viaţă. îţi sfâşie măruntaiele, inima, şi-ţi suge măduva din oase. O, năpasta ta ştie unde poate să înfulece pe săturate”. Se postă în faţa mea, privind fix în gol, legănându-şi braţele, clătinându-şi capul. „Dacă aş găsi un petic de pământ pe acest glob, unde am putea să scăpăm de bestia asta, tu poţi să vii cu mine, signorino”.

A rămas o jumătate de noapte la iubitul ei, care a refuzat s-o primească la el şi în zori a trimis-o pe mama acasă. Nu, să se întoarcă acasă nu putea, ar fi fost o înfrângere prea amară. Şi-a petrecut trei zile sub cerul liber şi abia în a patra zi, când nu mai ştia încotro, a apărut la noi în coridor, în rochia de vară mototolită, stropită de noroi şi ruptă într-o parte, atârnându-i direct pe piele, cu sutienul murdar, tremurând şi cu buzele vinete de frig, zgâriată pe braţe şi picioare şi fără cufere, pe care le pierduse. N-am îndrăznit s-o mângâiem, eram prea înspăimântaţi şi ea ne devenise prea străină. Se prăbuşi

sub ochii noştri la pământ, iar tata, care o cără în dormitor, o dezbrăcă, o şterse cu o mănuşă de prosop şi o vârâ într-o pijama, bâiguind întruna: „Dumnezeule, zâna mea, zâna mea!”

A anunţat medicul lui german, a scotocit în dulapul cu medicamente în care nu a găsit nimic trebuincios, a pus de ceai, a alergat din nou în dormitor şi a frecat în palmele lui mâna îngheţată a lui Elinor. Se făcuse deja întuneric când a sosit cunoştinţa tatii, un bărbat înalt cu mers elastic, îmbrăcat sport, care-şi trăda lesne orgolioasa încredere în sine. îl linişti pe tata, de parcă ar fi vorbit cu un copil, îşi vârî stetoscopul în urechi, o trase pe mama de pijama până când se mişcă scoţând un suspin şi o ascultă. Bărbatul ăsta avea ceva crud şi mitocănesc şi, în faţa goliciunii fragile a mamei, comportarea lui şi întreaga ţinută mi se păru neruşinată şi brutală. Nu am mai putut suporta, m-am repezit sughiţând la baie şi am ascultat vocea sonoră răsunând în vestibul care-i recomanda tatii s-o ducă pe mama la o clinică. Ducându-se la chiuvetă ca să se spele pe mâini mai adăugă: „Din motive de siguranţă, Wieland, nu vrem să riscăm”, şi se întoarse din nou în vestibul, fără să mă fi observat pe marginea vanei.

Nu m-am mai dus la sala de biliard sau la cinema. După-amiaza ne înghesuiam câteşitrei într-un Ford Cortina decapotabil, pe care tata îl putea împrumuta de la Sassolino şi goneam la clinica de la Castro Pretorio, unde, între timp, o legaseră pe mama de pat. Am aflat că era vorba de o măsură de siguranţă, erau prea puţine surori medicale ca s-o supravegheze. Iar de la pacientele cu boala mamei, puteai să te aştepţi la orice prostie. Un medic energic care îi ajungea tatii până la piept şi avea aerul unui titirez nu voia să dezvăluie în prezenţa copiilor ce înţelegea prin „prostie” şi ieşi uite din cameră.

Era cumplit să stai la patul mamei, de care era legată cu curele. „N-ai dreptul să accepţi aşa ceva”, îl implora ea, „Ludwig, nu poţi să admiţi aşa ceva!” şi trăgea cu furie de curelele din piele. În curând braţele mamei erau pline de dungi roşii ca sângele şi recădea fără vlagă pe perne. Tata, care ţopăia vânturându-se în jurul patului, o imploră să fie rezonabilă. Şi când se va întoarce, din nou, acasă, se va minuna. De ce? asta-i secret de stat. „Asta nu-ţi spunem”, strigă sora mea, care rămăsese total încremenită privind-o pe mama cu ochii mari şi acum sări din fotoliu şi se duse la chiuvetă. Se aruncă pe pat şi o luă pe mama de gât. „De ce faci prostii, mami? Ai bătut vreo soră medicală, ai bătut, pe bune, o soră medicală?” iar mama răspunse cu un fel de gângurit înecat: „Da, da”.

Când ne-am întors de la spital, tata şi-a privit, vădit mişcat, „secretul de stat”, rulota lui care bloca toată strada, procurată pe credit şi cu care voia să petreacă o vacanţă cu mama la Marea Ionică. Eu m-am furişat la Frangipane care făcea mare tărăboi cu tigăi şi capace şi stătea, din nou, la aragaz ca să-mi facă mâncare. La vârsta mea aveam nevoie de hrană serioasă, iar eu eram fără discuţie prea slab. De sfrijeala mea îngrijorătoare nu era de vină decât mâncarea groaznică pe care o pregătea tata. Da, un plan de mâncare, repetat luni în şir, invariabil acelaşi, îl considera o crimă. Asta era mai rău decât să sugi pietre şi să mesteci fire de iarbă. „Mănâncă, signorino, umple-ţi stomacul. Cu cât eşti mai gras cu atât e suferinţa ta mai împăcată. Bestia asta devine un lup sângeros abia când îţi adulmecă sleirea totală”.

„Şi de ce l-aţi trădat pe Luca?” Frangipane se înecă, i se opri bucăţica în gât. „Ah, povestea asta”, rosti oftând, când fu din nou în stare să vorbească, şi-şi împinse farfuria aproape plină deoparte, „te pricepi să-i strici omului pofta

de mâncare…” îşi smulse furios şervetul de la gât, se ridică de pe scaunul care se prăbuşi la pământ şi începu să se învârtă prin pergolă. „Nu eu am fost cel care l-a trădat pe Lubrano”. „Cum, n-aţi fost dumneavoastră?” „Nu, n-am fost eu”. „Şi de ce aţi afirmat asta?” „Ei, bine, da”, spuse el chicotind, „am o înclinaţie specială pentru măgării”, şi pe un ton mai serios, „în plus aşa era cel mai uşor. Dacă aş fi fost eu acel laş care a pus la cale arestarea lui Luca nu aş fi meritat-o pe Elinor. Şi avea dreptate să mă rănească. O matematică a sufletului e asta, signorino, din formule bombastice şi ecuaţii care nu se pot dezlega niciodată, înţelegi? Nu”, făcu un gest de negare cu mâna, „sigur că nu înţelegi, ca să nu mai spun că mă faci să-mi pierd capul, dragul meu, şi în cuptor se rumeneşte friptura noastră”.

Mama a rămas în spital aproape opt săptămâni şi când a venit din nou acasă părea complet secătuită şi stinsă. Nu spunea nici da şi nici nu, când tata îi expunea planul unei călătorii cu rulota. Când se aşeza lângă ea în fotoliu şi-i explica zânei lui, din fir a păr, cum funcţionează rezervorul de apă şi closetul cu chimicale, asculta total inertă. Putea să-i ia mâna şi să i-o mângâie, să-i vorbească de luna de miere la Marea Ionică – zâna lui rămânea mută. „Şi ce mai voiam să-ţi spun”, se aplecă în faţă şi se uită, cerând parcă acordul ei, la chipul mamei, „îmi fac praf toată colecţia. Da, toate cele trei sute de vestigii arheologice! Nu mai vreau să le văd, nu mai vreau să ne strivească tot gunoiul ăsta, ce zici de asta? Şi nu mai păstrez nimic, în afară de harnaşamentul cailor şi vazele aretine. Şi ce nu mai pot să vând am să-i dăruiesc lui Sassolino!”

Mama se însufleţi abia când el, pe la sfârşitul lui iulie, convocă un „consiliu de familie” şi ne comunică transferul lui. Da, odată cu anul şcolar viitor avea să

predea, din nou, la şcoala din Lichtenberg. „Zâna mea, uite aici, alb pe negru”, îşi flutura dovada de la Secţia de învăţământ, „şi când o să ne întoarcem din călătoria noastră, ne împachetăm lucrurile şi ne mutăm”. „Nu!” spuse mama – şi tata încremeni.

Cu acest „nu”, care nu era nici tăios şi nici revoltat, de aceea suna atât de hotărât, mama îşi veni din nou în fire. Părăsea casa pentru unele târguieli mărunte, să facă o plimbare la Capitoliu sau comanda un taxi ca să meargă până la Pincio. Nu voia, cu niciun chip, să pună piciorul în rulota tatii şi dacă el insista să afle: „Când vrei să facem călătoria, ce zici?”, ea răspundea evaziv: „Nu ştiu. În curând”, îşi petrecea patru ore pe zi la casa din colţ, acolo lângă trepte, între lumânările pâlpâitoare şi vasul din care ieşea fum de tămâie, mirosul ameţitor de gaz dintr-o butelie pe care o lega un furtun de aragazul mic cu două flăcărui, folosit de Rosalinapaulina pentru prepararea remediilor de iubire şi leacurilor.

Şi la începutul lui august, când s-a iscat o furtună grea care a durat două zile, mama s-a întins pe pat pentru că o chinuia o migrenă. Sub ploaia aia gălbuie ca şfichiuirile răpăitoare de bice fără de număr, Tibrul se umflă, cu o apă mâloasă care gonea spumegând înspre mare. În fluxul murdar pluteau peşti morţi, se răsuceau plante şi canistre de tablă, saltele, conserve şi cartoane. Fulgere spasmodice albe şi roşii sfâşiau cerul care părea o popicărie gigantică şi făcea un vacarm de-ţi spărgea timpanele. În ziua a treia ne-a trezit un aer limpede. În jurul cupolelor şi al teraselor de pe acoperiş, pe scări şi pe trepte, pe zidurile şiroind de apă, domnea un albastru scânteietor de mătase. Şi când tata a bătut cu grijă la uşa mamei, ca să se intereseze dacă nu ar avea chef de o excursie în patru în rulotă, nu a mai primit niciun răspuns.

Cu mare grijă şi-a vârât capul în dormitorul întunecat. „Eşti trează, zâna mea, spune, eşti trează?” Se apropie de pat pe vârfuri. Patul era rece şi părăsit. Luă de jos cămaşa de noapte a mamei, o apăsă pe pleoape şi plânse.

PARTEA A TREIA

1

Invitaţia la nunta lui Menzing nici că putea să sosească într-un moment mai potrivit. La jumătatea lui decembrie am descoperit scrisoarea lui printre alte mesaje poştale, pe care nu le luasem în seamă, în dulapul meu de la institut. Ca să scap de o conferinţă pe care urma s-o ţin – cu o zi înaintea termenului fixat, referatul meu consta în afară de formula de adresare, din cruciuliţe şi cerculeţe –, m-am învârtit, fără să fiu bolnav, de trei săptămâni de concediu medical pentru o aşa-zisă gripă.

În această lună nu reuşisem să duc nimic la bun sfârşit. Lucrarea mea de docenţă nu se urnea din loc, scrisesem un articol pentru o revistă pe trei sferturi şi am lăsat să treacă termenul de predare, teza mea părându-mi-se total confuză, am citit cu dificultate lucrări de seminar şi de examen pe care mi le vârâse pe gât îndrumătorul lucrării mele şi mi-au trebuit mai mult de două zile ca să încheg un referat modest. Toţi observau că eram împrăştiat, lipsit de chef şi, peste noapte, am devenit obiectul preferat al bârfelor din institut.

Pe la jumătatea lui decembrie, când înaintam opintindu-mă prin fleşcăraia de zăpadă spre Villa Dahlem, fără să-mi fi revenit cât de cât – da, mă gândeam cu groază la lucrarea mea, căreia nu-i dusesem dorul nicio secundă – şi, m-am strecurat iute în pivniţă, presupunând că nu mă văzuse nimeni, aveam, în curând, să constat că lucrurile stăteau cu totul altfel. Turnat de portar sau de unul din asistenţi, după o jumătate de minut am primit un telefon

de la secretariatul îndrumătorului meu. „Da, vin imediat”, am răspuns, am citit pe scară la parter cartea poştală a lui Menzing şi am bătut la uşa profesorului. Tocmai dicta şi m-a privit mai curând conspirativ decât prost dispus.

Mă luă plin de înţelegere de braţ şi mă duse în camera lui. „Nu sunteţi în dispoziţia cea mai bună, dragă Wieland”, începu el, „în plus a trebuit să mai descongestionez un pic atmosfera aici”. îşi târşâia pantofii pe parchetul zgâriat. „Veţi înţelege, nu-i aşa, dacă o să vă scutesc de misiunea pe care trebuia s-o îndepliniţi în Sicilia”.

Cu aproximativ două luni în urmă – tocmai când aflase de moartea tatii – îmi încredinţase mie planificarea unor săpături în Sicilia şi-l jignise astfel pe asistentul lui principal, căruia îi fusese promisă această misiune. „Misiunea siciliană?” A trebuit mai întâi să mă dumiresc despre ce era vorba până când am realizat cât eram de aiurit; să-mi creez relaţii, să-mi fixez întâlniri, să fac pregătirile necesare – mie pe-o ureche îmi intrase, pe alta îmi ieşise.

„Cred că înţelegeţi, nu-i aşa?” repetă el insistând. O, sigur că înţelegeam şi mă simţeam eliberat, datorită hotărârii de a mi se lua rolul. Şi nici că s-ar fi putut găsi o ocazie mai bună ca să-i prezint ce aveam de gând.

„O invitaţie la o nuntă în ianuarie, aţi spus? Puteţi pleca liniştit, din partea mea”. Mi-a luat mâna într-a lui şi m-a privit îngrijorat. „Şi promiteţi-mi că veţi avea grijă de dumneavoastră!” Dacă îndrumătorul meu de lucrări avea vreo presimţire că n-o să mai dea ochii cu mine – n-aş putea spune.

Zilele astea am oscilat între încordare şi totală lipsă de energie şi, în locuinţa mea uriaşă, pe jumătate goală, mă simţeam ca un străin. Nu am mai încălzit-o, nu m-am

mai sinchisit de telefonul care suna răbdător pe coridor, am petrecut ore şi ore în pat, în pulovere de lână şi şosete groase, ascultând placa de patefon preferată a mamei, *Disperato moriro*. Cu o săptămână jumătate înainte de plecarea mea am împachetat, cuprins de un chef nebun de viaţă, cămăşi şi pantaloni, T-shirt-uri şi pijamale, aparatul de bărbierit şi pasta de dinţi în cufăr şi, fluierând, am trântit capacul. La începutul lui ianuarie m-am dus la bancă şi am ridicat toţi banii aflaţi în contul meu.

Era o sumă apreciabilă. Ca asistent câştigasem mai mulţi bani decât puteam să cheltuiesc. Pentru locuinţa mea, încălzită cu cărbuni, din Kreuzberg, plăteam o chirie modestă, iar bătrânul meu Volkswagen, pe care mi-l lăsase tata când mai trăia şi eu tocmai îmi începusem studiile la Berlin – sau mai exact: când m-am hotărât în semestrul al patrulea să trec de la politică şi istorie la studiul arheologiei –, aproape nu se urnea din loc. Mai ales în timpul din urmă nu mai cheltuisem nimic. Nu am mai călătorit nicăieri în afară de deplasările în scopuri arheologice, mă întâlneam întâmplător cu niscai prieteni într-o mică excursie la o grădină de vară la Wannsee sau ca să joc biliard, erau prieteni bibliotecari sau unii care studiau muzica ori erau nişte filosofi rataţi care stivuiau mărfuri la supermarket – nu aveau voie să aibă nimic în comun cu branşa mea!

În fine, sâmbătă, pe 6 ianuarie, am luat un taxi până la Zoo, m-am uitat opt ore nemişcat – şi agitat pe dinăuntru – la o privelişte ninsă, şi am luat trenul din capitala bavareză spre Roma împreună cu doi organişti din Starnberg, prieteni buni cu vinul roşu; aveam puţină febră şi n-am închis un ochi.

Abia în Piaţa Gării, care era aproape pustie în această dimineaţă de duminică – pini şi arbuşti, asfalt şi

zidul servian al oraşului erau ude de ploaia de peste noapte şi străluceau în soare –, am decis să nu mă duc în camera rezervată pentru mine de Menzing la Institutul German de Arheologie. Ca istoric de artă la Hertziana, care se bucura între timp de reputaţie şi, în acelaşi timp, era ultracunoscut în rândul germanilor de la Tibru, avea cele mai bune relaţii şi cu siguranţă că nu fusese nevoie decât de un telefon scurt ca să fiu cazat acolo.

Nu, nu mă ispitea deloc să fiu prins în mijlocul unor discuţii strict profesionale sau să bârfesc pe seama celor mai recente reuşite în carieră. Eu aş fi preferat să mă cazez la mica pensiune a lui Giulio Picciotti, rugându-l să-mi dea camera unde locuisem pe vremea când eram copil şi am căutat cu ochii în faţa gării unul din acele taxiuri mici şi negre – în zadar, nu mai existau. Taxiurile din Roma deveniseră între timp albe şi comode, şi m-am prăbuşit, pe jumătate nesigur, pe jumătate prost dispus, pe perna cu miros de lucru nou. Mi-a părut aproape rău când şoferul a dat mecanic drumul la aparatul de taxat. Pasămite nu-şi pusese în gând să mă fraierească, în ciuda accentului meu german.

În curând am făcut o a doua descoperire, care avea să mă neliniştească, hanul ieftin al lui Giulio Picciotti era de nerecunoscut. Acolo unde existase o tejghea zgâriată de placaj, strălucea azi alamă lustruită şi lângă scara unde se adăpostea de Antonietta şi de Marta după ce le pipăise din nou, am văzut un lift modern. Asta nu mai era biroul recepţiei prăfuite a lui Picciotti, unde Luca se prefăcea că mănâncă gândaci: în parte vopsit într-un albastru deschis, în parte de un alb strălucitor, cu sculpturi de gips la capul scării, cu amfore de imitaţie şi structură ieftină şi cu un televizor, care atârna din tavan; această nouă atmosferă risipită în jurul magherniţei lui Picciotti, năpădită de

umbre fantomatice, făcea o impresie de curat şi plicticos.

M-am lăsat sfătuit de taximetrist să găsesc o pensiune familială în Trastevere, unde m-a întâmpinat un individ pirpiriu şi somnoros, să tot fi avut şaptezeci de ani, şi uitase să-şi pună proteza dentară. Mocăit, m-a condus într-o cameră uriaşă, a trântit două scrumiere pe o noptieră, care se clătina alături de patul dublu, a împins şifonierul, aşezat într-o rână, ca să-l îndrepte, dar acesta a revenit în vechea poziţie, a suflat spre un colţ din tavan, unde erau pânze de păianjen, şi şi-a pus receptorul, care se afla pe jos, la ureche. „Nu cumva să-l mişcaţi. Are un contact instabil. Şi eventualele deranjamente i le semnalaţi soţiei mele, care vine la zece de la biserică”.

Mort de oboseală de pe drum m-am vârât direct în pat, fără să mă dezbrac sau să mă spăl, şi am sărit în sus abia când s-a întunecat de-a binelea. Felinare galbene luminau piaţa San Cosimato cu fântânile ei din fier forjat şi cu magherniţele vârâte unele într-altele. M-a luat ameţeala bâjbâind să ajung la spălătorul despărţit printr-o perdea jegoasă de cameră şi m-am aplecat lacom la robinet ca să beau. Când m-am întors, târşâindu-mi paşii, din nou în pat, mi-a venit în minte telefonul, care părea a nu avea alt rol decât acela de a aştepta să calc pe el.

„Dumnezeule, unde te-ai ascuns, Sebastian? N-ai primit scrisoarea mea?” se auzi vocea lui Menzing de la celălalt capăt al firului. „Nu am dat nicăieri de tine. N-ai fost acasă. Am sunat de nebun şi nimeni nu ridica receptorul. Iar sora ta, care vorbea monosilabic, aproape ostil, aş spune, nu voia să-mi spună unde te găsesc”.

O, da, sora mea nu mă iertase: nici pentru discursul meu de la praznic, nici pentru duritatea cu care o forţasem să mă ducă la locul din pădure, unde tata îşi făcuse praf şi pulbere cu lovituri de topor vazele aretine şi cele de

ceramică, postamentul de marmură, scutul din bronz, da, până şi capul lui Apollo de la bunicul Heinrich, şi nici pentru plecarea mea grabnică, în ciuda rugăminţilor ei fierbinţi de a nu o lăsa singură în ziua următoare.

„Nu ai primit telegrama mea?” Telefonul pârâia şi fâşâia, de parcă Menzing ar fi vorbit dintr-o altă viaţă. Am răspuns înţepat: „Telegrama ta? Ţi-ai amânat nunta?” A durat un timp până am înţeles ce se întâmplase. Se certase cu logodnica lui, cât despre nuntă nu mai putea fi vorba. Cine fusese cel care îl anunţase până la urmă pe preot, decomandase tortul de nuntă şi muzica şi trimisese tuturor acest text: „Nu ne mai căsătorim!” n-a vrut să-mi spună Menzing. „Ai făcut călătoria de pomană”, repetă el neîncetat, „îmi pare rău”.

Îmi vuia capul când a terminat convorbirea. Şedeam inert pe pat şi priveam telefonul mut, de parcă spiritul colegului meu de şcoală ar fi fost o fantomă neagră şi malefică. Abia când au început să-mi chiorăie maţele – nu mâncasem nimic de mai bine de o zi – mi-am venit în fire. Trebuia să mă îmbrac ca să ies din casă; am scotocit în cufăr, printre lucruri, până am dat, între cămăşi şi pijama, de ceva rece, metalic. Nu-mi aminteam să fi vârât acolo în cufăr pistolul lui Picciotti. Şi totuşi Beretta lui a ieşit la iveală, Beretta aceea care se afla de un sfert de veac în posesia mea. Am privit consternat, aproape perplex, şi nu-mi aminteam, pentru nimic în lume, când şi de ce îl împachetasem. Mi se părea că nu voi fi în stare să caut un local şi, în ciuda foamei mele chinuitoare, am rămas în acea seară în camera de la pensiune.

2

Cu câţiva ani în urmă, în Freiburg, la un congres cu tema „Concepţii despre moarte. Caracteristici ale unei transformări cultural-istorice”, la care am participat la

propunerea îndrumătorului lucrării mele care se îmbolnăvise, mă reîntâlnisem cu Menzing. În drum spre Berlin, în tren, i-am descoperit numele pe lista participanţilor şi când l-am recunoscut la intrarea în foaierul Universităţii pe colegul meu de şcoală, în ciuda favoriţilor, a cravatei şi a costumului, m-am simţit cuprins de un soi de crispare, poate un ecou din alte vremuri.

În pauza de prânz s-a despărţit de un grup de cunoscuţi, aflaţi în faţa cantinei la rând să-şi primească porţia de supă, şi s-a îndreptat glonţ spre locul unde mă aflam. „Sebastian Wieland, nu?” Nu mi-a observat stinghereala – sau n-a vrut s-o observe – şi şi-a dat drumul la gură, în ciuda tăcerii mele, ca la sfârşit să-mi fixeze o întâlnire. „Îmi permiteţi să vin să vă iau? Să spunem, pe la opt şi jumătate, la hotel, în cameră?” Am rămas perplex când s-a îndepărtat şi mi-am dat la o parte supa care se sleise între timp. Ce l-o fi determinat pe Menzing să mi se adreseze? De ce voia să mă întâlnească?

Abia când m-am ridicat de pe scaun ca să ajung la timp în sala de şedinţe, mi-a venit în minte cununa lui din capela cimitirului. „Dormi în pace. Konrad şi Erika Menzing”, descifrasem pe panglică. Da, Konrad şi Erika Menzing fuseseră la înmormântarea mamei, acum îmi aminteam. Cunoşteam chipul Erikăi Menzing de departe, când venise la director ca să rezolve trecerea lui Konrad. Iar în prezenţa mamei lui, Konrad era alt om, tandru, copilăros, aproape timid. Ei doi urmau convoiul mortuar printre ultimii. Şirul de oameni se târa sub soarele arzător printre pietre funerare cenuşii, acoperite de licheni şi nu se opri decât în faţa gropii, unde se afla locul umbros al mamei lângă zidul oraşului. Dacă îşi luaseră rămas-bun de la noi şau părăsiseră cimitirul, furişându-se pe ascuns când bulgării de pământ au început să se rostogolească pe

sicriul de stejar al mamei, n-am mai reţinut, absorbit fiind cu totul de durerea mea.

Ce-ar fi putut să-i lege pe Konrad şi pe Erika Menzing de mama? Aveam să aflu în această noapte, când colegul meu din vremurile acelea de demult a bătut la ora opt şi jumătate în uşa camerei mele de hotel. Turna cu găleata şi niciunul din noi nu avea chef să caute un local. Menzing a scos două sticle de bere din minibarul camerei mele şi s-a adâncit într-unul din fotoliile de culoarea cireşelor în faţa televizorului. Intră în subiect fără ocolişuri. „Ai aflat vreodată de cine a fost îndrăgostită mama ta?” „Nu”, am răspuns pe jumătate dezorientat, pe jumătate uluit de intimitatea pe care mi-o arăta. „Freddy Kasulke. Numele ăsta nu-ţi spune nimic? Pe vremea lui fusese destul de cunoscut la Roma. Un jurnalist de succes, care publica articole în diverse ziare. Şi eu îl consideram pe Freddy drept tatăl meu”. „Şi ce-i cu asta?” îmi ieşi vorba din gură mai apăsată decât aş fi intenţionat. Menzing mă privi calm. „Asta înseamnă că nu era tatăl meu. Despre tatăl meu biologic nu am decât o amintire ştearsă”.

Mama lui Konrad se trăgea dintr-o familie care avusese în proprietate în capitala bavareză, vreme de generaţii, o fabrică de bere. Înainte de a începe să studieze istoria artelor, pe care unii s-au căznit degeaba să i-o scoată din cap, au cuplat-o cu un jurist bine văzut care ar fi putut să contribuie la buna reputaţie a familie. Ascensiunea lui era neîndoielnică: Tatăl acestuia, un jurist nazist, care fusese exclus pentru scurtă vreme din funcţie în mai ’45, devenise între timp expertul în probleme juridice al partidului său şi deputat cu cele mai multe voturi în parlamentul bavarez. „A fost într-un fel o târguială pentru o junincă”, spunea Konrad sarcastic, „o pledoarie împotriva căsniciei. Şi mama, care voia să

dezerteze din putoarea de orz şi drojdie de la fabrica de bere, pe care ajunsese s-o urască, şi să se dedice studiului cât mai curând, a fost de acord”.

La seminarul de istoria artelor îşi făcuse în curând un număr mare de admiratori. Era atrăgătoare, veselă şi avea toate calităţile să fie iubită, emana o senzualitate care făcea să pălească repede impresia pe care ţi-o lăsa obrazul simplu, aproape vulgar. Erika Menzing, devenită între timp prin căsătorie Erika Hilbl, nu depăşise niciodată tachinările nevinovate din grădina berăriei, flirturile de la ştrand şi o urmă pe gât, pe care o adusese de la o serbare studenţească. Pe de altă parte suferea de această prudenţă, căreia trebuia să i se supună ca să evite un scandal, o prudenţă ce-o făcea să se sustragă vieţii, vieţii adevărate.

Soţul Erikăi devenise între timp judecător şi curând îşi făcu un nume de reprezentant aprig al adevărului şi legii. Reputaţia îi creştea, părul îi cădea şi, în scurt timp, nu mai încăpu în propriile-i haine. Încă de la început privise studiul de istoria artei al soţiei sale ca pe-un moft şi, având în vedere ascensiunea sa profesională, găsea total nepotrivit să fie căsătorit cu o studentă.

Dar mama lui Konrad nu era dispusă să renunţe. Pentru o perioadă şi-a găsit salvarea în boli ca să se sustragă pretenţiilor lui; suferea de tulburări gastrice, şuierături periodice în urechi, alergii ale pielii. Când avea loc un bal al judecătorilor, un turneu de tenis cu colegii şi soţiile, partide de iahting pe lacul Starnberger, o premieră la operă, la care trebuia neapărat să faci act de prezenţă, îşi cumpăra rachiu şi se îmbăta din răzbunare.

În august ’55, când Konrad avea patru luni, a cunoscut la pinacotecă un galerist de artă din Viena, de care s-a îndrăgostit fulgerător. „Îl chema Alois Schatek”,

adăugă Konrad, „şi prietenii îi spuneau Liost”. Ea era total impresionată de prezenţa lui Schatek, care era de o obrăznicie cuceritoare şi plină de spirit. Cu hotărâre a răsturnat toate concepţiile, respectate cu sfinţenie în bezna casei părinteşti a Erikăi. Un aprig combatant pentru arta modernă şi muşcător cu critica lui la adresa opiniilor morale pe care le considera rupte de lume şi nocive vieţii. Se apropia de cincizeci, dar asta nu conta, arăta cu atât mai experimentat şi deasupra celorlalţi. Purta pantaloni negri, puloverul şi cămaşa erau la fel, ceea ce ea găsea de-a dreptul fascinant. Vieneza lui îmbibată de maliţiozitate şi ironie, un amestec de şarm şi politeţe, o neliniştise, o captivase. La despărţire când i-a cerut o întâlnire pentru după-amiaza următoare la o plimbare pe Isar nu a putut să-l refuze.

Din oraşul de pe Dunăre soseau scrisori groase, într-o căsuţă poştală la gară, pe care ea le deschidea cu degete tremurânde ca să le citească pe loc, printre locomotive cu aburi, controlori care fluierau, vagoane ninse. Erau scrisori pătimaşe, pline de citate criptice, sunând poetic şi din nou sarcastic, băşcălios şi tandru, amar ca fierea şi mângâietor. Ochii Erikăi alergau total derutaţi de la o frază la alta; îi împăturea scrisorile roşie la fată şi cu răsuflarea tăiată. Se întâlneau din două în două luni într-o casă bătrânească din Schwabing în care locuia un pictor, prieten cu Schatek, care pleca să se plimbe în Englischer Garten ori se retrăgea într-o cârciumă ca să-i lase singuri.

În sfârşit, într-o zi ploioasă de iarnă, ea a apărut cu un cufăr şi cu Konrad la Viena, în faţa galeriei Schatek. Iubitul Erikăi nu-şi ascunse uimirea când ea intră muiată până la piele, cu copilul de mână, din care nu se putea vedea nimic decât un nas scormonitor care ieşea de sub glugă. „A fost destul de zgârcit cu bucuria revederii”, fu de

părere Konrad şi se aplecă din nou la minibar, de unde scoase două sticle mici de şampanie. „De la distanţă mama fusese o jucărie drăgălaşă, o aventură ispititoare şi o bine-venită destinatară pentru scrisorile lui – da, Schatek era un autor de scrisori posedat, cu atât mai mult cu cât voia neapărat să scrie o carte şi nu reuşea niciodată să închege o frază care să-i satisfacă pretenţiile. Ei bine, ne duse în locuinţa lui, o clădire veche cu duşumeaua scârţâitoare, cu plafonul din stuc, cu tapetul gri, dezlipit pe alocuri, ne împinse printre pantofi, scrumiere pline, rame de tablouri şi stive de ziare în birou, unde nu se găseau altceva decât două halate de baie şi o saltea goală. Da, ne închise în cămăruţa lui care nu avea nici sobă şi era rece ca gheaţa. Şi când se ducea la galerie ne strecuram, în ciuda interdicţiei pe care ne-o pusese Schatek, printre bulendrele lui în bovindou, unde era cald pentru că acolo se făcea focul într-o sobă de teracotă albastră de culoarea cobaltului. Mama nu voia să se plângă. Era prea îndrăgostită – şi noi trăiam din banii lui.

Zgârcit nu era Schatek şi uneori putea să fie chiar drăguţ. Ne cânta la saxofon «Daydream» şi «Cotton Tail» şi dansa cu mama după plăcile lui cu Billy Holliday sau Ray Charles. Ne citea din Karl Kraus sau Sartre, o fascina pe mama cu teoriile şi opiniile lui despre Egon Schiele şi Francis Bacon şi nu observau când mă frecam pe faţă între timp, la sobă, cu praf de cărbune. Mama era cu ochii numai pe de buzele lui, fericită şi recunoscătoare, şi Schatek nu se putea apăra de recunoştinţă, aşa cred. Da, a făcut rost de două bilete la teatru, când *Muştele* lui Sartre erau pe afiş – şi, în sală, şi-a tras peste ochi pălăria ca să nu fie cumva recunoscut lângă mama. O ascundea de prietenii lui şi trebuia să se ţină departe de expoziţiile care aveau loc în galeria lui”.

Menzing se afundă mai comod în fotoliu. „În afară de asta era un laş. Pus în faţa reclamaţiei adevăratului meu tată care ameninţa să pună în mişcare poliţia şi justiţia ca să-l vâre pe Schatek la pârnaie, cerând ajutor pentru răpire de copii şi mai ştiu eu ce, iubitul mamei era mai-mai să se scape pe el. Am găsit o cameră în cartierul de locuinţe noi şi mama s-a înscris la Istoria artei. Şi-a ales ca temă de doctorat un studiu comparativ Schiele şi Bacon. Lucrarea şi-o redacta noaptea – peste zi nu avea timp. Ca să câştige bani era ba femeie de serviciu, ba chelneriţă sau le ţinea locul angajaţilor muzeului din Maria-Theresien-Platz când erau bolnavi. Pe mine mă lua cu ea. Căminul meu erau localuri înecate în fum, holuri de scări, de fiecare dată străine, de fiecare dată întunecoase, garderobe de teatru şi biblioteci. Uneori, când mă trezeam noaptea, dormea la masa de scris cu obrazul printre creioane, fişe, fotografii şi pacheţele de ceai uscate; sărea speriată în sus când îmi auzea vocea cicălitoare. «Psst» făcea ea şi întorcea butonul radioului ca să închidă postul cu muzică de jaz înainte de a se vârî lângă mine”. Menzing tăcu şi privi fix în pământ.

Tăcerea lui mă făcu nerăbdător. „Şi acest Freddy Kasulke? Unde l-a întâlnit mama ta pe Kasulke, la Roma?” Nu mai ploua, nori sfâşiaţi pluteau în jurul unei luni palide şi m-am frecat la ochi pentru că mă usturau.

„Da, la Roma, s-au cunoscut abia la Roma şi la început Freddy era un nenorocit de coate-goale. Venea de la un ziar local, unde nu avea de gând să mucezească şi deveni, în scurt timp, corespondent liber lucrând la comandă. Un bărbat înalt care îţi atrăgea de la o poştă atenţia; arăta foarte bine, era mândru şi ambiţios. S-ar putea s-o fi impresionat pe mama cu umorul lui tăios, cu ironia lui de gheaţă. Fără îndoială aducea un pic cu

Schatek, fără să fi fost atât de citit, şi nu avea nici blocajele sau laşitatea ăluia. Freddy Kasulke era lipsit de scrupule şi puternic.

Între timp aveam bani, vreau să-ţi spun. Adevăratul meu tată se declarase în sfârşit dispus să divorţeze. Iar bunica, tot vizitându-ne în modesta noastră locuinţă din Viena, a început să aibă mustrări de conştiinţă şi a promis să-l înduplece pe bunicul. Între timp mama a candidat cu succes la postul de asistentă a unui profesor din Isar, numit curând director la Hertziana, şi care îşi amintea că mama fusese cea mai bună studentă a lui în primul semestru, şi a plecat cu mine la Tibru. Ne-a cumpărat un apartament de trei camere, între Corso şi Piazza di Spagna, în Via Vittoria, probabil că o cunoşti". Am dat din cap aprobator. „Mama fusese luni în şir în priză cu chestia asta, aducea cărămizi şi grinzi de lemn din materialele de ornamentaţie sau înlocuia pardoseala unde trebuia renovată, cu dale din Settecento".

Mi-am adus aminte de lucrările de construcţie ale tatii şi de munca pe care o făcusem cot la cot cu el. îmi răzuiam degetele lipicioase, gustam varul, eram ameţit de mirosul de lac şi săream câte trei trepte deodată pe scări în jos ca să învârt butonul de porţelan la contorul electric. Şi din nou stăteam, abia respirând, în holul întunecos, gâtuit de spaimă că o gheară neagră se va înfige în gâtul meu şi pândeam, cu inima bătând să-mi spargă pieptul, înspre etajul de sus, în aşteptarea poruncilor tatii.

Era vocea lui Menzing cea care lovea în urechea mea. „Eşti alb ca varul, ce ai?" îngrijorat, luă un pahar cu apă şi-l ţinu în dreptul buzelor mele. „N-am nimic", am răspuns, „aerul e sufocant". „Da", răspunse Menzing, „nu mai plouă, ar trebui să ne mai urnim picioarele", şi mă ajută să-mi pun paltonul.

Era o noapte senină şi rece. Un cer stropit cu stele se întindea până la Schlofiberg cu pădurea aburoasă, iernatică, licărind albăstrie sub lună. Menzing tăcu în timp ce urcam şi abia când am intrat pe drumul din pădure m-a luat de braţ: „Vrei să afli mai multe despre Kasulke? Sau ar fi mai bine să-mi ţin gura?” Un nor de răsuflare albă îi acoperi obrazul lat şi sever.

„Kasulke s-a mutat din camera lui subînchiriată la Campo de Fiori în locuinţa noastră – cred că era pe la sfârşitul lui ’61. Pe vremea aceea nu avea habar de artă sau filosofie. Venea dintr-o casă de meseriaşi – tatăl lui era zidar, dacă nu mă înşel –, iar un curs de jurnalism nu a absolvit niciodată.

Râvnea să ajungă la cunoştinţele mamei, sugea pur şi simplu ştiinţa ei, se lăsa iniţiat în istoria artei şi literatură, se adâncea în scrierile lui Sartre pe care i le dădea mama să le citească. *Marxismul şi existenţialismul*, a fost cartea pe care a devorat-o, da, am volumul în faţa ochilor, volumul ăla care nu-l lăsa pe tatăl meu adoptiv să se joace cu mine, motiv pentru care uram cartea. Ştii, era în stare să-mi spună rime ore-n şir, de mă prăpădeam de râs sau mă apuca frica de moarte. Iar cu poezia lui despre canibali mă făcea intenţionat să plâng. Era vorba despre canibali mâncători de copii”, spuse Menzing, scărpinându-şi amuzat bărbia.

„Avea o calitate remarcabilă Kasulke ăsta. Când citea o carte nu o uita. îi rămânea în cap, înţelegi, pijitea s-o reproducă filă cu filă şi o făcea mai convingătoare decât era în realitate. Când o însoţea pe mama la festivităţile istoricilor de artă sau la diverse dineuri, făcea impresie, datorită cunoştinţelor sale, ceea ce era absolut surprinzător la un amator – cu atât mai mult când era vorba de un jurnalist! în curând li se dusese vestea că ar

alcătui împreună un cuplu de vis, se spunea că seriozitatea mamei s-ar potrivi de minune cu spiritul lui ascuţit ironic şi că ei n-ar trebui să lipsească de la nicio petrecere. Cred că acest succes li se urcase amândurora la cap, în special lui Kasulke care, cu ocazia aniversării unui profesor, l-a întâlnit acolo pe redactorul-şef al unui ziar prestigios. Când s-au despărţit se şi tutuiau şi nici nu trecuseră trei luni că tatăl meu adoptiv a primit postul de corespondent şi o cameră de lucru într-o casă pe colţ din Piazza Colonna, unde îşi avea sediul Asociaţia Presei Străine. De cele mai multe ori îşi pierdea timpul în cafeneaua Colonade, în faţa căreia cânta şlagăre şi cântece sentimentale o orchestră adormită de salon cu instrumente de suflat ce sclipeau în soare sub bagheta unui dirijor cu mănuşi albe. Cunoşti locul?” Am spus că nu. „Era un punct de întâlnire al parlamentarilor şi senatorilor, al consilierilor guvernamentali şi al escrocilor care legau şi dezlegau cariere, vindeau ponturi decizionale şi alimentau, din orgoliu sau calcul, jurnaliştii cu informaţii. Cine se arăta destul de viclean afla o mulţime de lucruri. Şi tata”, se înecă, „vreau să spun Kasulke, bâzâia în jurul acestei cafenele ca o muscă pe o grămadă de scârnă. Avea un instinct sigur şi învăţă, în curând, să distingă informaţiile false de noutăţile demne de luat în serios. Da, era mai dibaci decât colegii lui. Încă din septembrie ’63 a raportat despre o participare iminentă a socialiştilor la guvern, pe care alţi observatori o omiseseră sau o situaseră într-un viitor mai îndepărtat. îţi pot spune de unde ştia asta”. Menzing îşi aruncă chiştocul în frunzişul verde care în lumina lunii bătea în gri. „Reuşise să obţină intrare liberă la ambasada americană. Şi pun prinsoare că până la despărţirea lui de Tibru, când un scandal a pus capăt carierei lui de corespondent şi contactele lui strânse cu

ambasada urmau să fie făcute publice, Kasulke a făcut un joc dublu. El se considera şmecher nevoie mare. Ei bine", oftă Menzing, „eu nu pot dovedi nimic. Şi ce se putea citi în presă cu privire la contactele lui cu ambasada americană, când s-a ajuns la acel scandal, nu a fost concludent. Mai decisiv a fost faptul că acest om câştiga, câştiga enorm. Şi-a cumpărat împreună cu mama casa asta în Nettuno şi curând după aceea un iaht cu motor pe care-l conducea când la Terracina, când în golful Neapole sau Reggio Calabria.

De obicei eram singur. În oraş, oricum, ţi-am spus doar că erau priviţi drept un cuplu de vis şi că puteau însufleţi orice societate. Erau pasaţi de la un dineu la altul şi aceste invitaţii nu se mai limitau doar la cercurile istoricilor de artă pe care le frecventa mama. Cunoştea şi el o grămadă de oameni, fiind un corespondent atât de influent, şi adulmeca în sufletul cui să se bage ca să adauge numelui său un plus de lustru. Se împrieteni cu editori şi scriitori, producători de film de la Cinecittà, care erau, fără excepţie, critici şi progresişti şi se lăuda că avea cele mai bune relaţii cu casa conspirativă Botteghe Oscure. Mergea în pas cu spiritul timpului şi asta îi aducea recunoaştere. Şi, în plus, se potrivea jocului dublu pe care-l făcea – în cazul în care e adevărat ceea ce presupun, desigur".

Menzing adunase un cocoloş de flegmă în gât pe care îl scuipă, făcând un arc înalt, pe poteca pădurii irizată de lună. De parcă ar fi vrut cu acest obicei să trezească în mine amintirea timpului petrecut la Tibru. „Da, Kasulke se înamora tot mai mult de rolul lui de jurnalist critic care atacă în numele dreptăţii. Nu se temea de conflicte cu redactorul-şef, un fel de relicvă conservatoare, şi se certară definitiv, când ăla a refuzat să tipărească articolul

lui care evoca un masacru al trupelor de ocupaţie germane în Bovesul piemontez, care arseseră de vii în septembrie ’43 zeci de locuitori. Ceea ce îi displăcuse redactorului-şef în mod special fuseseră trei nume de ofiţeri pe care le denunţase în articolul său. Iar tatăl meu”, Menzing îşi jumulea nervos scamele din fular, „nu-mi iese din cap, fir-ar să fie, Kasulke! a rămas neclintit şi a refuzat să elimine aceste nume din articolul lui.

Nu era doar teatru ceea ce făcea. Nu, făcea eforturi să devină acel om, drept care se dădea, şi îşi confecţiona în acest scop un trecut fals. Susţinea în faţa editorilor şi a prietenilor săi scriitori că din repulsie faţă de crimele lui Hitler, da, din repulsie!” chicoti Menzing, „ar fi fugit de sub steag în aprilie *944* în Franţa ca să se alăture rezistenţei armate, el, care până la sfârşitul războiului primise ordinele lui şi le executase fără să crâcnească. Din cauză de concepţie, de criză de conştiinţă, de credinţă într-o idee, pentru o Weltanschauung, care îi lipsea, ca să refuze un ordin!”

„Şi nimeni nu s-a îndoit de povestea lui?” l-am întrebat nemaiputând să-mi stăpânesc curiozitatea. Menzing, care îşi accelerase ritmul, se întoarse brusc spre mine. „Era jurnalist, omule, şi nu-şi înjgheba nicio poveste fără să aibă o dovadă la mână. Era în posesia unei condamnări la moarte – Freddy Kasulke, condamnat la moarte în contumacie de către Tribunalul Poporului, pentru evadarea de sub drapel –, ceea ce era absolut credibil. Hârtia îngălbenită, vulturul, svastica, semnătura, ştampila, nimic ce ar fi putut să-l facă pe vreunul bănuitor. Putea să fie mai mult decât satisfăcut de falsul lui, pe care îl flutura prin localuri nobile, pe la serate în grădini de vară în faţa cunoscuţilor ca să se dea mare antifascist. Era o lucrare strălucită, realizată de un specialist care ceruse

cu siguranţă să i se plătească scump peticul de hârtie”.

Menzing se opri brusc. „Şi a uitat complet de înşelătoria lui; Kasulke a uitat complet de înşelătoria lui! Se legăna mai mult ca sigur în credinţa că era un soldat al Wehrmachtului, condamnat la moarte, care evadase. Putea să vorbească ore în şir de fuga lui şi îşi descria ascunzătorile cu lux de amănunte, mine părăsite, fâneţe şi un turn de castel în care ar fi petrecut chipurile opt săptămâni, printre găinaţuri de porumbei, umbre de lilieci şi lăzi cu explozibil, la un marchiz, căpetenia secretă a unui grup de rezistenţă. Închipuieşte-ţi, şi-a pierdut minţile complet când i s-a dărâmat construcţia din cărţi de joc”. „Ce vrei să spui? I s-a descoperit înşelătoria?” Menzing dădu din cap. „O, da. Asta a fost scandalul pomenit. Şi el s-a apărat cu toate mijloacele, s-a bucurat de multe luări de poziţie în favoarea lui, făcute de cunoscuţi cu autoritate în ziarele germane şi italieneşti, a depus şi o plângere de calomnie. Susţinea că ar fi vorba de o lucrătură murdară cu scopul de a reduce la tăcere un ziarist virulent”. „Şi când a fost asta?” „Ah, abia în anii ’80”, răspunse Menzing amuzat, „când era aproape de vârsta pensionării. Trădarea i-a datorat-o unui coleg vigilent care descoperise pe condamnarea falsă la moarte, arătată cu dezinvoltură de Kasulke, o greşeală minusculă. Nu era ceva în ordine cu numele judecătorului, lipsea o literă, dacă nu mă înşel”. „Şi aşa ceva nu se poate întâmpla?” am replicat eu, încercând să mă mişc un pic. „Nu în cazul unei sentinţe dată de Tribunalul Poporului”, mă luă peste picior Menzing, „cu siguranţă nu!”

Abia în zori ne-am întors şi era înainte de masă când am ajuns la Schlofiberg. Un soare anemic de februarie lumina câmpii aburinde şi poteci de pădure pâcloase, pe şesul neted curgea un pârâu sclipitor, îţi săreau în ochi

silozuri de cereale şi se înălţau în văzduh vârfuri strălucitoare de biserici, în jurul cărora se adunau localităţi adormite.

„Ai apucat-o pe mama când era cu Kasulke?” am întrebat, iar Menzing care şedea pe un buştean ca să-şi lege şireturile la pantofi îşi ridică faţa spre mine şi mă repezi brutal: „Lasă-mă să mă adun, altfel n-ai să poţi înţelege. Părinţii mei erau de cele mai multe ori mahmuri când veneau acasă de la un prânz copios, de la o recepţie, de la un garden-party, şi când nu era vorba de aşa ceva, se îmbătau până-şi ieşeau din ţâţâni pe terasa noastră şi mă trezeam în hărmălaia aia dementă. Parcă erau nişte ciocănitori”, povestea Menzing amuzat, scormonind cu vârful pantofului într-o grămadă de frunze, „şi, când aveam vreo nouă, zece ani am dat peste ei într-o cabină a iahtului cu motor când trăgeau cocaină pe nas. Chestia asta poţi s-o numeşti cum vrei, poftă de viaţă sau autodistrugere”, se ridică de pe buşteanul lui trăgând cu zgomot aer în piept, „de mine nu se sinchiseau! Nu-mi dădeau nici să mănânc, ei mâncau în oraş şi frigiderul nostru era mai mereu gol, mama uita pur şi simplu să târguiască. În locuinţa noastră de vacanţă şi de weekend, de la mare, mă plictiseam de moarte şi mă ascundeam de scârba pe care mi-o provocau musafirii – primeam permanent vizita prietenilor, cunoscuţilor, amanţilor şi amantelor – în odaia mea cu storurile trase, unde mă adânceam în benzile mele desenate. Da, părinţii mei începură să se înconjoare în curând de amante şi amanţi, Kasulke îşi pescuia femeile de obicei pe la serate, doamne căsătorite de vârstă mijlocie care abia aşteptau să calce pe-alături, iar mama era programată de obicei mai ales pe studenţi, feţe palide cu bărbuţă de lapte, care marşau fie dintr-o înclinaţie sinceră sau din calcul la o aventură cu docenţa. Nu se ascundeau

unii de alţii, o, nu, îşi aduceau amanţii şi amantele în locuinţa noastră din casa de vacanţă şi Kasulke se culca cu femeile lui de preferinţă, în iahtul lui, pe mare. Nu ştiu dacă odată cu trecerea timpului chestia asta a început să li se pară prea obositoare sau prea anostă, vreau să spun, dacă jocul ăsta nu şi-a pierdut atracţiace, spuse Konrad şi ridică o creangă de pe jos, rupând-o în două pe genunchiul lui, „sau dacă a adus cu sine şi unele răni pe care niciunul din ei nu era dispus să le recunoască. Nu, era interzis să-ţi recunoşti rănile!

Când a apărut mama ta, Kasulke nu mai locuia la noi. Între timp avea o locuinţă foarte selectă în cartierul Parioli şi, în ciuda poveştilor lui cu femei şi a studenţilor iubiţi de mama, care se simţeau ca la ei acasă în camera părăsită de Kasulke, până când mama se sătura de ei şi-i dădea afară cât ai bate din palme, ei doi au rămas totuşi o pereche. Kasulke ne vizita în mod curent, le făcea vânt studenţilor mamei şi dacă ăştia nu voiau să înghită un asemenea afront, mama era cea care le dădea papucii. Erau siliţi să suporte, când rămânea el peste noapte, că de nu trebuiau să spele putina definitiv.

Cu mama ta lucrurile au stat altfel. A cunoscut-o în sala tribunalului, după câte ştiu, la unul dintre primele procese ale teroriştilor din Roma; asistase ca observator de presă şi ne-a vorbit cu lux de amănunte despre asta, când am sărbătorit ziua lui de naştere în trei, într-un local pescăresc din Ostia. Nu a trecut sub tăcere nici cucerirea pe care o făcuse şi nu a făcut rabat nici la vulgaritatea lui obişnuită care o înveselea pe mama, clar! Asta era ceva normal la Kasulke, să vorbească urât despre iubitele lui. Pe mama ta o numea «sufleţel tânjitor» da, întâlnise un «sufleţel galeş» care prin anii ’50, când era o nimfetă, se îndrăgostise de profesorul ei, un admirator pătimaş al lui

Rilke şi interpret amator la viola da gamba; într-o minte romantică de copil fireşte că întruchipa modelul artistului. Şi, din nefericire, l-a luat şi de bărbat.

La început Kasulke se purtă ca de obicei”, spunea Konrad, dându-şi importanţă, în timp ce se spăla pe faţă într-un pârâu mărginit de tufe şi mure, „când ne vizita îşi bătea joc de tatăl tău şi pălăvrăgea întruna despre «sufleţelul galeş». El privea treaba asta ca sport şi mie mi se fâlfâia, înţelegi, pipiţele pe care şi le aducea în aşternut puteau să mă pupe…! Abia când a început să-şi ţină gura, m-am mirat. Vreau să spun că dacă mama îl descosea să afle ce mai e cu ultima lui cucerire, schimba discuţia şi, când insista, era gata să-şi iasă din fire. Vizitele lui se răriră simţitor şi de câte ori trebuia să le facă era iritat şi fără chef. Într-o noapte a provocat o ceartă din senin. «Veşnica ta pălăvrăgeală culturală a devenit de nesuportat», începu să ţipe la mama pe nepusă masă, «în cavoul ăsta cultural se putrezeşte!», a smuls o perdea şi a trântit-o pe jos şi pantofii lui de stradă i-a aruncat într-un Schiele veritabil, care atârna pe perete la noi în salon. Era clar că era sătul până peste cap şi, înainte să treacă şi la alte distrugeri, l-am împins zdravăn în casa scării. Luni în şir a făcut-o pe ofensatu şi nu s-a mai arătat pe la noi. Nu pot să-ţi spun sută la sută exact când s-a împăcat din nou cu mama, căreia i-a fost de ajuns să-l vadă că regretă ce făcuse. O, da, regreta că se prinsese de un «sufleţel galeş» obsedat de ideea de a scăpa de soţ cu ajutorul lui, de un soţ care chipurile era profesor; un amărât, făcea pe nevinovatul şi în război se pare că a comis o crimă”.

Am rămas ca trăsnit: „Ce vrei să spui?” Konrad ezită să-mi spună. Părea încurcat, stingherit, ceea ce nu putea să-mi scape. Pe de altă parte eram prea afectat de noaptea asta nedormită, mă dureau membrele, tremuram în

soarelele geros de februarie, ca să devin bănuitor când făcu un semn de lehamite cu mâna că n-avea rost s-o mai lungim: „Las-o baltă! Tatăl meu adoptiv n-a fost niciodată zgârcit cu învinuirile”. „Trebuie să fi fost vorba de pălăvrăgeala aia imbecilă, care îl urmărise pe tata până la Tibru, că ar fi participat la eliberarea lui Mussolini şi, unde mai pui, că ar fi făcut parte şi din SS”, i-am replicat cu glasul răguşit şi Konrad dădu din cap: „S-ar putea. Şi nu trebuie să uiţi, tatăl meu adoptiv ştia cel mai bine să se justifice când îi umplea pe alţii de injurii, spunând că el a fost paiul salvator în povestea asta de familie! O ţinea întruna că n-a avut decât de pierdut în calitate de pai salvator. Şi când a aflat de moartea mamei tale dintr-un anunţ mortuar, publicat în ziar, nu s-a mai putut stăpâni. În acea noapte de august mă dusesem pe plajă – înainte de miezul nopţii apa nu mă atrăgea niciodată, voiam să fiu singur şi iubeam marea aia semănând cu un perete negru ca păcura, învăluit de un abur – când a izbucnit ca turbat învinuindu-l pe tatăl tău că, dacă cineva e vinovat de moartea ei, el e acela! Vocea lui tunătoare răsuna din casa noastră de vacanţă de pe malul stâncos până pe plajă. Şi când a aflat că mama ta va fi îngropată la Tibru a comandat o coroană cu o panglică pe care nu apărea niciun nume, ceea ce n-am observat decât în capela cimitirului, şi ne-a împins să mergem la înmormântare. Da, a vrut să-l reprezentăm la mormântul mamei tale şi, în acest timp, a cumpărat de la piaţa de carne din faţa abatorului în neştire fudulii de taur, îi plăceau la nebunie fuduliile de taur şi flutura entuziasmat pachetul cu carnea sângerândă când a venit să ne ia de la cimitir”.

M-am întors la hotel complet distrus. N-am mai fost în stare să fac un duş cald, m-am vârât cu puloverul şi pantalonii murdari în pat şi am dormit până după-masă.

Comunicarea ţinută de Menzing înainte de prânz despre retorica antică a artei sarcofagelor avusese loc cu patru ore mai devreme. În nişa mea de la recepţie era un plic care conţinea copia referatului său şi un bilet cu adresa lui mâzgălită la repezeală, Via Vittoria nr. 9, şi două numere de telefon, de la institut şi de acasă. „Din păcate trebuie să plec mai devreme. Dacă ai să mai treci pe la Tibru, te rog anunţă-mă urgent! Colegul tău de şcoală a. D.”, şi mic, ca P.S., o observaţie pe margine: „Şi uită toate cămilele alea bătrâne”!

3

Luni după-amiază am aşteptat zadarnic în faţa intrării la Institutul de Istorie a Artei, unde ne dăduserăm întâlnire. Priveam faţada barocă, o mutră de piatră cu melci în loc de ochi, o ieşitură îngroşată a zidului formând un nas borcănat şi un portal având ceva asemănător unui bot de monstru. „O, dr. Menzing este, din păcate, inabordabil”, mă înştiinţă o voce de la ghişeul portarului, „a trebuit să renunţe şi la seminar”. Când l-am sunat a recunoscut cam şifonat că uitase cu desăvârşire de întâlnirea stabilită. Pentru moment e mai tot timpul confuz, doar nu poate sta de lemn Tănase, când se destramă o căsătorie.

Miercuri am ratat din nou întâlnirea şi prânzul, pe care stabiliserăm să-l luăm împreună într-un local din Trastevere, l-am luat singur. Am mâncat în tăcere ravioli stropit cu unt şi salvie, felii subţiri de mânzat cu şniţele de anghinare şi la sfârşit o bucată de tort *à la* bunica, am băut o carafă de vin alb de un litru, am comandat două *grappa* şi o cafea şi, la plecare, am lăsat pe masă, în învelitoarea specială pentru nota de plată, patru hârtii albastre de zece mii, pe care patronul localului care a apărut, făcându-mi cu mâna la intrare, mi le-a vârât, împreună cu o scrisorică,

înapoi în buzunarul cămăşii. Dintr-o privire am recunoscut scrisul lui Menzing. îmi era familiar de pe cărţile poştale pe care mi le trimisese ocazional după întâlnirea noastră întâmplătoare la Freiburg, fie că îi răspundeam sau nu-şi eu sunt de felul meu un autor de scrisori foarte leneş! Statornicia lui poştală m-a uimit. Efuziunile sentimentale nu erau specialitatea „colegului meu de şcoală a. D”. Şi când şi-a exprimat într-o scrisoare condoleanţele la moartea tatălui meu, scrisoare pe care am găsit-o când m-am întors de la înmormântare, nu am putut să pun lucrurile cap la cap şi să aflu de la cine auzise ce se întâmplase cu tata.

Ca să citesc scrisoarea lui Menzing, m-am aşezat pe marginea unei lăzi în care se afla o plantă. îmi spunea că-i era jenă că iar m-a amânat şi îşi cerea iertare. La prânz voise să-şi cumpere cu logodnica lui o nouă pereche de verighete – vechea pereche o aruncase ea la closet când se certaseră. „Ne-am împăcat, din nou, cu ocazia unei excursii la lacul Bracciano, noaptea trecută, şi am hotărât să ne căsătorim în februarie. Să-ţi fie de bine, am plătit în avans”. Despre o nouă întâlnire la o dată ulterioară Menzing nu-mi scria nimic. Derutat şi indispus am vârât scrisoarea în buzunar.

Fără ţintă am colindat de la o stradă la alta, m-am aşezat pe o bancă poleită de soarele de ianuarie, între pini şi tufe de laur, la Monte Pincio, şi am fumat fără să mă gândesc la nimic. Abia când umbrele şi petele felinarelor pe asfalt au început să se înlănţuiască în aerul pâclos într-un dans fantomatic, mi-am părăsit banca pe care şezusem. În camera de la pensiune mi-am făcut bagajul hotărât să plec în dimineaţa următoare şi să părăsesc oraşul ăsta, care nu-mi mai putea oferi altceva decât oglindirea volatilă a trăirilor mele interioare.

Când m-am trezit am renunţat brusc la proiectul meu, m-am urcat într-un tramvai care circula în direcţia Piramidei, unde am cotit, cu inima bătând să-mi spargă pieptul, într-o stradă părăsită. Am tras de frânghia atârnată lângă poarta cimitirului şi am tresărit la auzul sunetului cald al clopotului ce se clătina pe cârligul lui de metal.

Cu o săptămână înainte de înmormântarea mamei îl însoţisem pe bunicul Emil la cimitir, voia să mai cerceteze locul cu atenţie ca să hotărască dacă să cedeze sau nu în cearta cu tata. Amândoi se certaseră rău, bunicul voia ca fiica lui să fie îngropată la Sachsenhausen, unde putea s-o viziteze şi să îngrijească mormântul lui Elinor, şi ginerele lui refuza vehement acest lucru. Cearta lor era într-un fel bine-venită pentru bunicul, fiindcă îi sustrăgea atenţia de la durerea lui fără de margini. Bunicul nu putea să-ţi ascundă durerea spre deosebire de tata, care procura lăzi şi-şi depozita cărţile din bibliotecă, căra documentele şcolare şi violele da gamba la rulotă şi vorbea cu firme de transport, compara oferte şi preţuri sau stabilea diferite termene de mutare, pe care mereu şi mereu trebuia să le amâne – înainte de obţinerea unui raport de autopsie, care excludea amestecul unui străin drept cauză a morţii, poliţia nu era dispusă să elibereze rămăşiţele pământeşti ale mamei, iar în august, luna concediilor, la Institutul de Medicină Legală domneau în mod curent amânările şi dezordinea. Bunicul îşi arsese mâna la flacăra de aragaz, când îşi făcea ceaiul, şi a trebuit să fie bandajat de tata. S-a împiedicat pe trotuarul denivelat al străzii noastre şi, în afară de hemoragia cu care s-a ales căzând cu faţa pe asfalt, şi-a rupt şi ochelarii în două. Bombănea în barba lui ţepoasă, care îmi înţepa ceafa când mă strângea la pieptul lui, şi nu mai voia să-mi dea drumul „cu Marcuse ăsta au

început toate. De când Elinor mi l-a adus în casă…”

Nu ştiu ce-l făcuse să cedeze în faţa tatii, după ce a văzut cimitirul. Poate că a simţit un tragism în jurul căruia plutea ceva măreţ şi tainic. Fiica lui înmormântată între fiul lui Goethe, August, decedat în urma unei febre, şi Shelley, înecat în golful de la La Spezia, asta îl mişcase pe bunicul Emil. La mormântul lui John Keats şi-a scos pălăria de soare – aia de paie din Anzio, împrumutată de la tata –, a închis ochii şi a murmurat, „*can death be sleep*, da, *can death be sleep*” şi-a ridicat braţele ca să suspine în voie, „*when life is but a dream*”. îşi amintea de acest vers! În ciuda plăcii lui de fier din cap nu îl uitase! Bunicul strălucea de o bucurie copilăroasă şi bâjbâia cu picioarele tremurânde pe drumul ce ducea la poarta cimitirului.

Poarta se mişcă cu un scârţâit. Un paznic într-un halat albastru ne întâmpină cu reproşul: „*Non sono le dieciy Signore*!” Avea dreptate, lipsea un minut până la zece şi abia de la zece era permis accesul în cimitir. M-am stricat definitiv cu bărbatul ăla când m-am trântit pe o bancă de marmură în faţa capelei şi probabil că i-am luat locul la soare. îşi împături şervetul pe care aşteptau felii de pâine, *mortadella* şi şuncă pe folii de staniol, îşi apucă nervos ziarul cu ştiri sportive şi se îndepărtă spre o magazie de lemne ascunsă între chiparoşi şi capela cimitirului.

Eram prea confuz ca să acord atenţie acestei comportări urâcioase. Da, le aveam din nou în faţa ochilor, aceste pietre funerare, sclipind în dogoarea lui august, pete spălăcite de grozamă şi de muşchi; doamna Beatrice care mă îmbrăţişa sughiţând şi care, din păcate, nu mă mai putea apuca de păr să mă apese la pieptul ei – între timp rămăsese cu un cap mai mică decât mine; cizmarul Fabrizio, care îşi pecetluise buzele cu un cui ruginit, mi-a

luat mut mâna într-a lui, şi-a deschis ochii mari, de parcă ar fi vrut să cânte; Cencio Eugenio Frangipane, care mi-a şoptit la ureche: „Signorino, n-o să-ţi vină să crezi. Noaptea trecută am găsit un loc pe globul meu terestru, înţelegi, unde durerea noastră n-o să ne găsească, sunt absolut sigur de asta! În câteva zile o să-mi iau tălpăşiţa. Şi dacă ai vrea să vii cu mine, dragul meu, spune-mi şi te iau!”; aveam în urechi harababura de voci iscată pe platforma din faţa capelei, când Luca se proţăpi în faţa lui Sassolino şi şuieră: „Tu m-ai trădat, tu, porcule! Tu ai fost, ştiu eu!” „Da, şi ce-i cu asta!” se apără misitul nostru, „ai fost totdeauna un ghimpe în ochiul lui Ludovico! Nu-i aşa, Ludovico?” se întoarse spre tata care stătea ca împietrit. „Te-ai plâns amarnic la mine, te-ai plâns amarnic sau nu? Şi pe un prieten trebuie să-l ajuţi, nu?” Tata se eliberă de braţul lui Sassolino şi ăla început să se vânture în jurul lui Frangipane, al cizmarului Fabrizio şi al duşmanului său de moarte, Orizio, responsabilul cu datu afară la Volturno, iar când şi-a scos pumnul din buzunar se agăţă de braţul bunicului Emil. „Ce să-ţi spun, mă şi interesa un rahat cu ochi ca ăsta, n-am vrut decât să-mi ajut prietenul. Şi i-am luat suferinţa drept provocare pentru găsirea unei soluţii. Nu-i normal? La noi aşa ceva e normal!”, şi bunicul Emil care strângea la piept un sul de hârtie, discursul lui funerar, la care migălise două zile şi oricum nu înţelegea nimic, dădu din cap fără să ştie de ce.

Discursul lui funerar nu şi l-a mai citit – când am urcat grăbit aleea care duce la mormânt, mi-am amintit iar – da, vocea bunicului cedase. Şi ca să împiedicăm căderea lui peste sicriu, care devenise ameninţătoare, cizmarul Fabrizio şi cu mine a trebuit să-l târâm pe bunicul meu lângă un pin, unde era umbră şi putea să se întindă. „Are nevoie de apă! Grăbeşte-te!” mi-a strigat Lili, care

îngenunchease alături de mine şi-şi smulsese pălăria neagră, cu voalul de doliu, de pe cap ca să-i facă vânt bunicului. Am alergat până la cişmeaua de lângă capela cimitirului, am umplut pe jumătate o cană cu apă şi mi-am aţintit ochii spre strada plină de praf, unde un bărbat neobişnuit de înalt cu alură sportivă, buze cărnoase şi ochi ageri şi ironici, stătea sprijinit de Mercedesul lui. Şi el mă privea fix, la rândul lui. Şi în mâini ţinea un pachet învelit într-o hârtie plină de sânge.

„Elinor Wieland”, am citit mecanic, „15 mai 1933 – 3 august 1972”. Am căzut în genunchi şi, cu fruntea sprijinită de piatra funerară, zgâriam pământul şi muşchiul de pe inscripţie. „Ce înseamnă asta? Ce faceţi aici?” mă dojeni paznicul cimitirului, care pasămite mă urmărise şi acum se postă lângă mine dându-se mare. „Era Ringelnatz-Alfred”, i-am spus, „Freddy Kasulke e Ringelnatz-Alfred”, m-am ridicat de jos, mi-am scuturat pantalonii de crengi şi gunoi şi m-am grăbit spre ieşire cu paznicul cimitirului vociferând în urma mea.

Konrad Menzing nu era de găsit. În zadar am sunat la Institut şi în Via Vittoria, nimeni nu ridică, telefonul lui suna în gol. La apusul soarelui m-am înfiinţat în faţa casei lui, o clădire din secolul al şaptesprezecelea, acoperită pe o latură cu iederă. Ultimele raze ale soarelui dădeau târcoale etajului de sus cu o scânteiere caldă, molatică. La pizzeria de la parter, în faţa unui foc de lemne, un tânăr asudat modela fluierând, între palme, dintr-o bucată de aluat sfere de mărimea bilelor de biliard şi le arunca pe o planşetă de marmură.

Pe firma de alamă de lângă intrare scria „Erika Menzing”. Am sunat insistent şi, cu toate astea, a trecut o veşnicie până am auzit un zgomot în interfon. La capătul coridorului am tras de grilajul de fier şi m-am strecurat în

cabina unui lift îmbrăcată în placaj şi oglinzi.

Menzing mă întâmpină în halatul de baie din care ieşeau două picioare subţiri, avea părul ciufulit şi un obraz buhăit ca trezit din somn. Era o locuinţă fără coridor, din casa scării intrai direct în cameră. „Nu vrei să te aşezi?” Arătă înspre sofa şi, cum nu m-am mişcat, s-a aruncat el dând din umeri pe perne şi şi-a tras genunchii până la bărbie înconjurându-i cu braţele. În cameră domnea o atmosferă sumbră, excepţie făcând dungile de un roşu intens de pe tavan şi perete. Menzing începu să-şi maseze degetele de la picioare. „Îmi pare rău că am contramandat mereu întâlnirile cu tine”, spuse el cu un sentiment de vinovăţie. „Asta n-are importanţă”, i-am spus, „dar mi-ai ascuns cine este Freddy Kasulke!”

Menzing sări de pe sofa şi se duse la masa din camera de zi pe care mai erau resturi de mâncare. îşi vârî în gură o măslină. „Nu ţi-e foame?” mă întrebă mestecând. „O, Doamne, a fost povestea aia blestemată de care aş fi vrut să te scutesc. Da, numai ca să te menajez n-am fost sincer cu tine. Şi ce înseamnă în contextul ăsta să fii sincer? Nici nu ştiu dacă toată povestea e adevărată. Tatăl meu adoptiv s-ar putea să o fi inventat sau să fi răstălmăcit totul în favoarea lui, ca să-i crească atuurile în faţa mamei tale. Asta se potrivea de minune cu întregul traseu al vieţii lui inventate. El cu conştiinţa nepătată şi vesta albă, iar tatăl tău care a comis o crimă. Şi cu această poveste în minte e clar că ea nu mai putea să se întoarcă la tatăl tău. Nu, să fie din nou împreună cu tatăl tău nu se mai putea.

Ah, m-am săturat de acest trecut blestemat care ne trage într-o prăpastie, fără să ne fi făcut vinovaţi cu nimic eu şi cu tine, faţă de el. Lucrurile astea s-au întâmplat înainte de naşterea noastră sau nu?” „Şi asta o spune un istoric!” l-am ironizat eu. Konrad m-a privit perplex.

„Istoric?” exclamă el, călcă apăsat cu tălpile plescăind pe parchet până la fereastră şi deschise un sertar. „Ce vrei să spui? Ca istoric sunt om de ştiinţă”.

La orizont se întindea o dâră roşie aprinsă şi, la o pală de aer rece care a pătruns în cameră, Konrad s-a înfăşurat tremurând în halatul de baie. „Aha, tu eşti om de ştiinţă”, am subliniat sec. Pe Menzing părea să nu-l fi afectat deloc vocea mea ironică. Se întoarse liniştit către mine. „Poţi să-mi spui ce aş avea eu în calitate de istoric în comun cu trecutul? Ăla nu e nimic altceva decât un material haotic, o materie amorfă pe care ne-o îndesăm în conştiinţa noastră, până când începe să sune într-o oarecare măsură plauzibil şi logic. Şi ce-i plauzibil în istorie? Ce e logic în cursul unei vieţi? Absolut nimic!” perora Menzing. Zâmbi stingherit înspre camera de alături, din care s-a auzit o voce de femeie ca un gângurit: „Când vii iar în pat, iubiţel?” „Eu, de pildă, sunt sută la sută convins că însurătoarea e o idee de moment şi cu toate astea voi spune da. Şi până la urmă voi regreta, bineînţeles”, rânji Menzing care se aruncă din nou pe sofa şi se înfăşură într-o pătură de lână, „iar pe tine nu te pot duce cu vorba, presupun. Vrei să afli această poveste blestemată, chiar dacă la sfârşit ai să regreţi!”

Mi-am petrecut două ore cu Menzing. Logodnica lui se strecură la baie, ne făcu o cafea, se cocoloşi lângă Konrad pe sofa, el nu-i dădu nicio atenţie, sări iar în sus şi plecă de acasă ca să cumpere ţigări. „Din păcate nu-ţi pot spune mai mult”, conchise Menzing la sfârşit şi rămase cu ochii aţintiţi în fundul ceştii lui. „Şi Ringelnatz-Alfred, vreau să spun Kasulke, are o locuinţă la Roma?” l-am întrebat când îmi puneam paltonul. „Una la Tibru şi una în Taunus, nu departe de aeroport, acolo unde se întâlnea cu tatăl tău. Dacă acum se află la Parioli, nu ştiu”. „Notează-

mi adresa!” am mormăit. „N-o să-ţi folosească la nimic”, spuse Menzing, ieşi din pledul de lână, luă un blocnotes de pe masă şi mâzgăli pe foaia de matematică două adrese. „Pun prinsoare că nu vei afla nimic. Nu ştie altceva în afară de răstălmăcirile lui. Nu mai poate să fie cinstit, nici nu a fost vreodată. Şi, în afară de asta, e bolnav”, Menzing mi-a întins biletul, „bolnav la cap, vreau să spun – în cazul în care asta nu e ultima lui găselniţă”. „Bolnav la cap? Şi ce are?” l-am întrebat distrat, când Menzing m-a condus la lift. Colegul meu de şcoală făcu un semn de lehamite cu mâna. „Suferă de reprezentări obsesionale şi astea se agravează de la o lună la alta. îşi imaginează că e făcut din săpun”. De uimire am uitat să trag de grilajul de fier. „Din săpun?” „Din săpun!” repetă Menzing înveselit. „Se observă de altfel după mirosul greu pe care-l emană. Nu are voie să-şi lase pielea atinsă de nicio picătură de apă, altfel se face spumă! De trei luni nu mai îndrăzneşte să se spele, iar când plouă nu iese din casă. Şi ştii ce susţine: a fi din săpun e dovada de netăgăduit a curăţeniei sale. Afirmă că pe dinăuntru e cu desăvârşire curat. Şi dacă te îndoieşti, îţi vine cu Nietzsche. «Noi, oamenii cei noi şi fără de nume ai unui viitor până acum nedemonstrat»”, declamă Menzing pe palierul care avea o rezonanţă specială, „«pentru un ţel nou avem nevoie de o nouă sănătate, mai plină de umor, mai temerară, mai veselă, decât toate sănătăţile care au fost. Noi, argonauţi idealişti»”, strigă Menzing când am tras grilajul şi liftul s-a pus în mişcare, „«care am fost mai curajoşi decât este înţelept, şi am ieşit mereu şi mereu în pierdere, am vrea să ne imaginăm că drept răsplată în faţa noastră avem un continent străin, pe care nimeni altul nu l-a descoperit înainte de noi, iar curiozitatea noastră şi-a ieşit din fire, da, curiozitatea noastră şi-a ieşit din fire şi nimic nu ne mai

poate sătura. Nimic!»” strigă Menzing şi vocea lui mă urmări până în stradă.

Era o noapte senină cu lună plină. M-am aşezat pe salteaua patului meu de la pensiune, am ascultat plescăitul apei în fântâna din piaţă şi am scotocit mecanic în palton, până când am simţit în buzunar biletul lui Menzing. Ringelnatz-Alfred era în Parioli. Când i-am recunoscut vocea la celălalt capăt al firului, am pus telefonul în furcă fără să răspund.

La sfârşitul lui octombrie ’43, tata şi Ringelnatz-Alfred au zburat în tandem, efectuând un transport care consta dintr-un vehicul Kfz 15, şase oameni, muniţie şi alimente. Din cauza unei furtuni care a durat două zile, ridicând pe aeroportul de la Istres – o platformă întinsă pe 12 km formată din pietre din Rhône şi nisip – nori de praf, au trebuit să-şi amâne de mai multe ori startul. Abia la sfârşitul celei de-a doua zile au putut s-o pornească şi când, după patru ore şi jumătate de bor, au aterizat pe pista de la Practica di Mare, în faţa ochilor aveau scheletul unui hangar carbonizat şi ruine fumegânde rămase în urma unui atac cu bombe.

Doi partizani în nişte zdrenţe de uniforme ale Wehrmachtului se ascunseseră, fără să fie observaţi, cu explozibil în hangar. Se pare că hangarul a explodat mai devreme, înainte ca ei să-şi fi luat tălpăşiţa – amândoi zăceau în iarbă ciopârţiţi de gloanţe, la treizeci de metri în faţa magaziei.

Astea toate le aflaseră de la un soldat care fusese trimis, ca să-i ducă pe Ringelnatz-Alfred şi pe tata – şi pe un al treilea pilot, care îşi pierduse bombardierul în hangar – la o vilă nelocuită la mare, unde ar fi putut să se adăpostească pentru moment. Într-un dialect tipic bavarez soldatul îşi compătimea camarazii care se lăsaseră, când

au schimbat paza, duşi de nas de aceşti doi bastarzi şi aveau să se aştepte la pedepse usturătoare. „Nicăieri nu mai eşti sigur de laşii ăştia, care te pândesc pe la spatete, îi ocăra el. Abia săptămâna trecută arestaseră pe un vânzător de îngheţată pe străduţele din Practica pentru că, zice-se, ar fi transportat în căruciorul lui, montat pe o bicicletă, o încărcătură de pistoale automate. Şi înainte de a-i lăsa singuri în vilă, i-a avertizat pe toţi trei să nu care cumva să zăbovească pe afară neînarmaţi.

Trecură două zile însorite de octombrie fără evenimente speciale. Aveau suficientă mâncare, erau aprovizionaţi cu conserve şi pâine, iar în cămara plină de praf găseau cafea şi vin. Ringelnatz-Alfred şi Harry, pilotul de pe bombardier din Berlin, frecau ore în şir cărţile pe veranda dinspre mare şi tata şedea lângă vilă, la umbra smochinului şi citea sau scria poezii. Făceau baie în arşiţa amiezii, păziţi de Harry care nu ştia să înoate; mărturisise asta beat fiind. Se dezbrăcau la pielea goală, alergau scoţând strigăte în apă şi când făcură un concurs de înot – pe care îl câştigă, fireşte, Ringelnatz la o diferenţă cât casa – Harry, pe post de arbitru, a tras de pe plajă, la luarea startului, un foc cu pistolul lui.

În ziua a treia o bandă de cămăşi negre, care vâna în împrejurimile localităţii Practica, urcă pe verandă. Alfred era adâncit într-o partidă de şah şi l-a chemat pe tata, care tocmai aţipise puţin sub smochin, să-i vină în ajutor. Tata ştia o boabă de italiană şi la o adică se descurca şi cu latina lui. „Dă-le papucii, împrăştie-i de-aici”, spuse Alfred, „inventează ceva, altfel nu mai scăpăm de ei”.

Şase brigadieri ardeau gazul pufăind leneş pe trepte, al şaptelea care îşi scuturase cizmele de pietricele şi nisip sări ca ars în sus şi, smucindu-şi braţul să-l întindă mai sus, îl întâmpină pe tata cu salutul fascist. Raportă că sunt

pe urmele unei trupe de partizani care foloseau o vilă părăsită, aflată în apropiere, drept ascunzătoare şi depozit de arme. Ringelnatz-Alfred îl luă tare pe şeful bandei, vrând să afle dacă informaţia era sigură; vocea poruncitoare a lui Kasulke făcu impresie. Se grăbi să-şi pună cizmele şi luă o poziţie regulamentară. Da, era sigură sută la sută. „Spune că au aflat de la un prizonier căruia îi striviseră coaiele”, traduse tata. „Şi a anunţat mai departe? L-a înştiinţat pe comandantul local?” Kasulke voia informaţii precise şi se înfigea ameninţător în băiatul ăla slăbănog, care îşi fixa cizmele şi recunoscu, în cele din urmă, că acţionează pe cont propriu.

Serviciile de interpret ad-hoc, ale tatii nu au mai fost necesare, când Ringelnatz-Alfred a sărit de pe scaun, strigând cât îl ţinea gura: „Te duci imediat la comandant, loază, striveşti coaie, ai? O să te învăţ eu minte să-ţi ţii informaţiile secrete, asta e prea de tot, şterge-o, neisprăvitule, hai, valea!” Şi când rămăseseră din nou singuri, Kasulke mormăi: „Ăştia nu vor nimic altceva decât să pună mâna pe slănina noastră”, şi scotoci în rucsac după o ţigară, pe care o rupse în trei părţi egale.

Şi în această caldă noapte de octombrie, Harry cântă la muzicuţă şi Alfred dădu drumul versurilor de Ringelnatz cu canibali mâncători de copii, care retezau membre şi spărgeau oase şi aruncă vasele pe pardoseala de piatră, pe care o descoperiseră în vilă, şi ridică un picior să pornească dansul cu Ludwig Wieland, căruia îi făcuse şi nişte sâni din hârtie de ziar. Şi când au făcut o pauză să-şi mai tragă sufletul, trântindu-se în fotoliile de răchită, ascultând ţârâitul greierilor şi foşnetul lanurilor de ovăz de dincolo de plajă, Harry se ridică brusc. „Tacă-ţi dracului gura”, şuieră el, când tata tot chicotea, „asta a fost o voce de om!” „O voce de om, aiurezi. Plesnitul valurilor şi

vântul, nimic altceva”, mârâi Ringelnatz-Alfred şi vru să se ridice din fotoliul său. „Stai pe loc”, îl somă Harry, „altfel or să te împuşte”. „Prostii!” ripostă Alfred, „şi cine, mă rog?”

Da, din apropiere se auzeau voci, voci înăbuşite, pe care vântul le aducea până la vilă. „Am bulit-o! Dacă-s partizani”, şopti tata, „ce facem?” „Ce facem? îi prindem”, spuse Harry. „Italienii sunt laşi, vă spun eu. Şi dacă îi predăm ne-am ales cu o permisie”, se lăsă să alunece din fotoliul lui şi se târî în patru labe până la zidul verandei. Încercă să iasă precaut de sub acoperire. „Nu pot recunoaşte decât două umbre în faţa vilei vecine, nu mai mult de două. Acum se caţără în casă. Asta e cam la două sute de metri distanţă de noi”, oftă Ringelnatz-Alfred. „Da, două sute de metri”, spuse şi Harry şi puse mâna pe pistol. „Ce mai aşteptăm? Gata, băieţi, mişcaţi-vă fundurile!”

Cât ai clipi au sărit peste zid şi au alergat prin nisipul moale, sclipind alb, până la ţinta fixată. Aici domnea o tăcere de moarte, din casă nu se auzea nimic. „Cel mai bine ar fi să ne despărţim”, spuse Alfred pe şoptite, „tu vii din faţă, dinspre mare, Ludwig. Harry şi cu mine ne strecurăm din cealaltă parte. Şi fii atent dacă e unu care ţine de şase”.

Tata alergă aproximativ două sute de metri pe coasta malului, ascunzându-se şi ciulind urechile, până ajunse la o scară de lemn care era acoperită pe jumătate de nisip şi ducea spre vilă. Casa părea părăsită, nu răzbătea nicio rază de lumină prin lamelele storurilor în afară. Se strecură până la verandă ţinându-şi suflarea. Folosiseră o fereastră ca să se urce în casă, o fereastră care se găsea foarte aproape de intrarea cu marginile bătute în scânduri. Tata trase prudent de plasa de muşte, îşi ridică pistolul şi îl vârî prin pervaz. Din nou reuşi să distingă o voce. Se ridică

pe vârfuri şi când în casă se mişcă o umbră şi o armă se văzu scânteind, tata trase în întuneric, îşi descărcă tot pistolul, se întinse pe burtă, făcându-se una cu pardoseala de piatră, şi-şi acoperi capul cu braţele.

Rămase un timp aşa, nemişcat, până ce apăru Alfred, care se avântă în casă cu lanterna aprinsă. „I-am prins?” întrebă tata. „Da, i-ai prins” spuse Alfred, care îşi făcu din nou apariţia, şi-şi scuipă vorbele, „o pereche de îndrăgostiţi, asta ai prins”. „O pereche de îndrăgostiţi? Şi nu erau înarmaţi?” bâigui tata. „Înarmaţi? Da’ de unde”, strigă Ringelnatz-Alfred şi îi înfipse unghiile în umeri, „erau aproape doi copii, înţelegi tu, eroule? Idiot blestemat, ai împuşcat doi copii care se ascunseseră în vilă ca să fie puţin singuri. Doi copii nevinovaţi!” strigă Alfred.

L-au târât pe tata care nu se mai putea ţine pe picioare până la smochin, unde au fost nevoiţi să-l lege deoarece începuse să se lovească singur pe unde apuca. I-au turnat cu schimbul alcool pe gât şi i-au înfundat un căluş în gură ca să nu mai trebuiască să-i suporte urletele. Şi abia când o geană strălucitoare de soare s-a ridicat, cuprinzând zidurile şi ţărmul şi apa mării într-o vâlvătaie, au putut să-l care pe Ludwig Wieland în pat.

4

Ringelnatz-Alfred s-a arătat dispus, fără să ezite deloc, să se întâlnească oricând cu mine. A stabilit o întrevedere la catacombele Priscilla, în partea de nord a oraşului, la Via Salaria Nuova, unde m-a întâmpinat la întretăierea de drumuri plină de praf, şezând pe marginea unei fântâni secate. Nu făcea impresia că ar fi tulburat. M-a studiat cu atenţia şi ironia tăioasă pe care i-o remarcasem încă de la înmormântarea tatii. Nimic în înfăţişarea lui nu trăda ratare sau decădere. Mă prinse de mână şi mi se adresă cu o voce care oscila între

amuzament şi dispreţ: „Vreţi să vă răfuiţi cu mine, nu-i aşa?” şi mă împinse spre intrarea în catacombe, pe care o descuie o călugăriţă. O privi şi dădu aprobator din cap.

Menzing nu mă minţise. Tatăl lui adoptiv emana un miros iute şi persistent de sudoare stătută şi acră, care se insinua tot mai mult în nasul meu, pe măsură ce înaintam pe coridorul din tuf. „Acest oraş e clădit pe cadavre”, repetă el, „pe o reţea uriaşă subterană de moarte şi descompunere!”

Fără să opun rezistenţă m-am lăsat târât la compartimentele tombale, decorate cu fresce şterse de vreme – se învălmăşeau în faţa ochilor mei. În capela mică, în care mă trase după el, m-am rezemat de o stâncă cocoşată şi am fixat *Cina cea de Taină* din absidă, care parcă se dizolva în umbre şi striuri. Nu, nu mai voiam să aflu nimic şi am tresărit când Alfred m-a apucat de bărbie. „Chiar n-ai vrut să-ţi închei socoteala cu mine? Ce s-a întâmplat, de ce te eschivezi, laşule? Te aduc într-un loc potrivit şi te retragi ca melcul în cochilia lui, nu pot să cred! Aici ai putea să mă lichidezi fără nicio problemă. Suntem într-o catacombă, care se bifurcă în pământ, kilometru de kilometru, cu zeci de coridoare, necercetate încă şi pe care nu le va călca nimeni. Dar dacă fără mine vei mai găsi drumul de ieşire de aici e problematic”.

Nu pot să spun ce mă tulbura mai mult, mirosul urât pe care-l emana sau siguranţa lui având ceva de şantaj sau de seducţie. Am reuşit să mă adun, m-am smuls din strânsoarea lui şi l-am împins pe Ringelnatz-Alfred cât colo. S-a lovit cu capul de o stâncă şi s-a prăbuşit. „Să nu pui mâna pe mine”, spuse gâfâind când am îngenuncheat lângă el, „mă ridic singur! Şi în afară de asta ai pierdut ceva”. Clipind din ochi se căută în buzunarul de la palton şi scoase Beretta lui Picciotti. „Nu puteai să găseşti ceva mai

modern? Păi asta e piesă de muzeu!” chicoti el. Şi când am fugit din capelă a strigat: „Nu eşti cu nimic mai bun decât Ludwig Wieland. Cu cine trebuie să te faci prieten ca să trăieşti? Cu moartea, da! Şi el n-a înţeles asta niciodată. Şi, cine rămâne în viaţă, ăla are dreptate!”

„Şi, cine rămâne în viaţă, ăla are dreptate”, murmură Lili, care şedea lângă mine. Se aplecă pe jumătate dintr-un leagăn hollywoodian ca să scarpine un câine după ureche. Câinele se ridică de jos şi se întinse. „Şi pistolul lui Picciotti? Ce s-a întâmplat cu el?” „L-am aruncat azi în Tibru”. „Mda”, făcu Lili şi tăcu un timp. „Ce-ai zice de-o cafea?” Urmată de cei doi câini, care dădeau din coadă şi se numeau Bonny şi Clyde, Lili se îndreptă agale până la draperia de mărgele de la intrare. Se auzi un clinchet uşor şi m-am pomenit singur în grădină.

Locuia în Mandrione, o regiune singuratică, părăsită, lângă apeduct. În faţa porţii joase se făcea un drumeag din plăci ciobite care ducea la casa propriu-zisă care nu avea decât un etaj şi cândva avusese un tapet roşu-ruginiu, ce se ştersese între timp. Un pin înalt şi stingher se legăna lângă stâlpul de înaltă tensiune în voia vântului.

La amiază nu fusese acasă. Văzând că soneria şi strigătele mele nu avuseseră niciun rezultat, am încercat la intrarea din spate, blocată de un maldăr de gunoaie şi romane poliţiste. O încâlceală de buruieni şi stufărişuri se întindea până la gardul de sârmă ghimpată, cu care se mărginea ţarina nedesţelenită şi în depărtare luceau şinele de tren. Am intrat, din nou, în partea din faţă a grădinii, cu răzoarele ei sălbăticite, cu floarea-soarelui uscată şi un iaz noroios de culoare brună şi m-am aşezat comod în leagănul hollywoodian care scârţâia îmbietor. Pe masa din fier forjat se afla o scrumieră plină cu chiştoace pe care le tot răvăşea vântul.

Să fi trecut o oră când un Fiat Cinquecento a oprit în faţa porţii de la grădină. De sub capota ridicată priveau doi câini cu urechi clăpăuge pe care şi le bălăbăneau încoace şi încolo, cu limba scoasă de un cot şi purtând şepcuţe cu cozoroc pe cap.

Lili se ridică, sprijinindu-se de marginea caroseriei. „Cine sunteţi? Ce doriţi?” întrebă ea bănuitoare, scoţându-şi ochelarii de soare şi liniştindu-i pe Bonny şi Clyde care mârâiau ameninţător şi făceau presiuni să iasă din Cinquecento.

Bucuria revederii, pe care mi-o arătase Lili, se potoli repede, făcând loc unei stări de stânjeneală care nu voia să ne părăsească deloc. Amândoi ne cufundam în tăcere de îndată ce terminam de povestit ceva, fie că era vorba despre dragostea disperată a mamei pentru Alfred Kasulke sau despre prăbuşirea cu avionul a tatii în Taunus, despre perechea de îndrăgostiţi adolescenţi de la Villa din Practica, pe care îi împuşcase – „în cazul în care nu fusese chiar acest Kasulke”, spuse Lili şi eu am dat din cap: „Tot ce e posibil. Şi tata i-a îngropat în el, înţelegi, i-a purtat pe aceşti copii înăuntrul lui” – sau despre Paolo Sassolino, care, la o razie în biroul lui de schimb valutar, al cărui scop era, de fapt, spălarea banilor – ultima lui îndeletnicire ingenioasă – suferise un infarct şi murise în braţele unui poliţist îngrozit de la financiar; despre Beatrice care fusese prima femeie de la Tibru care divorţase şi între timp se recăsătorise cu administratorul unei case din Garbatella; despre Cencio Eugenio Frangipane, care plecase în urmă cu un sfert de veac şi nu mai apăruse de atunci niciodată – casa lui părintească fusese lăsată de izbelişte, căzuse în ruină şi în zidurile ei mai mişunau şi azi stafiile, după cum mă asigurase sus şi tare Antonio Orizio, ultimul cunoscut pe care l-am întâlnit pe strada noastră.

Lili nu a vrut să-mi dezvăluie prea multe despre ea. Se descurca executând lucrări ocazionale, însoţea turişti germani, stătea într-un local la robinetul de umplut halbele sau făcea şi ea ce putea, până una alta, la filmări în Cinecittă, ca figurantă şi script-girl, şi se hrănea cu gândul că odată şi odată va obţine o asistenţă de regie. Nu ştiu dacă toate astea o complexau pe Lili. La un moment dat am avut impresia că ar fi vrut să se justifice faţă de mine şi, la remarca mea că nu era nevoie, obrazul ei îngust se întunecă, exact la fel cum îl ştiam din copilăria noastră, o descoperire care mi-a înfipt un cuţit în inimă şi m-a făcut să mă simt şi mai stingherit. O doream în acel moment. Şi nu puteam să mă lămuresc dacă dorinţa mea venea din amintire, şi nu era nimic altceva decât un salt dureros în timp, sau dacă eu însumi eram cel ce voia s-o tragă la pieptul lui. Am întins braţul şi Lili a sărit din leagăn, când telefonul din faţa draperiei cu mărgele, aşezat pe pardoseala de piatră a început să sune la fix.

Era cald la soare, pe cer se mişcau alene nori de vată şi muştele bâzâiau în jurul lămâilor coapte şi a floriisoarelui. „Şi tu ce mai faci?” mă întrebă Lili, când se aşează din nou lângă mine, „cum îţi câştigi banii?” „Din păcate n-am ajuns marinar, dacă la asta te referi”. Lili mă privi derutată şi mi-am alungat gândul printr-un semn cu mâna. Simţeam o urmă de amărăciune. Ce rost mai avea amintirea asta, dacă nu o mai împărtăşeam împreună?

I-am povestit tot poticnindu-mă de postul pe care-l ocupam la Institutul Dahlem, la care aş fi vrut din tot sufletul să renunţ, şi Lili care îşi rodea o unghie, pe jumătate derutată, pe jumătate distrată, mă privi încreţindu-şi fruntea: „Şi, de ce?” „Nu ştiu”, i-am răspuns, „ca să rămân la Tibru”. „Şi ce vrei să faci dacă rămâi în oraş?” „La început n-o să fac nimic”, am spus după o

pauză, „decât să ies să mă plimb, să mănânc, să dorm şi să respir. Am să trăiesc, şi nimic altceva. Da, cred că viaţa mea abia acum începe”.

Am stat acolo amândoi în leagănul hollywoodian până la apusul soarelui, în grădina sălbăticită a lui Lili şi, odată cu creşterea umbrei, cu luciul cald de pe conducta de apă din piatră, mi se păru vizibil mai relaxată şi mai bine dispusă. Şi când ne-am dus, abia mişcându-ne, pe întuneric până la Cinquecento, cu care voia să mă conducă la Trastevere, îmi spuse cu vocea gâtuită: „Nu am uitat, vreau să spun, chestia cu marinarul”. Un albastru fosforescent îi juca în jurul obrazului şi ea se întoarse brusc înspre maşină ca să lase capota. Şi totuşi faptul că Lili îşi amintise a fost o consolare.

Mulţumiri. Lămuriri. Dedicaţie

Mulţumiri prietenilor mei italieni Massimo, Manuela, Milvia, Marco, Beatrice, Saverio şi multor altora care au contribuit cu povestirile lor şi cu amintirile lor din copilărie din Italia anilor ’60 şi ’70, în mare măsură, la realizarea acestei cărţi. În text sunt înglobate citate pe care le-am găsit la ziarista Miriam Mafai (de exemplu despre mâncatul sparanghelului) sau la istoricul Paul Ginsborg (printre altele în legătură cu campania privind dreptul la divorţ). Unii cititori s-ar putea să-şi amintească de penibila bâlbă Remulus (în loc de Remus) – ea este preluată, ce-i drept, din prezentul nostru, cel care a comis-o e, în orice caz, exponentul parvenitului din anii ’60, căruia şoferul ambasadei Paolo Sassolino nu-i ajunge nici la degetul mic. Povestea arestării cizmarului Fabrizio, cu puţin înaintea terminării războiului, am preluat-o parţial din cartea de memorii *Servabo* de Luigi Pintor, pe care l-am întâlnit la Roma, la scurtă vreme înainte de moartea sa – pe acel om modest în disperatul lui calm nu-l voi uita niciodată.

Mulţumiri vechiului meu prieten Svend Hansen şi „influenţei lui arheologice”. Şi, în mod special, îi rămân recunoscător lui Eckhart Willige care m-a aprovizionat de bunăvoie cu informaţii şi documente fotografice, referitoare la aviaţia de transport din timpul războiului. Romanul îi este dedicat soţiei mele Cristina, pe care am cunoscut-o la câţiva ani după sosirea mea în Cetatea Eternă în 1995 – 96, la Tibru.

La preţul de vânzare se adaugă 2%, reprezentând valoarea timbrului literar ce se virează Uniunii Scriitorilor din România.

Cont nr. R044 RNCB 5101 0.000 0171 0001, B.C.R. Unirea, Bucureşti

Tehnoredactor
MANUELA MĂXINEANU
Corector
MARIA PĂDUREAN
DTP
DUMITRU OLTEANU
Apărut 2007
BUCUREŞTI – ROMÂNIA
Lucrare executată la R.A. „MONITORUL OFICIAL1

În colecţia Raftul Denisei au apărut

ARTHUR GOLDEN, Memoriile unei gheişe SARAH HALL, Michelangelo Electric KURT VONNEGUT, Pianul mecanic STEFAN HEYM, Relatare despre regele David JOHN FANTE, întreabă praful NICK HORNBY, Turnul sinucigaşilor L.P. HARTLEY, Mesagerul SALMAN RUSHDIE, Furie RAYMOND QUENEAU, Florile albastre MARGUERITE DURAS, Stăvilar la Pacific LAURA RESTREPO, Delir ANAÏS NIN, Incest

NIKOS KAZANTZAKIS, *Zorba Grecul*

ALMUDENA GRANDES, *Castele de carton*

MITCH ALBOM, Marţi cu Morrie
D.M. THOMAS, *Hotelul alb*
CHRISTOPHER ISHERWOOD, *Adio, Berlin*
KURT VONNEGUT, *Bufoniada*
GUILLERMO MARTÂNEZ, *Crimele din Oxford*
ANTHONY BURGESS, Portocala mecanică
IRVIN D. YALOM, Plânsul lui Nietzsche
ANAÏS NIN, *Foc*
LEO PERUTZ, Călăreţul suedez
JEANETTE WINTERSON, *Pasiunea*
ANDREW SEAN GREER, Confesiunile lui Max Tivoli
NAGHIB MAHFUZ, Akhenaton, cel ce sălăşluieşte în adevăr
JIM CRACE, în clipa morţii
ANTONIO LOBO ANTUNES, Bună seara lucrurilor de pe-aici
ERIC-EMMANUEL SCHMITT, *Milarepa* ERIC-EMMANUEL SCHMITT, *Domnul Ibrahim şi florile din Coran*
ERIC-EMMANUEL SCHMITT, Oscar şi Tanti Roz WILLIAM GOLDING, împăratul muştelor PASCAL QUIGNARD, Vila Amalia ALMUDENA GRANDES, Vârstele lui Lulü ISMAIL KADARE, Palatul Viselor JESÜS DÍAZ, Spune-mi ceva despre Cuba PAUL AUSTER, Palatul lunii NICOLE KRAUSS, Istoria iubirii CARLOS FUENTES, O companie neliniştitoare ALESSANDRO BARICCO, Castele de furie TAICHI YAMADA, Străini LEONID ŢÎPKIN, O vară la Baden-Baden YASUNARI KAWABATA, Maestrul de go DAVE EGGERS, Să te ţii alergătură!
INGEBORG BACHMANN, Mălină SARAH DUNANT, în compania curtezanei JOHN FANTE, Drumul spre Los Angeles JONATHAN SAFRAN FOER, Extrem de tare şi incredibil de aproape JAN KONEFFKE, O iubire la Tibru în

pregătire

RICHARD ZIMLER, Ultimul cabalist din Lisabona
JOHN UPDIKE, Teroristul

Prozator, poet şi jurnalist german, Jan Koneffke s-a născut în 1960, în Darmstadt. După terminarea studiilor de filosofie şi germanistică la Berlin, se dedică publicisticii şi literaturii, semnând volume de versuri – *Gelbes Dienstrad wie es hoch durch die Luft schoß* (1989), *Was rauchte ich Schwaden zum Mond* (2001) – şi de proză: *Vor der Premiere* (1988), *Bergers* iW/ (1991), *Gulliver în Bulgarien* (1999), *Paul Schatz im Uhrenkasten* (2000), *Eine Liebe am Tiber* (O *iubire la Tibru* – 2004). În 1995 beneficiază de bursa Villa Massimo şi petrece câţiva ani la Roma, oraş ce se va dovedi o fecundă sursă de inspiraţie literară. În 2003 se mută la Viena, unde devine redactor şi, din 2004, coeditor al revistei *Wespennest*. Din 1998 se implică în viaţa culturală românească, iar în prezent îşi împarte timpul între Viena şi Bucureşti. A fost distins, printre altele, cu Premiul Leonce und Lena pentru lirică, Premiul Friedrich Hölderlin şi Premiul Offenbacher.